

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji Izveštaj 2019

P R I Š T I N A , J U N 2 0 2 0

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji izveštaj 2019.

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

SADRŽAJ

Govor predsednika Odbora	13
Uvodna reč guvernera	15
Odbor Centralne banke i Izvršni odbor	17
Organizaciona struktura CBK-a, 31. decembar 2019	21
1. Izvršni rezime	23
2. Spoljno ekonomsko okruženje	27
2.1. Evrozona i Zapadni Balkan	27
3. Ekonomija Kosova	30
3.1. Realni sektor	30
3.2. Fiskalni sektor	33
3.3. Spoljni Sektor	34
3.4. Financijski sektor	36
3.5. Makroekonomske projekcije za 2019. godinu	49
4. Licenciranje i regulacija finansijskog sistema	50
4.1. Licenciranje	50
4.2. Regulisanje	54
4.3. Regulativni okvir za mikrofinansijske i nebankarske finansijske institucije	56
4.4. Regulatorni okvir o osiguravačima i posrednicima u osiguranju	57
4.5. Regulatorni okvir o penzijskim fondovima	58
4.6. Drugi regulatorni okvir o finansijskim uslugama	58
5. Nadzor finansijskog sistema	59
6. Usluge koje se pružaju vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti	64
6.1. Operacije i upravljanje gotovinom	64
6.2. Platni sistem	70
6.3. Upravljanje sredstvima	77
6.4. Informaciona tehnologija	82
6.5. Kreditni registar Kosova	82
6.6. Aktivnosti u oblasti polju ekonomske analize i finansijske stabilnosti	84
6.7. Glavne aktivnosti u oblasti statistike tokom 2019. godine	85
6.8. Razmatranje zahteva finansijskih institucija koje nadgleda CBK	87
7. Unutrašnja dešavanja	88
7.1. Interna revizija	88
7.2. Ljudski resursi	89
7.3. Pravne aktivnosti CBK-a	90
7.4. Funkcija upravljanja rizikom	91

8. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja	92
8.1. Međunarodni odnosi.....	92
8.2. Komunikacija i finansijska edukacija.....	93
8.3. Tehnička pomoć.....	94
8.4. Evropske integracije.....	96
9. Finansijski izveštaji CBK-a	99
10. Statistički aneks.....	153

SPISAK SKRAĆENICA

ACH	Automatizovana klirinška kuća (eng. Automated Clearing House)
ASK	Agencija za statistiku Kosova
ATM	Bankomat (angl. Automated Teller Machine)
ATN	Agencije za transfer novca
BDP	Bruto domaći proizvod
BEC	Sveobuhvatne ekonomske kategorije (eng. Broad Economic Categories)
BEEP	Projekat o poboljšanju poslovnog okruženja (engl. Business Environment Enhancement)
BIC	Business Identifier Code Business Identifier Code
BIS	Banka za međunarodna poravnanja (eng. Bank for International Settlements)
BKT	Banka Kombëtare Tregtare
BPB	Banka për biznes
CBK	Centralna Banka Republike Kosovo
CEFTA	Sporazum o slobodnoj trgovini zemalja Centralne Evrope (eng. Central European Free Trade Agreement)
DJI	Dow Jones Industrial Average
EBOR	Evropska banka za obnovu i razvoj
ECB	Evropska centralna banka
EFSE	Evropski fond za Jugoistočnu Evropu (engl. European Fund for Southeastern Europe)
ESCB	Evropski sistem centralnih banaka
ESMK	Elektronski sistem međubankarskog kliringa
EU	Evropska unija
EULEX	Misija Evropske unije za vladavinu prava
EUROSTAT	Statistička kancelarija Evropskih zajednica
GBP	Great Britain Pound
HHI	Indeks Herfindahl-Hirschman
IAIS	Međunarodno udruženje supervizora osiguranja (engl. International Association for Insurance Supervisors)
ICAAP	Unutrašnji proces procene adekvatnosti kapitala (angl. the Internal Capital Adequacy Assessment Process)
IOPS	Međunarodna organizacija za nadzor penzija (angl. International Organisation of Pension Supervisors)
IPC	Indeks potrošačkih cena

IPC	Indeks proizvodnih cena
IUC	Indeks uvoznih cena
JIE	Jugoistočna Evropa
KAP	Kosovska agencija za privatizaciju
KBO	Kosovski biro osiguranja
KEDS	Kosovsko preduzeće za distribuciju i snabdevanje električnom energijom A.D.
KEK	Elektroenergetska korporacija Kosova A.D.
KMB	Komercijalna banka
KPFŠ	Kosovski penzijski štedni fond
KRK	Kreditni registar Kosova
MF	Ministarstvo za finansije
MFI	Mikro-finansijske Institucije
MIP	Međunarodna investiciona pozicija
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MTPL	Osiguranje auto odgovornosti
NISD	Neprofitne institucije u službi domaćinstava
NLB	Nova Ljubljanska banka
NNK	Nenaplativi krediti
NSP	Nacionalni savet plaćanja
NSS	Neto strana sredstva
ODK	Ostale depozitne korporacije
ORZ	Odeljenje za rad i zapošljavanje
PAK	Pokazatelji adekvatnosti kapitala
PAK	Poreska administracija Kosova
PCB	Procredit Bank
PDV	Porez na dodatu vrednost
POS	Prodajna tačka (angl. Point of Sale)
pp	Procentni poeni
PPA	Prosečni prinos na aktive
PPK	Prosečni prinos na kapital
PTK	Pošta i telekomunikacije Kosova
RBK	Raiffeisen Bank of Kosovo
RESR	Realna efektivna stopa razmenjivanja
RRA	Rizična aktiva (engl. Risk Weighted Assets)

RTGS	Poravnanje plaćanja u realnom vremenu (engl. Real Time Gross Settlement)
SB	Svetska Banka
SDI	Strane direktne investicije
SEPA	Jedinstveno područje plaćanja u evrima (engl. Single Euro Payment Area)
SFR	Swiss Franc
SKPF	Slovenački kosovski penzijski fond
SPT	Specijalna prava tiraža
SRK	Sistem registra računovodstva
SWIFT	Society for Worldwide International Financial Telecommunication
TEB	Türk Ekonomi Bankasi
TPL	Odgovornost trećeg lica (engl. Third Party Liability)
UNMIK	Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (engl. United Nations Mission in Kosovo)
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj(angl. United States Agency for International Development)
VPN	Tehnologija šifrovanja i virtuelnih veza

SPISAK SLIKA

1.	Stopa inflacije u Evro zoni	27
2.	Godišnji rast BDP-a na Zapadnom Balkanu	28
3.	Godišnji rast inflacije na Zapadnom Balkanu	28
4.	Realni rast BDP-a	30
5.	Stopa inflacije	30
6.	Kretanje cena glavnih komponenata	31
7.	Indeksi potrošačkih cena, cena proizvoda i uvoza	31
8.	Indeks industrijskog prometa	31
9.	Indeks prometa u trgovini na malo	31
10.	Registar poslovanja	32
11.	Struktura novih preduzeća	32
12.	Izvozi, uvozi i trgovinski bilans	34
13.	Struktura izvoza prema kategorijama	34
14.	Struktura uvoza prema kategorijama	34
15.	Doznake	35
16.	Struktura stranih direktnih investicija prema komponentama	35
17.	Vrednost aktiva finansijskog sistema Kosova	36
18.	Aktive komercijalnih banaka	36
19.	Godišnja stopa porasta kredita	37
20.	Kreditni preduzeća i domaćinstava	37
21.	Kreditni prema ekonomskim sektorima	38
22.	Godišnji rast kredita prema ekonomskim sektorima	38
23.	Struktura depozita	39
24.	Prosečna kamatna stopa u kreditima i depozitima	39
25.	Prosečna kamatna stopa u kreditima prema domaćinstvima i preduzećima	40
26.	Prosečna kamatna stopa u kreditima prema ekonomskim sektorima	40
27.	Prosečna kamatna stopa u depozitima	40
28.	Prosečna kamatna stopa u depozitima za preduzeća	40
29.	Prosečna kamatna stopa u depozitima za domaćinstva	40
30.	Neto profit bankarskog sektora	41
31.	Prihodi i rashodi bankarskog sektora	41
32.	Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sektora	41
33.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija i stopa rasta NPK-a	41
34.	Sredstva penzijskog sektora	42
35.	Investicije KPŠF-a	42
36.	Sredstva sektora osiguranja	43
37.	Obračunate premije i isplaćene štete	45

38.	Sredstva mikro-finansijskog sektora -----	46
39.	Vrednost kredita prema domaćinstvima i preduzećima i godišnji porast kredita -----	47
40.	Rast kredita prema preduzećima, prema ekonomskim sektorima -----	47
41.	Lizinzi mikrofinansijskog sektora-----	47
42.	Prosečna kamatna stopa na kredite mikrofinansijskog sektora -----	48
43.	Prosečna kamatna stopa na kredite, prema ekonomskim sektorima-----	48
44.	Prihodi i rashodi mikrofinansijskog sektora -----	48
45.	Pokazatelji profitabilnosti mikrofinansijskog sektora -----	48
46.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija -----	48
47.	Struktura finansijskog sistema na Kosovu-----	51
48.	Bankarska mreža prema broju filijala/kancelarija-----	51
49.	Raspodela stanovništva na Kosovu prema regionima -----	51
50.	Mreža osiguravača -----	52
51.	Snabdevanje gotovinom -----	64
52.	Prijem gotovine-----	64
53.	Snabdevanje novčanicama evro prema apoenima -----	65
54.	Snabdevanje evro kovanicama prema apoenima -----	65
55.	Primljene novčanice evro prema apoenima-----	65
56.	Primljene kovanica evro prema apoenima -----	65
57.	Izvoz gotovine -----	66
58.	Uvoz gotovine-----	66
59.	Neodgovarajuće novčanice povučene iz opticaja -----	66
60.	Neodgovarajuće novčanice povučene iz opticaja od ukupno primljenih-----	66
61.	Nove novčanice izdate u opticaju-----	67
62.	Nove novčanice izdate u opticaju u odnosu na ukupno snabdevane novčanice -----	67
63.	Falsifikovane novčanice evra u opticaju po godinama -----	67
64.	Falsifikovane evro novčanice konfiskovane u opticaju, po apoenima -----	67
65.	Obim domaćih izlaznih transakcija -----	68
66.	Vrednost domaćih izlaznih transakcija -----	68
67.	Obim domaćih ulaznih transakcija -----	69
68.	Vrednost domaćih ulaznih transakcija -----	69
69.	Obim međunarodnih ulaznih transakcija-----	69
70.	Vrednost međunarodnih izlaznih transakcija -----	69
71.	Obim međunarodnih ulaznih transakcija-----	70
72.	Vrednost međunarodnih ulaznih transakcija -----	70
73.	Broj transakcija u ATS-----	71
74.	Vrednost transakcija u ATS -----	71
75.	Dnevni prosek broja transakcija u ATS -----	72
76.	Dnevni prosek iznosa transakcija u ATS-----	72

77.	Godišnji obim transakcija ATS-a prema njihovim vrstama -----	72
78.	Godišnja vrednost transakcija ATS-a prema njihovim vrstama -----	72
79.	Broj transakcija prema sesijama ATS-a-----	73
80.	Vrednost transakcija prema sesijama u ATS -----	73
81.	Broj debitnih kartica prema vrsti -----	75
82.	Broj kreditnih kartica prema vrsti-----	75
83.	Broj terminala ATM-a -----	75
84.	Broj terminala POS-a -----	75
85.	Godišnji obim transakcija elektronskih instrumenata plaćanja -----	75
86.	Godišnja vrednost transakcija elektronskih instrumenata plaćanja -----	75
87.	Portfolija rezerva CBK-a -----	78
88.	Izveštaj raspodele investicija portfolija CBK-a-----	78
89.	Krajnji bilans sredstava uloženih od strane CBK prema njihovom stanju 31. decembra dotičnih godina-----	79
90.	Raspodela investicionog portfolija na kraju svake godine-----	79
91.	Struktura hartija od vrednosti prema roku dospeća -----	80
92.	Struktura učesnika u licitacijama-----	81
93.	Godišnje prosečne stope povraćaja za 2018. i 2019. godinu -----	81
94.	Aukcije državnih obveznica i vladinih obveznica u 2019. godini-----	81
95.	Broj istraživanja u sistemu RKK-a -----	82
96.	Broj odobrenih kredita u sistemu KRK-a-----	82
97.	Broj zahteva za kreditne izveštaje-----	83
98.	Rangiranje Kosova u izveštaju “Doing Business 2020” -----	83
99.	Struktura prema obrazovanju -----	89

SPISAK TABELA

1.	Godišnji realni rast BDP-a-----	27
2.	Broj finansijskih institucija-----	36
3.	Struktura sredstava u bankarskom sektoru -----	37
4.	Struktura obaveza bankarskog sektora -----	38
5.	Aktiva sektora osiguranja -----	43
6.	Obaveze i kapital sektora osiguranja -----	44
7.	Premije od neživotnog osiguranja -----	44
8.	Bruto obračunate premije prema klasama poslovanja -----	45
9.	Finansijski rezultat-----	46
10.	Geografska rasprostranjenost filijala i kancelarija banaka -----	52
11.	Geografska rasprostranjenost filijala osiguravača-----	52
12.	Mreža MFI-a prema geografskoj rasprostranjenosti -----	53
13.	Mreža NBFI-a prema geografskoj rasprostranjenosti-----	53
14.	Struktura zahteva finansijskog sistema odobrenih/odbijenih od strane CBK -----	53
15.	Broj ispitivanja u bankama -----	59
16.	Broj ispitivanja u MFI-----	59
17.	Broj ispitivanja u NBFI-----	59
18.	Broj ispitivanja sektora osiguranja-----	60
19.	Broj ispitivanja -----	62
20.	Broj ispitivanja -----	62
21.	Broj žalbi prema institucijama-----	63
22.	Broj žalbi prema statusu institucija -----	63
23.	Iznos transakcija prema glavnim vrstama plaćanja -----	68
24.	Nivo depozita glavnih klijenata -----	70
25.	Koncentracija učesnika u MPS za pokrenute/ poslate transakcije -----	73
26.	Prosleđene odluke u RLLB-----	74
27.	Broj računa -----	76
28.	Uporedna tabela platnih instrumenata i terminala-----	76

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

Govor predsednika Odbora

Na osnovu Zakona o Centralnoj banci Republike Kosovo i u cilju efikasnog ispunjavanja svih svojih obaveza i odgovornosti, uvek u duhu najviših standarda transparentnosti i odgovornosti, Centralna banka Republike Kosovo (CBK) izradila je Godišnji izveštaj za 2019. godinu. Navedeni Izveštaj sadrži važne podatke posvećene globalnim, regionalnim i nacionalnim ekonomskim kretanjima, kao i važne podatke o finansijskom sistemu zemlje. Takođe, fokus ovog izveštaja je detaljno prikazivanje aktivnosti CBK-a za 2019. godinu.

Sprovođenje pravne agende CBK-a ima za cilj ispunjavanje ciljeva i zadataka utvrđenih u Zakonu o CBK-u zasnovanim na stalnom procesu donošenja odluka koji sledi standarde i principe korporativnog upravljanja, zakonitosti, nezavisnosti, odgovornosti, profesionalizma i transparentnosti. S tim u vezi, Godišnji izveštaj za 2019. godinu predstavlja najadekvatniji i sveobuhvatniji izveštaj o sprovođenju ove agende, u potpunosti poštujući gore navedene principe i standarde.

Odbor CBK-a (Odbor) kao najviši organ za donošenje odluka, efektivno je ispunio zadatke utvrđene Zakonom o CBK-u i drugim važećim zakonskim aktima. U tom smislu, Odbor je tokom svoje aktivnosti dao važan doprinos unapređenju sekundarnog zakonodavstva, povećanju transparentnosti, odgovornosti i sprovođenju zadataka i odgovornosti drugih organa koji donose odluke u okviru CBK-a. Podrška Odbora i saradnja sa drugim organima koji donose odluke u ovoj instituciji, imala je pozitivan uticaj na efikasno sprovođenje politika i operativnih aktivnosti institucije.

Jedna od najvažnijih aktivnosti koja je pratila Odbor u 2019. godini je stalno unapređivanje pravne infrastrukture, proces pod uticajem dve činjenične okolnosti, od kojih jedna ima veze sa novim kretanjima zakonodavstva Evropske unije i međunarodnih finansijskih institucija, dok druga sa samim napretkom finansijskog sistema. Između ostalog, ove dve okolnosti su naročito povećale intenzitet rada Odbora (usklađivanje finansijskog zakonodavstva) i institucije uopšte. Odbor je takođe igrao ključnu ulogu u pružanju podrške organima koji donose odluke i drugim telima u CBK-u sa fokusom na korišćenje iskustava drugih zemalja (međunarodna saradnja i usavršavanje osoblja), ispunjavanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, primene preporuka međunarodnih finansijskih institucija itd.

Na osnovu onoga što je gore rečeno, uspeli smo da imamo stabilan i stalno rastući finansijski sektor kako u pogledu kapitala, broja aktera, tako i za njihove usluge i korisnike. Ova okolnost, zajedno sa gore navedenim kvalitetima, direktno je uticala na povećanje konkurencije, smanjujući troškove finansijskog posredovanja i podržavajući ekonomiju zemlje.

Za ove i druge rezultate koji su detaljno prikazani i argumentovani u ovom Izveštaju, bez sumnje kao najvažniji resurs je osoblje i rukovodstvo CBK-a, za šta im se posebno zahvaljujem na efikasnosti, posvećenosti, pouzdanosti i profesionalnosti u uspešnom ispunjavanju njihovih dužnosti koje nesumnjivo se tumače kao uspeh i dostignuće za CBK.

Flamur MRASORI

Predsednik Odbora Centralne Banke

Republike Kosovo

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

Uvodna reč guvernera

Ova, 2019. godina je bila posebna ne samo u smislu pozitivnih kretanja za ekonomiju i finansijski sistem Kosova, već i zbog činjenice da je obeležila 20. godišnjicu osnivanja CBK-a. Za ovu godišnjicu, CBK je organizovala brojne aktivnosti u cilju povećanja saradnje i širenja publike van finansijskih tržišta, uključujući i približavajući druge zainteresovane strane.

Procenjuje se da je ekonomija Kosova u 2019. godini porasla za 4,2 posto, što je takođe najviše među zemalja na zapadnom Balkanu. Ovo povećanje su uglavnom podržali poboljšanja neto izvoza. Realni porast izvoza robe i usluga za 10,0 procenata i usporavanje povećanja uvoza robe i usluga na 4,2 procenta ishodilo je poboljšanjem trgovinskog deficita (robe i usluga) za 2,4 procenta u realnom smislu.

Ekonomija Kosova i tokom 2019. godine nastavlja da ima fiskalnu stabilnost i stabilnost cena. Kao procenat BDP-a, javni dug je u 2019. godini dostigao 17,5 procenata, što predstavlja niži nivo od maksimalne granice postavljena fiskalnim pravilom. Opšti nivo cena na Kosovu, izražen kroz indeks potrošačkih cena, karakteriše se prosečnom povećanjem od 2,7 procenata u 2019. godini. Kretanje cena na Kosovu i dalje je u velikoj meri određeno kretanjem cena na međunarodnim tržištima, zbog velike zavisnosti ekonomije Kosova od uvoza.

Finansijski sistem je uglavnom i dalje veoma stabilan i ima veoma važnu ulogu u ekonomskom razvoju Kosova. Bankarski sektor je nastavio da povećava kreditiranje i istovremeno održava visok nivo likvidnosti i adekvatnosti kapitala. Nenaplativi krediti zabeležili su najniži nivo ikada zabeležen na Kosovu sa svega 2 procenta. Sektor mikrofinansijskih i nebankarskih finansijskih institucija je i dalje imao značajan uticaj na kreditiranje domaćinstava i malih poslovanja. U ovom sektoru, godišnji rast kredita bio je 20,5 posto, a nivo nenaplaćenih kredita je bio samo 2,6 posto.

Penzioni sektor nastavio je da proširuje osnovu naplate doprinosa, dok je povratak ulaganja u 2019. godini zabeležio najveći porast, od 2009. godine na 8,9 procenata, vrativši negativan povratak ulaganja u 2018. godini sa -5,3 procenta.

Sektor osiguranja nastavio je da se poboljšava o čemu svedoči i porast korišćenja proizvoda osiguranja u našoj ekonomiji.

Pouzdanost korisnika finansijskih usluga je preduslov za zdrav finansijski sistem. CBK ostaje posvećena zaštiti prava potrošača i nastavlja da se bavi ovom oblašću sa visokim prioritetom, pažljivo razmatrajući sve žalbe potrošača i unapređujući finansijsko vaspitanje javnosti.

CBK ima ključnu ulogu u obezbeđivanju finansijske stabilnosti i ima uticaj na ključne parametre ekonomskog razvoja. Da bi to postigla, CBK je uz pomoć međunarodnih partnera nastavila da unapređuje i razvija svoje tehničke i ljudske kapacitete, kao i da usklađuje regulatorni okvir sa praksama i standardima razvijenih zemalja.

U nastavku, dozvolite mi da vam predstavim Godišnji izveštaj CBK-a za 2019. godinu, koji daje detaljan pregled ekonomskih i finansijskih kretanja, kao i detaljniji opis aktivnosti u skladu sa različitim funkcijama u CBK-u. Izveštaj takođe sadrži izveštaj nezavisnog revizora i revidirane finansijske izveštaje, koji potvrđuju dobro upravljanje kao i efikasno upravljanje imovinom CBK-a.

Napomena: Ovi komentari odnose se na aktivnosti CBK-a tokom 2019. godine a dovršeni su pre globalne pandemije koronavirusom (COVID-19). Ekonomska situacija i postupci CBK-a od tada su veoma dinamični. CBK će preduzeti sve potrebne radnje u okviru svog mandata kako bi pomogla ekonomiji Kosova da prevaziđe ovu krizu.

Fehmi MEHMETI

Guverner Centralne Banke
Republike Kosovo

Odbor Centralne banke i Izvršni odbor

Odbor Centralne banke

Proces donošenja odluka Odbora CBK-a je rukovođen principima zakonitosti, profesionalizma, nezavisnosti i transparentnosti.

Aktivnosti Odbora Centralne banke bile su usmerene ka ispunjavanju nadležnosti i dužnosti koje su određene Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosova. U tom cilju, Odbor Centralne banke je održao stalne sastanke u kojima je informisan i razgovarano je u vezi sa opštim tokovima finansijskog sistema na Kosovu.

Tokom 2019. godine, Odbor Centralne banke je održao ukupno 14 sastanaka na kojima je doneseno 34 odluke.

Odbor Centralne banke, kao jedan od odlučujućih organa CBK-a, razmotrio je i odobrio izdavanje i dopunjivanje uredbi iz oblasti finansijskog sistema na osnovu preporuka Izvršnog odbora, kao u nastavku:

1. Uredbu o efektivnoj kamatnoj stopi i zahtevima za objavljivanje za nebankarske finansijske institucije;
2. Uredbu o upravljanju kreditnim rizikom za nebankarske finansijske institucije;
3. Uredbu o upravljanju kreditnim rizikom;
4. Uredbu o nenaplativim kreditima i restrukturiranja;
5. Uredbu o primeni međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja 9;
6. Uredbu o otkupu hartija od vrednosti sa Centralnom bankom Republike Kosovo;
7. Uredbu o izračunavanju najniže granice sposobnosti plaćanja, adekvatnosti kapitala i garantnog fonda za neživotne osiguravače;
8. Uredbu o licenciranju, regulisanju i nadzoru operatora sistema plaćanja;
9. Uredbu o direktorima i višim upravnicima banaka;
10. Uredbu o korporativnom upravljanju bankama;
11. Uredbu o transakcijama sa licima povezanim sa bankom i zaposlenima u banci;
12. Uredbu o zateznim kamatama kreditnih instrumenata;
13. Uredbu o likvidaciji osiguravača;
14. Uredbu o penzijskom korišćenju iz individualnih dopunskih penzija;
15. Uredbu o kreditnom registru;
16. Uredbu o postupcima za izricanje administrativnih kazni;
17. Uredbu o puštanju u opticaju elektronskog novca;
18. Uredbu o agentima i pod ugovaranju aktivnosti pružaoca usluga plaćanja;
19. Uredbu o registraciji nebankarskih finansijskih institucija;
20. Uredbu o regulatornom kapitalu i čuvanju sredstava korisnika nebankarskih finansijskih institucija;
21. Uredbu o puštanju u opticaj elektronskog novca.

Odbor Centralne banke je takođe usvojio:

- Izveštaj CBK-a za 2018. godinu;
- Finansijski izveštaji CBK-a za 2018. godinu i Izveštaj nezavisnog revizora;
- Budžet CBK-a za 2020. godinu;
- Godišnji plan unutrašnje revizije za 2020. godinu;
- Izveštaji i periodični izveštaji finansijskog stanja CBK-a;
- Spoljašnju reviziju CBK-a.

Radi ispunjavanja zakonom utvrđenih nadležnosti, Odbor Centralne banke je na vreme izvršio sve dužnosti vezane za:

- Sprovođenje procesa nominacija i imenovanja u okviru utvrđenih nadležnosti Zakonom o CBK-u;
- Razmatranje svih izveštaja i preporuka Izvršnog odbora i guvernera, kako bi se ispunila finansijska stabilnost.

Takođe, Odbor je vršio i druge obaveze koje su bile u skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosova i drugim zakonodavstvom na snazi.

Dana 31. decembra 2019. godine, Odbor Centralne banke Republike Kosova se sastojao od sledećih članova:

Flamur Mrasori, predsednik Odbora Centralne banke Kosova;

Fehmi Mehmeti, guverner;

Behxhet Brajshori, član;

Nuhi Ahmeti, član.

Odbor za reviziju

Odbor za reviziju deluje u skladu sa članom 62. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Statutom Odbora za reviziju.

Ciljevi Odbora za reviziju su da pomogne Odboru Centralne banke u vezi sa ispunjavanjem odgovornosti u odnosu na internu i eksternu reviziju, internu kontrolu, poslovnu etiku i transparentno upravljanje, kao i za finansijski izveštaj CBK.

Odbor za reviziju imenuje Odbor Centralne banke i sastoji se od tri člana (dva ne izvršna člana izabrana iz redova Odbora Centralne banke i jednog člana - spoljnog eksperta iz oblasti računovodstva i revizije).

Dana 31. decembra 2019. godine, Odbor za reviziju su činili sledeći članovi:

Prof. Dr. Behxhet Brajshori, predsednik Odbora za reviziju;

Nuhi Ahmeti, član; i

Prof. Dr. Arben Dermaku, spoljni član.

Odbor za reviziju, tokom 2019. godine, održao je ukupno 13 sastanaka. Na sastancima Odbora su razmatrana različita pitanja koja se odnose na oblasti koje se nalaze u njegovom delokrugu u smislu pregleda. Odbor za reviziju, tokom 2019. godine, sproveo je niz aktivnosti, među kojima su:

- Razmatrao je rezultate revizije prikazane u tromesečnim i godišnjim izveštajima o internoj reviziji;
- Razmatrao je godišnji plan interne revizije za 2020. godinu predložen na usvajanje od strane Odbora CBK-a;
- Razmatrao je rezultate eksterne revizije, kao što je razmatranje Izveštaja eksternog revizora i pisma uprave za 2018. godinu;
- Nastavio je da doprinosi procesu sprovođenja preporuka datih od strane nezavisnih eksternih procenitelja i pomogao je upravi u tom pogledu;
- Odbor je doprineo izradi kriterijuma i preporuka za izbor spoljnog revizora za reviziju finansijskih izveštaja CBK-a za period 2019-2021;
- Kroz izveštaje eksterne i interne revizije dao je razumnu sigurnost u pogledu:
 - procesa procene i upravljanja rizikom, unutrašnje kontrola i odgovornosti;
 - računovodstvenih politika i finansijskih izveštaja;
 - odgovora uprave što se tiče pitanja identifikovanih od Odeljenje IR-a i eksternog revizora, kao i;
- Obavio je druge važne aktivnosti koje se odnose na njegov delokrug.

Izvršni odbor

Izvršni odbor CBK-a čine guverner, koji je predsedavajući Izvršnog odbora, i zamenici guvernera. Dana 31. decembar 2019. godine, Izvršni odbor su činili Fehmi Mehmeti, guverner, Lulzim Ismajli, zamenik guvernera za bankarske operacije i Sokol Havolli, zamenik guvernera za finansijski nadzor. Izvršni odbor je zadužen upravljanjem i izvršenjem poslova Centralne banke Republike Kosovo. Nadležnosti Izvršnog odbora zasnivaju se na Zakonu o Centralnoj banci Republike Kosovo.

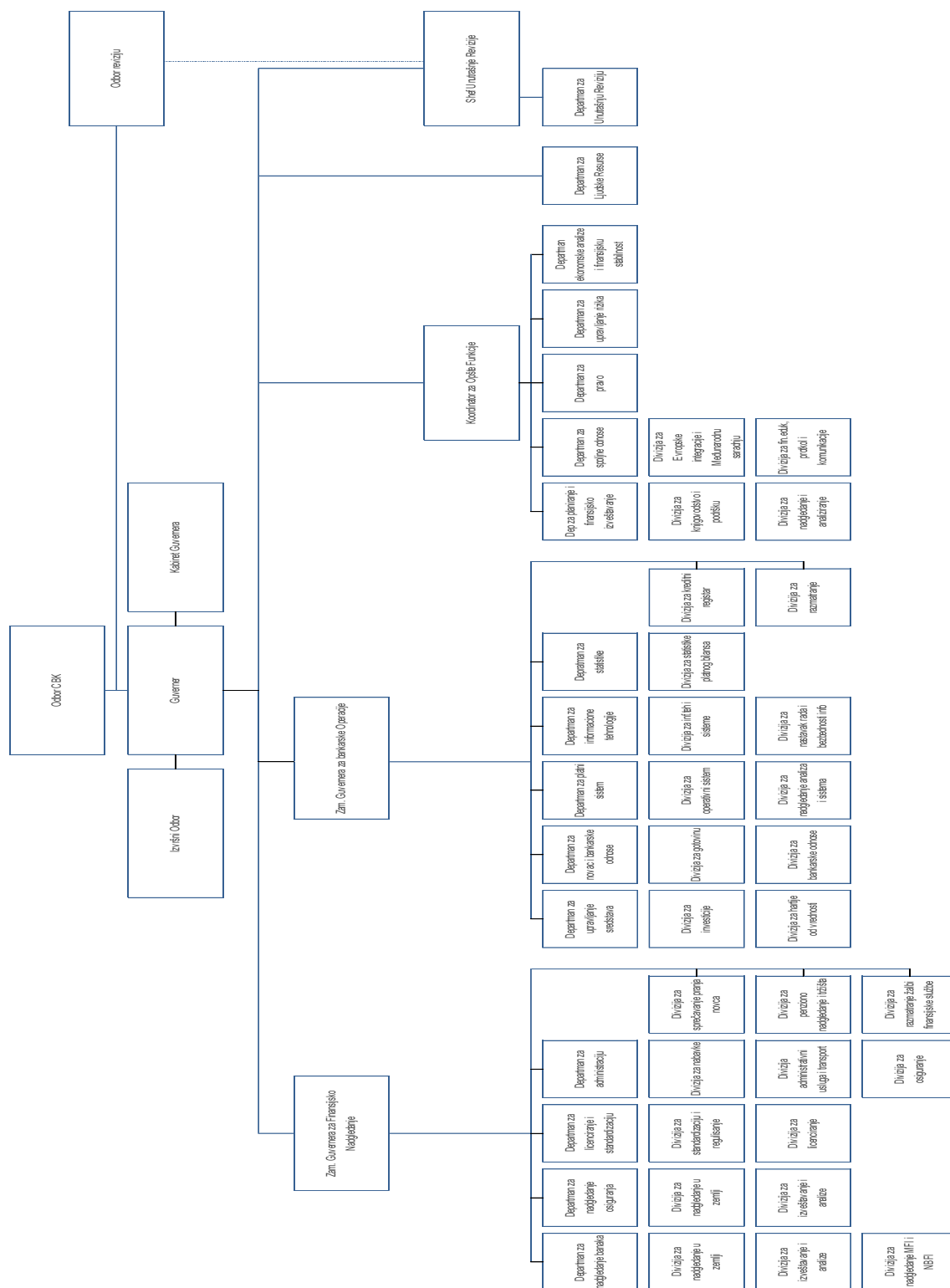
Tokom 2019. godine, Izvršni odbor je održao 34 sastanaka. U okviru svojih nadležnosti, Izvršni odbor je tokom 2019. godine razmotrio i preporučio na usvajanje Odboru Centralne banke preko 20 primenjivih uredbi o finansijskom sistemu zemlje, Godišnji izveštaj CBK-a za 2018. godinu, revidirane finansijske izveštaje za 2018. godinu, tromesečne finansijske izveštaje, kao i budžet CBK-a za 2020. godinu. Takođe, tokom 2019. godine, Izvršni odbor je redovno obavestio Odbor Centralne banke o obavljanju dužnosti i datih nadležnosti.

Izvršni odbor je, u skladu sa važećim zakonodavstvom tokom 2019. godine, usvojio pet uputstva i tri priručnika za metodološko uputstvo koji su primenjivi za finansijski sistem zemlje. U istoj sferi nadležnosti, Izvršni odbor je u sektoru osiguranja odobrio licenciranje dva posrednika i jednog subjekta za bavljenje štetom, dok u nebankarskom finansijskom sektoru odobrio je registraciju četiri institucija. Takođe, Izvršni odbor je dao preliminarno odobrenje licence za novu banku. S druge strane, Izvršni odbor je 2019. godine odobrio oduzimanje licence osiguraniku, kao i ukidanje registracije dvema mikrofinansijskim institucijama i jednoj nebankarskoj finansijskoj instituciji. U istom periodu, u funkciji postizanja ciljeva i na osnovu obavljenih poslova nadzora od strane odgovornih organizacionih jedinica, u devet slučajeva su usvojene administrativno-kaznene mere protiv finansijskih institucija i povezanih strana.

U 2019. godini, Izvršni odbor je usvojio periodično izveštavanje u vezi sa sprovođenjem strateškog plana CBK-a za 2018. godinu. Takođe, Izvršni odbor je usvojio izdavanje/izmenu i dopunu šest internih pravnih akata, gde su uključene politike i interna pravila, takođe je nadgledao izveštavanja relevantnih internih organa za vršenje svojih nadležnosti. Izvršni odbor je vršio i druge dužnosti u skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo i drugim važećim zakonodavstvom.

Tokom 2019. godine, CBK je usko saradivalo sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao što su: Međunarodni monetarni fond (MMF), Svetska banka (SB), Evropska centralna banka (ECB), Evropski bankarski autoritet (EBA), Ekonomski forum Crans Montana u Švajcarskoj, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), Evropska komisija (EC), Deutsche Bundesbank, Nemački autoriteti saveznog nadzora, Austrijski autoriteti nadzora, Banka Turske, Međunarodna finansijska korporacija (IFC), deo Svetske banke, Eurostat i druge institucije.

Organizaciona struktura CBK-a, 31. decembar 2019.

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

1. Izvršni rezime

Povećana neizvesnost u spoljnom ekonomskom okruženju tokom 2019. godine je odražena sporijim ekonomskim rastom od 1,2 posto u Evrozoni, u poređenju sa rastom od 1,9 posto u 2018. godini. Drastična promena dinamike rizika na globalnom nivou početkom 2020. godine, naglim širenjem epidemije COVID-19, proglašavanje pandemijske situacije na globalnom nivou i preduzimanje mera sprečavanja protiv širenja virusa, očekuje se da će imati ozbiljne društvene / ekonomske posledice kako u razvijenim zemljama, tako i u zemljama u razvoju. Prema MMF-u, Evrozoni će karakterisati ekonomski pad od 7,5 posto u 2020. godini, iako ovu procenu prate velike nesigurnosti u pogledu potencijalne dinamike pandemije u narednim mesecima (evolucija virusa i / ili drugi talas potencijalnog širenja u jesen) i može biti predmet ponovne revizije. Usporavanje ekonomskih aktivnosti tokom 2019. godine praćeno je niskim inflatornim pritiscima u Evrozoni, gde je stopa inflacije iznosila 1,2 posto u odnosu na 1,8 posto inflacije zabeležene u prethodnoj godini. Čak i godišnju stopu inflacije koja se očekuje 2020. godine prati velika neizvesnost, dok prognoze MMF-a ukazuju na stopu od oko 0,2 posto. Slično Eurozoni, i zemlje Zapadnog Balkana karakteriše sporiji rast ekonomskih aktivnosti tokom 2019. godine, mada po različitom ritmu između zemalja. Procenjuje se da je prosečna stopa ekonomskog rasta u zemljama regiona tokom 2019. godine iznosila 3,2 posto (3,9 posto u 2018.). Prognoze MMF-a za 2020. godinu ukazuju na to da će zemlje Zapadnog Balkana karakterisati prosečan ekonomski pad od oko 5,2 procenta.

U 2019. godini, prema tromesečnim procenama iz Kosovske agencije za statistiku (KAS), ekonomija Kosova je ostvarila realan rast od 4,2 posto. Ovaj rast ekonomske aktivnosti je ostvaren kako od unutrašnjih zahteva, tako i od neto izvoza. Istaknut rast izvoza robe i usluga, kao i usporavanje rasta uvoza, imali su pozitivan uticaj na rast BDP-a u 2019. godini. Sektorski gledano, ekonomski rast u 2019. godini uglavnom je bio posledica povećane aktivnosti u sektoru finansijskih i osiguravajućih delatnosti, za kojim sledi industrija prerade i izrade, kao i građevinski i trgovinski sektor. S druge strane se procenjuje da je pad aktivnosti zabeležen u poljoprivrednom sektoru, sektoru za snabdevanje električnom energijom i sektoru umetnosti. Procene za povećanje dodane vrednosti u industrijskom sektoru zasnivaju se na evidentiranom povećanju indeksa industrijskog prometa u 2019. godini. Povećanje rizika od strane ekonomije i potencijalni pad stranih prihoda, kao i uticaj preduzetih mera zatvaranja i karantinskih mera marta 2020. godine radi sprečavanja brzog potencijalnog širenja epidemije u zemlji, prema CBK-u će rezultirati smanjenjem ekonomske aktivnosti posebno u aprilu i maju. Prognoze CBK-a za 2020. godinu ukazuju na to da se očekuje da će realna stopa pada BDP-a biti oko 5,9 procenata. U 2019. godini ubrzanje povećanja uvoznih cena je odraženo na ubrzanje povećanja potrošačkih cena u ekonomiji Kosova. Prosečna godišnja stopa inflacije izražena indeksom potrošačkih cena bila je 2,7 posto (1,1 posto u 2018. godini). Za 2020. godinu naša predviđanja ukazuju na stopu inflacije od oko 0,8 posto.

Statistika tržišta rada na Kosovu pokazuje visoku stopu nezaposlenosti, ali u poređenju sa prethodnom godinom, zabeležen je pad stope nezaposlenosti. Prosečna stopa nezaposlenosti u 2019. godini iznosila je 25,7 posto, što je za 3,9 procentnih poena niža u poređenju sa prethodnom godinom. U 2019. godini, stopa učešća u radnoj snazi na Kosovu bila je 40,5 posto, što u poređenju sa 2018. godinom, ukazuje na pad stope učešća u radnoj snazi za 0,4 procentnih poena.

Fiskalni sektor je okarakterizovan većim rastom budžetskih prihoda u odnosu na rashode. Budžetski prihodi dostigli su vrednost od 1,89 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od 7,5 posto, dok su budžetski rashodi dostigli neto vrednost od 2,06 milijarde evra, što predstavlja godišnji rast od 7,2 posto. Budžet Kosova je zabeležio budžetski primarni deficit od 168,4 miliona evra u poređenju sa deficitom od 162,7 miliona evra u 2018. godini. Javni dug u 2019. godini

dostigao je na 1,2 milijarde evra, što je za 9,9 posto veći u odnosu na 2018. godinu. Kao procenat BDP-a, javni dug je dostigao na 17,5 posto od 16,9 posto koliko je iznosio 2018. godine.

U 2019. godini, spoljni sektor Kosova je okarakterizovan smanjenjem deficita tekućeg i kapitalnog računa na 410,2 miliona evra (5,8 posto BDP-a), godišnji pad od 19,4 posto, uglavnom kao rezultat usporavanja povećanja deficita robe, kao i povećanja pozitivnog bilansa usluga, primarnih i sekundarnih dohodaka. Povećanje izvoza robe i usporavanje povećanja uvoza je uticalo na to da deficit trgovine robom zabeleži sporo povećanje od 4,5 posto (11,6 posto povećanja u 2018. godini) i da dostigne oko 3,1 milijarde evra (43,3 posto BDP-a). Doznake primljene na Kosovu, koje ujedno predstavljaju najveću kategoriju u okviru računa sekundarnih prihoda, dostigle su iznos od 851,7 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 6,4 posto. U okviru finansijskog računa, direktne strane investicije (DSI) na Kosovu zabeležila su gotovo istu stopu sa prethodnom godinom od 271,8 miliona evra.

Finansijski sistem je okarakterizovan povećanjem aktivnosti tokom 2019. godine. Godišnji rast ukupne aktive finansijskog sistema Kosova od 14,8 posto se uglavnom pripisuje povećanju imovine bankarskog i penzijskog sektora. U međuvremenu, mikrofinansijski sektor i sektor osiguranja imali su pozitivan doprinos rastu imovine sistema, ali sa manje uticaja. Imovina bankarskog sektora u 2019. godini zabeležila je godišnji rast od 13,6 posto dostigavši iznos od 4,76 milijardi evra. Rast imovine sektora tokom 2019. godine uglavnom se pripisuje pozitivnim dinamikama sa kojima se karakteriše kreditna aktivnost, aktivnost koja je podržana poboljšanim uslovima finansiranja od strane banaka, a takođe i rastom potražnje za kredit. Između ostalog, kreditna ponuda je bila pod pozitivnim uticajem pritiska konkurentnosti, povoljne pozicije likvidnosti i neprekidnog poboljšanja kvaliteta kreditnog portfolija. Četvrtom godinom za redom, krediti bankarskog sektora su okarakterisani dvocifrenim rastom u 2019. godini. Kreditni portfolio je proširen za 10,0 posto u 2019. godini, dok je ukupna vrednost kredita dostigla na 3,03 milijarde evra. U istom periodu, depoziti u bankarskom sektoru na Kosovu dostigli su iznos od 3,91 milijardi evra i zabeležili godišnji rast od 16,2 posto (8,7 posto u 2018. godini).

Pokazatelji učinka i finansijskog zdravlja bankarskog sektora i dalje odražavaju visok stepen stabilnosti. Ostvareni profit tokom 2019. godine iznosio je 86,2 miliona evra, što odgovara manjoj vrednosti u poređenju sa prethodnom godinom za 2,0 posto, što se uglavnom pripisuje bržem rastu rashoda naspram prihodima. Bankarski sektor i dalje ima visok kvalitet i nivo kapitala. Međutim, raspodela dividende od strane nekih banaka, kao i kontinuirano povećanje kreditiranja uticalo je na većem rastu ponderisane rizične aktive, što se odrazilo i na padu pokazatelja adekvatnosti kapitala na 15,9 posto od 17,0 posto u prethodnoj godini, ipak i dalje ostaje visoko iznad minimalnog regulatornog nivoa od 12 posto. Takođe, kvalitet kreditnog portfolija bankarskog sektora nastavio se da se poboljšava i tokom 2019. godine, gde je odnos nenaplativih kredita prema ukupnim kreditima smanjen na 2,0 posto (2,7 posto u prethodnoj godini). Štaviše, nivo pokrivenosti nenaplativih kredita sa provizijama u ovom periodu dostigao je na 163,5 posto, kao rezultat poboljšanja kvaliteta kreditnog portfolija. I položaj likvidnosti bankarskog sektora ostaje održiv, gde je odnos likvidnih sredstava prema kratkoročnim obavezama zadržan na 38,7 posto, što je visoko iznad zahtevanog regulatornog minimuma od 25 posto.

Penzioni sektor u 2019. godini je okarakterizovan ubrzanim rastom aktiva od 17,0 posto (2,0 posto rasta u 2018. godini), dok je njihova ukupna vrednost dostigla na 1,98 milijardi evra. Dinamike u penzijskom sektoru u 2019. godine su bile pod uticajem pozitivnih finansijskih rezultata od vraćanja u investicije, dok su pozitivan doprinos dali i naplaćeni doprinosi od oba fonda.

Nivo posredovanja sektora osiguranja, tačnije bruto zaračunate premije u odnosu na BDP zemlje, je u nižem nivou od 1,4 posto. Imovina sektora osiguranja, koja predstavlja 2,7 posto ukupne imovine finansijskog sektora dostigla je iznos od 193,9 miliona evra, što predstavlja godišnji rast

od 10,3 posto (pad od 0,6 posto u prethodnoj godini). Tokom 2019. godine, vrednost premija upisanih od osiguranika dostigla je na 99,2 miliona evra, godišnji rast od 7,7 posto, dok odšteta isplaćena od osiguranika i Kosovskog biroa osiguranja (KBO) zabeležila su godišnji rast od 14,1 posto, dostigavši na 55,1 miliona evra u 2019. godini. Sektor osiguranja zaključio je 2019. godinu negativnim finansijskim rezultatima od 2,8 miliona evra, za razliku od prošle godine kada je zabeležio pozitivne finansijske rezultate od 1,6 miliona evra. Jedan od glavnih faktora gubitaka ostvarenih tokom 2019. godine je kombinovani odnos u razmeri od 102.6 posto, koji predstavlja odnos štete od 54.6 posto i odnos rashoda od 48.0 posto, ne uključujući prihode od kamata investicija, gde prema ovom odnosu tržište osiguranja za 1 zarađeni evro potrošio je 1.03 evra.

Mikrofinansijski sektor je 2019. godine zabeležio aktivnosti u davanju kredita. Ukupna vrednost imovine MFI-a i NBF-a dostigla je na 306,5 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 22,6 posto. Tokom 2019. godine, kreditna aktivnost mikrofinansijskog sektora zabeležila je godišnji rast od 20,5 posto, sa ukupnom vrednošću kredita koja je dostigla na 221,6 miliona evra. Kao rezultat visokog povećanja prihoda (uglavnom prihoda od kamate), mikrofinansijski sektor je ostvario profit u iznosu od 11,5 miliona evra, što ukazuje da je za 18,5 posto veći u poređenju sa prethodnom godinom.

Takođe, tokom 2019. godine, CBK je nastavila sa unapređenjem pravnog i regulatornog okvira u cilju što efikasnijeg nadzora finansijskih institucija. Unapređenje pravnog okvira je izvršeno na osnovu potreba za unapređenjem regulativnih procesa i u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima i direktivama Evropske unije kao rezultat aktivnog učešća CBK-a u Nacionalnom programu za sprovođenje SSA za Republiku Kosovo.

U cilju obezbeđivanja stabilnog bankarskog sistema, tokom 2019. godine izvršene su kontrole finansijskim institucijama u skladu sa predviđenim planom, uključujući i fokusirane kontrole. U skladu sa međunarodnim praksama u odgovarajućoj oblasti, posebna pažnja je posvećena riziku likvidnosti, kreditnom riziku, tržišnom riziku i operativnom riziku. U skladu sa ciljevima CBK-a, odnosno obezbeđivanja tržišne stabilnosti osiguranja i zaštiti vlasnika polisa osiguranja, CBK je i tokom 2019. godine nastavila svoju aktivnost kontinuiranim izvođenjem kontrola u mestima osiguranika kao potpune i fokusirane kontrole, kao i ad-hoc kontrole osiguranika i posrednika osiguranja. U cilju održavanja stabilnosti finansijskog sektora, tokom 2019. godine CBK je nastavila sa redovnim kontrolama i penzionih fondova i drugih finansijskih institucija. Kao rezultat kontinuiranog nadgledanja finansijskih institucija, u skladu sa zakonskim mandatom CBK je preduzela i kaznene mere do ukidanja licence određenom broju finansijskih institucija, sve sa glavnim ciljem za zaštitu potrošača i očuvanje stabilnosti u zemlji.

Što se tiče oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, nakon usvajanja zakona i uredbe vezane za ovu oblast, sa ciljem njihove što efikasnije primene u praksi, bilo je neophodno donošenje smernica. Nakon toga, CBK je tokom 2019. godine dovršilo izmenu i dopunu Uredbe o sprečavanju pranja novca, Uputstvo o obrascu o poreklu sredstava i izradila nacrt-politiku u vezi sa sprečavanjem obmane kao jednu od zahteva o dopisnim odnosima bankarstva.

Centralna banka Republike Kosovo igra ključnu ulogu u zaštiti korisnika finansijskih usluga na Kosovu. U tom pogledu, u okviru internog procesa za razmatranje žalbi, tokom 2019. godine, CBK je razmotrila 1,211 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizička i pravna lica), gde je 706 žalbi bilo podneto za banke, MFI, NBF i penzione fondove, dok 495 žalbi je bilo podneto za osiguranike, a 10 su bile druge žalbe.

Slično kao i u prethodnim godinama i 2019. godine, CBK je obezbedila kvalitativnu i kvantitativnu ponudu gotovine za bankarski sektor kako bi omogućila obavljanje gotovinskih transakcija u privredi. Takođe, i platni sistem je bio okarakterisan dinamikom događaja tokom 2019. godine, kako iz regulatornih aspekata tako i iz operativnih funkcija, dok napredak je

zabeležen u oblasti nadzora i analize platnih sistema, uključujući olakšice u transakcijama isplata u pogledu troškova.

U 2019. godini, sva sredstva pod upravljanjem CBK-a su investirana u finansijske instrumente koji spadaju u kategoriju sigurnih i likvidnih instrumenata. Nastavak politike negativnih kamatnih stopa na depozite iz Evropske centralne banke koje je ishodilo visokim cenama dužničkih instrumenata u Evrosistemu i diktirala je distribuciju portfolija investicija. Glavna karakteristika 2019. godine je plasman sredstava u dužnička instrumenta sa fiksnom kamatnom stopom sa dužim vremenskim rokom (u periodima do pet godina) kao posledica nemogućnosti ulaganja sa pozitivnim vraćanjima u kraćim periodima.

Takođe i Kosovski kreditni registar (KKR) je zabeležio napredak tokom 2019. godine, pri čemu je registrovano 407 novih korisnika, kao rezultat zahteva podnetih od strane institucija članica, dok je istraživanje o obavezama i kreditnoj istoriji kreditnih aplikanata dostiglo na 1.207,088 istraživanja.

U funkciji ostvarivanja svojih ciljeva, CBK je nastavila da posvećuje posebnu pažnju analizama oko opštih privrednih kretanja u zemlji, kao i analizama koje se odnose na procenu finansijske stabilnosti i sistematskim i nesistematskim rizicima. Tokom 2019. godine, CBK je nastavila pažljivo nadgledati finansijsku stabilnost, sa posebnim osvrtom na sistemski rizik kroz makroprudencijalni okvir. Makroprudencijalni instrumenti i pokazatelji za procenu i nadzor finansijske stabilnosti na sistemskom nivou redovno prati i ocenjuje Savetodavni odbor za makroprudenciju kao funkcionalno ovlašćeno telo da redovno razmatra stabilnost finansijskog sistema nadzorom sistemskih rizika, veza, međuzavisnosti, trendova i njihovog uticaja na funkcionisanje finansijskog sistema u celini.

U okviru odgovornosti sastavljanja i objavljivanja statistika monetarnog i finansijskog sektora i statistika spoljašnjeg sektora, tokom 2019. godine, putem tehničke pomoći Eurostata, dovršena su dva projekta čiji je cilj poboljšanje statistika koje su pod nadležnošću CBK-a: "Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP)" i "International Trade in Services Statistics (ITSS)". Tokom 2019. godine, raspon sa novim statistikama je proširen, objavljivanjem nekoliko novih tabela za rezervna sredstva, izvoz i uvoz robe prema zemljama i vrsti robe. CBK je nastavila da koristi tehničku pomoć tokom 2019. godine, pruženu od strane međunarodnih finansijskih institucija i raznih donatora kako sa postojećim projektima, tako i sa novim inicijativama. Podrška je uglavnom pružena od strane Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), Američkog trezora, Evropske unije, Svetske banke, Evropske banke za obnovu i razvoj i GIZ-a. Tokom 2019. godine, CBK je bila predmet razmatranja stabilnosti finansijskog sistema (na engl: Financial System Stability Review-FSSR), razmatranja koje je bilo izuzetno korisno za CBK u dijagnosticiranju stanja finansijskog sistema Republike Kosovo.

2. Spoljno ekonomsko okruženje

2.1. Evrozona i Zapadni Balkan

Prema procenama MMF-a i ECB-a, ekonomija Evrozone je okarakterisana sporim rastom od 1,2 posto u 2019. godini, osporavanje koje se uglavnom pripisuje slabljenju međunarodne trgovine i slabog učinka industrijskog sektora. Tenzije na međunarodnom tržištu su pogoršale kretanja u industrijskom sektoru Evrozone, posebno italijanske ekonomije, koja se suočavala sa sporijim privrednim rastom od svih drugih zemalja u Evrozoni. U 2019. godini, rezultira da je Nemačka zabeležila najsporiji ekonomski rast u poslednjih šest godina, gde su fluktacije u međunarodnoj trgovini rezultirale padom spoljnih potraživanja, s posebni naglaskom na industriju automobila. Francuska ekonomija, pored ostalog, u 2019. godini se suočavala sa pritiscima protesta takozvanih “Žutih prsluka”. Slabljenje ekonomije Evrozone prethodilo je zdravstvenoj i ekonomskoj krizi koja će uslediti 2020. godine, brzim širenjem virusa COVID-19 i proglašavanjem pandemije u martu. Projekcije MMF-a ukazuju na ekonomski pad od 7,5 posto u 2020. godini, gde se očekuje da će skoro sve glavne zemlje Evrozone doživeti značajan pad ekonomskih aktivnosti (Tabela 1).

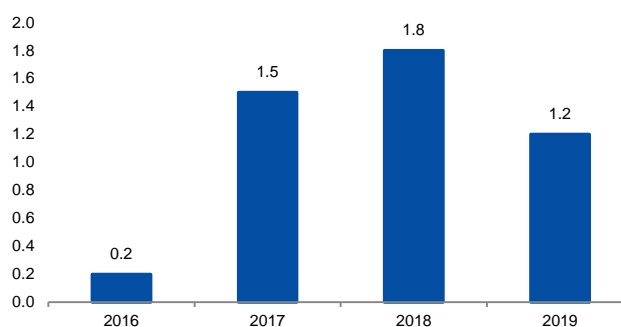
Tabela 1. Godišnji rast realnog BDP-a

Opis	2016	2017	2018	2019	2020
Evrozona	1.9	2.5	1.9	1.2	-7.5
Španja	3.0	2.9	2.4	2.0	-8.0
Grčka	-0.2	1.5	1.9	1.9	-10.0
Austrija	2.1	2.5	2.4	1.6	-7.0
Francuska	1.1	2.3	1.7	1.3	-7.2
Nemačka	2.2	2.5	1.5	0.6	-7.0
Italija	1.3	1.7	0.8	0.3	-9.1

Izvor: MMF, WEO, April 2020.

Pod uticajem usporene ekonomske aktivnosti, inflacija je u 2019. godini bila niža (1,2 posto) u odnosu na prethodnu godinu (1,8 posto) (slika 1). Važan doprinos u padu stope inflacije u Evrozoni imalo je usporavanje pritisaka spoljašnjih cena, ali i niža naknada zaposlenih tokom 2019. godine. Zabrinut stanjem inflacije i sumnjama za vraćanje stope inflacije blizu cilja od 2,0 posto, Nadzorni odbor ECB-a, u septembru 2019. godine, je odlučio da i dalje smanji kamatnu stopu na depozite i da ponovo počne sa nekonvencionalnim merama u okviru programa za kvantitativno olakšavanje. Ove mere, koje je Nadzorni odbor ECB-a obustavio u septembru 2018. godine, imaju za cilj kupovinu imovine u iznosu od 20 miliona evra na mesečnom nivou. ECB je takođe izjavio da namerava da nastavi ponovno ulaganje u celokupne isplate glavnice iz dospelih sredstava (koje su kupljene u okviru programa) na duži vremenski period, u meri u kojoj će se smatrati neophodnim za obezbeđivanje povoljnih uslova likvidnosti na tržištu. Bez obzira na ove mere i u skladu sa izgledima za ekonomski pad, očekuje

Grafikon 1. Stopa inflacije u evrozoni, u procentima

Izvor: Eurostat (2020)

se da će se trend pada inflacije nastaviti u 2020. godini (0,2 posto), a da će potom porasti na 1,0 posto u 2021. godini.

Kao posledica slabljenja međunarodnog tržišta, vrednost izvoza robe i usluga zabeležila je usporeni rast od 2,2 posto u 2019. godini (3,3 posto u 2018. godini). S druge strane, i stopa povećanja uvoza robe i usluga bila je niska (2,6 posto), iako je rezultiralo da je ista sa 2018. godinom. Kao posledica toga, neto izvoz je negativno uticao na rast ekonomskih aktivnosti tokom 2019. godine.

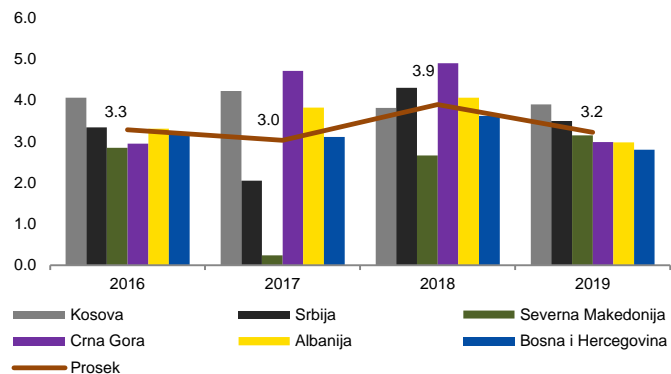
Kreditna aktivnost u evrozoni je nastavila postepeni oporavak, zasnovano na faktorima ponude i potražnje na tržištu. Prilagođavana monetarna politika ECB-a je podsticala širenje kreditne aktivnosti, dok je u međuvremenu potražnja za kreditom podržana niskim kamatnim stopama. Godišnji rast kreditiranja prema domaćinstvima u Evrozoni zabeležio je rast od 3,5 posto u 2019. godini, što je veći rast u poređenju sa rastom od 3,0 posto prethodne godine, dok je kreditiranje prema preduzećima zabeležilo godišnji rast od 2,6 posto, što je gotovo na istom nivou od prethodne godine. I depoziti su nastavili trendom rasta, uglavnom podsticani rastom prenosivih depozita i sa kraćim rokom, kao rezultat stimulaturnih monetarnih mera ECB-a, i niskih oportunitetnih troškova održavanja monetarnih instrumenata, gde je okruženje niskih kamatnih stopa podsticalo povećanje investicija u likvidnijim instrumentima. U 2019. godini, depoziti domaćinstava zabeležili su godišnji rast od 5,9 posto (5,2 posto u 2018. godini), dok depoziti preduzeća zabeležili su godišnji rast od 6,2 posto (4,1 posto u 2018. godini).

U zemljama zapadnog Balkana slično Evrozoni, rast ekonomskih aktivnosti je usporeno tokom 2019. godine. Usporevanje ekonomskih aktivnosti je bio rezultat smanjenog doprinosa investicija i izvoza, dok je unutrašnja potražnja koja je bila stimulirana javnim troškovima kao i povećanje kreditiranja domaćinstava je bila glavna podrška ekonomskih aktivnosti. Procenjuje se da je prosečna stopa ekonomskog rasta bila 3,2 posto u 2019. godini (3,9 posto u 2018. godini) (slika 2). Procenjuje se da su veće stope od proseka ekonomskog rasta zabeležene na Kosovu i Srbiji, dok u drugim zemljama su zabeležene niže stope ekonomskog rasta. Slično kao u Evrozoni, i u zemljama Zapadnog Balkana, predviđanja MMF-a ukazuju na značajan pad ekonomskih aktivnosti u 2020. godini kao rezultat pandemije COVID-19 (5,2 posto).

Usporevanje rasta cena na međunarodnim tržištima dovelo je do smanjenja inflatornih pritisaka na Zapadnom Balkanu, a koje je karakterizirala prosečna stopa inflacije od 1,7 posto (1,8 posto u 2018. godini) (slika 3). Slabiji inflatorni pritisci u odnosu na prethodnu godinu bili su prisutni posebno u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, dok je na Kosovu i u Srbiji stopa inflacije bila veća.

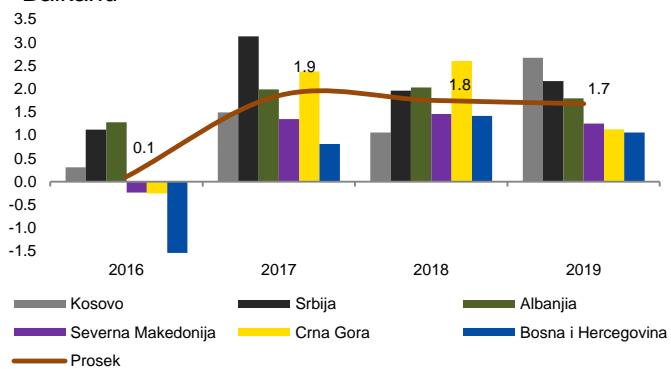
Usporevanje rasta cena na međunarodnim tržištima dovelo je do smanjenja inflatornih pritisaka na Zapadnom Balkanu, a koje je karakterizirala prosečna stopa inflacije od 1,7 posto (1,8 posto u 2018. godini) (slika 3). Slabiji inflatorni pritisci u odnosu na prethodnu godinu bili su prisutni posebno u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, dok je na Kosovu i u Srbiji stopa inflacije bila veća.

Grafikon 2. Godišnji rast BDP-a na Zapadnom Balkanu

Izvor: MMF, WEO (2020)

Grafikon 3. Godišnji rast inflacije na Zapadnom Balkanu

Izvor: MMF, WEO (2020)

Deficit tekućeg računa u zemljama Zapadnog Balkana je porastao za 6,8 posto u 2019. godini, dok je kao procenat BDP-a ostao na istom nivou kao u prethodnoj godini (6,9 posto). Rast deficita tekućeg računa uglavnom se pripisuje slabljenju međunarodne trgovine, ali i padu spoljne potražnje, što je pretvoreno u manji doprinos neto izvoza na povećanje ekonomske aktivnosti. Izvoz roba i usluga sa prosečnim godišnjim rastom od 6,5 posto u 2018. godini je smanjen na povećanju od 4,2 posto u 2019. godini. I uvoz robe i usluga je takođe zabeležio usporeno povećanje od 4,9 posto u 2019. godini (7,7 posto u 2018. godini).

Bankarsko kreditiranje nastavlja da bude važan doprinosilac rastu ekonomija regiona, iako je u većini zemalja zabeleženo usporavanje rasta. Prosečna stopa rasta kreditiranja u 2019. godini bila je 6,3 posto (6,7 posto u 2018. godini), gde su Kosovo i Srbija zabeležile najviše stope rasta kredita (10,0 posto, odnosno 9,1 posto). Kvalitet kreditnog portfolija je nastavio poboljšanje u svim zemljama u regionu. Najvišu stopu nekvalitetnih kredita održava bankarski sektor Albanije (10,6 posto), dok bankarski sektor Kosova karakteriše najniži odnos nekvalitetnih kredita (2,0 posto). Zemlje u regionu takođe su izvestile porast depozita, pri čemu je prosečna stopa rasta bila slična prethodnoj godini od 9,8 posto. Čak i kod depozita, najveće stope rasta zabeležene su u Srbiji i na Kosovu (17,0 procenata, odnosno 16,2 procenata), iza kojih sledi Severna Makedonija sa 14,4 procenata, dok su u Crnoj Gori i Albaniji zabeležene niske stope rasta depozita (0,5 procenata, odnosno 2,0 procenata).

Evro valuta je opala u odnosu na glavne valute, ali i u odnosu na valute zemalja regiona. Prosečni kurs razmene evra prema američkom dolaru i švajcarskom franku je opao za 5,2 posto odnosno 3,7 posto, dok u odnosu sa britanskim funtom je opao za 0,8 posto. Dok je u odnosu sa valutama u regionu kao što je albanski lek i srpski dinar, evro je opao za 3,6 posto, odnosno 0,4 posto, dok u odnosu na makedonski denar, stopa razmene evra je ostala ista u poređenju sa prethodnom godinom.

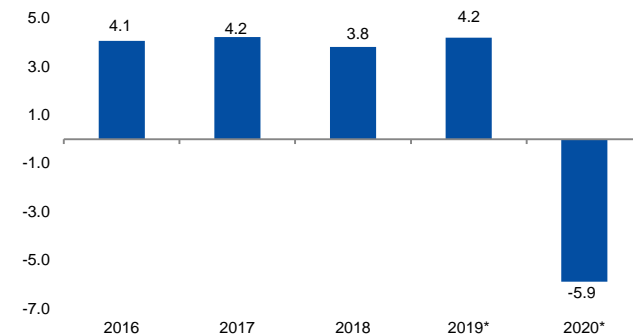
3. Ekonomija Kosova

3.1. Realni sektor

3.1.1 Bruto domaća proizvodnja

Prema tromesečnim procenama Agencije za statistiku Kosova (ASK), u 2019. godini, nominalna vrednost BDP-a dostigla je vrednost od 7,1 milijardi evra. U realnim pojmovima, BDP za 2019. godinu rezultira da je zabeležio rast od oko 4,2 posto (slika 4). Prema ASK-u, rast ekonomskih aktivnosti je uglavnom podržan od sektora aktivnosti finansiranja i osiguranja, sektora prerađivačke industrije, sektora industrije, vađenja minerala, sektora izgradnje kao i trgovinskog sektora. Dok, procenjeno je da je realan pad zabeležen u sektoru poljoprivrede, sektoru snabdevanja električnom energijom i gasom, sektoru umetnosti itd.

Grafikon 4. Realna stopa rasta BDP-a

* Preliminarno predviđanje CBK-a
Izvor: ASK (2020)

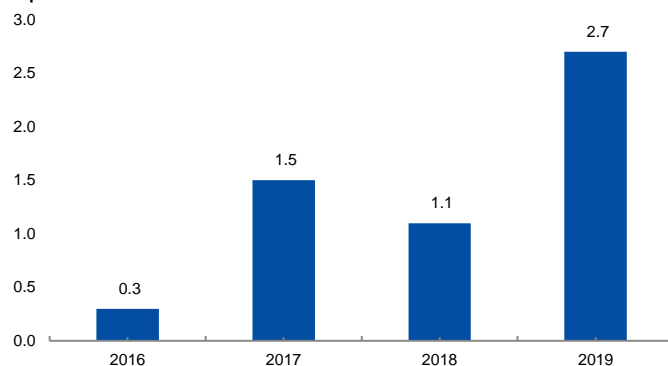
Rast ekonomske aktivnosti uglavnom je generisano rastom investicija od 5,7 posto. Značajan doprinos u povećanju investicija procenjuje se da je imalo povećanje bankarskog kreditiranja od 10 posto u 2019. godini. Pokazatelj rasta investicija tokom 2019. godine je i povećanje uvoza kapitalne robe od 3,7 posto. U okviru investicija, kapitalne investicije Vlade zabeležile su rast od samo 0,2 posto. Potrošnja, kao glavna komponenta unutrašnje potražnje, zabeležila je realan rast od 2,3 posto, podržana rastom privatne potrošnje od 2,1 posto i javne potrošnje od 3,6 posto. Doznake, kao značajan izvor finansiranja privatne potrošnje, zabeležile su rast od 6,7 posto (5,4 posto u 2018. godini). Pored privatne potrošnje i javna potrošnja je zabeležila rast, jer su tekući rashodi Vlade povećani za 9,8 posto.

Dinamika koja je okarakterisala spoljni sektor ekonomije, posebno trgovinski bilans robe i usluga, pozitivno se odrazila na realno povećanje BDP-a, za razliku od 2018. godine kada je komponenta neto izvoza negativno doprinela realnom rastu BDP-a. Realan rast izvoza robe i usluga od 10,5 posto i usporavanje rasta uvoza robe i usluga od 4,6 posto rezultiralo je poboljšanjem trgovinskog deficita (robe i usluge) za 0,8 posto u realnom iznosu.

3.1.2 Cene

Opšti nivo cena na Kosovu, izražen putem indeksa potrošačkih cena je okarakterisan prosečnim rastom od 2,7 posto u 2019. godini (slika 5). Što se tiče komponente IPC-a, većim rastom su

Grafikon 5. Stopa inflacije, godišnje promene u procentima

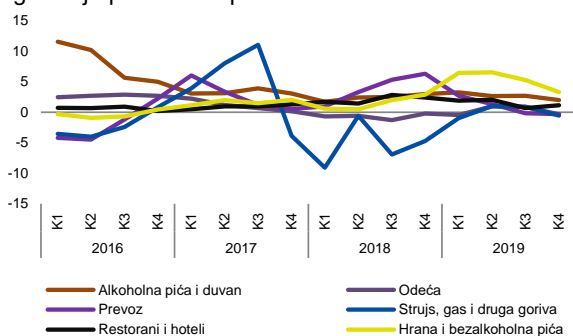

Izvor: ASK (2020)

okarakterisane cene hrane i bezalkoholnih pića (5,4 posto), cene alkoholnih pića i duvana (2,6 posto), cene restorana i hotela (1,4 posto), kao i cene prevoza (0,8 posto). S druge strane, najveći

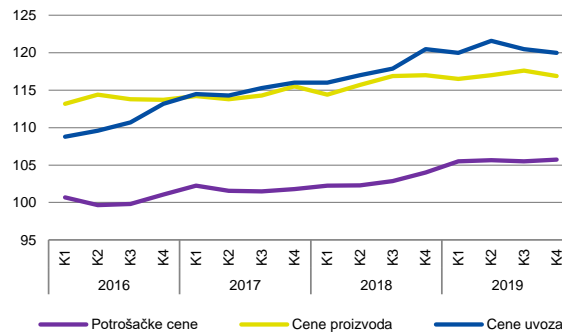
pad su zabeležile cene električne energije, gasa i drugih goriva, i cene odeće su zabeležile niži rast (0,1 posto, odnosno 0,2 posto) (slika 6).

Grafikon 6. Kretanje cena glavnih komponenti, godišnja promena u procentima

Izvor: ASK (2020)

Grafikon 7. Indeksi potrošačkih cena, cena proizvoda i cene uvoza

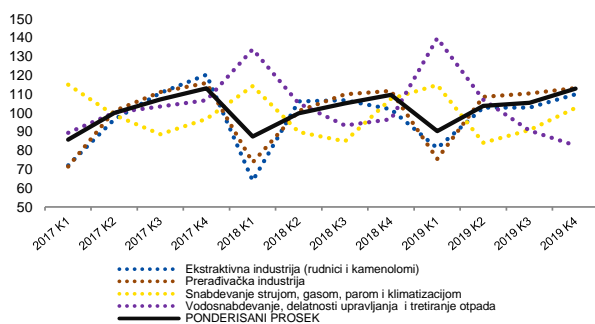
Izvor: ASK (2020)

Kretanje cena na Kosovu i dalje se u velikoj meri određuje kretanjem cena na međunarodnim tržištima, kao posledica velike zavisnosti kosovske ekonomije od uvoza. Indeks cena uvoza cena zabeležio je prosečan rast od 2,3 posto (slika 7). Cene kože i kožne galanterije, kao i cene mineralnih proizvoda, zabeležile su veći rast (12,9 posto, odnosno 12,1 posto), dok su cene tekstila i tekstilnih proizvoda zabeležile veći pad (12,1 posto). Indeks cena proizvođača okarakterisan je rastom 0,9 posto. Većim rastom cena je okarakterisana proizvodnja mineralnih proizvoda, prerada prehrambenih proizvoda, proizvodnja nameštaja, proizvodnja pića itd. Dok, padom cena je uglavnom okarakterisano vađenje metalne rude, proizvodnja električne opreme, proizvodnja hemijskih proizvoda, proizvodnja metala itd.

3.1.3 Finansijski položaj preduzeća

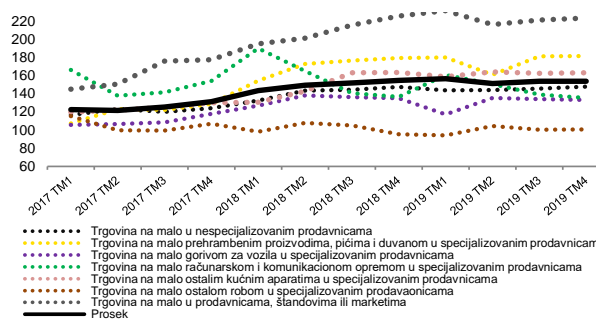
Indeks industrijskog prometa karakteriše porast od 2,6 posto, na što uglavnom utiče porast indeksa u ekstrakcionoj i prerađivačkoj industriji (slika 8).

Grafikon 8. Indeks obima industrijske proizvodnje (2017=100)

Izvor: ASK (2020)

Grafikon 9. Indeks prometa u trgovini na malo (2013=100)

Izvor: ASK (2020)

Indeks prometa u sektoru trgovine na malo, koji zajedno sa industrijskim sektorom čine dva privredna sektora sa najvećim učešćem u prometu od ukupnog broja preduzeća¹, beleži prosečni godišnji rast od 2,7 posto. Većinu sastavnih sastojaka karakteriše rast (slika 9).

U 2019. godini došlo je do sporijeg rasta novih registrovanih preduzeća i većeg rasta zatvorenih preduzeća. Broj novo registrovanih preduzeća bio je 10.004 ili 2,0 posto više u odnosu na

¹ Publikacija ASK-a: Izveštaj 'Struktura prometa po privrednim sekcijama za period 2008-2017' i 'Kratkoročne statistike industrije za period TM1 2017-TM4 2019'godinu".

prethodnu godinu, dok je 1.769 preduzeća bilo zatvoreno ili 24,1 posto više u odnosu na prethodnu godinu (slika 10).

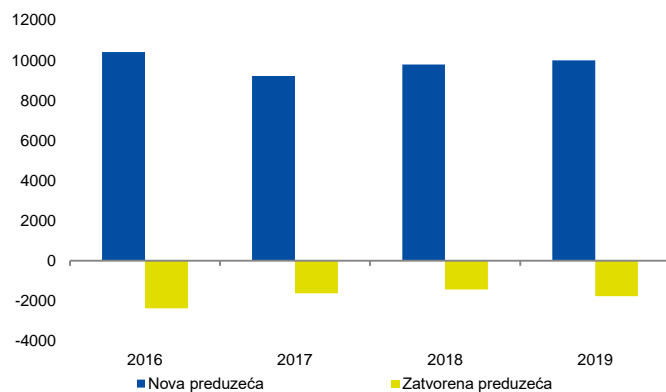
Najveći broj registrovanih preduzeća i dalje je koncentrisan u sektoru trgovine sa 23,6 procenata ukupnog broja novo registrovanih preduzeća, a slede industrijski sektor sa 15,5 procenata, hotelijerstvo sa 11,4 procenata i građevinarstvo sa 9,4 procenata (slika 11). U poređenju sa 2018. godinom, u proizvodnom sektoru registrovano je 438 više preduzeća, još 151 preduzeće u hotelijerstvu, još 150 preduzeća u profesionalnim aktivnostima itd. Dok su sektori koji su obeležili najmanji broj registrovanih preduzeća bili sektor poljoprivrede (505 preduzeća manje), trgovine (165 preduzeća manje), itd.

3.1.4 Tržište rada²

U 2019. godini stopa učešća radne snage na Kosovu bila je 40,5 odsto, što u poređenju sa 2018. godinom ukazuje na smanjenje stope učešća radne snage za 0,4 procentna poena. Niska stopa učešća u radnoj snazi (prosečna u regionu oko 50 procenata) se u određenoj meri pripisuje relativno mladom stanovništvu (učenici, studenti), kao i kategoriji obeshrabrenih zaposlenih, domaćica i drugih lica koja nisu aktivna za traženje posla.

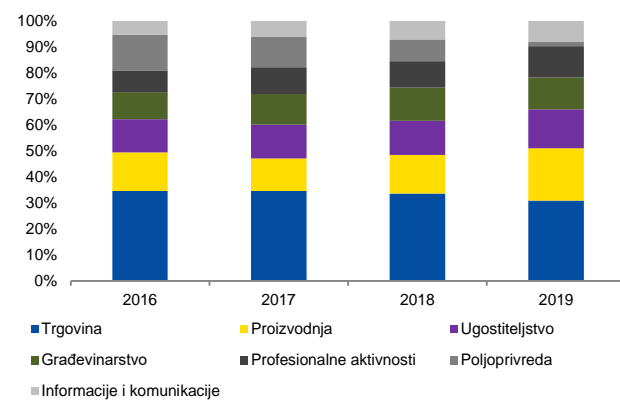
Na osnovu Ankete o radnoj snazi prosečna stopa zaposlenosti³ pokazala se 30,1 posto, što predstavlja povećanje za 1,3 procentna poena u odnosu na 2018. godinu. Stopa zaposlenosti pokazala se većom među muškarcima nego ženama, gde je 46,2 posto muškaraca u radnoj dobi zaposleno je, nasuprot 13,9 posto žena. Prema rezultatima ankete, stopa zaposlenosti kod ženskog pola porasla je za 1,6 procentnih poena u odnosu na 2018. godinu, dok je kod muškog pola došlo do povećanja stope zaposlenosti za 0,9 procentnih poena u odnosu na 2018. godinu. Prema starosnim grupama, najveća stopa zaposlenosti (39,3 procenta) ima stanovništvo u dobi od 35 do 44 godine, dok najnižu stopu zaposlenosti ima starosna grupa 15-24 godine (13,1 posto). Prema stepenu obrazovanja, najveća stopa zaposlenosti ispada među radnom snagom sa visokim obrazovanjem, a sledi srednje stručno obrazovanje i srednja škola. Radnici koji su završili srednje stručno obrazovanje uglavnom su bili zaposleni u privatnom sektoru (privatne kompanije, privatna lica), dok su radnici koji su završili tercijarno obrazovanje uglavnom zaposleni u javnom sektoru. Diktirana strukturom privrede, ispada da je stopa zaposlenosti koncentrisana u sektoru trgovine sa 17,0 procenata ukupnog broja zaposlenih, a slede građevinski sektor sa 12,6 procenata, sektor proizvodnje sa 11,9 procenata, sektor obrazovanja sa 10,0 procenata itd. U

Grafikon 10. Registracija preduzeća

Izvor: ASK (2020)

Figura 11. Struktura novih preduzeća

Izvor: ASK (2020)

² Sektor „Tržište rada“ zasnovan je na podacima Ankete o radnoj snazi, koju je objavila Kosovska Agencija za Statistiku.

³ Stopa zaposlenosti predstavlja procenat radno sposobnog stanovništva koji je zaposlen.

odnosu na 2018. godinu, podaci pokazuju da postoji povećanje učešća u strukturi zaposlenih u sektoru proizvodnje, građevinarstva, poljoprivrede itd, dok je sektor obrazovanja opao.

Statistički podaci tržišta rada na Kosovu pokazuje da je prosečna stopa nezaposlenosti⁴ u 2019. bila 25,7 procenata, a u poređenju sa 2018. godinom niža je za 3,9 procentnih poena. Na osnovu pola, tržište rada na Kosovu i dalje karakteriše veća stopa nezaposlenosti žena. Stopa nezaposlenosti žena bila je 34,4 posto (22,6 posto za muškarce), gde je najviša stopa nezaposlenosti imala mlada starosna grupa (15-24 godine) (oko 60,3 posto). Obrazovanje je poboljšalo izgleda na kosovskom tržištu rada. Prema podacima KAS-a, stopa nezaposlenosti bila je viša za neobrazovane ljude (oko 49,4 posto), dok je niža za ljude koji su završili srednje obrazovanje (21,5 posto).

3.2. Fiskalni sektor

Budžetski prihodi⁵ u 2019. godini dostigli su neto vrednost od 1,89 milijardi evra, godišnji rast od 7,5 odsto, dok su budžetski rashodi⁶ dostigli vrednost od 2,06 milijardi evra, što je povećanje za 7,2 odsto. Shodno tome, kosovski budžet je zabeležio primarni deficit od 168,4 miliona evra (162,7 miliona evra je bio primarni deficit u 2018. godini).

Unutar poreskih prihoda veći je prihod od direktnih poreza koji je dostigao vrednost od 292,3 miliona evra (rast od 9,3 odsto), dok su prihodi od indirektnih poreza porasli za 5,3 odsto i dostigli vrednost od 1,42 milijarde evra. Neoporezivi prihodi porasli su za 17,5 posto i dostigli vrednost od 226,6 miliona evra.

Rast rashoda od 7,2 posto bio je sporiji u odnosu na 2018. godinu kada je došlo do povećanja od 10,3 posto. Glavna kategorija koja je doprinela sporijem rastu budžetskih rashoda bila je ona kapitalnih rashoda koja je samo 0,1 odsto veća u odnosu na prethodnu godinu i dostigla je vrednost od 530,8 miliona evra. Vladina potrošnja na plate porasla je 4,1 posto, na 615,9 miliona evra. Državna potrošnja na robe i usluge (uključujući opštinske izdatke) porasla je za 17,5 posto i dostigla 293,9 miliona evra. Subvencije i transferi povećani su za 12,4 posto i dostigli su vrednost od 627,3 miliona evra.

Javni dug u 2019. godini dostigao je 1,2 milijarde evra, što je za 9,9 procenata više nego 2018. godine. Kao procenat BDP-a, javni dug je dostigao 17,5 odsto u odnosu na 16,9 odsto u 2018. godini. Rast javnog duga pripisuje se povećanju domaćeg duga za 17,0 procenata (koji je dostigao 791,9 miliona evra), dok je javni spoljni dug opao na 409,1 miliona evra, što je za 1,8 odsto manje u poređenju sa 2018. godinom. Učešće spoljnog javnog duga u ukupnom javnom dugu smanjen je na 34,1 posto sa 38,1 posto koliko je bio u 2018. godini.

U 2019. godini, na osnovu kalendara Ministarstva finansija, broj aukcija za izdavanje hartija od vrednosti Vlade Kosova dostigao je 16, dok je vrednost najavljena na aukcijama dostigla vrednost od 360,0 miliona evra.

Tokom 2019. godine, Vlada Kosova objavila je manji broj i vrednost državnih zapisa u odnosu na prethodnu godinu. Vrednost hartija od vrednosti izdatih u 2019. godini dostigla je 360,0 miliona evra, što je za 9,9 posto manje nego prethodne godine. Prema datumu dospeća, struktura hartija od vrednosti Vlade Kosova i dalje pokazuje tendenciju prelaska sa kratkoročnih hartija od vrednosti na dugoročne hartije od vrednosti. Dok su u prošlosti strukturom dominirali trezorski

⁴ Stopa nezaposlenosti je procenat radne snage koje nije zaposleno.

⁵ U okviru budžetski prihoda nisu obuhvaćeni prihodi od pozajmica, prihode od privatizacije, primanja od definisanih donacija donatora i primanja poverilackih depozita.

⁶ U okviru budžetskih rashoda nisu obuhvaćene isplate duga i povraćaji od depozitnih fondova.

zapisi sa rokom dospeća 364 dana, u 2019. godini glavna kategorija pokazala se kao obveznice s rokom dospeća od tri godine.

S druge strane, potražnja za investicijama u državne obveznice bila je veća nego prethodne godine. To se odrazilo na ukupni odnos potražnje i ponude u hartijama od vrednosti koje su u 2019. godini bile 1,9 puta veće, u odnosu na 1,4 puta prošle godine. Prosečna kamatna stopa na hartije od vrednosti Vlade Kosova u 2019. godini ostala je nepromenjena (1,8 procenata) u odnosu na 2018. godinu.

3.3. Spoljni Sektor

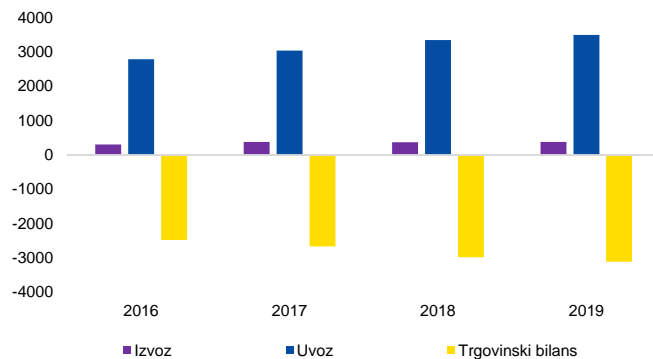
Deficit tekućeg i kapitalnog računa u 2019. godini iznosio je 410,2 miliona evra, što je 19,4 posto niže u odnosu na 2018. U odnosu na BDP, deficit tekućeg računa bio je 5,8 posto (7,6 posto u 2018. godini). Niži nivo deficita tekućeg i kapitalnog računa pripisuje se porastu pozitivnih salda usluga, primarnog i sekundarnog dohotka, ali i usporavanju povećanja deficita robe.

Rast izvoza robe kao i usporavanje rasta uvoza uticali su na deficit u trgovini

robom i označio sporo povećanje od 4,5 odsto (rast od 11,6 odsto u 2018. godini) i iznosio je oko 3,1 milijardu evra. U poređenju sa BDP-om, trgovinski deficit robe iznosio je 43,3 posto (44,3 posto u 2018. godini). Vrednost izvoza robe dostigla je 383,5 miliona evra, što se podudara sa godišnjim povećanjem za 4,4 posto (pad od 2,8 posto u 2018. godini) (slika 12).⁷ Najveći rast ostvaren je u osnovnim metalima, koji imaju najveće učešće u strukturi ukupnog izvoza zemlje (oko 35,0%), a sledi izvoz plastičnih i gumenih proizvoda, mašina i mehaničke opreme itd. (slika 13).

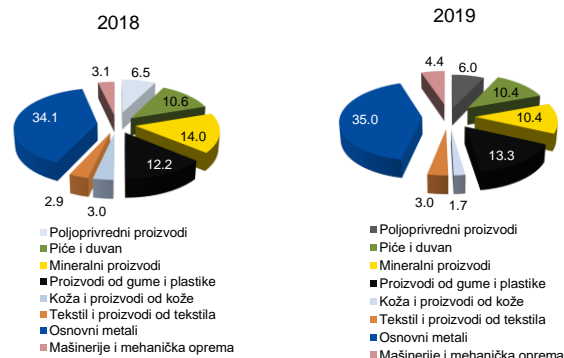
Tokom 2019. godine, uvoz robe je okarakterisan povećanjem od 4,5 odsto (rast od 9,8 odsto u 2018. godini) i dostigao je 3,5 milijardi evra.

Grafikon 12. Izvoz, uvoz i trgovinski bilans u milionima evra

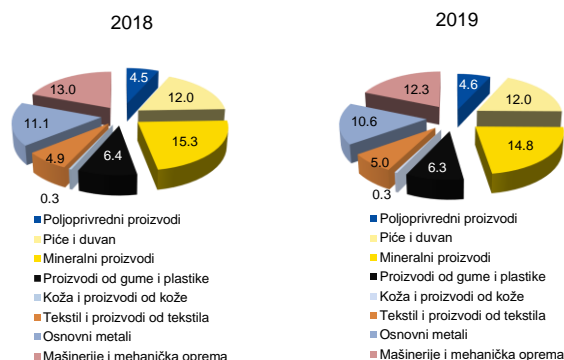
Izvor: ASK (2020)

Grafikon 13. Struktura izvoza po kategorijama, u procentima

Izvor: ASK (2020)

Grafikon 14. Struktura uvoza po kategorijama, u procentima

Izvor: ASK (2020)

⁷ Izvor podataka za izvoz i uvoz roba na Kosovu je KAS.

Na usporavanje rasta uvoza robe najviše je uticao uvoz mašina i mehaničke opreme, kao i uvoz osnovnih metala, dok je najveći porast ostvaren kod uvoza kategorija hrane, uvoza vozila, uvoza tekstila i tekstilnih predmeta itd. (slika 14).

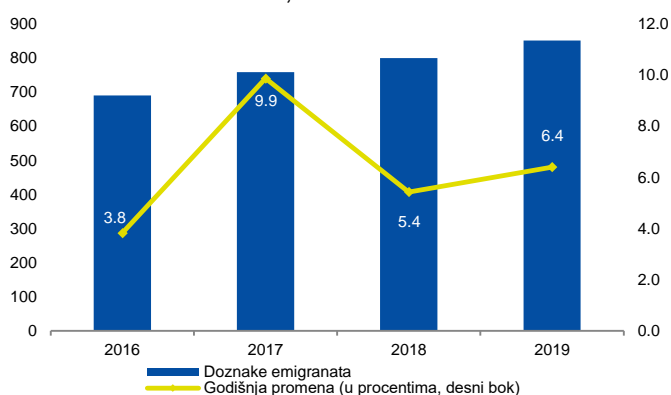
Bilans u trgovini uslugama obeležio je vrednost 0,93 milijarde evra ili 8,3 procenta više u odnosu na 2018. Vrednost izvoza usluga obeležila je godišnji porast od 7,3 procenta, dostigavši 1,68 milijardi evra. Izvoz turističkih usluga, koji čini oko 78,8 procenta ukupnog izvoza, iznosio je preko 1,3 milijarde evra ili 7,6 procenta više u odnosu na 2018. Takođe je okarakterisan izvoz transportnih usluga i izvoz računarskih usluga sa godišnjim rastom od 12,8 procenta ili 22,2 procenta. Sa druge strane, uvoz usluga je porastao za 6,2 procenta i dostigao iznos od 749,4 miliona evra. I kod uvoza usluga, najveći porast ostvaren je kod uvoza transportnih usluga i putničkih usluga (14,7 odsto, odnosno 8,4 odsto).

Račun primarnih prihoda okarakterisan je povećanjem od 31,7 posto. Prihod od naknada radnika⁸ povećan je za 6,8 procenta. Bilans sekundarnog dohotka porastao je za 6,7 posto, što se uglavnom pripisuje najvišem nivou doznaka. Prihvaćene doznake na Kosovu, koje takođe predstavljaju najveću kategoriju na računu sekundarnog dohotka, iznosile su 851,7 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 6,4 procenta (slika 15). Doznake na Kosovo dolaze uglavnom iz Nemačke i

Švajcarske, zemlja iz kojih se šalje 40,7 odsto ili 20,2 odsto od ukupnih doznaka primljenih na Kosovo. Značajan deo doznaka dobijen je od SAD, ili 7,1 procent ukupnih doznaka.

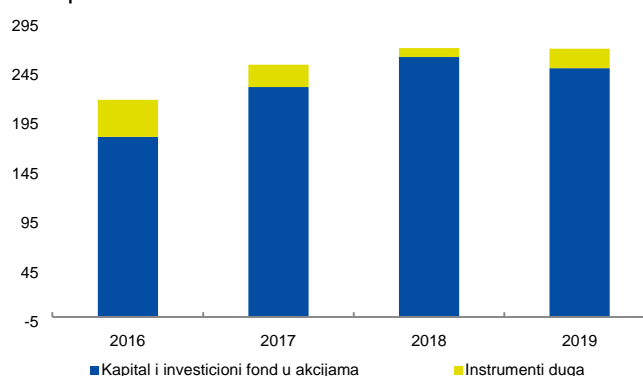
Direktne strane investicije (DSI) dostigle su vrednost od 271,8 miliona evra, što je skoro slična 2018. godini (272,1 miliona evra). Kao deo DSI strukture, ulaganja u dužničke instrumente su se udvostručila, dok su kapital i ulaganja u kapital opali (Slika 16). Kapitalni i kapitalni investicioni fond iznosio je 251,8 miliona evra, što je za 4,4 posto manje u odnosu na 2018. DSI u obliku dužničkih instrumenata iznosio je 20,0 miliona evra (8,8 miliona evra u 2018. godini). Rast izravnih stranih investicija bio je uglavnom u sektoru nekretnina, koji čini oko 87,1 posto ukupnih DSI, i industrijskom sektoru, koji ima 3,9 posto u ukupnim DSI. S druge strane, sektori koji su obeležili pad, su uglavnom građevinski i trgovinski sektori.

Grafikon 15. Doznake, u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 16. Struktura direktnih stranih investicija po komponentama u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

⁸ Kompenzacija zaposlenih obuhvata plate, dnevnice i druge beneficije koje primaju zaposleni sa prebivalištem van zemlje. U tom kontekstu, obuhvaćeni su sezonski radnici ili drugi kratkoročni radnici (manje od godinu dana) i granični radnici koji imaju središte ekonomskog interesa u svojoj ekonomiji.

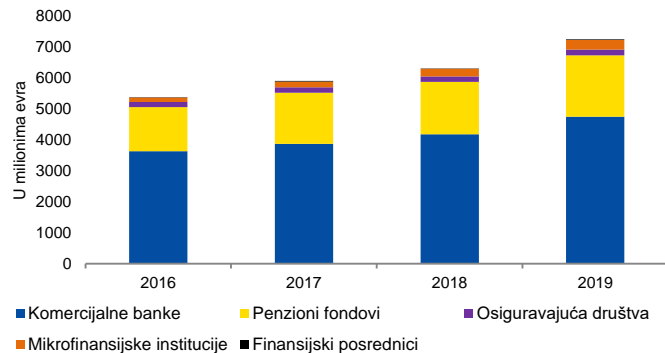
3.4. Finansijski sektor⁹

3.4.1 Opšte karakteristike

Vrednost ukupne imovine finansijskog sistema Kosova dostigla je 7,25 milijardi evra u 2019. godini, što se poklapa sa godišnjim povećanjem od 14,8 odsto (slika 17). Bankarski sektor i dalje daje veliki doprinos širenju aktivnosti finansijskog sistema u zemlji, a sledi ga sektor penzija.

Što se tiče strukture finansijskog sistema, broj komercijalnih banaka i penzijskih fondova ostao je nepromenjen u odnosu na prošlu godinu.

Grafikon 17. Vrednost imovine finansijskog sistema Kosova

Izvor: CBK (2020)

Tabela 2. Broj finansijskih institucija

Opis	2015	2016	2017	2018	2019
Komercijalne banke	10	10	10	10	10
Osiguravajuća društva	15	15	15	14	13
Penzioni fondovi	2	2	2	2	2
Finansijski posrednici	44	48	52	51	51
Mikrofinansijske i finansijske nebankarske institucije	18	16	18	22	20

Izvor: CBK (2020)

Broj mikrofinansijskih institucija tokom 2019. godine smanjen je na 20 mikrofinansijskih i nebankarskih finansijskih institucija, kao rezultat opoziva registracije dve mikro finansijske institucije. Takođe, broj osiguravača smanjen je na 13 zbog oduzimanja licence osiguravajućeg društva. Finansijski asistenti imaju najveći broj finansijskih institucija, mada njihov deo u ukupnoj aktivni finansijskog sistema i dalje iznosi samo 0,2 posto (Tabela 2).

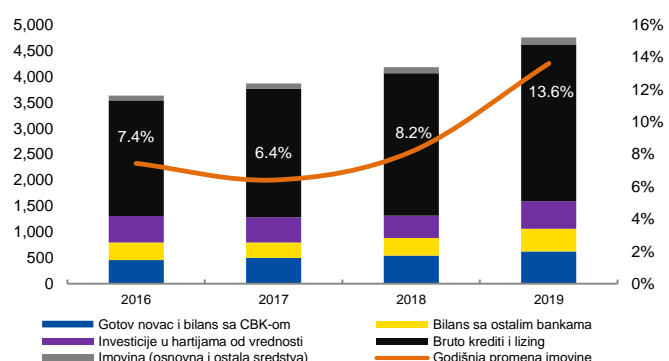
3.4.2 Bankarski sektor

Imovina

Imovina bankarskog sektora u 2019. godini obeležila je godišnji porast od 13,6 posto, dostigavši vrednost od 4,76 milijardi evra (slika 18). Povećanje imovine bankarskog sektora tokom 2019. godine uglavnom se pripisuje pozitivnoj dinamici koja je karakterisala kreditnu aktivnost, aktivnost koju uglavnom podržavaju depoziti koji predstavljaju oko 82 odsto obaveza i koji beleže godišnji porast od 16,2 odsto.

Akcije hartija od vrednosti beležile su godišnji porast od 22,4 procenata pored pada u prethodne dve godine (pad od 11,5 procenata u

Grafikon 18. Imovina komercijalnih banaka, godišnje promene, u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

⁹ Statistike su sa nerevidiranim podacima za finansijski sistem i sastavne sektore za 2019. godinu.

2018). Strategija banaka da se fokusira na kreditiranje ulaganja u hartije od vrednosti u poslednje dve godine, pored većih prinosa od ulaganja, može se donekle pripisati i padu kreditnog rizika, s obzirom na porast aktivnosti FPŠK i kontinuirani pad udela nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima. Ostale kategorije u okviru imovine, poput gotovine i bilansa stanja kod CBK-a, kao i imovine u komercijalnim bankama porasle su za 14,9 posto, odnosno 29,3 posto.

Tabela 3. Struktura imovine u bankarskom sistemu

Opis	2015		2016		2017		2018		2019	
	Milion evra	Učešće (%)	Milion evra	Učešće (%)	Milion evra	Učešće (%)	Milion evra	Učešće (%)	Milion evra	Učešće (%)
Gotov novac i bilans sa CBK-om	491.0	14.5%	457.3	12.6%	499.4	12.9%	541.8	12.9%	622.5	13.1%
Bilans sa komercijalnim bankama	316.0	9.3%	342.0	9.4%	296.6	7.7%	340.8	8.1%	440.6	9.3%
Hartije od vrednosti	473.3	14.0%	510.3	14.0%	486.4	12.6%	430.2	10.3%	526.5	11.1%
Bruto krediti	2,019.5	59.7%	2,230.0	61.3%	2,485.5	64.2%	2,755.5	65.8%	3,031.9	63.8%
Osnovna sredstva	57.0	1.7%	58.5	1.6%	60.1	1.6%	79.6	1.9%	92.2	1.9%
Ostala imovina	28.5	0.8%	39.0	1.1%	41.8	1.1%	37.5	0.9%	42.1	0.9%
Ukupno	3,385.3	100%	3,637.1	100%	3,869.8	100%	4,185.5	100%	4,755.7	100%

Izvor: CBK (2020)

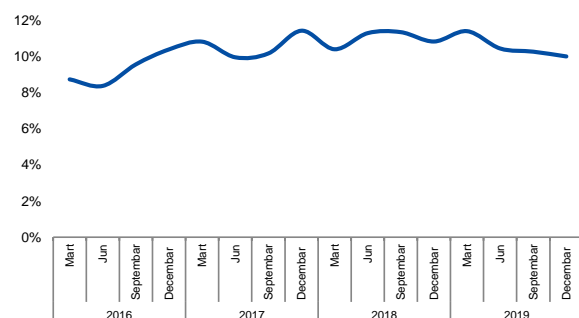
Još jedan pozitivan razvoj u bankarskom sektoru je pad koncentracije aktive kod tri najveće banke na 56,9 procenata težine imovine sektora sa 57,3% u prethodnoj godini. Takođe, Herfindal-Hirschman indeks za imovinu bankarskog sektora pao je na 1,491 sa 1,499 prošle godine.

Kreditni

Kreditni u bankovnom sistemu u četvrtoj godini zaredom karakteriše godišnji dvocifreni rast. U 2019. godini kreditni portfolio se povećao za 10,0 procenata (slika 19), dok je vrednost ukupnih kredita dostigla 3,03 milijarde evra. Poboljšanje kreditne ponude banaka, uglavnom smanjenjem prosečne kamatne stope na kredite i produženjem roka kredita, doprinelo je povećanju kredita u toku godine. Ostali faktori koji su uticali na dinamiku kreditiranja bili su kontinuirano poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija, dovoljna likvidnost i bankarska konkurencija koji su igrali ključnu ulogu u širenju kreditne aktivnosti banaka u poslednje tri godine.

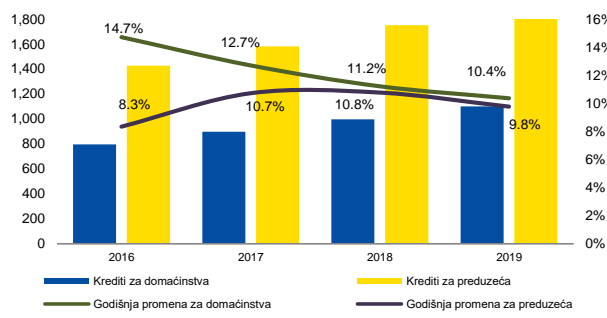
Kreditni preduzećima u 2019. godini obeležili su godišnji porast od 9,8 posto (slika 20). Kreditiranje gotovo svih privrednih sektora je poraslo, izuzev sektora trgovine, koji je zabeležio godišnji granični pad od 0,5 posto. Sektori koji su obeležili najznačajnije povećanje kredita tokom 2019. godine bili su sektor prerađivačke industrije, finansijskih usluga i građevinarstvo (19,9 posto, 17,2 posto, odnosno 8,7 posto) (slika 22).

Grafikon 19. Godišnja stopa rasta kredita

Izvor: CBK (2020)

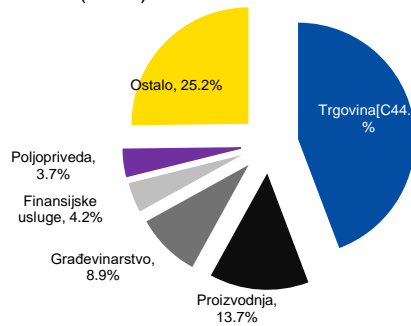
Grafikon 20. Kreditni za preduzeća i domaćinstva

Izvor: CBK (2020)

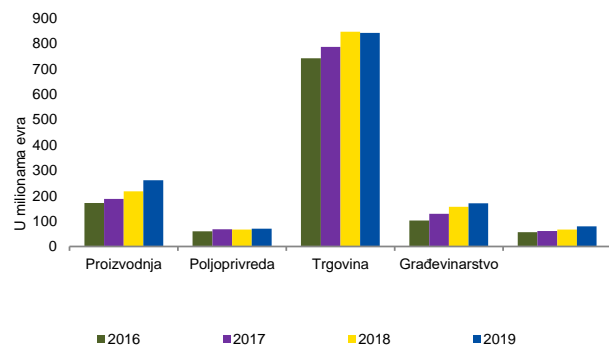
Novi kreditni preduzećima u 2019. godini obeležili su godišnji porast od 9,7 posto, pri čemu su sve potkategorije novih kredita okarakterizovane rastom. Strukturu korporativnih zajmova po ekonomskim aktivnostima i dalje dominiraju kreditni namenjeni sektoru trgovine, a slede kreditni za proizvodnju i izgradnju (slika 21).

Grafikon 21. Krediti po ekonomskim sektorima, u procentima (2019)

Izvor: CBK (2020)

Figura 22. Stoku i kredive, sipas sektorëve ekonomik

Izvor: CBK (2020)

Među faktorima koji su podržali kreditiranje malih i srednjih preduzeća u 2019. godini bio je Kosovski kreditni garantni fond, čije korišćenje obeležava stalni trend rasta. Kumulativni broj bankarskih kredita malim i srednjim preduzećima, garantovanih od strane KCGF-a, dostigao je 4.052 na kraju 2019. godine (2.262 na kraju 2018. godine). Ukupni iznos zajamčenih kredita u 2019. godini iznosio je 156,3 miliona evra, što je skoro dvostruki broj u odnosu na zagarantovanu vrednost od 87,2 miliona evra u prethodnoj godini. Garantovana kreditna struktura predstavlja reprezentaciju ukupne kreditne strukture bankarskog sektora, u kojem slučaju dominiraju krediti sektoru trgovine na veliko i malo, a slede uslužni i proizvodni sektor. Sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva činio je 10,0 posto ukupnog zagarantovanog kreditnog portfolija, što predstavlja povećanje težine od 7,0 posto u prethodnoj godini. Očekuje se da će se pozitivni izgledi za povećanje vrednosti KCGF i fokusiranje na podršku određenim sektorima sa otežanim pristupom finansijama, kao što je poljoprivredni sektor, odražavati u daljem povećanju kredita za MSP uopšte i određene sektore posebno. Krediti stanovništvu, koji su poslednjih godina povećali deo u ukupnoj strukturi zajma (36,3% u 2019), petu godinu zaredom obeležili su značajan dvocifren rast. U 2019. krediti stanovništvu beleže godišnji rast od 10,4 posto, što predstavlja usporavanje rasta u odnosu na prošlu godinu (godišnji rast od 11,2 posto) (slika 20). Usporavanje rasta kredita za ovu kategoriju može se pripisati padu novih zajmova tokom ovog perioda, koji su u 2019. smanjeni za 1,0 posto u odnosu na godišnji porast od 7,1 posto u 2018. godini. Kategorija novih potrošačkih kredita beleže godišnji pad, dok je novi hipotekarni krediti obeležio nagli rast tokom 2019. godine.

Obaveze i sopstveni resursi

Strukturom obaveza bankarskog sektora dominiraju depoziti koji su u decembru 2019. iznosili 82,2 posto ukupnih obaveza i sopstvenih sredstava.

Tabela 4. Struktura obaveza bankarskog sektora

Opis	2015		2016		2017		2018		2019	
	U milionima evra	Učešće (%)	U milionima evra	Učešće (%)	U milionima evra	Učešće (%)	U milionima evra	Učešće (%)	U milionima evra	Učešće (%)
Bilans od ostalih banaka	43.4	1.3%	59.1	1.6%	67.2	1.7%	108.3	2.6%	67.0	1.4%
Depoziti	2.702.9	79.8%	2.897.8	79.7%	3.094.5	80.0%	3.362.9	80.3%	3.908.1	82.2%
Ostali zajmovi	17.6	0.5%	17.8	0.5%	16.0	0.4%	14.1	0.3%	42.1	0.9%
Ostale obaveze	191.8	5.7%	203.4	5.6%	184.0	4.8%	169.1	4.0%	175.0	3.7%
Međuzavisni dug	36.9	1.1%	38.4	1.1%	37.4	1.0%	33.5	0.8%	43.4	0.9%
Sopstvena sredstva	392.7	11.6%	420.6	11.6%	470.8	12.2%	497.7	11.9%	520.2	10.9%
Ukupno obaveze i sopstveni izvori	3,385.3	100%	3,637.1	100%	3,869.8	100%	4,185.5	100%	4,755.7	100%

Izvor CBK (2020)

Sopstvena sredstva bankarskog sektora okarakterisana su godišnjim rastom od 4,5 posto, uglavnom kao rezultat visoke profitabilnosti sektora.

Depoziti

Depoziti u bankarskom sektoru Kosova obeležili su ubrzani godišnji rast od 16,2 procenta u 2019. godini, u poređenju sa povećanjem od 8,7 procenata u 2018. Stopu rasta ukupnih depozita uglavnom diktiraju depoziti stanovništva, kategorija koja dominira strukturom ukupnih depozita u bankarskog sektora, koji je u 2019. godini ubrzao rast na 11,5 posto u odnosu na 7,9 posto godinu dana ranije (slika 23).

U istom periodu depoziti preduzeća¹⁰ takođe su zabeležili značajan godišnji rast od 19,5 procenata u odnosu na 7,5% godinu dana ranije. Ubrzani rast depozita, posebno onih domaćinstava, može se, između ostalog, pripisati povećanim prihodima u privredi kao što su doznake i naknade kosovskih radnika sa sezonskim radom u inostranstvu. Vredno je napomenuti da je povećanje prosečne kamatne stope na depozite uticalo na strukturu depozita, u kom slučaju su oročeni depoziti povećali učešće u ukupnim depozitima.

U decembru 2019. prenosivi depoziti povećali su učešće za 0,9 procentnih bodova na 60,9 posto, dok su oročeni depoziti povećali učešće za 26,2 posto u odnosu na 25,9 posto u odnosu na prethodnu godinu.

Kamatne stope

Razlika između prosečne kamatne stope na kredite i depozita povećala se na 4,8 procenata u poređenju sa 4,5 procenata u istom periodu prošle godine. Prosečna kamatna stopa na kredite u decembru 2019. godine porasla je na 6,4 posto, dok je prosečna kamatna stopa na depozite dostigla 1,6 posto (slika 24).

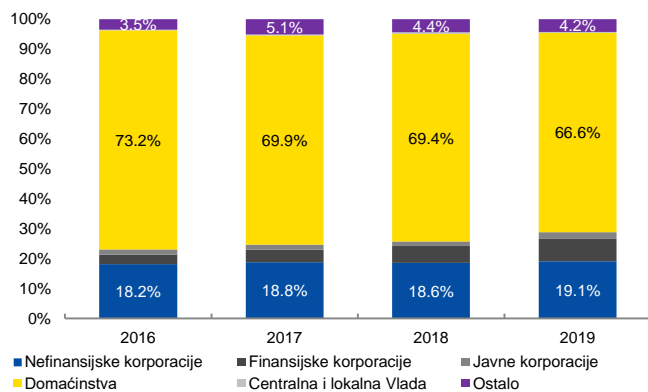
Kamatna stopa na kredite

Prosečna kamatna stopa na kredite preduzećima porasla je na 6,2 posto sa 6,0 posto u decembru 2018. godine (slika 25).

U okviru ove kategorije povećala se kamatna stopa na investicione kredite, dok se kamatna stopa na neinvesticione kredite smanjila na kraju godine.

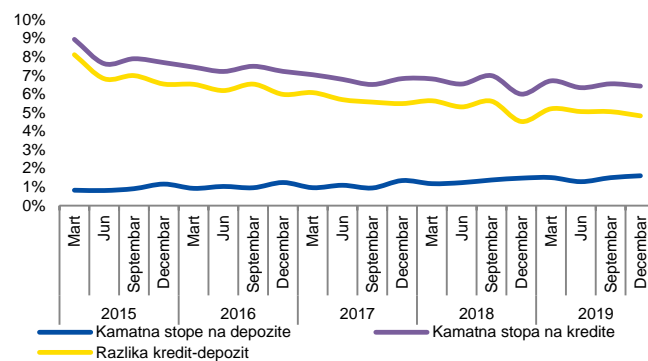
Prema specifičnim sektorima privrede, krediti poljoprivrednom sektoru karakteriše pad kamatnih stopa, nakon porasta u prethodnoj godini, takođe, prosečna kamatna stopa na kredite

Grafikon 23. Struktura depozita, u procentima

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 24. Prosečna kamatna stopa na kredite i depozite

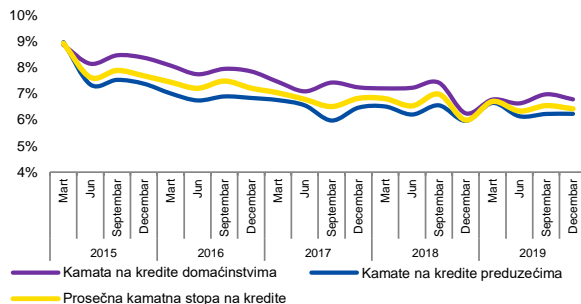

Izvor: CBK (2020)

¹⁰ Nefinansijska privatna i javna preduzeća.

industrijskom sektoru nastavila je trend pada. Dok su za ostale sektore karakteristično povećanje kamatnih stopa u poređenju sa padom u prethodnoj godini (slika 26).

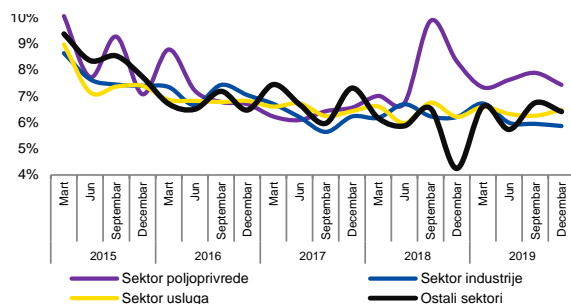
Grafikon 25. Prosečna kamatna stopa na kredite domaćinstvima i preduzećima

Izvor: CBK (2020)

Krediti za porodična domaćinstva beleže i povećanje prosečne kamate na 6,8 odsto, sa 6,3 odsto u decembru 2018. godine.

Grafikon 26. Prosečna kamatna stopa na kredite, po ekonomskim sektorima

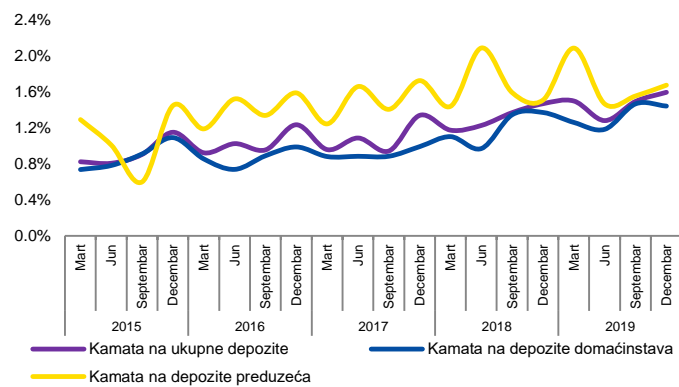

Izvor: CBK (2020)

Kamatna stopa na depozite

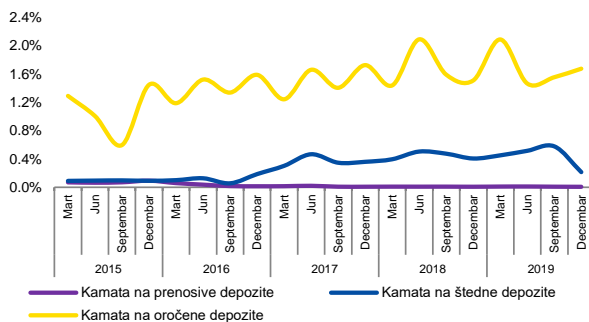
Prosečna kamatna stopa na ukupne depozite i dalje lagano raste. U decembru 2019. kamate na depozite dostigle su 1,6 posto, 0,13 procentna poena više nego u istom periodu prethodne godine (slika 27). Prosečna kamatna stopa na depozite privrednih društava porasla je za 0,2 procentna poena na 1,7 posto, dok je prosečna kamatna stopa na depozite stanovništva minimalno porasla za 0,07 procentnih poena na oko 1,4 posto u decembru 2019. godine (brojke 28 i 29).

Grafikon 27. Prosečna kamatna stopa na depozite

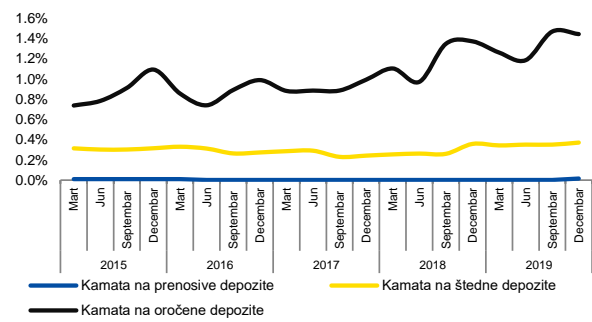
Izvor: CBK (2020)

Grafikon 28. Prosečna kamatna stopa na depozite za preduzeća, po kategorijama

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 29. Prosečna kamatna stopa na depozite za domaćinstva, po kategorijama

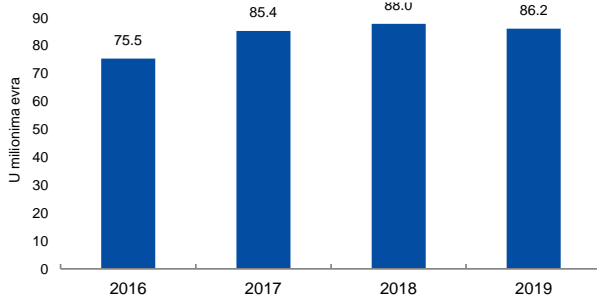
Izvor: CBK (2020)

Učinak bankarskog sektora

Bankarski sektor u 2019. godini, slično kao i prethodnih godina, beleži prilično dobre finansijske rezultate, držeći nivoe profitabilnosti znatno veće od istorijskog proseka. Neto vrednost profita ostvarena u 2019. godini dostigla je 86,2 miliona evra, za 2,0 procenata niže nego prethodne godine (slika 30).

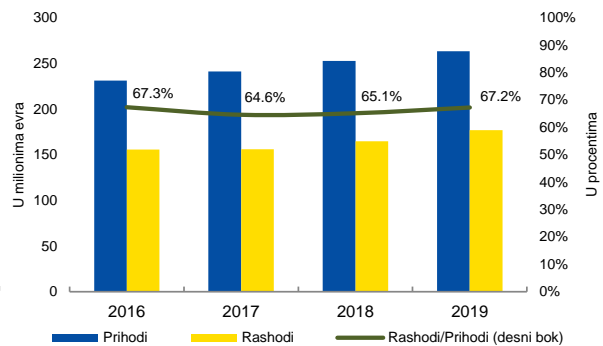
Blagi pad dobiti bankarskog sektora tokom ovog perioda uglavnom se pripisuje većem povećanju rashoda u odnosu na sporiji porast prihoda.

Grafikon 30. neto profit bankarskog sektora na milion evra

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 31. Prihodi i rashodi bankarskog sektora

Izvor: CBK (2020)

Prihodi bankarskog sektora iznosili su 263,2 miliona evra i karakterisalo ih je godišnje povećanje od 4,2 posto (slika 31). Glavni doprinos povećanju prihoda bili su oni od kamata, naime prihodi od kredita, hartija od vrednosti i plasmana u drugim bankama. Međutim, ne kamatni prihodi su se smanjili u odnosu na prošlu godinu, tj. ostali operativni prihodi takse i provizije.

Rashodi bankarskog sektora iznosili su 176,9 miliona evra i karakteriziralo ih je godišnjim povećanjem od 7,5 posto (slika 31).

Rashodi su okarakterisani povećanjem gotovo u svim kategorijama, ali glavni atribut porasta bili su troškovi naknada i provizija u kontekstu ne kamatnih troškova; i depozitne troškove kao deo troškova kamata.

Veći rast rashoda u odnosu na porast prihoda uticao je na odnos rashoda i prihoda u sektoru u odnosu na isti period prethodne godine (slika 31).

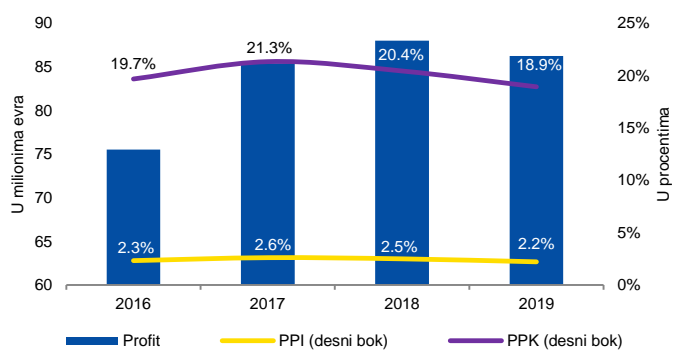
Pokazatelji profitabilnosti i dalje su stabilni čak i uz trend pada u poslednje dve godine. Prosečni prinos na sredstva (VPK) i prosečni prinos na kapital (VPK) iznosili su 2,2 posto, odnosno 18,9 odsto, (slika 32).

Pokazatelji finansijskog zdravlja

Kvalitet kreditnog portfolija bankarskog sektora i dalje se poboljšava. Odnos nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima smanjen je na 2,0 posto, za 0,6 procentnih poena niži nego u prethodnoj godini. Ovaj primer nekvalitetnih kredita i ukupnog broja kredita i dalje ostaje najniži na Zapadnom Balkanu.

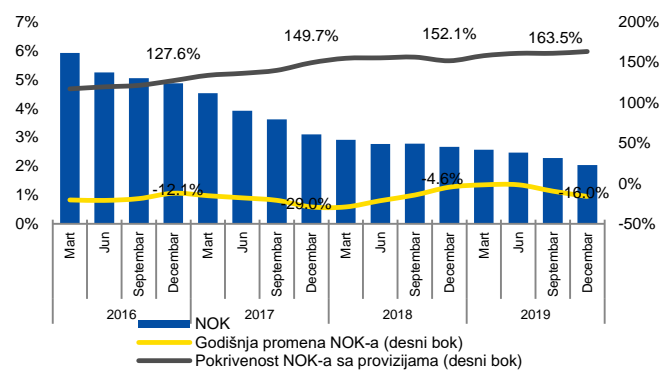
Koeficijent pokrivenosti nekvalitetnih kredita sa rezervacijama je dostigao 163,5 posto (slika 33).

Grafikon 32. Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sektora

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 33. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja i stopu rasta NOK-a

Izvor: CBK (2020)

Bankarski sektor i dalje ima visok nivo i kvalitet kapitala. Međutim, kontinuirani rast kreditiranja uticao je na najveći rast rizično ponderisane imovine u odnosu na rast kapitala, što se odrazilo na pad koeficijenta adekvatnosti kapitala na 15,9 odsto sa 17,0 odsto u prethodnoj godini (iako ostaje iznad minimalnog regulativnog nivoa od 12,0 procenata). Stanje likvidnosti bankarskog sektora i dalje je visoko. Odnos likvidne imovine i kratkoročnih obaveza iznosio je 38,7 posto, što je iznad traženog minimalnog regulatornog zahteva od 25,0 posto.

3.4.3 Penzioni sektor

Penzioni sektor u 2019. godini okarakterisao je ubrzani rast imovine u odnosu na prošlu godinu, gde je zabeleženo značajno usporavanje rasta imovine kao rezultat negativnih rezultata ulaganja u 2018. godini. Ukupna vrednost imovine penzijskog sektora dostigla je na 1,98 milijardi evra, što odgovara godišnjem

povećanju od 17,0 odsto (slika 34). Na ubrzani rast imovine tokom 2019. godine uticao je pozitivan finansijski rezultat ulaganja, posebno tokom prvog kvartala 2019. godine (oporavak gubitaka, uglavnom u K4 2018). U međuvremenu, doprinosi prikupljeni od davaoca doprinosa i dalje su stabilan izvor finansiranja penzijskog sektora.

Vrednost doprinosa prikupljenih od strane penzijskog sektora iznosila je 187,2 miliona evra (173,2 miliona evra u 2018. godini), što predstavlja godišnji porast od 8,1 posto. Vrednost naplate KPŠF-a dostigla je 186,6 miliona evra, dok je KPŠF-a dostigao 549,9 hiljada evra.

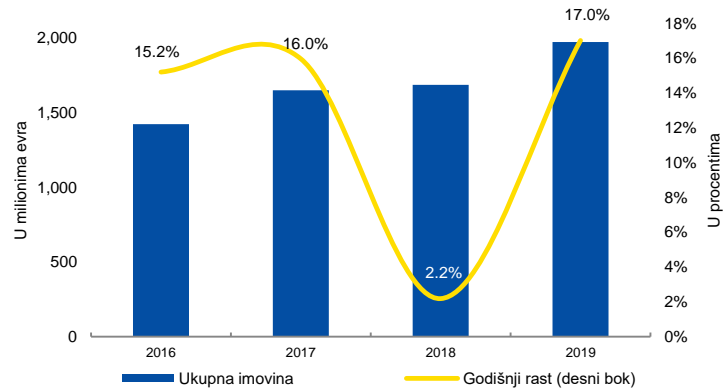
Tokom 2019. godine, penzioni sektor je u potpunosti nadoknadio gubitke od ulaganja koja su se dogodila u 2018. godini. Do decembra 2019. godine, penzioni sektor ostvario je pozitivan povratak investicije u iznosu od 161,9 miliona evra (gubitak od 84,9 miliona evra u 2018. godini), kao rezultat pozitivnih kretanja na međunarodnim finansijskim tržištima. Jedinичna cena za KPŠF porasla je na 1,51 evra sa 1,39 evra poslednjeg dana decembra 2018. godine, dok je cena jedinice KPŠF na kraju decembra 2018. godine porasla na 178,7 evra sa 156,6 evra.

Penzioni sektor veoma zavisi od kretanja na inostranim tržištima, jer oko 75 procenata imovine uložena su u strani sektor. Prvi kvartal 2019. godine počeo je oporavkom gubitaka ostvarenih tokom 2018. godine (gubici od 84,9 miliona evra) i uspeo je da obeleži povratak ulaganja od rekordne vrednosti ikada zabeleženo, od 161,9 miliona evra

Na ovakvom visokom rast profita uticali su mnogi faktori kao što su povoljnije ekonomsko okruženje na inostranim tržištima (uglavnom koncentrisane

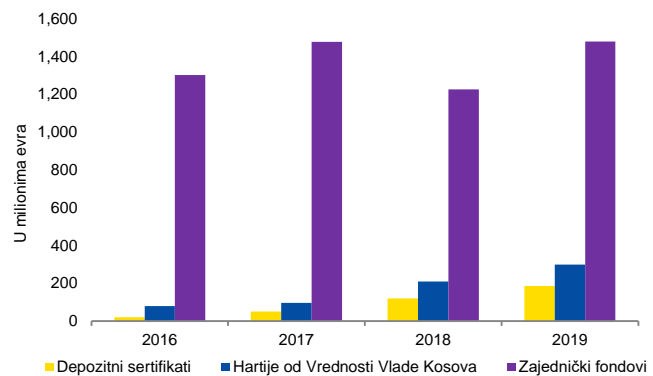
investicije u Sjedinjenim Državama) tokom 2019. godine, niži rizik od ekonomske recesije, ublažavanje trgovinskih odnosa između SAD i Kine, zadovoljavajući profit korporacija itd.

Grafikon 34. Imovina penzionog sektora, u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 35. Investicije u FPDK

Izvor: FPDK (2020)

KPŠF koji dominira imovinom penzijskog sektora sa delom od 99,6 procenata, povećao je ulaganje u hartije od vrednosti Vlade Kosova, koje su dostigle vrednost od 299,2 miliona evra (209,0 miliona evra u 2018. godini), ili izraženo kao učešće u ukupnoj imovini sektora sa 15,2 procenta od 12,4 procenta u 2018. Istovremeno, vrednost ulaganja u zajedničke investicione fondove u inostranstvu porasla je na 1,48 milijardi evra, što predstavlja 75,2 posto ukupne sektorske imovine u poređenju sa 73,0 posto u 2018. godini, ili u iznosu od 1,23 milijarde evra (slika 35). Takođe, ulaganja u depozitne sertifikate u bankarskom sektoru poslednjih godina su povećana i dostigla su vrednost od 185,7 miliona evra na kraju decembra 2019, odnosno učešće od 9,4 odsto u ukupnoj imovini sektora.

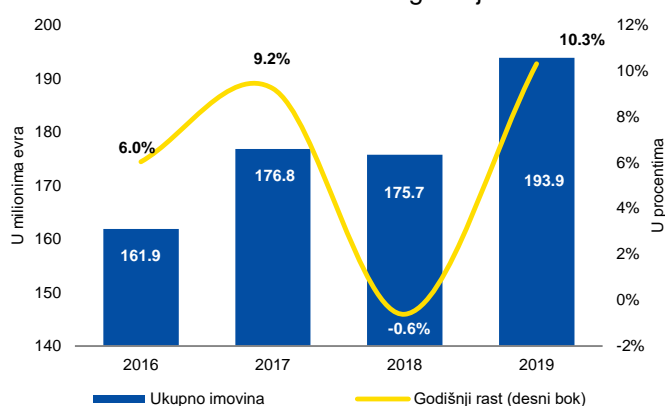
3.4.4 Sektor osiguranja

Nivo prodora (posredovanja) u sektoru osiguranja, tačnije bruto obračunate premije u odnosu na BDP države, i dalje ostaje na relativno niskom nivou od 1,4 posto. U međuvremenu, nivo gustine koji predstavlja upisane premije po glavi stanovnika porastao je na 55,2 evra u 2019. godini sa 51,3 evra pre godinu dana, ali je nizak u poređenju sa zemljama u regionu uprkos postepenom porastu tokom godina.

Tržište osiguranja na Kosovu karakteriše niži stepen koncentracije u

poređenju s drugim sektorima finansijskog sistema Kosova. Međutim, u odnosu na prošlu godinu, stopa tržišne koncentracije u ovom sektoru povećana je kao rezultat likvidacije „neživotnog“ osiguravajućeg društva tokom 2019. godine. Herfindahlov indeks¹¹ izračunat za bruto obračunate premije (PSHB) za 2019. godinu pokazuje 930 bodova (za 2018. bio je 870 bodova). Isti indeks koji je izračunat uzimajući u obzir imovinu tržišta osiguranja pokazuje niže vrednosti, odnosno 854 boda za 2019. godinu od 808 bodova u 2018. godini, indeks CR5¹² za 2019. godinu, izračunato u odnosu na PSHB za sektor osiguranja, rezultiralo je 54,7% (u 2018. godini bilo je 52,8%), dok je izračunato u odnosu na aktivu 50,9% (u 2018. godini 49,8%). Prema sektorima, koncentracija je veća u sektoru životnog osiguranja, što je posledica manjeg broja osiguravača u ovom sektoru.

Grafikon 36. Imovina sektora osiguranja

Izvor: CBK (2020)

Tabela 5. Imovina sektora osiguranja (u milion evra)

Opis	2018	2019	Godišnja promena	Učešće 2018	Učešće 2019
Novac i depoziti u CBK-u	4.7	8.8	88.0%	2.7%	4.6%
Depoziti u komercijalnim bankama	87.1	88.3	1.4%	49.6%	45.6%
Hartije od vrednosti	23.2	27.6	19.3%	13.2%	14.2%
Zajmovi i potraživanja	18.1	21.0	16.0%	10.3%	10.8%
Deo reosiguravača za tehničke rezerve	10.8	13.0	20.2%	6.2%	6.7%
Investicije u imovinu	12.1	12.2	1.4%	6.9%	6.3%
Ostala imovina	19.8	22.8	15.5%	11.2%	11.8%
Ukupno tržište	175.7	193.9	10.3%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2020)

¹¹ Herfindahlov indeks se izračunava sledećom formulom: $HI = \sum_{i=1}^n \frac{1}{n} \left[\left(\frac{s_i}{S} \right)^2 \right]$, gde je S udeo kompanije u ukupnoj imovini (bruto obračunate premije) tržišta osiguranja, n ukupan broj institucija u relevantnom sektoru je. Ako indeks leži između 1.000 i 1.800 jedinica, nivo koncentracije u sektoru osiguranja smatra se prihvatljivim..

¹² Indeks CR5 kombinuje tržišni udeo 5 kompanija sa najvećim vrednostima imovine u odnosu na ukupnu imovinu sektora i PSHB u odnosu na ukupan PSHB sektora.

U 2019. godini imovina osiguranja predstavljala je 2,7 posto ukupne imovine finansijskog sistema. Vrednost ukupne imovine iznosila je 193,9 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 10,3 posto, u poređenju sa padom od 0,6 odsto godinu dana ranije (kao rezultat dobrovoljnog povlačenja jednog životnog osiguravača sa tržišta) (slika 36). U okviru imovine, sa bitnim porastom okarakterizirane su se stavke o gotovini i depoziti u Centralnoj banci, praćen ulaganjima u hartijama od vrednosti Vlade Kosova i kategorijom zajmova i potraživanja (tabela 5).

“Neživotna“ osiguranja, koja ujedno imaju i najviše učešće u ukupnim sredstvima sektora (90.8 odsto), zabeležila su godišnji rast od 10.5 odsto u 2019. godini. Dok “životna” osiguranja, koja sačinjavaju ostatak imovine, zabeležila su značajan godišnji porast od 8.5 (pad od 24.8 odsto, kao posledica dobrovoljne likvidacije jednog od osiguravača “života” tokom 2018. godine.

Što se tiče obaveza sektora, tehničke i matematičke rezerve sačinjavaju najveći deo sa ukupno 66.2 odsto, praćen od kapitala sa 24.8 odsto i druge obaveze sa 9.0 odsto (tabela 6). Vrednost ukupnog kapitala osiguravača je porasla za 9.2 odsto, na 48.1 miliona evra, za 4.1 miliona evra više u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 6. Obaveze i kapital sektora osiguranja (u milion evra)

Opis	2018	2019	Godišnja promena	Učešće 2018	Učešće 2019
Tehničke rezerve	118.3	128.4	8.6%	67.3%	66.2%
Kredit i obaveze iz nezavisnih hartija od	0.1	0.1	51.9%	0.0%	0.1%
Ostale obaveze dobavljačima	10.4	13.8	32.5%	5.9%	7.1%
Ostale obaveze	2.9	3.4	16.7%	1.7%	1.8%
Ukupno akcionarski kapital	44.0	48.1	9.2%	25.0%	24.8%
Ukupno tržište	175.7	193.9	10.3%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2020)

Porast kapitala uglavnom se pripisuje porastu uplaćenog kapitala, koji je povećan za 10.2 miliona evra u poređenju sa prethodnom godinom na 84.1 miliona evra. Dok, vrednost akumuliranih gubitaka tokom godina dostigao je na 39.0 miliona evra, čime je neutralizovala dalje povećanje ukupnog kapitala, zajedno sa neto gubicima koji su se dogodili tokom 2019. godine.

Vrednost obračunatih premija od osiguravača u 2019. godini iznosila je 99.2 miliona evra, što je godišnji rast od 7.7 odsto. Na čelu strukture obračunatih premija je premija osiguranja “neživotna“ koja predstavlja 96.5 procenata ukupnih obračunatih premija. Njihova vrednost u ovom periodu od 95.7 miliona evra veća je za 7.4 procenata u odnosu na 2018. godinu. Od ukupno 11 osiguravača „života“ tokom ove godine, njih 10 su zabeležili porast nivoa bruto obračunatih premija, dok je samo jedan osiguravač okarakteriziran sa godišnjim padom obračunatih premija. Osim toga, “životna” osiguranja i dalje se dominiraju od obaveznog osiguranja sa 59.9 odsto ukupnih obračunatih bruto premija “neživotna”, dok dobrovoljno osiguranje sačinjava 40.1 odsto ukupnih bruto obračunatih premija “neživotna”. Dok, vrednost obračunatih premija osiguranja “života” dostigao je 3.5 miliona evra, što je veće za 17.0 odsto u odnosu na 2018. godinu.

Tabela 7. Premije od osiguranja “neživotna” (u milion evra)

Aktivnost	2018	2019	Razlika u %	Učešće 2018	Učešće 2019
Obavezno osiguranje	55.0	57.4	4.4%	61.7%	59.9%
Dobrovoljno osiguranje	34.1	38.4	12.3%	38.3%	40.1%
Ukupno neživotno osiguranje	89.1	95.7	7.4%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2020)

Tokom 2019. godine proizvodi obaveznog osiguranja zabeležili su godišnji porast od 4.4 odsto, dok je njihovo učešće u ukupno bruto obračunatim premijama zabeležilo pad u odnosu na 2018. godinu (tabela 7). Pad učešća obaveznog osiguranja uticalo je proizvod "MTPL" i "Granična osiguranja". Dokle, dobrovoljna osiguranja zabeležila su rast od 12.3 odsto, istovremeno i njihovo učešće u ukupno bruto obračunatim premijama zabeležilo je rast. Povećano učešće dobrovoljnog osiguranja u ukupno bruto obračunatim premijama je uticano od rasta premija za proizvode kao što su "Kredit i Garancije", "Kasko", "Osiguranja imovine", "Nezgodna i Zdravlje" i ostali proizvodi koji su zabeležili usporeniji porast (tabela 8).

Odnos samodovoljnosti premija pored ukupno bruto obračunatih premija i dalje je visok sa učešćem od 86.8 odsto (87.7 odsto u 2018), dok je učešće ponovo osiguranih premija stajao na 13.2 odsto (12.3 odsto u 2018).

Isplaćene štete od strane sektora osiguranja, gde se obuhvataju štete društvenih osiguranja i Kosovskog ureda osiguranja (KUO), zabeležili su ubrzani godišnji porast za 14.1 odsto, dostigavši na 55.1 miliona evra u 2019. godini pored rasta od 5.0 odsto u 2018. godini. Od ukupnog iznosa isplaćenih šteta, 48.0 miliona evra (42.8 miliona evra u 2018) bile su štete isplaćene od strane osiguravača, dok su 7.1 miliona evra (5.4 miliona evra u 2018.) bile su štete isplaćene od strane KUO-a. Isplaćene štete od strane reosiguravača učestvuju sa samo 15.5 odsto od ukupnog isplaćenog iznosa šteta za 2019 godinu.

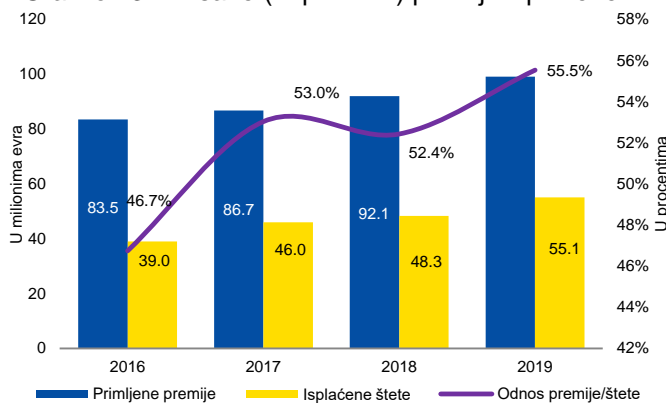
Tabela 8. Bruto obračunate premije po klasama poslovanja (u milion evra)

Aktivnost	2018	2019	Razlika	Učešće 2018	Učešće 2019
Nesreća i zdravlje	18.0	19.6	8.6%	19.6%	19.8%
Granično osiguranje	7.4	8.0	7.0%	8.1%	8.0%
Kasko	4.5	5.4	21.4%	4.9%	5.5%
Kredit i garancije	3.6	4.5	25.0%	3.9%	4.5%
Požar i druga imovinska šteta	5.4	5.3	-1.1%	5.8%	5.3%
Opšte odgovornosti	2.7	3.5	31.5%	2.9%	3.6%
MTPL	45.3	47.0	3.7%	49.2%	47.3%
TPL+	2.3	2.5	9.5%	2.5%	2.5%
Ukupno neživot	89.1	95.7	7.4%	96.8%	96.5%
Ukupno život	3.0	3.5	17.0%	3.2%	3.5%
Ukupno tržište	92.1	99.2	7.7%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2020)

Na porast nivoa isplaćenih šteta tokom 2019. godine je uticala isplata šteta u ime proizvoda dobrovoljnog osiguranja i proizvoda obaveznog osiguranja. Tokom 2019. godine iznos šteta isplaćenih od strane dobrovoljnih osiguranja dostigao je iznos od 18,5 miliona evra ili 15,6 odsto više u odnosu na prethodnu godinu. Na ovo povećanje isplaćene štete od dobrovoljnog osiguranja uticao je proizvod "Požar i druga imovinska šteta". Za razliku od dobrovoljnog osiguranja, isplaćene štete od obaveznog osiguranja, a koje imaju najveće učešće u ukupnom portfoliju isplaćenih šteta, u 2019. godini su

Grafikon 37. Pisane (naplaćene) premije isplaćene

Izvor: CBK (2020)

zabaležile godišnji porast od 9,2 procenta. Na ovo povećanje štete koju plaća obavezno osiguranje uticao je proizvod „MTPL“.

Dokle, iznos isplaćene štete od „životno“ osiguranje povećan je na 718.3 hiljade evra sa 552.4 hiljade evra koliko je bilo u 2018. godini, što predstavlja godišnji pad od 30.0 odsto.

Veći porast isplaćenih šteta tokom 2019. godine, pored manjeg porasta obračunatih premija, rezultirao je na povećanje odnosa ukupno isplaćenih šteta prema obračunatim premijama (slika 37).

3.4.4.1 Učinak sektora osiguranja

Sektor osiguranja ove godine je završio sa pozitivnim finansijskim rezultatom od 2,8 miliona, za razliku od prethodne godine kada je zabeležio pozitivne finansijske rezultate od 1,6 miliona evra (tabela 9). Osiguravači "života" nastavljaju da stvaraju pozitivne finansijske rezultate, od 460.5 hiljada evra u poređenju sa 584.4 hiljade evra u 2018. godini. Dok su osiguravači "neživotno" zabeležili gubitke u iznosu od 3.3 miliona evra, u poređenju sa profitom od 1.0 milion evra u 2018. godini. Ovaj finansijski rezultat odražava najveći porast nastalih šteta od 11,5 odsto u odnosu na povećanje neto prihoda od premija za 3,3 odsto i istovremeno godišnji porast operativnih troškova sektora za 5,4 odsto.

Tabela 9. Finansijski rezultat (u milion evra)

Opis	2018	2019	Razlika
Neživotno osiguranje	1.0	-3.3	-430.4%
Životno osiguranje	0.6	0.5	-21.2%
Ukupno tržište	1.6	-2.8	-278.6%

Izvor: CBK (2020)

Jedan od glavnih faktora u ostvarivanju gubitka tokom 2019. jeste kombinovani odnos u meri od 102,6 odsto, što predstavlja odnos štete od 54,6 odsto i odnos troškova od 48,0 odsto, isključujući prihode od investicionih kamata, gde prema ovom odnosu tržište osiguranja za 1 zarađeni evro potrošio je 1.03 evra.

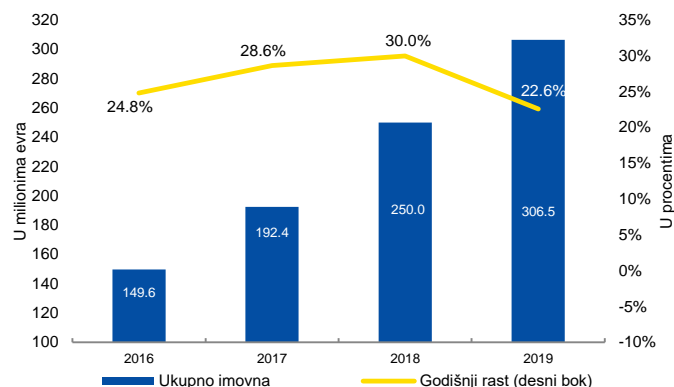
Bazirajući se na Uredbu o ulaganju sredstava u pokrivanju tehničkih i matematičkih provizija i ulaganja osnivačkog kapitala osiguravača, osiguravači su dužni da drže dovoljno sredstva za pokriće tehničkih i matematičkih provizija ne manje od bruto vrednosti tehničkih, odnosno matematičkih provizija. Odnos između gotovine i njegovih ekvivalenta prema rezervi stajao je 97,2 odsto u 2019. godini, slično kao i prošle godine. Do toga je došlo kao rezultat godišnjeg rasta gotovine i njegovih ekvivalenata od 8,5 odsto, uz ekvivalentno povećanje tehničkih rezervi sektora osiguranja od 8,6 posto, dok odnos između gotovine i njegovih ekvivalenta prema ukupnim obavezama smanjio se na 85,6 odsto (87,3 odsto u 2018. godini).

3.4.5 Mikrofinansijski sektor

Imovina

Tokom 2019. godine, imovina mikrofinansijskog sektora dostigla je iznos od 306.5 miliona evra i zabeležila su godišnji rast od 22,6 odsto (slika 38).

Grafikon 38. Imovina mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2020)

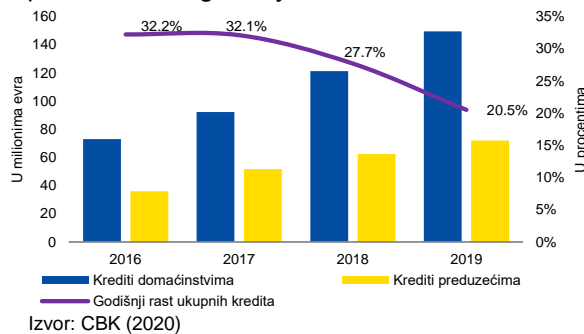
Strukturom sredstava mikrofinansijskog sektora i dalje dominiraju bruto krediti (72,3 odsto) zatim lizing (17,2 odsto). Prema tome, rast imovine mikrofinansijskog sektora u 2018. godini uglavnom se može pripisati rastu bruto kredita, aktivnost koji se uglavnom finansira od zaduživanja u spoljnom sektoru.

Kreditni

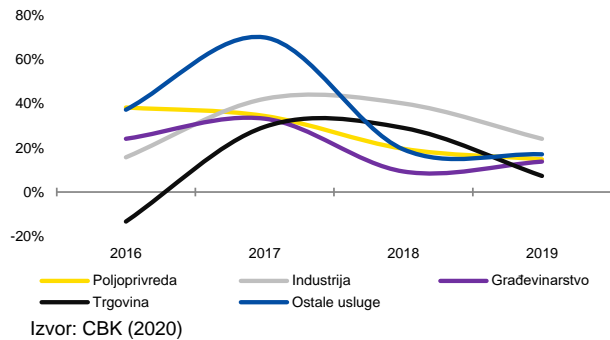
Kreditna aktivnost mikrofinansijskog sektora tokom 2019. godine je zabeležila godišnji rast od 20,5 odsto, pri čemu vrednost kredita dostigao je na 183,8 miliona (slika 39).

Dinamika kretanja kreditne aktivnosti sektora uglavnom je odražavala pozitivne tokove kreditiranja prema domaćinstvima kao kategoriju sa učešćem od 67,5 odsto od ukupnog kreditiranja sektora. Krediti prema domaćinstvima su zabeležili godišnji rast od 23,3 odsto dostigavši iznos od 149,6 miliona evra. Dok krediti prema preduzećima, sa učešćem od 32,5 odsto u ukupnim kreditima sektora, porasli su za 15,3 odsto, dostigavši iznos od 72,0 miliona evra.

Grafikon 39. Vrednost kredita domaćinstvima i preduzećima i godišnji rast kredita

Grafikon 40. Povećanje kredita preduzećima prema ekonomskim sektorima

Kreditni svih ekonomskih sektora su zabeležili rast, ali tempo rasta je bio sporiji u odnosu na prethodnu godinu (slika 40). Najveći rast su ostvarili kreditni namenjeni sektoru industrije, a zatim kreditni za sektor trgovine i građevinarstva.

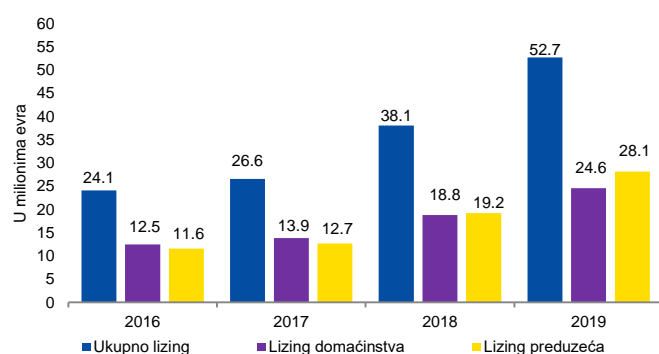
Lizingi

Lizingi, kao druga kategorija po težini u strukturi sredstava mikrofinansijskog sektora, zabeležio je godišnji rast od 38,5 odsto u 2019. godini i iznosio je 52,7 miliona evra (slika 41). U rast lizinga doprineo je rast "drugih lizinga" i hipotekarnih lizinga, koji su zabeležili godišnji rast od 8,5 miliona evra odnosno 2,6 miliona, što takođe dominiraju strukturom lizinga sektora.

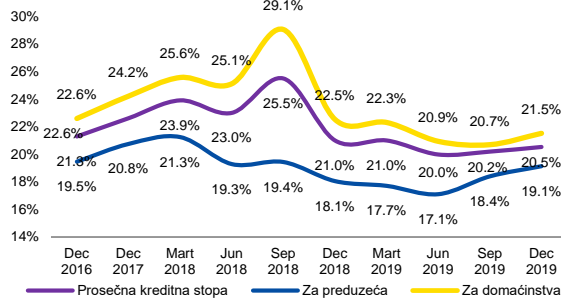
Kamatne stope

Prosečna kamatna stopa na kredite u mikrofinansijskom sektoru u decembru 2019. godine, zabeležila je pad na 20,5 odsto u odnosu na 21,0 odsto decembra 2018. godine. Kamatna stopa na kredite za domaćinstva zabeležila je pad od 1,0 procentnih poena, dok kamatna stopa na kredite za preduzeća smanjena za 1,1 procentnih poena (slika 42).

Grafikon 41. Lizing mikrofinansijskog sektora (u procentima)

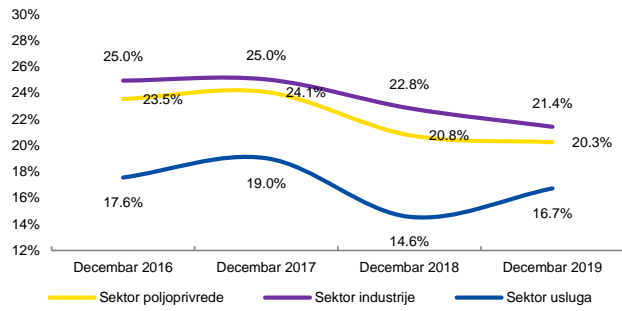

Grafikon 42. Prosečna kamatna stopa na kredit mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 43. Prosečna kamatna stopa na kredit, po ekonomskim sektorima

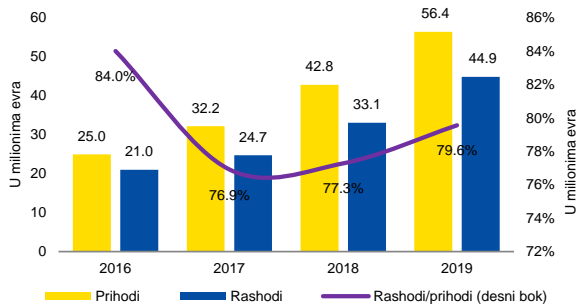
Izvor: CBK (2020)

U okviru kredita za preduzeća, prosečne kamatne stope su pale za poljoprivredni i građevinski sektor, dok je porastao za sektor usluga, koji ima najveću kamatnu stopu na kredite. Dok, krediti za industrijski sektor nastavljaju da imaju najveću kamatnu stopu na kredite od 21,4 odsto iako je pao za 1,4 procentna poena, za razliku od prethodne godine (slika 43).

Učinak mikrofinansijskog sektora

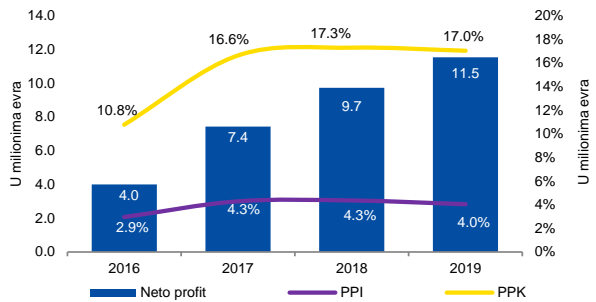
Tokom 2019. godine, mikrofinansijski sektor je ostvario profit od 11,5 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 18,5 odsto u odnosu na profit ostvaren u 2018. godini.

Grafikon 44. Prihodi i rashodi mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2020)

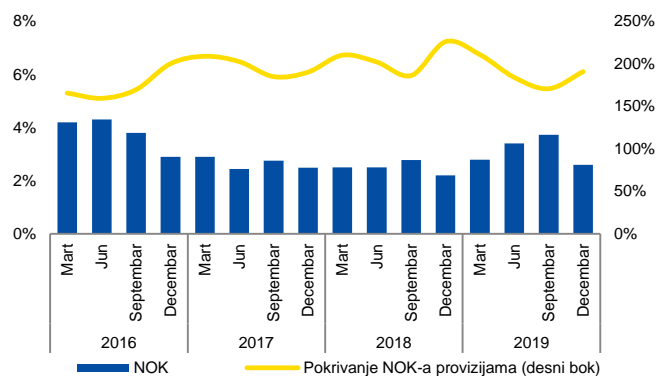
Grafikon 45. Pokazatelji profitabilnosti mikrofinansijskog

Izvor: CBK(2020)

Najveći rast prihoda (uglavnom prihodi od kamata) bio je ključni doprinos rastu profita za 1,8 miliona evra (slika 44). Međutim, rast profita je bio najniži tokom ove godine zbog viših ne-kamatnih rashoda koji su mogli biti uticani od povećanog broja zaposlenih u ovom sektoru, kao i porast provizija izdvojenih za moguće gubitke od kredita, kao rezultat ubrzanog ritma kreditiranja. Pozitivni finansijski rezultati tokom 2019. godine, odrazili su se i na pokazatelje profitabilnosti, koji nastavljaju da budu svrstani visoko, nezavisno od laganog pada u odnosu na prethodnu godinu

Grafikon 46. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja

Izvor: CBK (2020)

(slika 45). Nivo nenaplativih kredita u odnosu na ukupne kredite u 2019. godini povećan je za 0,4 procentna poena¹³, dostigavši na 2,6 odsto.). Sa druge strane, nivo pokrivanja nenaplativih kredita sa rezervisanjem nastavio je da bude visok, na nivou od 190,9 odsto (slika 46).

3.5. Makroekonomske projekcije za 2019. godinu

Promena dinamike rizika od marta 2020. godine rezultirala je smanjenjem ekonomskih aktivnosti, posebno u aprilu i maju, smanjenje koje se u velikoj mjeri pripisuje uticaju restriktivnih mjera koje su preduzele zemlje u borbi protiv COVID-19. Sada već dva meseca nakon izbijanja epidemije na Kosovu i preduzetih mera protiv potencijalnog širenja, početna predviđanja sugerišu da će se očekivati da će ekonomija Kosova u 2020. godini pasti za 5,9 odsto. Međutim, izgradnja i ažuriranje makroekonomskih scenarija može biti predmet ponovnog revidiranja u kasnijoj fazi, s obzirom na velike nesigurnosti oko okončanja zdravstvene krize i nastavka ekonomskog oporavka

Očekuje se da će se domaća potražnja smanjiti, dok se očekuje da će neto izvozi imati manji trgovinski deficit. Očekuje se da će potrošnja, kao glavna komponenta domaće tražnje, pasti za 2,9 odsto, na osnovu očekivanja da će privatna potrošnja pasti za 3,0 odsto, a javna potrošnja za 2,5 posto. Očekuje se da neizvesnost koju je izazvao COVID-19 i mere koje preduzima vlada (izbegavanje okupljanja ljudi, otpuštanja sa ranih mesta itd.) utiču na stvaranje prihoda na nižim nivoima. Očekuje se da će i doznake kao važan izvor finansiranja potrošnje biti smanjene (-4,7%). Do pada doznaka očekuje se da će doći zbog smanjenja ekonomskih aktivnosti u glavnim zemljama u kojima su imigranti smešteni i ograničenja kretanja (poznato je da značajan iznos doznaka imigranti nose u džepovima, a očekuje se da će ove godine biti manji broj imigranata koji će boraviti na Kosovu).

Predviđa se pad investicija za 12,1 odsto, bazirajući se na predviđanja značajnog pada privatnih investicija (9,0 posto) i javnih investicija (22,1 odsto). Očekuje se da će državni kapitalni rashodi imati nisku stopu sprovođenja zbog: kasnog usvajanja budžeta od strane Skupštine Kosova; očekivanja za pad budžetskih prihoda kao rezultat zabrane aktivnosti velikog broja preduzeća i pada uvoza; očekivanja da će se deo kapitalnih rashoda koristiti u druge svrhe, stavljajući prioritet na ublažavanje negativnih efekata na ekonomiju COVID-19; kao i političke nesigurnosti nakon što je usvojen predlog za nepoverenje Vladi. Očekuje se da će potpuna kontrakcija ili prestanak aktivnosti u sektoru usluga uticati na pad privatnih investicija. Usporavanje proizvodnje kao rezultat poteškoća u snabdevanju kao i ograničavanje kretanja uticaće da troškovi poslovanja budu viši, dok može doći do pooštavanja kredita. Takođe, očekuje se pad direktnih stranih investicija (10,1 odsto).

Očekuje se pad izvoza robe i usluga za oko 13,7 odsto, a očekuje se pad izvoza za 12,1 odsto, a izvoz usluga za 14,1 posto. Predviđanja za smanjenje izvoza robe zasnivaju se na činjenici da spoljna potražnja i cene na međunarodnim tržištima (uglavnom cene metala) opadaju, dok su mnoga preduzeća bila prisiljena da prekinu proizvodnju ili rade sa smanjenim kapacitetom. Što se tiče izvoza usluga, očekuje se da će smanjenje biti najviše u izvozu turističkih usluga (uglavnom troškovi imigranata tokom njihovog boravka na Kosovu) i prevoznih usluga zbog zatvaranja granica. Očekuje se da će uvoz roba i usluga realno pasti za 7,9 odsto, a očekuje se da će uvoz robe biti manji za 6,1 odsto, dok se uvoz usluga očekuje da padne za 16,4 odsto. Pad opšte potražnje u zemlji, kao i pad uvoznih cena (naročito cena nafte), očekuje se da će rezultirati nižim nivoima uvoza robe. Kao rezultat ovog značajnog pada, posebno uvoza robe, očekuje se da će trgovinski deficit biti manji za 2,5 odsto.

Kada se radi o inflaciji očekuje se da će prosečna stopa biti oko 0,8 odsto, što je najniži nivo u odnosu na 2019. godinu kada je zabeležena stopa inflacije od 2,7 odsto. Ovo usporavanje rasta inflacije u skladu je sa prognozama inflacije u evrozoni, razvojem cena na međunarodnim tržištima i oslabljenim nivoom ekonomskih aktivnosti na Kosovu.

¹³ Ovaj izveštaj NNN-a ne uključuje podatke o dveju nebankarskih mikrofinansijskih i finansijskih institucija zatvorene 6. decembra 2019.

4. Licenciranje i regulacija finansijskog sistema

Na osnovu Zakona o CBK-u, njen primarni cilj je podsticaj i održavanje stabilnog finansijskog sistema. CBK je posvećena postizanju ovog cilja kroz ispunjavanje dužnosti i odgovornosti kao odgovorni organ za licenciranje, nadgledanje i regulisanje finansijskih institucija koje deluju u Republici Kosovo.

CBK, u skladu sa zakonskim odgovornostima kao organ za licenciranje, regulisanje i nadzor finansijskih institucija u zemlji, angažuje se za:

- Regulisanje ulaska na tržište potencijalnih investitora, postavljanje kriterijuma za licenciranje finansijskih institucija i onih institucija koje imaju dovoljan kapital za podršku predviđenih aktivnosti, koje predstavljaju odgovarajuće pripreme za procenu i praćenje rizika, odgovarajuće politike i postupke za kontrolu istog kao i administratore sa visokim nivoom kvalifikacije, profesionalizma i etike.
- Izradu i održavanje regulatornog okvira koji se sastoji od niza minimalnih kriterijuma i regulatornih zahteva primenjene na finansijske institucije, u skladu sa primarnim zakonodavstvom, evropskim direktivama kao i međunarodnim standardima;
- Razvijanje efektivnog procesa nadzora, uz primenu principa nadzora zasnovanih na riziku putem ispitivanja na licu mesta kao i analiziranje, procenjivanje i tumačenje podataka finansijskih institucija, procenu budućih finansijskih kretanja; kao i preduzimanje popravnih mera za rešavanje raznih problema.
- Saradnju sa finansijskim institucijama licencirane i nadgledane od strane CBK-a, kao i sa stranim nadzornim organima za banke koje deluju na teritoriji Republike Kosovo.

U cilju obavljanja svojih nadzornih funkcija, CBK ima za cilj najviši nivo integriteta, profesionalnosti, efikasnosti, transparentnosti i stalnog razvoja svojih nadzornih kapaciteta.

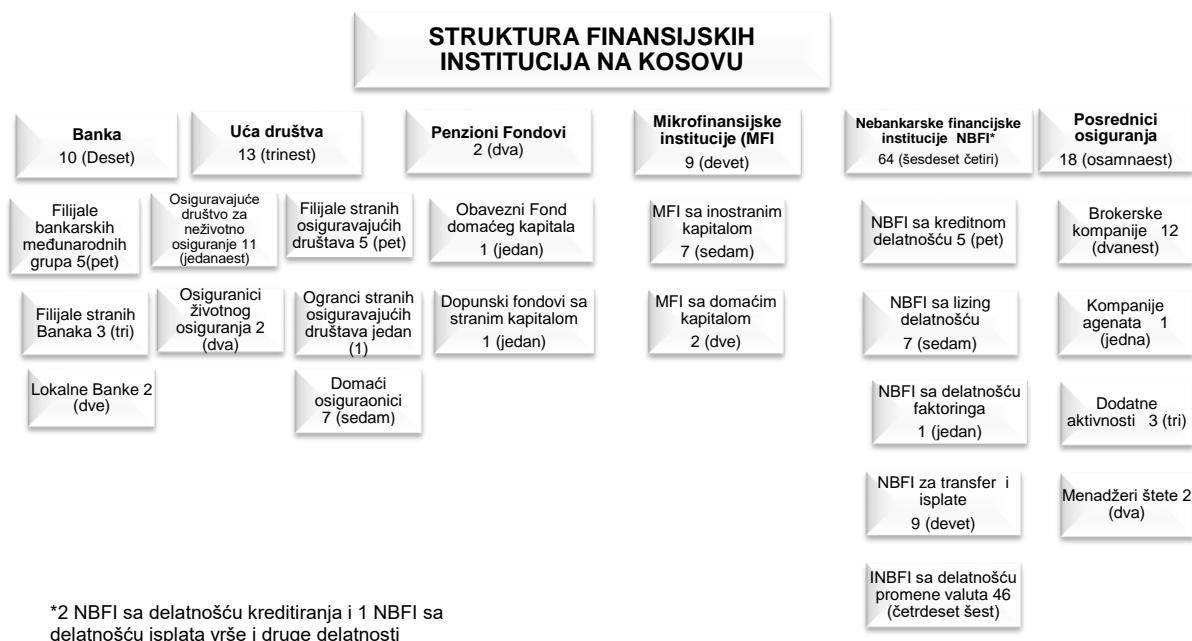
4.1. Licenciranje

Prema Zakonu o CBK-u, jedini organ odgovoran za regulisanje, licenciranje/ registraciju i nadzor finansijskih institucija u Republici Kosovo je Centralna banka Republike Kosovo.

CBK ima za cilj da obezbedi sveobuhvatan i transparentan proces licenciranja koji pomaže da se obezbedi sigurno, održivo i konkurentno finansijsko okruženje izgrađeno na osnovu načela pravičnosti, poštenosti i jednakosti. Uslovi i kriterijumi za licenciranje su nadzornog karaktera i nemaju za cilj da postavljaju prepreke za investitore, bilo domaćih bilo stranih. Ulazak stranih investitora na kosovskom tržištu, posebno u finansijskom sektoru, dokazuje otvorenu politiku CBK-a prema stranim ulaganjima, bez kršenja zakonskih zahteva.

Struktura finansijskog sistema na kraju 2019. godine, prema vrsti licenciranih i registrovanih finansijskih institucija koje pružaju finansijske usluge na Kosovu na osnovu važećeg zakonodavstva u Republici Kosovo i važećeg regulatornog okvira u Centralnoj banci Republike Kosovo, svrstane prema njihovom značaju u sistemu je prikazana na slici 47.

Slika 47. Struktura finansijskog sistema na Kosovu

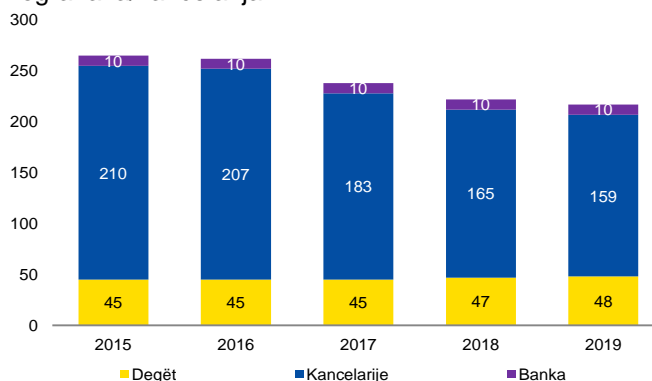
Struktura finansijskog sistema sastoji se od ukupno 113. finansijskih institucija koje su licencirane i registrovane kao i vršenje njihove aktivnosti na Kosovu na osnovu važećeg zakonodavstva u Republici Kosovo i važećeg regulatornog okvira CBK-a

4.1.2 Mreža finansijskog sistema

Na kraju 2019. godine banke su vršile svoju aktivnost u ukupno 48 ogranaka i 159 kancelarija na teritoriji zemlje (slika 48). Tokom ove godine, banke su, uz odobrenje CBK, otvorile 1 ogranak dokle broj kancelarija je smanjen za 6. Sužavanje fizičke mreže ogranaka i kancelarija uglavnom se zasniva na proceni njihovog učinka i efikasnosti kao i kao tok proširenja automatizovanih usluga kao što su: e-bankarstvo, bankomati, prodajni terminali, mobilno bankarstvo i tako dalje.

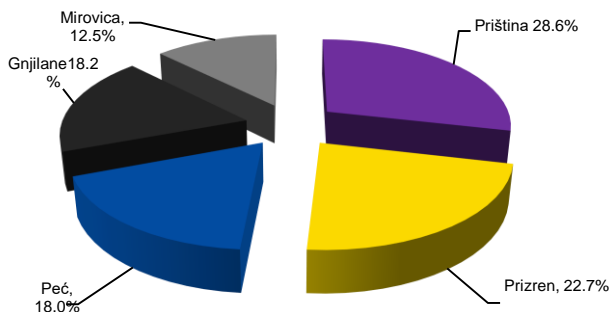
Geografska raspodela bankarske mreže obuhvata skoro celu teritoriju zemlje uprkos izrazitom sužavanju u odnosu na broj ogranaka i kancelarija (tabela 10). Međutim, nastavlja se evidentiranje najveće koncentracija ogranaka i kancelarija u regionu Prištine (33.0 odsto) gde i koncentracija stanovništva je veća (28.6 odsto) kao što se i vidi na slici 49.

Grafikon 48. Bankarska mreža prema broju ogranaka/kancelarija

Izvor: CBK (2020)

Figura 49. Raspodela stanovništva na Kosovu prema regionima

Izvor: ASK (2020)

Petogodišnji trend predlaže doslednu strategiju banaka u pogledu geografskog fokusa bankarske mreže s obzirom da nema značajnih promena u ovom periodu u odnosu na broj bankarskih ogranaka i kancelarija uprkos promenama u odnosu na broj ogranaka i kancelarija, jer sužavanje mreže je vršeno proporcionalno u svim regionima.

Tabela 10. Geografska rasprostranjenost ogranaka i kancelarija banaka

Opis	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovice		Ukupno
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	
2015	93	35%	40	15%	45	17%	52	20%	35	13%	265
2016	95	36%	38	15%	42	16%	52	20%	35	13%	262
2017	83	35%	37	16%	39	16%	47	20%	32	13%	238
2018	74	33%	35	16%	38	17%	44	20%	31	14%	222
2019	71	33%	35	16%	37	17%	44	20%	30	14%	217

Izvor: CBK (2019)

Osiguravači svoju delatnost obavljaju u preko 67 ogranaka, 406 kancelarija i 67 spoljnih agenata unutar teritorije zemlje (vidi sliku 50). Tokom 2019. godine, imali smo suženje cele mreže osiguravača u zemlji, što odražava strategiju smanjenja troškova koju prate osiguravači.

Geografska rasprostranjenost mreže osiguravača obuhvata skoro celu teritoriju zemlje, međutim ne poklapa se sa geografskom rasprostranjenošću stanovništva. Dok je najveća

koncentracija stanovništva u regionu Prištine (28.6 odsto, vidi sliku 49), koncentracija mreže osiguravača je u regionu Peći koji je jedan od najmanje naseljenih regiona u zemlji (vidi sliku 49), a ova struktura u poslednjih pet godina je konzistentna (tabela 11).

Tabela 11. Geografska rasprostranjenost filijala osiguravača

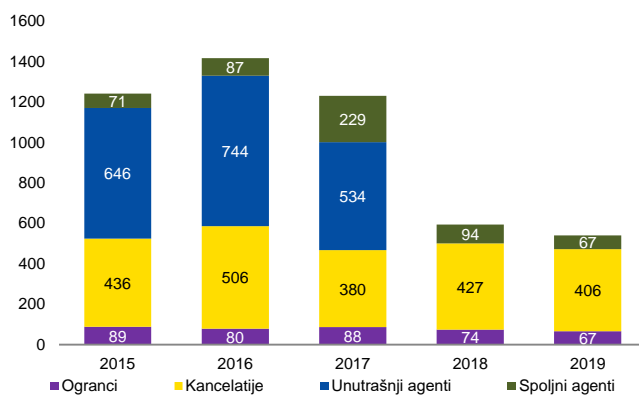
Godine	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovice		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2015	15	17.4%	41	47.7%	14	16.3%	7	8.1%	9	10.5%	86
2016	11	15.3%	11	15.3%	21	29.2%	18	25.0%	11	15.3%	72
2017	13	17.8%	11	15.1%	20	27.4%	19	26.0%	10	13.7%	73
2018	14	18.9%	11	14.9%	20	27.0%	19	25.7%	10	13.5%	74
2019	13	19.4%	10	14.9%	18	26.9%	17	25.4%	9	13.4%	67

Izvor: CBK (2019)

Penzioni fondovi obavljaju svoju aktivnost samo preko centralnih kancelarija sa lokacijom u Prištini.

Mikrofinansijske institucije na kraju 2019. godine svoju delatnost obavljale u 130 kancelarija raspoređenih na teritoriji zemlje. Tokom 2019. godine odobreno je otvaranje 13 kancelarija kao i premeštaj 6 drugih kancelarija MFI-a. Geografska rasprostranjenost kancelarija mikrofinansijskih institucija je koncentrisana u samo dva regiona teritorije zemlje, tačnije u regionima Prištine i Peći (tabela 12).

Grafikon 50. Mreža osiguravajućih društava

Izvor: CBK (2019)

Tabela 12 Mreža MFI prema geografskoj rasprostranjenosti

Godine	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovica		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2015	24	24%	24	24%	23	23%	17	17%	11	11%	99
2016	27	26%	24	23%	23	22%	17	17%	12	12%	103
2017	29	26%	26	24%	24	22%	17	15%	14	13%	110
2018	32	28%	28	24%	24	21%	17	15%	14	12%	115
2019	37	30%	30	25%	24	20%	17	14%	14	11%	122

Izvor: CBK (2019)

Nebankarske finansijske institucije, krajem 2019. godine, svoju aktivnost su obavljale u ukupno 698 kancelarija i agenata raspoređenih unutar teritorije zemlje. Geografska rasprostranjenost ogranaka i kancelarija nebankarskih finansijskih institucija je koncentrisana skoro na celju teritoriji zemlje osim regiona Mitrovica (tabela 13).

Tabela 13. Mreža NBFi-i (kancelarije i agenti) prema geografskoj rasprostranjenosti

Opis	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovica		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2015	108	30%	67	19%	74	20%	77	21%	36	10%	362
2016	128	30%	79	19%	89	21%	89	21%	41	10%	426
2017	149	31%	88	18%	97	20%	102	21%	52	11%	488
2018	172	31%	103	19%	109	20%	116	21%	53	10%	553
2019	213	32%	118	18%	126	19%	145	22%	65	10%	667

Izvor: CBK (2019)

4.1.3 Aktivnost licenciranja

U okviru ispunjavanja funkcije licenciranja i normalnog funkcionisanja finansijskih aktivnosti, CBK je tokom 2019. godine razmatrala ukupno 579. zahteva od kojih je 8 aplikacija za licenciranje/ registraciju i 571 zahteva finansijskih institucija za odobravanje transakcija, za koje je prema zakonu na snazi potrebno prethodno odobrenje CBK-a (tabela 14). Ovde nisu obuhvaćeni: i) razmatrani zahtevi preneseni za odlučivanje u 2020. godini; ii) izražavanje interesa za licenciranje/ registraciju, iii) zahtevi koji se razmatraju ali nisu predmet odobrenja CBK-a, i iv) pitanja, obaveštavanja i druge procene razmatrane od CBK-a.

Tokom 2019. godine, slično prethodnoj godini, CBK je uglavnom primala zahteve za registraciju MFI-a, NBFi-a i posrednika u osiguranju.

Generalno, struktura zahteva za licenciranje ostaje slična, blagi porast koji je beležen u odnosu na prethodne godine odražava veći zahtev za registraciju NBFi-a.

Tabela 14. Struktura odobrenih / odbijenih zahteva finansijskog sistema od CBK-a

Transakcije	2018						2019					
	Banke	Penzioni fond	MFI i NBFi	Osiguravajuća društva	Ogranci osiguravajućih društava	Ukupno	Banke	Penzioni fond	MFI i NBFi	Osiguranja	Ogranci osiguravajućih društava	Ukupno
Prijave	1	0	8	1	2	12	1	0	5	0	2	8
Glavne akcije i promene u kapitalu	1	0	0	1	0	2	0	0	3	0	1	4
Direktori i viši menadžeri	29	0	28	22	2	81	24	0	29	40	8	101
Spoljna revizija	10	3	28	18	10	69	11	2	32	18	11	74
Promenu u aktu osnivanja i/ili statusa	5	0	5	1	2	13	4	0	6	2	0	12
Dobitci interesa kapitala i transfer potfolija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Proširenje finansijske delatnosti	1	0	2	5	0	8	0	0	0	3	0	3
Otvaranje, promena lokacije i zatvaranja ogranaka i kancelarija unutar i van zemlje	46	0	109	60	9	224	21	0	68	44	5	138
Licenciranje i registracija agenata / brokera	0	0	69	21	26	116	0	0	116	4	32	152
Povlačenje licence / registracije	0	0	76	16	13	105	0	0	72	10	2	84
Drugo	0	0	0	1	1	2	0	0	0	3	0	3
Ukupno	93	3	325	146	65	632	61	2	331	124	61	579

Izvor: CBK (2019)

U okviru ovih 8 aplikacija za licenciranje/ registraciju, CBK je tokom 2019. godine donela odluke za prethodno odobrenje za licenciranje Banke Credins Kosovo, registracije Mogo DOO kao nebankarska finansijska institucija za obavljanje delatnosti finansijskog lizinga, registraciju

IBAS kao nebankarska finansijska institucija za obavljanje delatnosti, registracija Nekom DOO i Euro Bina DOO kao nebankarska finansijska institucija za obavljanje delatnosti menjačnice. Što se tiče posrednika u osiguranju tokom 2019. godine, CBK je odobrila registraciju kompanije Alberti Broker DOO i Link Insurance Insurance Broker DOO.

U procesu licenciranja, CBK je posebnu pažnju posvetila sprovođenju osnovnih načela i pravila za odgovorno i efikasno upravljanje banaka, procenjivanjem njihovih organizacionih struktura, upravljanje i raspodelu odgovornosti. Na osnovu važećih uredbi, CBK je razmatrala (odobrila/ odbila) zahteve banaka za 24 novih članova odbora direktora, spoljnih članova (stručnjaka) Odbora za reviziju kao i više menadžere. Iz redova osiguravača, CBK je (odobrila/ odbila) zahteve za 35 članova odbora direktora i viših menadžera osiguravača. U isto vreme, CBK je razmatrala (odobrila/ odbila) slične zahteve i za Mikrofinansijske institucije, nebankarske finansijske institucije i posrednike u osiguranju. Tokom ovog perioda odobreno je 31 članova odbora direktora i viših menadžera mikrofinansijskih institucija, nebankarskih finansijskih institucija i kompanija za posredovanje u osiguranju.

U 2019. godini odobrena su još i 4 zahteva za promenu akcionara, kao i 12 zahteva za promenu statuta, od kojih su 4 bili iz redova banaka, 2 od osiguravača kao i 6 iz mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija.

Razmatranje zahteva za licenciranje/ registraciju pojedinačnih agenata kao posrednici u osiguranju kao i agenata NBFI-a je prikazano kao pojedinačna transakcija kako bi se izbegle moguće zabune imajući u vid njihov veoma veliki broj. Kao što se vidi i u tabeli 14, CBK je tokom 2019. godine odobrila/ odbila 152 takvih zahteva. Međutim, u poređenju sa prethodnom godinom, imamo rast ove vrste zahteva. Slično sa licenciranjem i registracijom agenata, i oduzimanje licenciranja/registiciju agenta je zahtev za odobrenje visoke učestalosti, što ukazuje na nestabilnost mreže finansijskog sistema u odnosu na agente. U tom smislu, slično sugerišu i podaci za odobravanje otvaranja, premeštaja i zatvaranje ogranaka i kancelarija finansijskih institucija u zemlji. Tokom 2019. godine, razmatrano je 138 takvih zahteva, uglavnom banaka, MFI-a i NBFI-a, što generalno predstavlja blagi pad u odnosu na prethodnu godinu.

CBK je takođe tokom 2019. godine je razmatrala zahteve za odobrenje periodičnih transakcija koje zahtevaju odobrenje CBK-a u skladu sa važećim zakonskim i regulatornim okvirom, kao i odobrenje spoljnih revizora za sve vrste finansijskih institucija.

4.2. Regulisanje

4.2.1 Regulatorni okvir finansijskog sistema

CBK je uspostavila regulatorni okvir za licenciranje, regulisanje i nadzor finansijskih institucija na osnovu najboljih međunarodnih praksi i neprekidno podržan od strane poznatih međunarodnih institucija kao što su Svetska banka, Međunarodni monetarni fond, USAID, Trezor SAD-a, KfW, GIZ, Evropska centralna banka, Evropska banka za obnovu i razvoj i druge međunarodne institucije. Regulatorni okvir je izrađen u skladu sa evropskim direktivama koje se odnose na regulisanje finansijskih institucija, kao i standarde i najbolje međunarodne prakse za regulisanje i nadzor finansijskih institucija. Takođe, CBK je nastavila sa postepenim procesom prema usklađivanju sa osnovnim principima za nadzor banaka koje izdaje BIS- Bank for International Settlements, i osnovnim principima za nadzor osiguravača izdatih od IAIS- International Association for Insurance Supervision. S obzirom da su direktive, međunarodni standardi i gore pomenuti principi vezani za regulisanje finansijskih institucija i njihov delokrug od dinamičnog karaktera, to utiče da izrada zakonskog okvira bude neprekidan i složen proces jer zahteva dopune i izmene postojećeg zakonskog i regulatornog okvira, i takođe zahteva adekvatan

pristup kako bi se pažljivo proučavale specifične okolnosti Kosova za adekvatnu adaptaciju ovih međunarodnih pravnih instrumenata, za potrebe finansijskog sektora na Kosovu.

Tokom pripreme uredbi i svakog drugog regulatornog instrumenta, CBK blisko saraduje sa drugim institucijama i industrijom kroz neprekidne sastanke i komunikaciju sa regulisanim subjektima, uglavnom kroz odgovarajuća udruženja kao što je Udruženje kosovskih banaka, Udruženje osiguranja, Udruženje mikrofinansijskih institucija ali i sa drugim domaćim institucijama u rešavanju pitanja koja se odnose i na druge oblasti povezane sa finansijskim sektorom. Ovaj proces je u kontinuitetu pomogao u razjašnjavanju specifičnih pitanja koja se rešavaju uredbama i njihovim pravnim regulisanjem, uzimajući u obzir njihov uticaj na stabilnost finansijskog sistema na Kosovu i na ekonomski razvoj zemlje.

4.2.2 Regulatorni okvir za banke

U cilju daljeg razvoja regulatornog okvira za regulisanje banaka, tokom 2019. godine realizovane su sledeće aktivnosti.

4.2.2.1 Novi zakon o bankama

Tokom 2019. godine CBK je završila nacrt novog Zakona o bankama koji uključuje i komentare koje je Udruženje banaka primilo na osnovu važećeg zakona. Novi zakon je ponovo strukturiran u skladu sa evropskim direktivama, regionalnim zakonskim okvirom i međunarodnim bankarskim standardima. Izrada istog je podržana od strane međunarodnih bankarskih stručnjaka angažovanih u okviru Trezora SAD kao i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), ali i revidiran od strane pravnih stručnjaka Međunarodnog Monetarnog Fonda. Novi zakon nakon je prosleđen Izvršnom odboru CBK-a za razmatranje i odlučivanje o nekoliko strateškim tačkama za bankarsku industriju i očekuje se da će tokom 2020. godine biti prosleđen Vladi Republike Kosovo, da bi zatim bio prosleđen Skupštini Republike Kosova na razmatranje i usvajanje.

4.2.2.2 Reglativni okvir za oporavak, reorganizaciju (Recovery and Resolution) i likvidaciju banaka

Radna grupa u okviru CBK-a izradila je nova poglavlja novog Zakona o bankama koja adresiraju deo oporavka, reorganizacije i likvidacije banaka uz podršku tehničke pomoći EBRD-a. Usvajanjem novog Zakona o bankama, tokom 2020. godine planirano je usvajanje sledećih uredbi koje će izraditi radna grupa i koje proizilaze iz novog dela nacrt zakona kojim se reguliše proces oporavka i likvidacije banaka na osnovu Evropske direktive o istom procesu. Primarni ciljevi ovog okvira su: očuvanje finansijske stabilnosti, kontinuitet kritičnih funkcija, dalekovidni (predikativni) - preventivni nadzor, utvrđivanje mera rane intervencije, zaštita depozitora i neupotreba javne podrške, osim u vanrednim situacijama. Uredbe definišu kako će se ovaj proces odvijati, glavne aktere tokom ovog procesa, kvalifikacije određenih osoba kao službenih administratora ili likvidatora i bilo koji drugi neophodni i potrebni proces u skladu sa novim Zakonom o bankama.

Kao dopunski deo primarnog zakonodavstva ili novih poglavlja novog Zakona o bankama, sekundarnog zakonodavstva ili trinaest uredbi koje su gore navedene, izrađen je i interni Priručnik CBK-a o oporavku, reorganizaciji i likvidaciji banaka, čije je usvajanje planirano usvaja nakon stupanja na snagu zakona i uredbi.

4.2.2.3 Usklađivanje sa Bazelskim standardima

U okviru projekta za sprovođenje Bazelskih standarda nastavljeno je sa aktivnostima u vezi izrade i kompletiranja uputstava za sprovođenje planiranih uredbi iz ovog projekta. Tokom 2019. godine ka deo ovog projekta kompletirana su sledeća uputstva:

- Metodološko uputstvo za sprovođenje Uredbe o adekvatnosti kapitala banaka;
- Metodološko uputstvo za sprovođenje Uredbe o pokazateljima leveridža;

Ove uredbe i uputstva su izrađene sa ciljem usklađivanja sa Standardizovanim pristupom prvog i drugog stuba Bazelskog okvira za kapital i regulatorne zahteve EU (Uredba EU-a br. 575/2013 o bonitetnim zahtevima za kreditne institucije i investiciona društva i Direktiva EU br. 2013/36 / EU o pristupu aktivnostima kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru kreditnih institucija i investicionih društava).

Uputstva su usvojena tokom 2019. godine i stupi će na snagu 1. januara 2020. godine.

4.2.2.4 Usklađivanje sa Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja (MSFI) 9 Finansijski instrumenti

Tokom 2019. godine, CBK je izradila i usvojila regulativni okvir, u svrhu usklađivanja sa Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja (MSFI) 9. Ista će stupiti na snagu 1. januara 2020. godine. U okviru ovog regulativnog okvira izrađene i usvojene su sledeće uredbe:

- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom banaka;
- Uredba o neperformansnim izloženostima i restrukturiranja;
- Uredba o primeni međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja 9.

4.2.2.5 Regulatorni okvir za procenu nekretnina

Tokom 2019. godine, CBK je nastavila sa projektom razmatranja regulatornog okvira za procenu nekretnina, kako bi ažurirala zahteve za poboljšanje prakse procene vrednosti nekretnina od strane finansijskih institucija u skladu sa novim standardima Evrope (European Valuation Standards- EVS 2016). Ovaj projekat je realizovan uz podršku savetnika iz američkog trezora, stručnjaka oblasti sa dugogodišnjim iskustvom u oblasti procene nekretnina za potrebe banaka. U okviru ovog projekta, izrađena je nova Uredba o proceni nekretnina, koja se očekuje da se usvaja od strane Odbora CBK-a tokom 2020. godine.

4.2.2.6 Uputstvo o obrascu za informacije o potrošačkom kreditu

U skladu sa obavezom koja proističe iz članova 85. i 86. Zakona o zaštiti potrošača, usvojeno je uputstvo kome su priloženi dodatak i obrazac o ključnim činjenicama i informacije za jemca.

4.3. Regulatorni okvir za mikrofinansijske i nebankarske finansijske institucije

U cilju daljeg unapređenja regulatornog okvira za regulaciju mikrofinansijskih i nebankarskih finansijskih institucija tokom 2019. godine, izrađeni su sledeći zakonski i podzakonskih akti.

Nacrt ovog zakona je izrađen od međuinstitucionalne radne grupe u okviru koje je bila i CBK. Ovaj nacrt je usvojen od Vlade tokom 2018. godine, a zatim je prosleđen Skupštini Republike Kosovo na usvajanje, gde je prošao prvo čitanje. Očekuje se da će isti biti usvojen od Skupštine Republike Kosovo tokom 2020. godine

4.3.2 Usvojene uredbe o MFI i NBFI

U funkciji unapređenja regulatornog okvira za MFI i NBFI, i usklađivanju regulatornog zakonskog okvira CBK-a sa onim iz Evropske unije, izrađene su i dovršene/usvojene sledeće uredbe o NBFI:

- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom;
- Uredba o spoljnoj reviziji;
- Uredba o internoj reviziji i unutrašnjim kontrolama;
- Uredba o efektivnoj kamatnoj stopi i zahtevima za objavljivanje.
- Uredba o agentima pružalaca usluga elektronskog plaćanja i novca;
- Uredba o izdavanju elektronskog novca;
- Uredba o licenciranju, regulisanju i nadzoru operatora platnog sistema;
- Uredba o registraciji nebankarskih finansijskih institucija; i
- Uredba o regulatornom kapitalu i očuvanju NBFI fondova (primenjiva za NBFI sa delatnostima plaćanja i izdavanja elektronskog novca).

4.4. Regulatorni okvir o osiguravačima i posrednicima u osiguranju

U funkciji daljeg unapređenja zakonskog i regulatornog okvira osiguravača i posrednika u osiguranju tokom 2019. godine su izrađeni sledeći zakonski i podzakonskih akti.

4.4.1 Zakon o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti

Tokom 2019. godine, završena je izrada izmena i dopuna Zakona o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti. Isti se planira da se tokom 2020. godine prosleđuje odgovornim institucijama na usvajanje.

4.4.2 Uredba o likvidaciji osiguravača

Tokom 2019. godine, CBK je izradila i usvojila Uredbu o likvidaciji osiguravača, kojom se utvrđuju kriterijumi i procedure za likvidaciju osiguravača radi očuvanja finansijske stabilnosti u zemlji i obezbeđivanja adekvatne zaštite prava vlasnika police osiguranja. Ova uredba izdata je u skladu sa poglavljem XVIII Zakona br. 05 / L-045 o osiguranju.

4.4.3 Uredba o novčanim kaznama za osiguravače, posrednike u osiguranju i za procenitelje štete u osiguranju

Tokom 2019. godine, CBK je izradila Uredbu o novčanim kaznama za osiguravače, posrednike u osiguranju i procenitelje štete u osiguranju, u skladu sa članom 125. Zakona o osiguranju, u cilju utvrđivanja novčanih kazni koje biti izrečene od strane CBK-a, u slučajevima kada institucije i/ili pojedinci koji ih zastupaju, nisu poštovali zahteve Zakona o osiguranju i/ili podzakonskih akata prilikom primene istih. Ista uredba je prosleđena odgovornim organima CBK-a na usvajanje.

4.4.4 Uputstvo o prodaji proizvoda osiguranja

CBK je tokom 2019. godine usvojila Uputstvo o prodaji proizvoda osiguranja, koja utvrđuje status zaposlenih u osiguravačima koji se bave prodajom proizvoda osiguranja i minimalnim kriterijumima za njihovo angažovanje, i takođe je utvrđen način prodaje proizvoda osiguranja.

Potreba za izdavanjem ovog uputstva je zbog izmene Uredbe o licenciranju posrednika u osiguranju; izmene Naredbe br. 016/2016 od 27. juna 2006. Godine, izdata od Bankarskog i platnog autoriteta (prethodnica CBK-a) kao i potreba za regulisanje načina prodaje obaveznog osiguranja od autooodgovornosti.

4.4.5 Uputstvo o klasama osiguranja

Tokom 2019. godine, CBK je završila izradu Uputstva kojim se reguliše klasifikacija vrsta rizika u klasama delatnosti osiguranja, kao i vrste rizika unutar klasa osiguranja. Potreba za izdavanjem ovog uputstva proizlazi iz brojnih zahteva osiguravača za objašnjenja o različitim proizvodima i klasa u kojima pripadaju. Očekuje se da će isti biti usvojen tokom 2020. godine.

4.4.6 Uredba o korporativnom upravljanju osiguravača

CBK je tokom 2019. godine završila izradu Uredbe o korporativnom upravljanju osiguravača na osnovu principa koji su utvrđeni u Osnovnim principima osiguranja, koji su izdati od Međunarodnog udruženja nadzornika osiguranja u cilju usklađivanja regulatornog okvira CBK-a sa evropskim pravnim okvirom i najboljim međunarodnim praksama i standardima. Ova uredba je usvojena u januaru 2020. godine.

4.5. Regulatorni okvir o penzijskim fondovima

U funkciji daljeg razvoja regulatornog okvira za regulisanje penzijskih fondova tokom 2018. godine, izrađene su i usvojene sledeće uredbe:

- Uredba o Penzijskim beneficijama, primenjivi programi individualnih dodatnih penzija; (usvojen tokom septembra 2019. godine);
- Uredba o vrednosti penzijskih beneficija primenjiva za fond za dodatne penzije poslodavca;
- Uredba o vođenju evidencija o penzijskim fondovima i penzijskim osiguravačima;
- Uredba o transferu i isplate transfera beneficija isplata.

4.6. Drugi regulatorni okvir o finansijskim uslugama

Tokom 2019. godine izdati su sledeći podzakonski akti koji su primenjivi za finansijske usluge

4.6.1 Uredba o reklamiranju finansijskih usluga - ovaj uredba je izrađena u cilju utvrđivanja opštih i posebnih uslova reklamiranja finansijskih usluga, obaveza i odgovornosti pružalaca finansijskih usluga u vezi sa reklamnim porukama i drugim pitanjima koja se odnose na ovu vrstu reklamiranja i reguliše reklamiranje u kome se direktno promovise pružalac finansijskih usluga i/ili svih njegovih aktivnosti, a ne samo pojedinačnih finansijskih usluga koje pruža. Isto je usvojeno u januaru 2020. godine.

4.6.2 Uredba o zateznoj kamati kreditnih instrumenata – ova uredba je izrađena u cilju utvrđivanja postupka koji će biti sproveden od strane kreditnih finansijskih institucija radi naplate zatezne kamate, kao i načina za utvrđivanje i obračuna iznosa zatezne kamate na kreditne instrumente koji su u docnji. Ista je odobrena tokom 2019. godine i primenjiva je na sve finansijske institucije koje daju kreditne dozvole od CBK-a.

4.6.3 Uredba o instrumentima elektronskog plaćanja - uredba je izrađena u cilju utvrđivanja uslova, zahteva i postupaka za izdavanje i korišćenje instrumenata elektronskog plaćanja, kao i utvrđivanje načina saopštavanja informacija prilikom korišćenja ovih instrumenata elektronskog plaćanja.

5. Nadzor finansijskog sistema

U cilju odražavanja svoje aktivnosti u oblasti finansijskog nadzora, u skladu sa zahtevima koji proizilaze iz relevantnog primarnog i sekundarnog zakonodavstva, u nastavku je prikazana aktivnost finansijskog nadzora u skladu sa prirodom finansijskih institucija.

Bankarski sektor

Tokom 2019. godine, nastavljene su aktivnosti kontrole, putem kontrole banaka na licu mesta, putem primene pristupa nadzora na osnovu rizika prema Priručniku nadzora zasnovanim na riziku za banke. Tokom potpunih kontrola banaka na licu mesta procenjen je profil rizika banaka, način upravljanja, apetit banaka da preuzimaju rizik, sistem koji su postavili za upravljanje rizicima, praćeno je i ispunjeno preporukama koje su proizašle iz preliminarnih kontrola CBK-a.

Tokom 2019. godine, u bankama su izvršene sledeće kontrole:

Tabela 15. Broj kontrola u bankama

Institucije	Vrsta kontrole
Banka	4 sveobuhvatne kontrole 1 fokusirana kontrola

Izvor: CBK (2020)

Izveštaji o potpunim kontrolama su pripremljeni prema vrsti bankarskih rizika kao što su: kreditni rizik, rizik likvidnosti, tržišni rizik i operativni rizik. S druge strane, od kontrole fokusirane na banku, date su preporuke sa vremenskim rokovima za sprovođenje. U kontinuitetu je praćeno njihovo ispunjenje od strane banaka, gde je provereno da li su te preporuke ispunjene u skladu sa postavljenim vremenskim rokovima.

Tabela 16. Broj kontrola u MFI

Institucije	Vrsta kontrole
MFI	5 sveobuhvatnih kontrola 1 fokusirana kontrola

Izvor: CBK (2020)

Sektor mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija je nastavio da se karakteriše neprekidnim rastom tokom 2019. godine, gde su tokom 2019. godine izvršene sledeće kontrole:

Tabela 17. Broj kontrola u NBFi

Institucije	Vrsta kontrole
NFI	2 sveobuhvatne kontrole 1 fokusirana kontrola
Menjačnica - NFI	42 jednodnevne fokusirane kontrole

Izvor: CBK (2020)

Kao rezultat relevantnih kontrola, kao i na osnovu informacija dobijenih van ove industrije, dvema institucijama koje su registrovane kao MFI - NBFi krajem 2019. godine oduzeta im je registracija iz CBK-a, i u tom slučaju su pokrenuti postupci za njihovu likvidaciju.

U skladu sa relevantnim ciljevima, nadzor sproveden na licu mesta, u mikrokreditnim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama tokom 2019. godine bio je preusmeren na procenu upravljanja rizikom, sa posebnim naglaskom na kreditni rizik, usaglašenost sa zakonodavstvom CBK-a i njihovim politikama, kao i sa statusom ispunjavanja zahteva i preporuka iz preliminarnih kontrola CBK. Takođe, tokom kontrola u mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama, kontrolisan je i ocenjen rizik u oblasti informacione tehnologije, gde je posebna pažnja posvećena opštem bezbednošću sistema, kao i stvaranju i kompletiranju bezbednosnih mera za pravilno funkcionisanje informacione tehnologije.

Sa ciljem da bi bili proaktivni u procesu nadzora, banaka, mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija sa aktivnostima izdavanja kredita zatraženi su strateški planovi i finansijska planiranja za period 2020-2022, sa ciljem procene ovih poslovnih planova kao i očekivanja u pogledu razvoja u sektoru bankarstva, mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija tokom ovog perioda. Strategije će biti stalno praćene i analizirane kako bi se našla moguća odstupanja i merenje profila rizika.

Sektor osiguranja

CBK je nastavila svoje aktivnosti u sprovođenju kontrola i drugih dužnosti i odgovornosti u funkciji opreznog nadzora i za sektor osiguranja. Shodno tome, sprovedena su pune i fokusirane kontrole kao i ad-hoc kontrole za osiguravače i druge subjekte koji posluju na tržištu osiguranja. Svrha kontrola je procena opšteg stanja relevantnih institucija u odnosu na usklađenost sa zakonima i uredbama CBK-a, sa ciljem zaštite vlasnika polise i čuvanja finansijske stabilnosti institucija.

Klasifikacija osiguravača da bi bili predmet kontrole zasnovana je na nekoliko faktora počevši od analize finansijskih pokazatelja od redovnog izveštavanja u CBK, finansijskih izveštaja vanjskog revizora, prethodnih perioda provedenih kontrola, žalbi vlasnika polisa u CBK kao i drugi relevantni faktori. To je uticalo na primenu selektivnog pristupa određivanju prioriteta institucija koje su u opasnosti će budu predmet naredne kontrole od strane CBK-a, a samim tim i podizanju nivoa efektivnog nadzora.

Tabela 18. Broj kontrola sektora osiguranja

Institucije	Vrsta kontrole
Osiguranci	9 sveobuhvatnih kontrola
	3 fokusiranih kontrola

Izvor: CBK (2020)

U isto vreme, osim nadzora na licu mesta, CBK vrši nadzornu aktivnost i kroz sistem praćenja i analize finansijskih izveštaja kao i drugih podataka dobijenih od osiguravača i posrednika u osiguranju.

CBK je tokom 2019. godine u cilju usklađivanja sa savremenim principima nadzora osiguranja i u cilju širenja i promovisanja rane identifikacije prisutnih rizika osiguravača, kao i izradi opreznih preporuka nadzora u cilju održavanja finansijske sigurnosti i stabilnosti osiguravača, usvojila je *Priručnik za nadzor zasnovan rizik za osiguravače*, koji predstavlja napredni konceptualni okvir vezan za nadzor.

Povećanje tarifa za MTPL

Centralna banka Republike Kosovo je 31. oktobra 2019. godine usvojila Odluku br. 60-272019 o promeni tarifa za premiju obaveznog osiguranja od autoodgovornosti za potkategoriju 1 -

putnička vozila. Poslednji put kada su utvrđene tarife za MTPL bilo je 2001. godine i od tada nije izvršen pregled tih tarifa. U međuvremenu, povećana je pokrivenost osiguranja sa 300 hiljada evra na milion evra za jedan jedini događaj.

Od 2012. godine primenjuje se Bonus-Malus sistem, koji nagrađuje odgovorne učesnike u saobraćaju, što je rezultiralo da prihodi osiguravajućih društava od prodaje ovih polisa od 2012. smanjuju za 19%. U međuvremenu, povećana je prosečna isplaćena šteta od 800 evra koliko je iznosila u 2006. godini na oko 1300 evra u 2019. godini. Kao rezultat rasta broja vozila u saobraćaju, porastao i broj šteta, od oko 10 hiljada u 2006. godini na oko 19.000 u 2019. godini. Drugi razlog je porast broja nezgoda neosiguranih vozila, čija se šteta prema Zakonu o osiguranju od autoodgovornosti prenosi Fondu za naknadu koji se finansira od osiguravajućih društava.

Međutim, jedan od glavnih razloga povećanja premija obaveznog osiguranja od autoodgovornosti je inflacija, gde je prema podacima Agencije za statistiku Kosova od 2002. do 2018. godine inflacija beležila rast od 31,63%. U julu 2019. godine izmenjen je Zakon o porezu na prihode korporacija, koji ne obavezuje osiguravajuća društva da plaćaju porez na promet od 5%, dakle vrednost inflacije od 31,63% smanjena je za 5% i što je rezultiralo povećanjem za potkategoriju 1 - putničko vozilo u vrednosti od 26,63%.

Ukidanje licence kompanije osiguranja AD "Insig" ogranak na Kosovu

Izvršni odbor CBK-a je 26. aprila 2019. godine doneo odluku da osiguravaču „Insig“ AD, ogranak na Kosovu, bude ukinuta licenca, jer su postojale finansijske poteškoće u ispunjavanju zakonskih zahteva CBK-a u pogledu adekvatnosti kapitala i sposobnosti plaćanja - solventnost. Na zahtev CBK-a, odbor i rukovodstvo osiguravača nisu uspeali da ispune zakonske zahteve i poboljšati finansijsko stanje kompanije. Nespremnost akcionara da ispuni zahteve za kapital ozbiljno je ugrozila sposobnost osiguravača da ispuni svoje obaveze prema osiguranicima i drugim poveriocima. Stoga, u cilju zaštite vlasnika polisa osiguranja i sprečavanja povećanja negativnog uticaja na tržište osiguranja i finansijski sistem uopšte, CBK bazirajući se na dužnosti i odgovornosti koji proizilaze iz Zakona o CBK-u i Zakona o osiguranju, bila je prinuđena da donese odluku o ukidanju licence osiguravaču. Prema Poglavlju 18 Zakona br. 05 / L-045 o osiguranju, CBK je pokrenula postupak prinudne likvidacije osiguravača imenovanjem likvidatora, koji je u postupku likvidacije osiguravača „Insig“, obezbeđujući pravičan i jednak tretman, uvek u skladu sa važećim zakonskim zahtevima, prema svim poveriocima. Likvidator je na raspolaganju za pregled svih potraživanja, pre svega za vlasnike polisa osiguranja, kao i ostalih poverilaca. Likvidator mesečno izveštava CBK-u o napretku u ispunjavanju obaveza prema poveriocima. Ukidanje licence osiguravaču „Insig“ nije ugrozilo stabilnost sektora osiguranja na Kosovu. Finansijski sistem Kosova, od početka svog funkcionisanja, imao je održivi razvoj, koji je služio kao važan izvor makroekonomske stabilnosti u zemlji.

Penzijski fondovi

U funkciji sačuvanja održivosti finansijskog sektora, u 2019. godini izvršene su kontrole penzijskim fondovima i komercijalnim bankama prema godišnjem planu. Nadzor penzija je u skladu sa međunarodnom praksom u relevantnoj oblasti, podržavajući pristup zasnovan na riziku, posebna pažnja je posvećena upravljanju fondovima, strategiji investiranja, efikasnosti unutrašnjih kontrola, sačuvanju odgovarajuće likvidnosti i ostalim rizicima.

Što se tiče nadzora nad penzijskim fondovima, tokom 2019. godine sprovedene su dve kompletne kontrole u penzijskim fondovima i dve fokusirane kontrole u komercijalnim bankama radi procene opšteg stanja penzijskih fondova za finansijsku 2018. godinu, procenjujući usklađenost sa relevantnim zakonima i uredbama CBK-a, efikasnost funkcionisanja unutrašnje kontrole, sprovođenje preporuka predložene u izveštajima o kontrolama CBK-a, kako bi se zaštitila penzijska sredstva ušteđena od strane doprinosioca i očuvanja finansijske stabilnosti fondova.

Takođe, tokom ove godine je sproveden i Priručnik za nadzor penzijskih fondova na licu mesta, koji služi kao vodič/ okvir za praćenje, procenu penzijskih fondova, odražavanjem rasta efikasnosti nadzora penzijskih fondova. Ovaj priručnik je obezbedio primenu pristupa zasnovanog na rizik preko identifikacije, procene i razmatranja potencijalnih rizika sa kojima se suočavaju penzioni fondovi.

Tabela 19. Broj kontrola

Institucije	Vrsta kontrole
Penzioni fondovi	2 sveobuhvatne kontrole
Banka	2 fokusirane kontrole

Izvor: CBK (2020)

Sprečavanje pranja novca

Što se tiče oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, nakon usvajanja zakona i uredbe koji se odnose na ovu oblast, kako bi se sprovedila njihova efikasna primena u praksi, procenjivano je kao potrebno izrada uputnih akata. U tom pravcu, CBK je tokom 2019. godine kompletirala je izmene i dopune Uredbe o sprečavanju pranja novca, uputstva za obrazac o poreklu sredstava i izradila nacrt politiku za sprečavanje prevare kao jedan od uslova za korespondentno bankarstvo.

U cilju jačanja saradnje i povećanja brige o finansijskom sektoru, održani su potrebni sastanci sa komisijom za usklađenost u okviru Udruženja banaka, na kojima su razmatrani zahtevi vezani za pravni i operativni okvir oblasti. Pored toga, intenzivirana je komunikacija sa sektorima unutar institucije i povećana su praćenja aktivnosti tokom kontrola banaka i finansijskih institucija i komunikacija sa drugim institucijama za sprovođenje zakona.

Tabela 20. Broj kontrola

Institucije	Vrsta kontrole
Banka, osiguranici, MFI i NFI	4 sveobuhvatne kontrole
	3 fokusirane kontrole

Izvor: CBK 2020

Žalbe korisnika finansijskih usluga

Tokom 2019. godine, primljene, razvrstane i razmatrane su žalbe korisnika finansijskih usluga u skladu sa relevantnom uredbom. Takođe, u Evropskoj komisiji se redovno izveštavalo na kvartalnoj osnovi u vezi aktivnosti na tretiranju žalbi korisnika finansijskih usluga.

Tokom marta 2019. godine, CBK je obeležila Međunarodni dan zaštite potrošača, gde je organizovana konferencija pod nazivom „Uloga CBK-a u oblasti zaštite potrošača“.

Takođe, tokom ove godine razvijena je online platforma za podnošenje žalbi koja će od 1. januara 2020. godine biti javno dostupna.

Tokom 2019. godine razmatrano je 1211 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizičkih i pravnih lica):

- a) Ukupan broj žalbi za komercijalne banke upućene CBK-u za 2019. godinu bio je 550, dok su se najčešće žalbe odnosile na različita pitanja vezana za kredit (kao što su kategorizacija u registru kredita, otplata kredita, itd.); pitanja vezana za kreditne kartice; kao i razna pitanja u vezi računa (kao što su blokiranje računa, tarife za održavanje računa);
- b) Ukupan broj žalbi za mikrofinansijske institucije (MFI) i nebankarske finansijske institucije (NBFi) upućene CBK-u za 2019. godinu bio je 156, dok su se najčešće žalbe

odnosile na visoke troškove kredita, tačnije 34% ukupnih žalbi za MFI i NBFi se odnosile na visoke tarife koje su primenjene za kredit.

- c) Ukupno 495 žalbi protiv osiguravajućih društava su upućene CBK-u tokom 2019. godine. Najčešće žalbe se odnosile na ne nadoknađivanje materijalne i nematerijalne štete iz osiguranja od autoodgovornosti TPL, nepoštovanje rokova za isplatu vansudskih sporazuma, kao što su i nedostatak nadoknade medicinskih troškova od zdravstvenog osiguranja.

Tabela 21. Broj žalbi prema institucijama

Finansijska industrija	Broj žalbi po godinama		
	2019	2018	2017
Komercijalna banka	550	471	298
MFI / NFI	156	54	34
Osiguravajuće kompanije	495	395	267
Drugi zahtevi	10	4	3
Ukupno	1,211	926	602

Izvor: CBK (2019)

U gornjoj tabeli prikazan je broj žalbi koje je CBK razmatrala u vezi žalbi korisnika finansijskih usluga tokom godina.

Tabela 22. Broj žalbi prema statusu žalbe

Finansijska industrija	Broj žalbi	Prihvaćenih	Odbijenih
Komercijalna banka	550	19.7%	25.8%
MFI / NFI	156	5.8%	7.1%
Kompanije osiguranja	495	24.7%	16.2%
Drugi zahtevi	10	0.0%	0.8%
Ukupno	1,211	50.1%	49.9%

Izvor: CBK (2019)

U 2019. godini, u odnosu na 2018. godinu imamo značajan porast broja obrađenih žalbi, ili 31%, pri čemu su žalbe na komercijalne banke beležile rast za 17%, žalbe protiv osiguravajućih društava beležile su rast za 25%, dok su žalbe protiv MFI i NBFi beležile značajan rast od 189% (kao rezultat povećanja kreditnih aktivnosti dveju institucija, poput IuteCredit i Monego).

Rast broja žalbi podnesenih od strane vlasnika polisa osiguranja, depozitora/korisnika kredita i korisnika svih usluga i proizvoda finansijskih institucija koje CBK licencira, reguliše i nadgleda uglavnom odražava svest finansijskih korisnika o njihovom pravu da podnesu žalbu.

U tabeli 22 uočavamo da je 50,1% ukupnog broja žalbi rešeno u korist korisnika finansijskih usluga, dakle rezultirale su zakonski osnovane.

Vredi napomenuti da se žalbe uglavnom odbacuju ili ne rešavaju u korist stranaka, jer nemaju zakonsku osnovu za razmatranje.

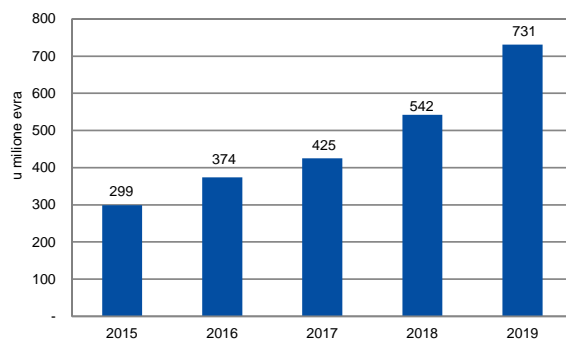
6. Usluge koje se pružaju vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti

6.1. Operacije i upravljanje gotovinom

CBK, u okviru operacija upravljanja gotovinom, obezbeđuje snabdevanje domaće ekonomije odgovarajućim iznosom i kvalitetom novčanica i kovanica u evrima. Za realizaciju ove funkcije, održava i upravlja novčanim rezervama, reguliše i utvrđuje standarde finansijskih institucija u oblasti gotovinskih transakcija u vezi sa kontrolom i opticajem novčanica i kovanica, obavezom povlačenja iz opticaja novca za koji se sumnja da je falsifikovan i nepodoban za ponovno stavljanje u opticaj, kao i kriterijumi za razmenu oštećenog novca.

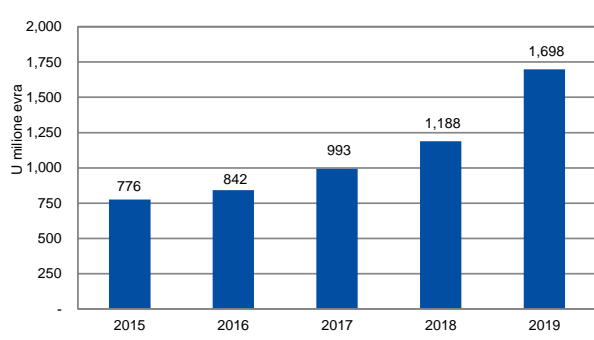
Tokom 2019. CBK je uspešno okončala snabdevanje domaće ekonomije odgovarajućom količinom i kvalitetom novčanica i kovanica u evrima.

Slika 51. Snabdevanje gotovinom (vrednost), u milione evra

Izvor: CBK (2020)

Slika 52. Prhvatanje gotovine (vrednost), u milione evra

Izvor: CBK (2020)

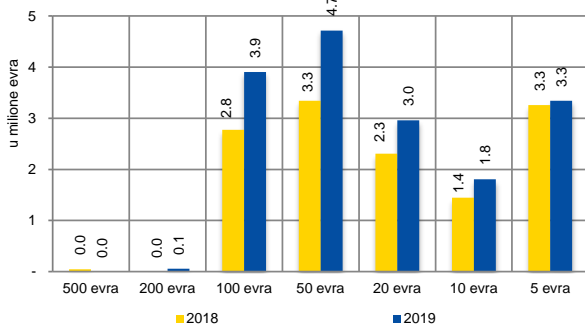
Ukupna vrednost isporuke gotovine u 2019. godini beležila je rast je za 34,81 odsto u odnosu na 2018. godinu. Struktura gotovine koja je isporučena prema denominacijama, koja je prvenstveno određena prema potražnji bankarskog sektora, nije se promenila primetno od 2018. u 2019. godini. U evro novčanicama količina potražnje za isporuku tokom 2019. godine beležila je rast za oko 27,47 odsto, u odnosu na 2018. godinu, i nastavila da dominira u potražnji za isporuku denominacija 5, 10, 20, 50 i 100 evra. Tokom 2019. godine, potražnja za količinama denominacija od 200 evra beležila je značajan rast zbog činjenice da je od 27. januara 2019. godine obustavljeno izdavanje denominacije od 500 evra na osnovu odluke Evropske centralne banke. Takođe, potražnja za količinama denominacija u iznosu od 100 i 50 evra beležila je grupni rast od oko 4,88 odsto u odnosu na prošlu godinu, dok je potražnja za količinom denominacija u iznosu od 20, 10 i 5 evra beležila grupni pad od 4,70 odsto.

Kao što je prikazano na sledećim slikama, CBK je tokom 2019. godine bankarskom sektoru isporučila oko 16,78 miliona komada evro novčanica (u vrednosti blizu 731,31 miliona evra) i sa blizu 7,23 miliona evra kovanica (u vrednosti preko 1,32 miliona evra).

Količina potražnje za isporukom kovanica tokom 2019. godine beležila je rast za oko 6,49 odsto u odnosu na 2018. godinu. Potražnja za isporukom evro kovanica je ista kao i tokom 2018. godine, u 2019. godini dominirale su kovanice u vrednosti od 1, 2, 5 i 10 evro centi.

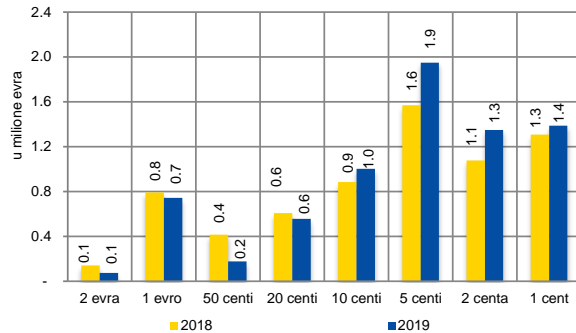
U odnosu na prethodnu godinu, potražnja za denominacijama od 10, 5, 2 i 1 evro centa beležila je grupni rast od 17,61 odsto, dok su potražnja za isporuku denominacija od 2, 1 evra, 50 i 20 evra centi beležila grupni pad od 20,98 odsto u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 53. Snabdevanje novčanicima evra prema denominacijama (broj komada)

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 54. Snabdevanje kovanicama evra prema denominacijama (broj komada)

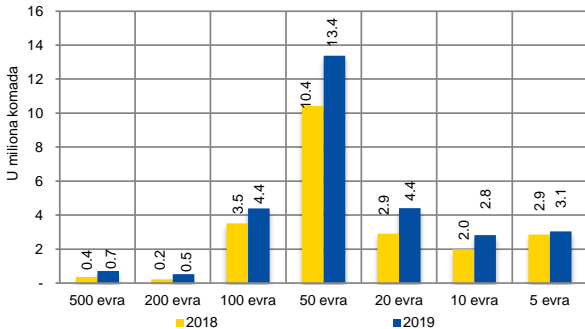

Izvor: CBK (2020)

Ukupna vrednost gotovine primljene kao depoziti u 2019. godini beležila je rast od 42,90 odsto u odnosu na prethodnu godinu. CBK je primila blizu 29,29 miliona komada novčanica (u proseku oko 117.000 dnevno) i blizu 0,67 miliona komada evro kovanica (u proseku oko 2.700 kovanica dnevno) kao depozit u gotovini iz bankarskog sektora. Izraženo u iznosima, depoziti u gotovini au iznosili otprilike 1,70 milijardi evra u novčanicama, odnosno 0,89 miliona evra u kovanicama. Količin dobijenih novčanica tokom 2019. godine beležila je rast za oko 31,55 odsto u odnosu na 2018. godinu, dok je količina depozita u kovanicama beležila značajan pad od oko 73,90 odsto u odnosu na 2018. godinu.

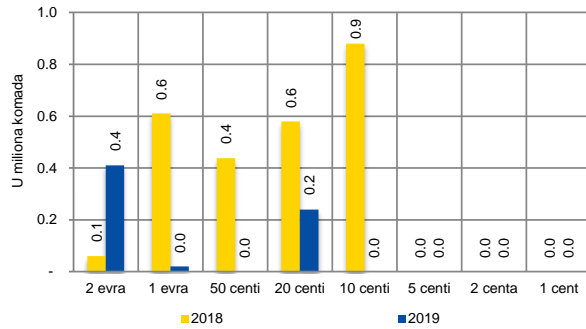
Struktura novčanica u evrima primljena tokom 2019. godine, kao što je prikazano na donjem grafikonu, nije se mnogo promenila od prethodne godine, dok je strukturom depozita kovanica dominirale denominacije od 2 evra i 20 evra centa.

Grafikon 55. Prihvatanje novčanica evra prema denominacijama (broj komada)

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 56. Prihvatanje kovanica evra prema denominacijama (broj komada)

Izvor: CBK (2020)

Slično kao i prethodnih godina, tokom 2019. godine primljena gotovina bila je veća u odnosu na isporučenu gotovinu. U stvari, dostižući oko 966,24 miliona evra, takva neto promena¹⁴ bila je veća u odnosu na prethodne godine koja je iznosila oko 645,43 miliona evra. Ovaj rast je uglavnom posledica rasta depozita bankarskog sektora.

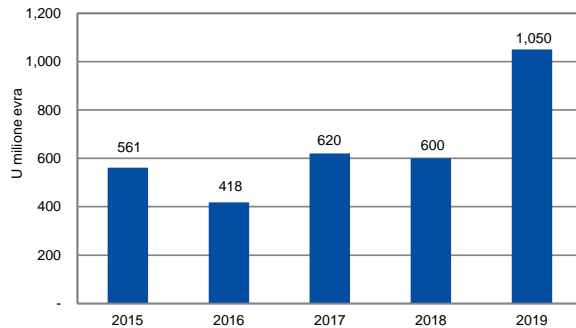
S obzirom da CBK održava samo optimalan nivo gotovine potreban za obavljanje operacija, viškovi se šalju u Evrozону, gde se potom koriste za obavljanje međunarodnih plaćanja i kroz investicije se vraćaju u profitabilna sredstva. Neto pošiljke¹⁵ gotovine u inostranstvu u 2019. godini dostigle su iznos od 950 miliona evra, što je 73,7 odsto više u odnosu na prethodnu godinu

¹⁴ depoziti umanjani za podizanje gotovine

¹⁵ Uvoz minus Izvoz gotovine

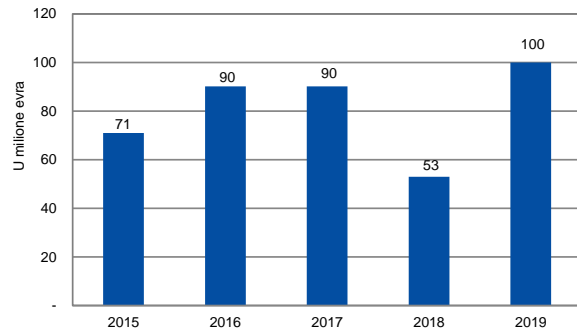
kada su bile 547 miliona evra. Ovaj neto rast pošiljki u 2019. godini došao je kao rezultat rasta depozita bankarskog sektora. Kretanja izvoza i uvoza gotovine tokom poslednjih godina prikazana je na sledeće dve slike.

Grafikon 57. Izvoz gotovina (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

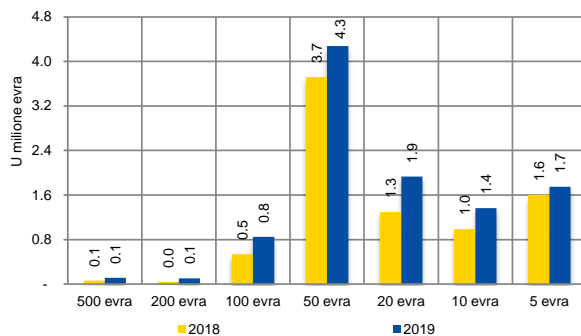
Grafikon 58. Uvoz gotovina (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

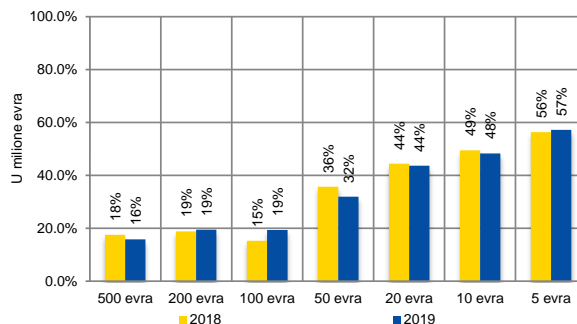
Tokom 2019. godine sva gotovina primljena od bankarskog sektora procesirana je proverom verodostojnosti i klasifikovana je prema stepenu podobnosti (blizu 29,29 miliona evro novčanica evra i 0,67 miliona komada evro kovanica).

Grafikon 59. Neprilagodljive novčanice povlačene iz prometa (broj komada)

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 60. Prilagodljive novčanice povučene iz prometa od ukupno primljenjih (u procentima)

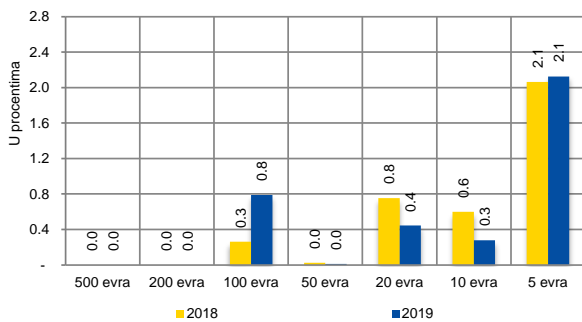

Izvor: CBK (2020)

Oko 10,39 miliona komada evro novčanica (35,46 odsto ukupnog broja evro novčanica deponovano od strane bankarskog sektora) tokom 2019. godine klasifikovane su kao nepodobne za ponovno stavljanje u opticaj (izuzetno zastarele/oštećene) i povučene su iz opticaj slanjem u banke Evrozone. Takva značajna količina nepodobnih evro novčanica koje su povučene iz opticaja doprinela je poboljšanju kvaliteta gotovine u opticaju u Republici Kosovo. Slično prethodnim godinama, novčanice koje su uglavnom klasifikovane kao nepodobne za ponovni opticaj bile su denominacije od 50, 20, 10 i 5 eura. One čine oko 89,76 odsto nepodobnih novčanica za ponovni opticaj zbog učestalije upotrebe od strane građana.

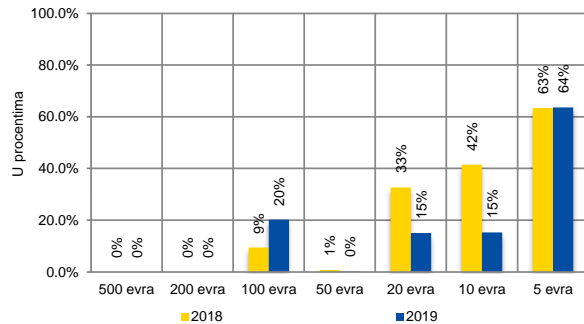
Kvalitet gotovine u opticaju takođe se poboljšao kroz isporuku potpuno novih evro novčanica bankarskom sektoru, koje su donete iz Evrozone. Tokom 2019. godine, CBK je isporučila bankarskom sektoru više od 3,65 miliona komada novih euro novčanica (21,72 odsto od ukupnog broja isporučenih euro novčanica). Otprilike 78,09 odsto isporučenih novih novčanica tokom 2019. godine bile su novčanice niskih denominacija (20, 10 i 5 eura), koje su isporučene komercijalnim bankama radi otplate gotovinskih transakcija. Štaviše, sve evro novčanice pogodne za ponovni opticaj koje su bile isporučene, bile su visokog kvaliteta (pogodne za ponovni opticaj).

Grafikon 61. Nove novčanice puštene u promet (broj komada)

Izvor: CBK (2020)

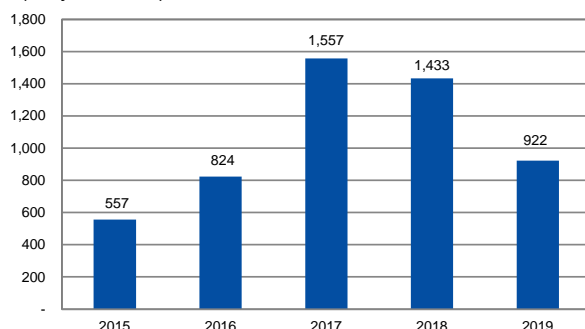
Grafikon 62. Nove novčanice puštene u promet u odnosu na ukupno snabdevanih (u procentima)

Izvor: CBK (2020)

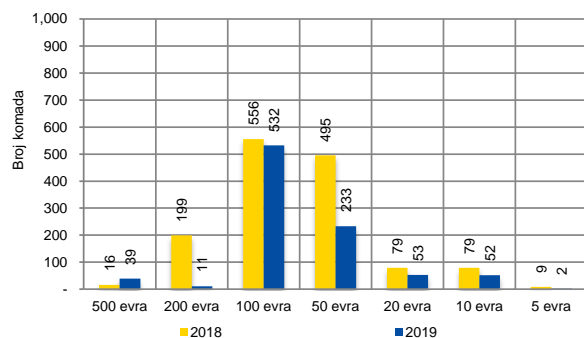
Kao i prethodnih godina, i tokom 2019. godine nastavljena je saradnja sa vlastima za unapređivanje izveštavanja o gotovini za koju se sumnja da je falsifikovana. Zajedno sa Laboratorijom za forenziku objavili smo na internet stranici CBK-a statistiku falsifikovanog novca na nivou Republike Kosovo. Tokom 2019. godine identifikovan je broj od 922 novčanica i 2.323 falsifikovanih kovanica. Većina tih novčanica i kovanica zaplenjena je od strane finansijskih institucija tokom njihove redovne aktivnosti.

Grafikon 63. Falsifikovane evro novčanice u promet (broj komada)

Izvor: Kosovsak agencija za forenziku (2020)

Grafikon 64. Falsifikovane evro novčanice konfiskovane u prometu, prema denominacijama (br. komada)

Izvor: Kosovska agencija za forenziku (2020)

Slično prethodnoj godini, u 2019. godini su najviše falsifikovane novčanice bile u apoenima od 50 i 100 evra, koje su činile oko 83 odsto svih falsifikovanih novčanica povučenih iz optičaja. Što se tiče kovanica u 2019. godini, kao i prethodne godine, najviše su falsifikovane kovanice u apoenima od 2 evra i jednog evra, koje su činile oko 91,4 odsto ukupnog broja falsifikovanih kovanica povučenih iz optičaja.

6.1.1 Vođenje računa i transakcije preko računa

CBK pruža bankarske usluge Vladi Kosova, Kosovskoj agenciji za privatizaciju, bankama i drugim finansijskim institucijama, javnim entitetima, stranim bankama, centralnim bankama, međunarodnim finansijskim institucijama (Međunarodni monetarni fond, Svetska banka) i međunarodnim organizacijama, kao što je utvrđeno u članu 9. Zakona br. 03 / L-209 o CBK-u.

CBK je podržala unapređenje procesa izvršenja transakcija i raspodele Ministarstva finansija i Kosovske agencije za privatizaciju. I tokom 2019. godine, kao i prethodnih godina, sve međunarodna plaćanja su izvršena putem SWIFT mreže, a sva domaća plaćanja putem ATS sistema, čime je skraćeno vreme i povećana efektivnost obrade.

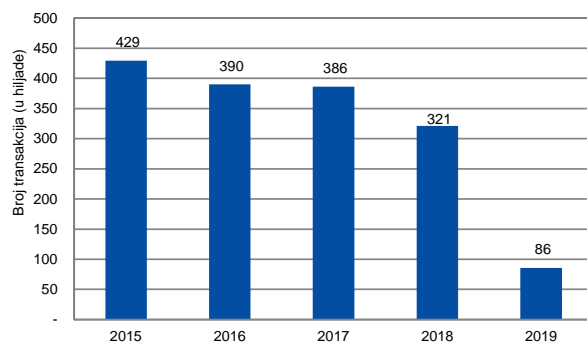
Tabela 23. Iznos transakcija prema glavnim vrstama plaćanja (u hiljadama evra)

Vrste transakcija	2015	2016	2017	2018	2019
Gotovinske transakcije	+476,310	+467,362	+563,570	+643,831	+965,364
Depoziti u gotovini	776,195	842,240	989,618	1,187,889	1,697,993
Povlačenje gotovina	299,885	374,878	426,048	544,057	732,629
Lokalni transferi	+942,520	+1,041,198	+1,131,645	+1,050,203	+425,715
Ulazne lokalne transakcije	1,677,024	1,712,605	1,861,640	1,882,670	693,428
Izlazne lokalne transakcije	734,504	671,407	729,995	832,467	267,714
Međunarodne transakcije	-441,312	-580,656	-432,050	-642,864	-954,036
Ulazne međunarodne transakcije	538,375	970,941	1,081,879	1,054,765	1,971,668
Izlazne međunarodne transakcije	979,687	1,551,597	1,513,929	1,697,629	2,925,705

Izvor: CBK (2020)

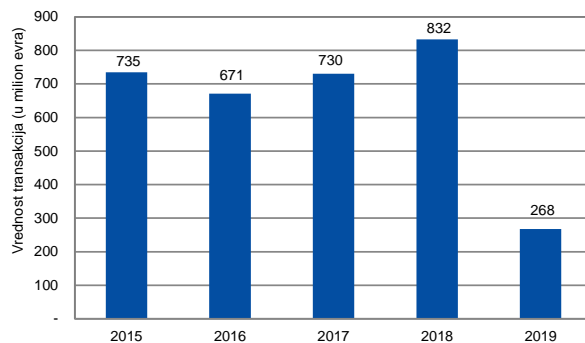
Dok su većina operacija gotovinom CBK-a u 2019. godini vršena u ime i na račun komercijalnih banaka, većina domaćih plaćanja CBK-a su izvršena je u ime i na račun Trezora¹⁶ iako počevši od 1. maja 2019. svi računi Trezora su direktno povezani sa platnim sistemom KIPS.

Grafikon 65. Obim izlaznih lokalnih transakcija, broj

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 66. Vrednost izlaznih lokalnih transakcija, u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

Tokom 2019. godine, CBK je u ime svojih klijenata obradila preko 85,5 hiljada domaćih izlaznih naloga za uplatu (pad od 73,37 odsto u odnosu na prethodnu godinu) i u njihovo ime primila blizu 37.4¹⁷ hiljade ulaznih naloga za uplatu (pad od 55,25 odsto u odnosu na prethodnu godinu). Izraženo u vrednostima, izlazni domaći nalozi za uplatu iznosili su preko 267,71 miliona evra (pad od 67,84 odsto u odnosu na prethodnu godinu), dok su domaći nalozi za uplatu iznosili preko 693,42 miliona evra (pad od 63,17 odsto u odnosu na prethodnu godinu).

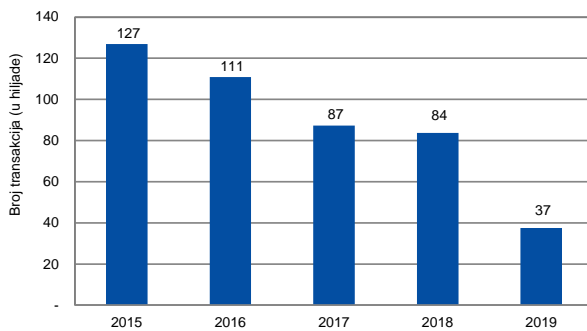
Najveći broj i iznos domaćih transakcija izvršila je CBK sa nalogom i za Trezor. Pad obima transakcija tokom 2019. godine objašnjava se činjenicom da su od maja meseca 2019. svi računi Trezora direktno povezani sa platnim sistemom KIPS.

Što se tiče domaćih izlaznih uplata, treba napomenuti da ih sve komercijalne banke sami generiraju, dok osiguravajuća društva najveći broj svojih uplata vrše preko komercijalnih banaka.

¹⁶ Trezor – Ministarstvo finansija

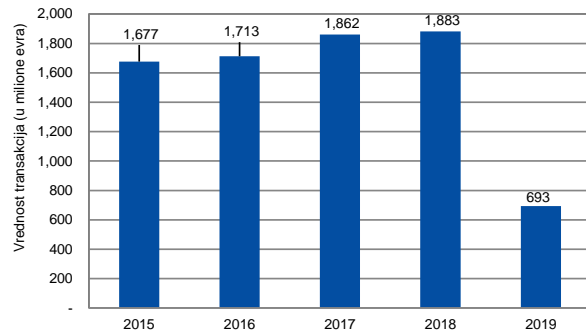
¹⁷ Većina dolaznih uplata primenom ATS sistema, CBK ih prihvata kao grupisane

Grafikon 67. Obim ulaznih lokalnih transakcija, broj

Izvor: CBK (2020)

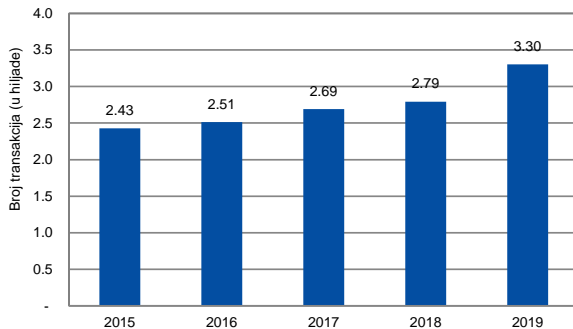
Grafikon 68. Vrednost ulaznih lokalnih transakcija, u milionima evra

Izvor: CBK (2020)

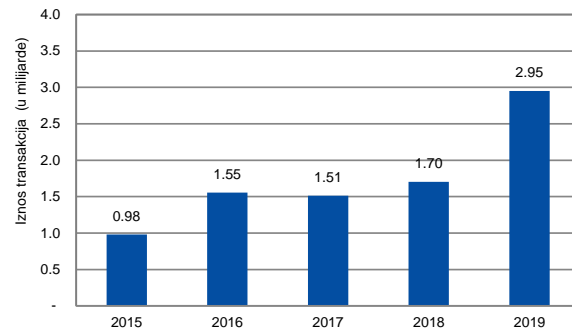
U stvari, svi drugi vlasnici računa CBK-a koriste usluge plaćanja koje pruža CBK na ograničen način, jer svi imaju račune u komercijalnim bankama. U pogledu međunarodnih transakcija, većinu njih je izvršila CBK po nalogu Trezora.

Grafikon 69. Obim izlaznih međunarodnih transakcija, broj

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 70. Vrednost izlaznih međunarodnih transakcija, iznos

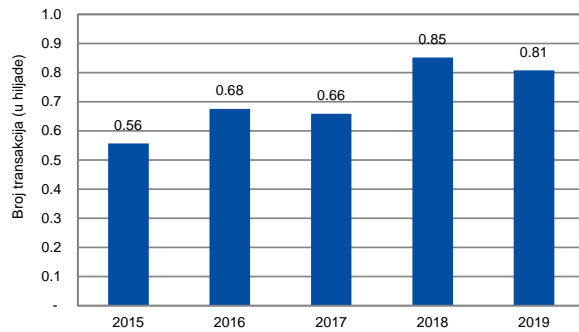
Izvor: CBK (2020)

S druge strane, uzimajući u obzir njihovu vrednost, većinu međunarodnih transakcija koje je izvršila CBK bila je vezana za prenos sredstava komercijalnih banaka i Kosovskog penzijskog fonda. Godišnji podaci o međunarodnim transakcijama predstavljeni su u sledeće četiri slike.

Tokom 2019 godine, CBK je u ime svojih klijenata obradila blizu 3.300 međunarodnih izlaznih naloga za uplatu (umeren rast od 18,27 odsto u odnosu na prethodnu godinu) i primila na njihov račun blizu 808¹⁸ međunarodnih naloga za uplatu (pad od 5,16 odsto u odnosu na prethodnu godinu). Izraženo u vrednostima, međunarodni izlazni nalozi za uplatu iznosili su preko 2,95 milijardi evra (rast od 73,44 odsto u odnosu na prethodnu godinu), dok međunarodni ulazni nalozi za uplatu iznosili su preko 1,97 milijardi evra (rast od 86,93 odsto u odnosu na prethodnu godinu).

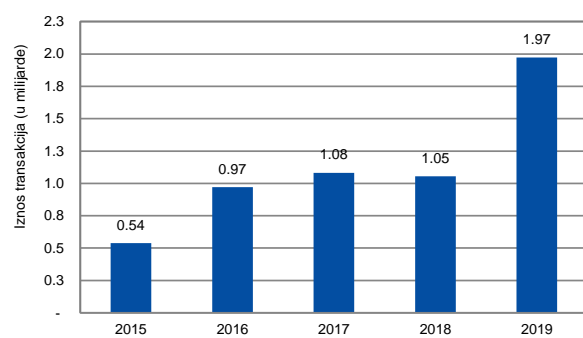
¹⁸ Većina dolaznih uplata odnosi se na transfere sredstava komercijalnih banaka

Grafikon 71. Obim ulaznih međunarodnih transakcija, broj

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 72. Vrednost ulaznih međunarodnih transakcija, iznos

Izvor: CBK (2020)

Depoziti institucija Vlade Kosova 31. decembra 2019. dostigli su iznos od 444,30 miliona evra, dok su depoziti KAP-a dostigli iznos od 275,16 miliona evra. Zajedno, depoziti institucija Vlade Kosova i KAP-a činili su oko 60,58 odsto depozita koji su oročeni u CBK-u na kraju 2019 godine.

Tabela 24. Nivo depozita glavnih klijenata (u hiljadama evra)

Stanje računa	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupno stanje	1,135,558	1,074,458	1,239,730	1,217,914	1,187,685
Vladine institucije	248,780	257,393	339,906	374,663	444,301
Kosovska agencija za privatizaciju	486,819	460,961	471,299	388,116	275,160
Komercijalne banke i osiguravaoci	320,934	301,051	336,732	347,931	419,659
Ostalo	79,025	55,053	91,793	107,205	48,566

Izvor: CBK (2020)

Među ostalim vlasnicima računa, komercijalne banke i osiguravajuća društva su najvažniji u pogledu nivoa depozita u CBK-u. Depoziti komercijalnih banaka i osiguravača koji su oročeni u CBK-u uglavnom se odnose na regulatorne i zakonske zahteve i obaveze. Oni čine 35,33 odsto depozita koji oročeni u CBK-u na kraju 2019 godine. Na dan 31. decembar 2019. godine depoziti komercijalnih banaka i osiguravača iznosili su 419,66 miliona evra.

6.2. Platni sistem

U okviru platnog sistema tokom 2019 godine sprovedeno je nekoliko aktivnosti radi daljeg unapređenja rada sistema kojima upravlja CBK, kao i u oblasti nadzora i daljeg unapređenja regulatornog okvira. Svrha ovih dešavanja je povećati sigurnost, kvalitet i efikasnost platnih usluga uspostavljanjem potrebne regulatorne osnove za širenje vrsta i mogućnosti pružanja elektronskih platnih usluga od nebankarskih finansijskih institucija - (u daljem tekstu: NBFi) .

Tokom ovog izveštajnog perioda, međubankarski platni sistem je nastavio da radi sa visokom sigurnošću, održivošću i efikasnošću, i omogućio je kliring i pravovremenu otplatu svih transakcija plaćanja i hartija od vrednosti. Poseban razvoj predstavlja unapređenje povezanosti sistema Trezora/Ministarstva finansija sa međubankarskim platnim sistemom, kroz prelazak kao direktni učesnik u sistemu. Kroz ove promene, svi vladini izdaci/uplate prenose se u komercijalne banke u realnom vremenu, direktno od osoblja Trezora, i pruža se direktan pristup podacima o transakcijama, što omogućava tačno i brže poravnanje i upravljanje budžetskim prihodima.

Tokom 2019 godine nastavljeno je sa unapređivanjem Registra bankovnih računa radi prilagođavanja novih zahteva učesnika u cilju uspostavljanja olakšica u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku. Na osnovu ovih zahteva, funkcije ovog registra su proširene, gde je trenutno omogućen da se čitav proces sprovođenja izvršnih odluka automatski izvršava razmenom

izvršnih rešenja između izvršnih organa i banaka u elektronskom obliku. Ova dešavanja su povećala efikasnost izvršenja, značajno štedeći vreme i troškove potrebne za obradu izvršnih predmeta za sve uključene strane.

U okviru projekta koji podržava Svetska banka, poznatog kao „Remittances and Payments Program“ (u daljem tekstu: RPP), CBK je sticala koristi od organizovanja obuke osoblja u oblasti nadzora platnih sistema, i tom prilikom je organizovana obuka za ocenjivanje platnih sistema od sistemskog značaja za usklađenost sa principima infrastrukture finansijskih tržišta koje je objavila BIS (*Bank for International Settlements*). Takođe, tokom izveštajne godine, osoblje CBK-a je prisustvovalo obukama u okviru programa pod nazivom „Unapređenje ekonomskog upravljanja i konkurencije“, koji finansira EU za podršku centralnim bankama iz zemalja Zapadnog Balkana, u organizaciji Banke Italije i Hrvatska narodne banke u oblasti plaćanja.

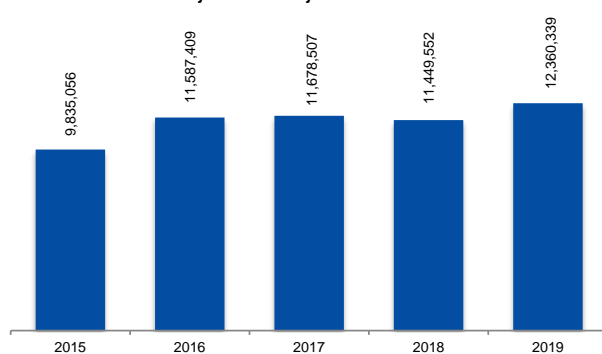
Što se tiče razvoja regulatornog okvira, uz podršku stručnjaka Svetske banke i na osnovu relevantnih EU direktiva, u okviru RPP-a, CBK je razvila i pregledala niz uredbi koje stvaraju prostor za pružanje novih usluga plaćanja putem instrumenata elektronskog novca. Između ostalog, ove uredbe uključuju utvrđivanje kriterijuma, procedura i uslova za ovlašćenje NBFi-a za pružanje usluga plaćanja i izdavanje elektronskog novca, kao i uslove korišćenja agenata i podugovaranje aktivnosti od strane pružalaca usluga plaćanja. Imajući za cilj zaštitu potrošača, CBK se, posebnom uredbom, pobrinuo da utvrdi zahteve za čuvanje sredstava klijenata od strane registrovanih NBFi-a za pružanje usluga plaćanja i izdavanje elektronskog novca.

Izradom ovih uredbi, CBK ima za cilj unapređenje usluga plaćanja u zemlji, omogućavajući i ohrabrujući pružaoce usluga plaćanja u pružanju novih instrumenata za obavljanje elektronskih platnih usluga, kao i podstičući konkurenciju u ovoj industriji koja bi povećala efikasnost u obavljanju platnih usluga od strane građana.

6.2.1 Rad međubankarskog platnog sistema

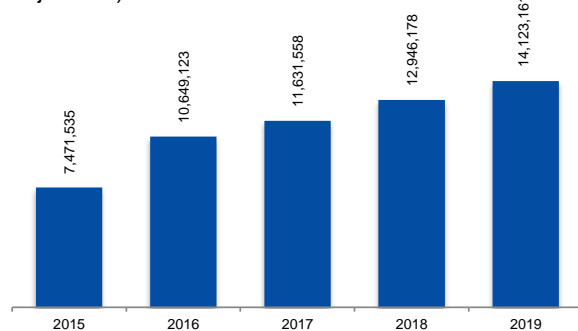
Međubankarski platni sistem (MPS) omogućava obradu niz platnih instrumenata, međubankarski kliring kao i kliring hartija od vrednosti. Slike u nastavku, prikazuju broj i vrednost transakcija izvršenih preko MPS-a za relevantne periode.

Grafikon 73. Broj transakcija u SMP-u

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 74. Vrednost transakcija u SMP-u (u hiljadama)

Izvor: CBK (2020)

Statistički pokazatelji aktivnosti MPS-a odražavali su rast, kako u obimu, tako i u vrednosti transakcija predstavljenih na sledeći način.

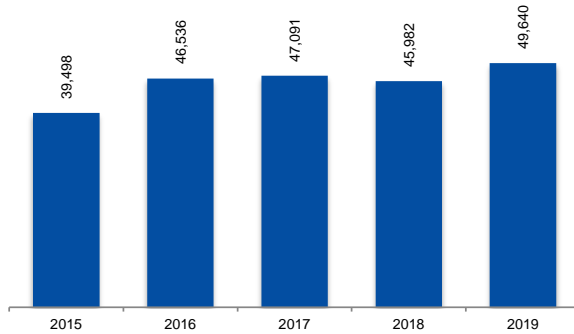
Slike 74 i 75 prikazuju da je tokom 2019. godine obrađeno oko 12,4 miliona transakcija ukupne vrednosti preko 14 milijardi evra. U odnosu na MPS transakcije u prethodnoj godini, obim transakcija je beležio rast za 7,9 odsto, a vrednost transakcija je povećana za 9,1 odsto.

U okviru MPS-a plaćanja se vrše kroz dve komponente, RTGS (Real-Time Gross Settlement) i ACH (Automated Clearing House).

U komponenti RTGS-a sve uplate preko 10.000 evra vrše se u realnom vremenu, kao i sve uplate koje klijenti nalože sa prioritetom, dok se u komponenti ACH vrše sve uplate u vrednosti manjoj od 10 hiljada evra, i uključuju ove vrste plaćanja: redovne uplate (pojedinačne i masovne), plate i penzije, Kos-Giro uplate i Direktno zaduživanje.

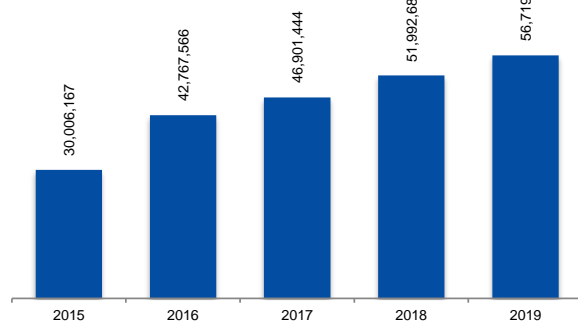
Nivo povećanja ili smanjenja, kako u pogledu obima tako i vrednosti ovih kategorija plaćanja za 2018. i 2019. godinu, prikazani su u sledećim slikama:

Grafikon 75. Dnevni proseki broja transakcija u SMP-u

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 76. Dnevni proseki vrednosti transakcija u SMP-u

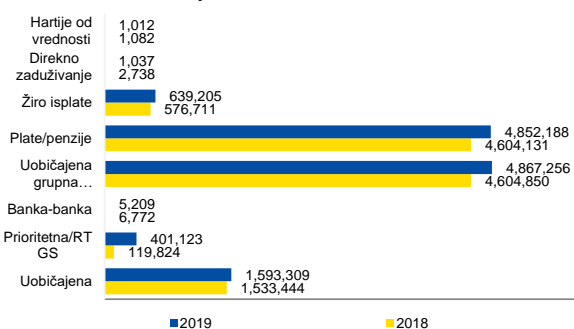

Izvor: CBK (2020)

Redovne uplate (pojedinačna i masivna) čine oko 52,3 odsto obima i 16,8 odsto vrednosti MPS transakcija.

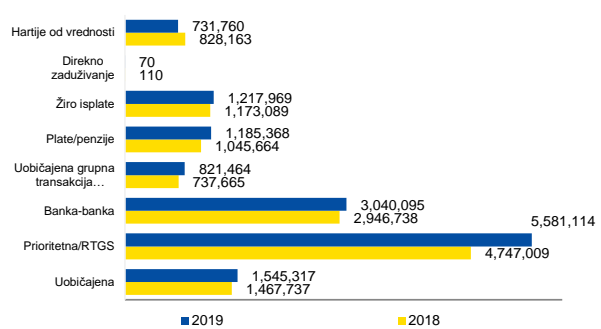
Kos-Giro transakcije predstavljaju posebnu vrstu redovnih transakcija koje se takođe obrađuju putem klirinških sesija i podmiruju na neto osnovi. Tokom 2019. godine, broj Kos-Giro uplata beležio je rast za 10,9 odsto, dok njihova vrednost za 3,8 odsto.

Grafikon 77. Godišnji obim transakcija SMP prema vrstama transakcija

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 78. Godišnja vrednost transakcija SMP-a prema vrstama transakcija (u hiljadama)

Izvor: CBK (2020)

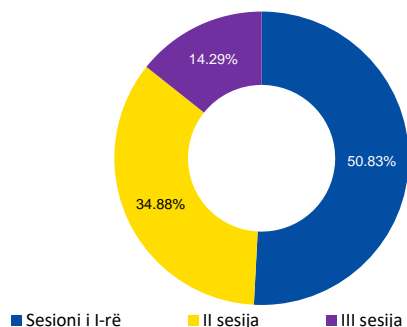
RTGS transakcije se obrađuju i podmiruju tokom radnog vremena u realnom vremenu i u bruto osnovi. Tokom 2019. godine njihov broj je iznosio oko 3,3 odsto od ukupnog broja transakcija u MPS-u, dok je njihova vrednost iznosila oko 39,5 odsto vrednosti transakcija putem MPS-a.

Direktno zaduživanje kao platni instrument još se ne koristi u tolikoj meri kao i drugi platni instrumenti. Tokom 2018. godine ova vrsta transakcija predstavljala je svega 0,02 odsto obima i vrednosti MPS transakcija, u 2019. godini je broj transakcija putem Direktne zaduženja još manji.

Pregled plaćanja obrađenih kroz ACH sistem tokom 2019. godine po sesijama, pokazuje izraženiju koncentraciju u prvoj klirinškoj sesiji, u poređenju sa druge dve sesije. Izbegavanje

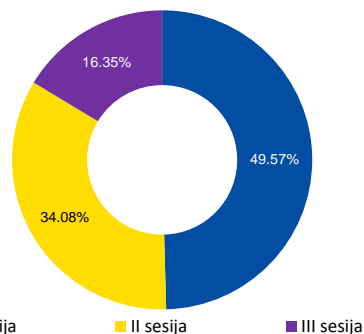
preopterećenja tokova plaćanja tokom poslednje klirinške sesije minimizira dodatne rizike u funkcionisanju platnog sistema.

Grafikon 79. Broj transakcija prema sesijama u SMP-u

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 80. Vrednost transakcija prema sesijama u SMP-u

Izvor: CBK (2020)

Ukupna vrednost izmirenih transakcija u MPS tokom 2019. godine iznosila je preko 14 milijardi evra, od kojih su prve tri institucije sa najvišom vrednošću započetih transfera činile 60,2 odsto ukupne vrednosti, dok su sve ostale institucije činile 39,8 odsto. Kada je reč o broju započetih transfera, od njihovog ukupnog broja od 12,4 miliona eura, prve tri institucije sa najvećim brojem započetih transfera činile 73,2 odsto ukupnog broja, dok sve ostale institucije činile 26,8 odsto.

Izmereno HHI indeksom, koncentracija učesnika u MPS tokom 2019. godine pokazuje visoku koncentraciju, tako da je iznosila 2240 bodova u odnosu na broj transakcija, dok je njihova vrednost bila umerena koncentracija, 1620 bodova. U poređenju sa 2018. godinom, postoji blagi trend pada koncentracije učesnika u sistemu.¹⁹

Tabela 25. Koncentracija MPS učesnika za započete/dostavljene transakcije

SMP sistem	Obim transakcija	Vrednost transakcija
HHI - 2019	2240	1620
HHI - 2018	2275	1730

Izvor: CBK (2020)

Visok nivo koncentracije u pogledu broja transakcija dostavljenih u MPS odnosi se na dostavu transakcija nebankarskih finansijskih institucija preko komercijalnih banaka, koje su uglavnom plaćanja male vrednosti, pa stoga nisu uticale na nivo koncentracije vrednosti transakcija kao u obimu transakcija.

U okviru operativnih funkcija, igra važnu ulogu ima Registar bankovnih računa. Registar bankovnih računa predstavlja infrastrukturu baze podataka koja omogućava izveštavanje podataka o bankovnim računima od strane pružalaca podataka o računima (komercijalne banke); kao i upotreba ovih podataka radi sprovođenja konačnih rešenja za izvršenje od strane izvršnih organa i drugih nadležnih institucija u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku.

U registru bankovnih računa tokom izveštajne godine imali su pristup 43 privatna izvršitelja, 91 službenika Sudskog saveta Kosova, i 21 službenika iz Poreske uprave Kosova, preko kojeg su sa komercijalnim bankama razmenili 24,540 rešenja o izvršnom postupku, od kojih je 13,903 okončano.

¹⁹ HHI do 1.000 ukazuje da ne postoji koncentracija na tržištu; 1.000-1.800 pokazuje umerenu koncentraciju; preko 1.800 visoku koncentraciju..

Tokom 2019. godine došlo je do značajnog rasta rešenja o izvršnom postupku koje su razmenjene kroz Registar bankovnih računa:

Tabela 26. Rešenja obrađena u RLLB

Status slučaja	2018	2019	Rast/Pad (%)
Otvoreni	19,835	24,540	23.72
Zaključeni	9,373	13,903	48.33

Izvor: CBK (2020)

6.2.2 Nadzor i analiza platnog sistema

U oblasti nadzora i analize platnog sistema sprovedeni su procesi koji su uticali na poboljšanje tehničke infrastrukture i regulatornog okvira. Tokom 2019. godine, prvi put je započet proces procene sistemski značajnog platnog sistema (SZPS) u skladu sa metodologijom za ocenjivanje sistemski značajnog platnog sistema. Proces ocenjivanja podržava ekipa Svetske banke u okviru RPP-a, i nastaviće se tokom 2020 godine.

U okviru dešavanja u vezi sa kontrolom na terenu kako bi se verifikovalo usklađenost sa uredbama, zajedno sa Odeljenjem za bankarski nadzor, u komercijalnim bankama je izvršeno nekoliko kontrola u vezi sa primenom uredbe o izveštavanju o statistikama platnih instrumenata.

Tokom 2019 godine pregledana je godišnja analiza o korišćenju kartica na Kosovu, koja je pored informacija koje se odnose na socio-demografsku raspodelu kartica koje koriste građani Kosova i relevantnih faktora koji su uticali na takvu raspodelu kartica, dokument u velikoj meri sadrži i informacije o vrstama kartica, korišćenju „contact“ i „contactles“ kartica, korišćenju online kartica itd. Godišnja analiza korišćenja kartica na Kosovu objavljena je na zvaničnoj internet stranici CBK-a tokom trećeg tromesečja.

Kako bi poraslo korišćenje kartica i efikasnost platnih usluga, kao i u cilju prilagođavanja sa EU standardima, tokom 2019 godine je izmenjena i dopunjena uredba o instrumentima elektronskog plaćanja. Novim izmenama ograničene su tarife koje banke primenjuju svojim klijentima u slučaju korišćenja njihovih kartica za plaćanje robe i usluga preko POS terminala drugih banaka. Ove izmene se očekuje da će uticati na rast korišćenja kartica od strane građana, jer neće biti razlike u ceni robe i usluga bez obzira na instrument koji koriste za plaćanje, u ovom slučaju gotovinu ili karticu i bez obzira na to kojoj finansijskoj instituciji pripada korišćeni POS terminal.

Takođe, u okviru pripreme analiza i izveštaja o statistikama plaćanja, pripremaju se redovni godišnji i mesečni izveštaji o broju i vrednosti plaćanja međubankarskog platnog sistema, o depozitima komercijalnih banaka i rezervama, o instrumentima gotovim novcem i ne sa gotovim novcem i uporednim izveštajem o elektronskim instrumentima, koji su objavljeni u elektronskom obliku na internet stranici CBK-a.

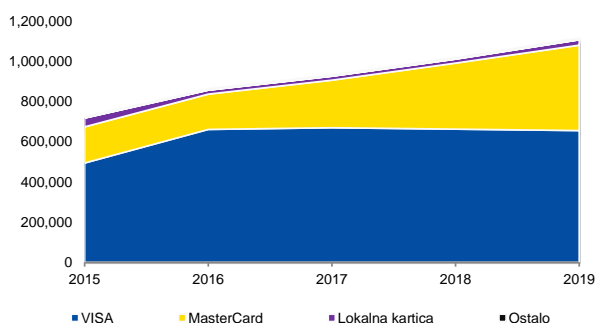
6.2.3 Platni instrumenti i bankarska infrastruktura za usluge plaćanja

Izveštaji banaka o platnim instrumentima pokazuju da je do kraja decembra 2019. godine broj debitnih kartica dostigao 1,108 hiljada, dok je broj kreditnih kartica dostigao 184 hiljada. U odnosu na prethodnu godinu, utvrđeno je da je broj debitnih kartica beležio rast za 9,53 odsto, dok je broj kreditnih kartica povećan za 6,5 odsto.

Što se tiče infrastrukture ATM terminala (bankomati) i POS terminala (prodajnih mesta) koje nude komercijalne banke na Kosovu, može se videti da je došlo do stalnog rasta broja POS terminala (13,769), a takođe i blagog rasta ATM terminala tokom 2019 godine (497), iz trenda

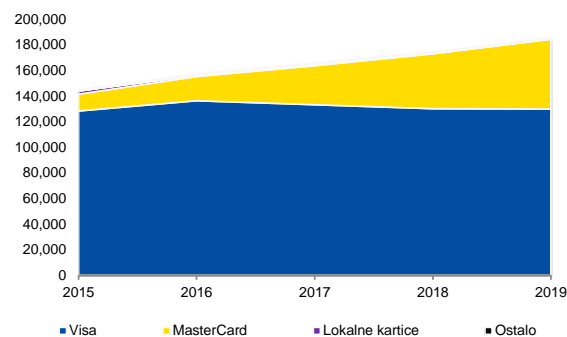
opadanja tokom poslednje četiri godine. Ova promena što se tiče ATM terminala je važna, s obzirom da u poređenju sa drugim zemljama, uočeno da Kosovo ima prostora za povećanje broja bankomata u odnosu na broj stanovnika (vidi Tabelu 27), nezavisno od činjenice da je zainteresovanost u većoj upotrebi kartica i smanjena potreba za podizanjem gotovog novca.

Grafikon 81. Broj debitnih kartica prema vrsti

Izvor: CBK (2020)

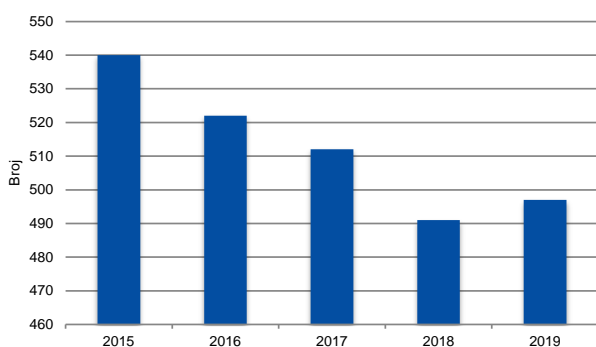
Grafikon 82. Broj kreditnih kartica prema vrsti

Izvor: CBK (2020)

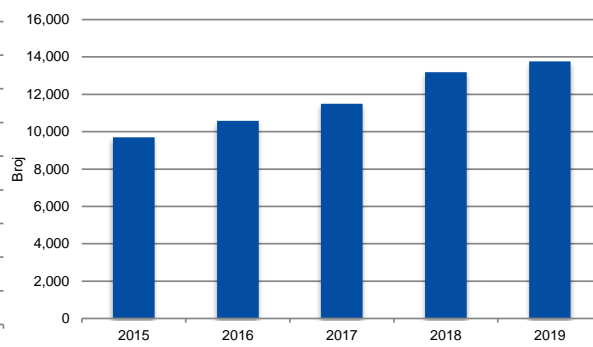
Uporedo sa rastom broja platnih terminala i instrumenata, iz statističkih podataka se vidi da je 2019. godinu okarakterisao i porast korišćenja instrumenata elektronskog plaćanja.

Grafikon 83. Broj ATM terminala

Izvor: CBK (2020)

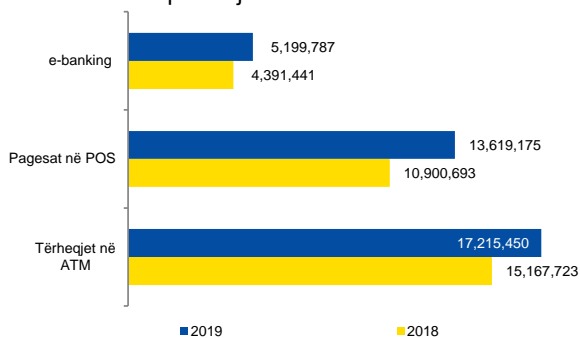
Slika 84. Broj POS terminala

Izvor: CBK (2020)

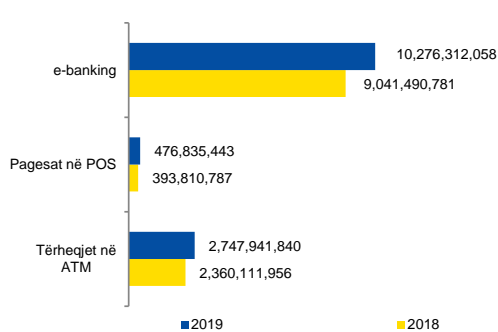
Broj plaćanja izvršene putem usluge e-banking dostigao je 5,2 miliona transakcija, što je u odnosu na prethodnu godinu veće za 18,4 odsto, dok je njihova vrednost dostigla 10,3 milijarde evra, uz godišnji rast od 13,7 odsto.

Grafikon 85. Godišnji obim transakcija elektronskih instrumenata plaćanja

Izvor: CBK (2020)

Grafikon 86. Godišnja vrednost transakcija elektronskih instrumenata plaćanja

Izvor: CBK (2020)

2019. godinu je karakterisao i trend rasta korišćenja instrumenata elektronskog plaćanja. Broj plaćanja na POS terminalima je porastao je za 25 odsto, dok je njihova vrednost porasla za 21,1

odsto. Takođe, podizanje u ATM terminalima karakteriše rast. Broj podizanja u ATM beležio je rast za oko 13,5 odsto, dok je vrednost podizanja porasla za 16,4 odsto.

Izveštaji banaka pokazuju da je na kraju 2019. godine ukupan broj bankovnih računa klijenata iznosio oko 2,15 miliona, što predstavlja rast za 4,7 odsto u odnosu na kraj 2018. godine. Oko 98,5 odsto računa su rezidenti, dok oko 1,5 odsto su nerezidenti.

Od ukupnog broja računa na kraju 2019. godine, preko 303 hiljade računa imalo je „online“ pristup internetu za obavljanje plaćanja ili za proveru stanja na račun, u procentima od oko 17,4 odsto tekućih računa.

Na osnovu statističkih podataka razvoj infrastrukture je rezultirao bržim tempom i ohrabrujuće ostaje brzi trend rasta korišćenja instrumenata elektronskih plaćanja.

Što se tiče poređenja Kosova sa zemljama u regionu, može se videti da je brzi trend razvoja poslednjih godina uticao na to da je Kosovo danas poboljšalo svoj položaj u poređenju sa susednim zemljama.

Tabela 27. Broj računa

Opis računa	Ukupan broj računa klijenata			Pristupni na internetu		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Računi klijenata (1+2)	1,967,755	2,054,799	2,152,128	301,841	250,733	303,602
1-Računi rezidenata (a+b)(%)	98.40%	98.43%	98.49%	98.22%	97.96%	97.82%
a-fizička lica (%)	93.10%	92.98%	92.77%	82.46%	82.95%	84.16%
b-Poslovni (%)	6.90%	7.02%	7.23%	17.54%	17.05%	15.84%
2-Računi nerezidenata (c+d) (%)	1.60%	1.57%	1.51%	1.78%	2.04%	2.18%
c-fizička lica (%)	97.48%	98.70%	98.68%	91.75%	91.40%	92.49%
d-polsovnj (%)	2.52%	1.30%	1.32%	8.25%	8.60%	7.51%

Izvor: CBK, Izveštavanje banaka prema „Uredbi o izveštavanju o statistikama platnih instrumenata“ (2020)

Tokom 2019. godine, CBK je organizovala nekoliko sastanaka sa bankama na kojima se razgovaralo i razmatrala mogućnost objedinjavanja POS i ATM terminala i podsticala banke u tom pogledu. Kao rezultat ovih sastanaka, Udruženje banaka Kosova organizovalo je radionice fokusirane na objedinjavanje POS-ova, u okviru kojih su predstavljene različita tehnička rešenja kompanije koje posluju na Kosovu i u regionu u oblasti obrade plaćanja i isporuke terminala.

Tabela 28. Uporedna tabela platnih instrumenata i terminala²⁰

Opis	Stanovnika	ATM na milion stanovnika	POS na milion stanovnika	Kreditna kartica na milion stanovnika	Debitna kartica na milion stanovnika	E-Banking na milion stanovnika
Kosovo	1.78	276	7,406	97,456	568,476	140,681
Albanija	3.05	237	2,861	34,569	313,083	130,856
Češka Republika	10.68	480	17,170	150,971	1,005,684	-
Turska	81.25	639	19,529	816,057	1,801,543	-
Slovenija	2.1	752	16,808	58,333	1,296,444	-
Bugarska	7.05	795	13,533	175,826	877,854	-
Mađarska	9.82	480	15,838	130,734	819,998	-
Bosna	3.84	412	7,354	-	-	173,841
Crna Gora	0.61	810	26,710	53,385	651,389	109,072
Hrvatska	4.27	1,206	26,782	30,378	1,555,879	-
Makedonija	2.11	493	14,981	176,418	686,844	183,469

Izvor: CBK (2020) i centralne banke ili nadzorni organi relevantnih zemalja

²⁰ Podaci u tabeli su iz 2018. godine jer većina zemalja u regionu još nije objavila podatke za 2019. godinu.

Očekuje se da će tokom ove godine aktivnosti bankarskog sektora biti intenzivirane u tom pravcu i CBK je sprema da pruži podršku u razvoju objedinjavanja POS i ATM terminala, kao i drugim dešavanjima koja povećavaju efikasnost i kvalitet platnih usluga male vrednosti.

6.2.4. Istraživačke aktivnosti u oblasti plaćanja

U okviru RPP-a, CBK sprovodi studiju o troškovima plaćanja male vrednosti za pružaoce i korisnike platnih usluga. Tokom 2019. godine završen je deo studije o troškovima za pružaoce usluga plaćanja, i takođe je počeo deo studije o troškovima sa aspekta potražnje. Ovo obuhvata istraživanje preduzeća i domaćinstava o njihovim troškovima za vršenje platnih usluga. Ovaj projekat je započeo tokom četvrtog tromesečja 2019. godine, a očekuje se da će biti završen u prvoj polovini 2020. godine.

Rezultati ove studije imaju za cilj da identifikuju troškove različitih platnih instrumenata (gotovine, debitne i kreditne kartice, kreditni transferi i direktno zaduživanje) za pružaoce i njihove korisnike, koji se dobijaju kao ukupni troškovi u odnosu na ekonomiju zemlje. Takođe, studija ima za cilj da identifikuje faktore koji imaju najveći uticaj na nivo ovih troškova. Podaci iz ove studije omogućavaju orijentaciju zajedničkih akcija CBK-a, banaka i drugih relevantnih institucija u oblasti plaćanja kako bi se smanjili troškovi za plaćanja sa malim vrednostima i povećala efikasnost i sigurnost instrumenata elektronskog plaćanja kako bi se smanjilo korišćenje i troškovi za ekonomiju zemlje nastali korišćenjem gotovine.

Radna grupa koju je osnovao Izvršni odbor CBK-a za praćenje međunarodnih dešavanja u regulisanju virtuelnog novca, sa fokusom na njihov tretman od strane regulatora u EU i zemljama u regionu, nastavila je istraživačke aktivnosti i tokom 2019. godine.

Jedno od najvažnijih dešavanja tokom ovog perioda u pogledu pravnog adresiranja virtuelnog novca u okviru Evropske unije, bila je nova EU direktiva br. 2018/843 o „sprečavanju korišćenja finansijskog sistema za pranje novca ili finansiranje terorizma“ (poznata kao: AMLD5) koja se očekuje da će biti transponovana u zakonodavstvo država članica EU-a tokom 2020 godine. Ova i sva dešavanja u oblasti regulisanja virtuelnog novca i dalje će se pratiti, kako bi i Kosovo sledilo korake EU-a i drugih regulatora u postupanju sa virtualnim novcem.

6.3. Upravljanje sredstvima

Centralna banka Kosova realizuje ulaganje nacionalnih rezervi, kao i rad centralnog depozitnog sistema za trgovanje hartijama od vrednosti koje izdaje Republika Kosovo. Dužnosti upravljanja nacionalnim rezervama specifikovani su Zakonu o Centralnoj banci Republike Kosovo, odnosno članom 15. Zakona br. 03 / L-209.

6.3.1. Upravljanje investicijama

Centralna banka upravlja svojim rezervama za postizanje ciljeva Politike investicija koju je odobrio Izvršni odbor, gde sigurnost i likvidnost sredstava imaju prednost pre povraćaja od ulaganja.

Instrumenti

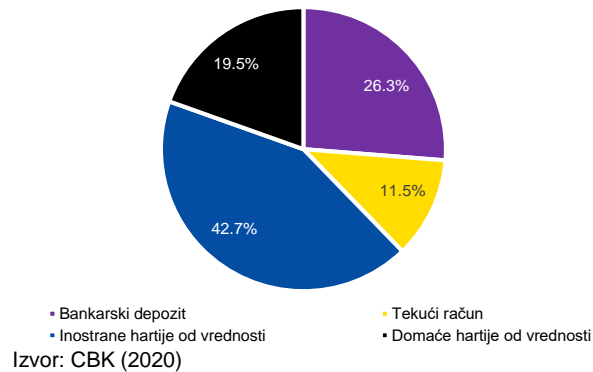
Portfolio rezervi se sastoji od instrumenata u likvidnom portfoliju i onih u investicionom portfoliju. Likvidni deo rezervi se održava da obezbedi dovoljna sredstva za izvršenje plaćanja i transfera u skladu sa potrebama CBK-a i njenih depozitora, u skladu sa ciljevima Investicione politike. Investicioni deo sastoji se od sigurnih finansijskih instrumenata sa kreditnom procenom sa odgovarajućim stepenom ulaganja.

Sastav portfolija rezervi CBK-a prikazan je na slici 87 prema stanju 31. decembra 2019. godine u kojoj vidimo značajnu koncentraciju u održavanju likvidnih sredstava. Da bi se postigao cilj likvidnosti kao prioritetni cilj u upravljanju rezervama, 11,5 odsto portfolija nalazi se na tekuće račune, 19,5 odsto u nacionalne hartije od vrednosti i 42,7 odsto u međunarodne hartije od vrednosti, instrumenti koji su kategorisani kao likvidni i lako konvertirani u gotovom novcu. Preostali deo od 26,3 odsto plasirano je u bankarske depozite kako bi se osigurala adekvatna raspodela prema instrumentima.

Ovi finansijski instrumenti predstavljaju investicioni portfolio rezervi CBK-a:

- bankarski depoziti sa fiksnim ili neograničenim rokom, odnosno oročena evra i američki dolari plasirani kod banaka zemalja EU-a sa kreditnom procenom stepena ulaganja ili američkim Federalnim rezervama SAD-a;
- hartije međunarodne vrednosti, odnosno vladine, nadnacionalne obveznice, državne agencije ili kreditne institucije u evrima sa rokom dospeća do sedam godina;
- državne obveznice koje je izdala Vlada Kosova kojima se trguje na sekundarnom tržištu hartija od vrednosti sa rokom dospeća do sedam godina.

Slika 87. Portfolio rezervi CBK-a, prema stanju 31. decembra 2019. godine

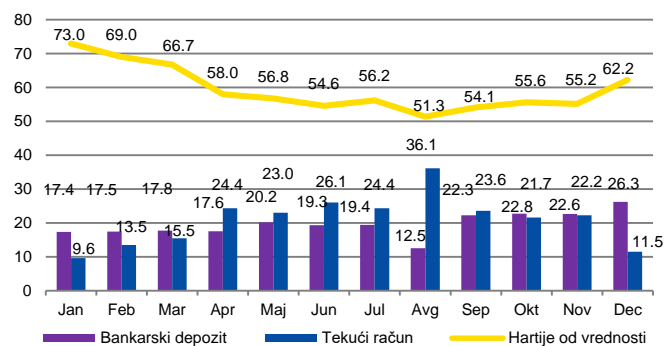
Valute

Evro je glavna valuta u investicionom portfoliju CBK-a sa 99 odsto denominovanih sredstava i uplaćen u evrima. Oko jedan odsto portfolija rezervi drži se u američkim dolarima uloženi u jednodnevne plasmane uz kamatnu stopu navedenu ugovorom o otkupu sa Federalnim rezervama SAD-a. Raspodela sredstava u dve odgovarajuće valute vrši se na osnovu sadržaja rezervi CBK-a od strane njenih depozitora, koji uglavnom dolaze i čuvaju se u valuti evro.

Distribucija

U skladu sa ciljevima investicione politike, CBK-a, plasman ulaganja rezervi je fokusiran na sigurne i likvidne finansijske instrumente, odnosno na dužničke instrumente ili obveznice sa maksimalnim rokom dospeća do sedam godina i adekvatnim kreditnim rejtingom. Kao što je prikazano na slici 88, hartije od vrednosti su glavni instrumenti sa najvećim učešćem u portfoliju CBK-a, uprkos nezatnom smanjenju koncentracije u ovoj kategoriji ulaganja tokom godine.

Slika 88. Odnos raspodele investicija u portfoliju CBK-a (u procentima)

Trend raspodele investicionog portfolija u ove tri kategorije je relativno stabilan u 2019. godini, osim niže raspodele sredstava na tekućim računima i neznatnog povećanja depozita, kao što je prikazano na slici 88.

Pad likvidnosti na tekućim računima izvršen je kako bi se izbegle negativne kamatne stope primenjene na rezerve CBK-a nakon smanjenja stope depozita Evropske centralne banke na -0,50% od -0,40% u septembru 2019 godine.

Plasman portfolija CBK-a u hartijama od vrednosti takođe je diktiran cenama obveznica na tržištu i tržišnom ponudom državnih, nadnacionalnih obveznica, agencija i kreditnih institucija, izdatih i isplaćenih u evrima, kamatne stope koje su pale značajno nakon što je ECB u

septembru najavila nastavak programa kupovine sredstava. Izuzetno ograničena ponuda za ovu kategoriju instrumenata i duboko negativne stope povraćaja onemogućile su nove kupovine ovih obveznica od CBK-a. Međutim, CBK je održala zadovoljavajući nivo raspodele hartija od vrednosti tokom 2019. godine, osiguravajući da su ograničenja u skladu sa ograničenjima utvrđenim u investicionoj politici.

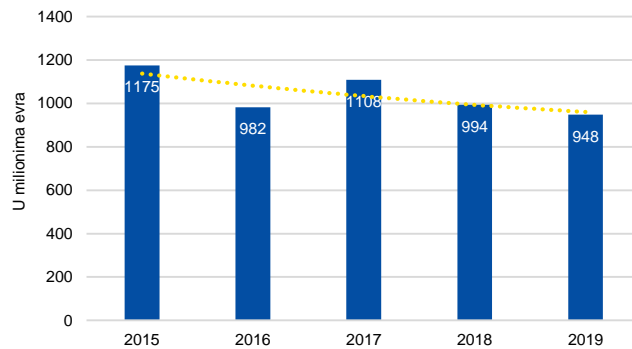
Nastavak monetarne politike ECB-a s negativnim stopama depozita uticalo je na niži nivo ukupnih rezervi sredstava u CBK-u i posledično do smanjenja ukupnog nivoa portfolija. Kao što se može videti na slici 89, na raspoložive rezerve u CBK-u uticali su depozitari CBK-a, koji su tokom 2019. godine zadržali niži nivo sredstava kako bi izbegli troškove primenjene na likvidnost u evrima.

U odnosu na prethodne godine na slici 90 vidimo nižu koncentraciju u hartijama od vrednosti za tekuću godinu u odnosu na prethodne dve godine, veću koncentraciju sa sredstvima na tekućima računima u odnosu na prethodnu godinu, ali nižu u odnosu na ostale godine. Sličan trend kao za sredstva koji su na tekućima računima primećen je kod bankarskih depozita, koji su veći u poslednje dve godine. Rast izloženosti u bankarskim depozitima nastaje kao rezultat mogućnosti plasiranja depozita na neodređeno vreme i promenjivih kamatnih stopa kao alternativa izbegavanju negativnih stopa primenjenih na sredstva u tekućima računima.

6.3.2 Učinak portfolija

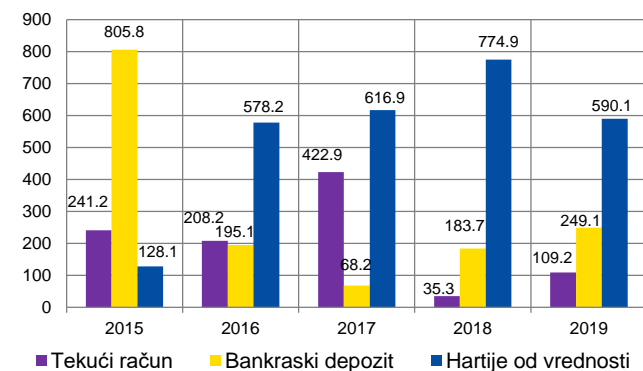
Uzimajući u obzir distribuciju valuta portfolija CBK-a sa 99% rezervi u evrima i negativne stope koje su prevladavale u Evrosistemu tokom 2019. godine, instrumenti u portfoliju CBK-a su imali dobar učinak sa 2,68 miliona evra bruto prihoda od svih investicionih kategorija, ili sa 1,99 miliona neto prihoda nakon troškova kamatne stope, dok su prihodi od plasmana u američkim dolarima iznosili 198 hiljada evra.

Slika 89. Konačni bilans uložених sredstava na osnovu njihovog stanja na dan 31. decembar odgovarajuće

Izvor: CBK (2020)

Slika 90. Raspodela investicionog portfolija na kraju svake godine

Izvor: CBK (2020)

6.3.3 Upravljanje rizikom

Ulaganje sredstava vrši se u hartijama od vrednosti koje izdaju države, najpouzdanije agencije Eurozone i nadnacionalne institucije sa kreditnim procenom ulaganja prema procenama Međunarodnih kreditnih agencija: Standard & Poor's i Moody's.

Finansijski rizici tokom ulaganja sredstava od strane CBK-a su: kreditni rizik, rizik kamatne stope, rizik likvidnosti, valutni rizik i operativni rizik.

Kreditni rizik – Portfolio investicija se distribuira kako bi se kreditni rizik održao na niskom nivou. Sve investicije izvršene su u skladu sa kriterijumima kratkoročnog i dugoročnog kreditnog rangiranja definisanog u Investicionoj politici P-2 / A-2 (Moody's / S&P) na kratkoročno i Baa2 / BBB (Moody's / S&P) na dugoročno, kao i u izuzetnim slučajevima na tržištu, sa P-3 / A-3 za kratkoročno i Baa3 / BBB- (Moody's / S&P) za dugoročno.

Rizik kamatne stope - upravljanje rizikom kamatne stope od strane CBK-a nasuprot ograničenju promene kamatnih stopa, dopunjuje se nadgledanjem osetljivosti sredstava i obaveza CBK-a na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa.

Rizik likvidnosti - je rizik u blagovremenom izvršavanju obaveza iz njegovih finansijskih obaveza. Stav CBK-a u upravljanju likvidnošću je da osigurava da ima dovoljno likvidnosti za blagovremeno ispunjavanje obaveza, kako pod normalnim tako i u nepovoljnim uslovima, a da pri tome ne pretrpi neprihvatljive gubitke ili rizikuje da naruši ugled CBK-a.

Valutni rizik - pojavljuje se kao rezultat kretanja deviznog kursa koje utiču na vrednost valuta na finansijskom tržištu gde se može pojaviti povraćaj ili gubitak kao posledica promene deviznog kursa;

Operativni rizik - je rizik ispunjenja koji se odnosi na plasiranje depozita, trgovanje hartijama od vrednosti i njihovu blagovremenu isplatu.

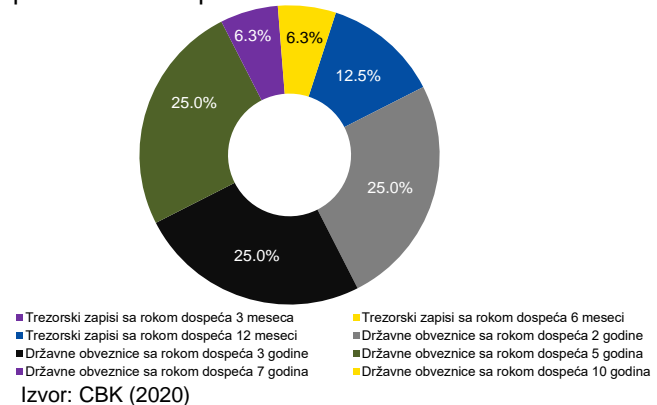
6.3.4. Hartije od vrednosti Vlade Kosova

U skladu sa Zakonom o javnom dugu, CBK deluje kao fiskalni agent za Ministarstvo finansija u procesu izdavanja državnih hartija od vrednosti.

Prema kalendaru izdavanja hartija od vrednosti koji je objavilo Ministarstvo finansija, u 2019. godini putem elektronske platforme realizovano je ukupno 16 aukcija: 2 aukcije državnih obveznica sa rokom dospeća 12 meseci, 4 aukcije državnih obveznica sa rokom dospeća dve godine, 4 aukcije za državne obveznice sa rokom dospeća od tri godine, 4 aukcije za državne obveznice sa rokom dospeća od pet godina, 1 aukcija za državne obveznice sa rokom dospeća od sedam godina i 1 aukcija državnih obveznica sa rokom dospeća od deset godina.

Na slici 91 prikazana je struktura hartija od vrednosti Vlade Kosova izražena u procentima prema roku dospeća.

Slika 91. Struktura Vladinih hartija od vrednosti prema roku dospeća

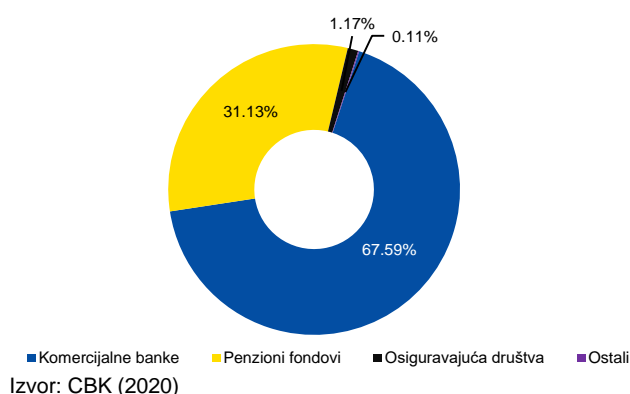

Slika 92 prikazuje učešće prema kategoriji investitora u aukcijama hartija od vrednosti Vlade Kosova na primarnom tržištu²¹.

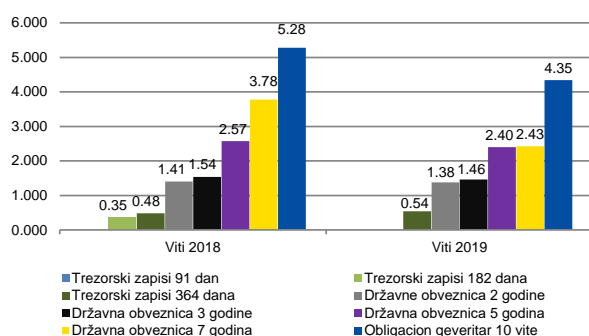
U odnosu na prethodnu godinu, slika 93 prikazuje prosečnu godišnju stopu povraćaja državnih obveznica sa rokom dospeća od 12 meseci u 2019. godini, koja je beležila rast za 6 baznih poena. Prosečna godišnja stopa povraćaja za državne obveznice sa rokom dospeća 2 godine beležila je pad za 3 bazna poena, za državne obveznice 3 godine beležen je pad za 8 baznih poena, za državne obveznice 5 godina pad za 17 baznih poena, za državne obveznice 7 godina je beležen je pad za 136 bazičnih poena, i za državne obveznice 10 godina beležen je pad za 94 bazičnih poena.

Na slici 94 prikazane su sve aukcije na kojima se vidi da je najveća potražnja na tržištu bila za državne obveznice sa rokom dospeća 2 godine, 3 godine i 5 godina.

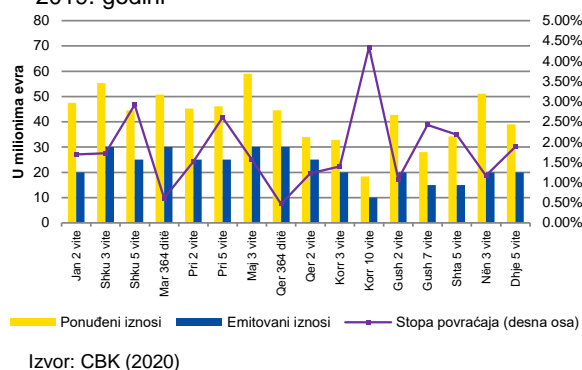
Slika 92. Struktura učesnika na aukcijama

Slika 93. Prosečne godišnje stope povraćaja za 2018. i 2019. godinu, u procentima.

Slika 94. Aukcije Vladinih hartija od vrednosti u 2019. godini

Kupoprodajne aktivnosti na sekundarnom tržištu, uzimajući u obzir broj transakcija i obim trgovanja hartijama od vrednosti Vlade Kosova u poređenju sa prethodnom godinom, nastavile su sa većim intenzitetom. Godišnji broj transakcija za 2019. godinu bio je 91, što je za 12,4 odsto više u odnosu na 2018. godinu, tokom koje je realizovano 81 transakcija.

Godišnji obim trgovanja na sekundarnom tržištu državnih hartija od vrednosti tokom 2019. godine bio je 103,8 miliona evra, dok je u 2018. godini bio 78,6 miliona, uz rast od 32 odsto. U trgovanju su učestvovali komercijalne banke, javne institucije i fizička lica.

Tokom izveštajne godine, transakcije za međubankarsku likvidnost i dalje su realizovane u iznosu od 6,1 miliona eura, kroz kratkoročno kreditiranje podržano kolateral državnih hartija od vrednosti.

Tokom 2019 godine usvojena je Uredba o otkupu hartija od vrednosti sa CBK-om kako bi se bankarskom sektoru omogućilo efikasnije upravljanje likvidnošću.

²¹ Učesnici u aukcijama hartija od vrednosti Vlade au komercijalne banke, penzijski fondovi, osiguravači kao i fizička lica preko komercijalnih banaka.

6.4. Informaciona tehnologija

Tokom 2019. godine, Odeljenje za informacionu tehnologiju uspešno je završilo brojne projekte koji će olakšati rad finansijskog sektora, ali i građana uopšte. Među tim završenim projektima vredi pomenuti unapređenje osnovnog bankarskog sistema, sistem koji će podržati najnovija unapređenja u oblasti platnih sistema, uključujući najnovije formate poruka, zasnovane na standardu ISO 20022.

Sistem kreditnog registra je napredovao da bi se prilagodio razvoju Kosovske agencije za registraciju preduzeća (KARP), omogućavajući izveštavanja zasnovane na Jedinistvenom identifikacionom broju registracije preduzeća.

Takođe, tokom 2019. godine su unapređeni i drugi sistemi kako bi se prilagodili Međunarodnom standardu finansijskog izveštavanja IFRS 9, standardu koji je CBK usvojila za finansijske institucije u zemlji.

Još jedan važan napredak je uspostavljanje savremene elektronske platforme za žalbe korisnika finansijskih usluga, koja omogućava građanima da podnose žalbe putem interneta, kao i obaveštavanje podnosilaca žalbe o statusu slučaja do zaključenja vraćanjem odgovora.

Tokom ovog perioda postignut je veliki napredak u drugim unutrašnjim sistemima, koji pružaju veće garancije u poverljivost, integritet i dostupnost podataka.

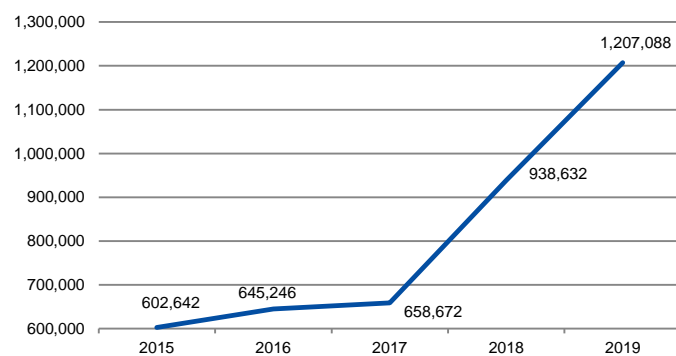
6.5. Kreditni registar Kosova

Na osnovu Zakona o Centralnoj banci Republike Kosovo, CBK može da deluje, reguliše, licencira, registruje i nadgleda informacione kreditne sisteme u cilju prikupljanja i raspodela kreditnih informacija među kreditnim institucijama, i takođe može doneti izdati uredbе za relevantnu primenu.

Na osnovu ovog cilja, od 2006. godine, CBK ima pod svojim upravljanjem Sistem kreditnog registra (KRK), koji funkcioniše kao internet aplikacija i ima za cilj prikupljanje i distribuciju pozitivnih i negativnih informacija o fizičkim i pravnim licima, u cilju poboljšanja procesa procenjivanja kreditnih klijenata, kao i ostvarivanja nadzorne funkcije CBK-a.

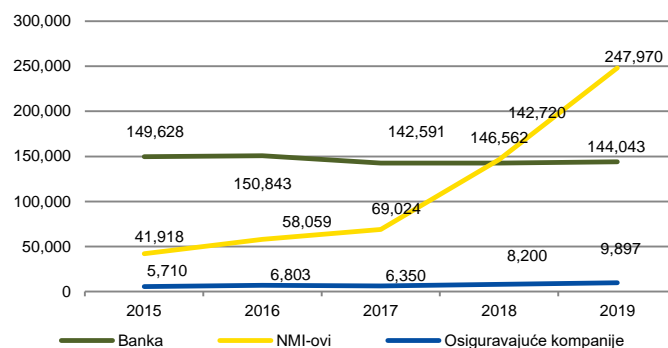
Iz opšte ekonomske perspektive, Kreditni registar olakšava odobravanje kredita u smislu obima i troškova, i generalno doprinosi finansijskoj stabilnosti pomažući davaocima kredita donošenju pravih odluka, u kratkom roku, tačno i

Grafikon 95. Broj istraživanja u RKK sistemu

Izvor: CBK (2020.)

Slika 96. Broj odobrenih kredita u RKK sistemu

Izvor: CBK (2020.)

Na osnovu uredbe o Kreditnom registru, sve finansijske institucije koje je CBK odredio kao davaoci kredita su članovi KRK sistema, uključujući sve licencirane mikrofinansijske institucije i banke, kao i nebankarske finansijske institucije i osiguravajuća društva koja imaju licencu za obavljanje određenih kreditnih aktivnosti.

Na osnovu podataka KRK sistema trenutno postoji 1,937 aktivnih korisnika kreditnih institucija, gde dominira broj korisnika iz bankarskih institucija sa 1,409 aktivnih korisnika, slede mikrofinansijske i nebankarske institucije sa 435 korisnika, i na kraju osiguravajuća društva sa 30 aktivnih korisnika KRK sistema. Tokom 2019. godine, Kreditni registar registrovao je 407 novih korisnika.

Sistem kreditnog registra dizajniran je tako da pruža naprednu infrastrukturu za funkcionisanje kreditnog tržišta, predstavljajući važno sredstvo za kreditne institucije u proceni kreditnog rizika.

KRK sistem je aplikacija zasnovana na internetu i osoblje kreditnih institucija može pristupiti direktno i u realnom vremenu

Kreditne institucije u KRK sistemu istražuju kreditnu istoriju korisnika kredita gde prema statističkim podacima koje proizlaze iz KRK sistema, broj istraživanja tokom 2019. godine dostiže cifru od 1,207,088 istraživanja.

Pregled ove aktivnosti, na godišnjoj osnovi, prikazan je u nastavku na slici 95.

Svi davaoci kredita su u obavezi da izveštavaju KRK, o svim zahtevima za kredit i kreditima datim njihovim klijentima u skladu sa uslovima relevantnog uputstva izdatog od CBK-a.

Tokom 2019. godine na osnovu podataka KRK sistema prijavljeno je 401,910 odobrenih kredita, uključujući kredite, kreditne kartice, prekoračenja, stambene hipotekarne kredite, kreditne linije, garancije, lizing, faktoring i druga kreditna sredstva.

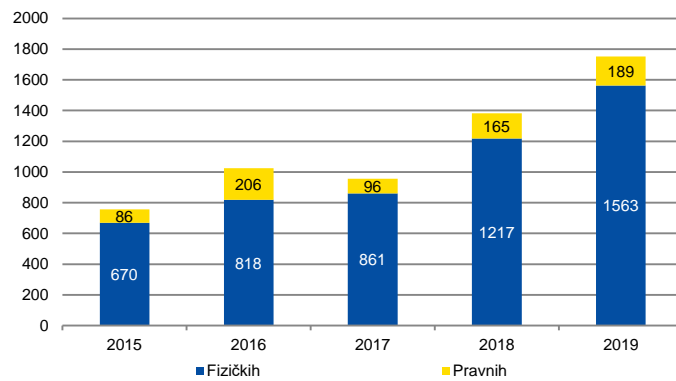
Odnos broja odobrenih kredita prema vrsti kreditne institucije za 2015, 2016, 2017, 2018. i 2019. godinu prikazan je u nastavku kroz sliku 96.

Na slici 97 prikazan je broj zahteva za pojedinačni kreditni odnos korisnik kredita (fizičko/pravno lice) na osnovu podataka sistema kreditnog registra za 2015, 2016, 2017, 2018. i 2019. godinu.

Kreditni registar tokom 2019. godine direktno je doprineo podacima koje je prikupila Svetska banka (SB) za procenu poslovanja.

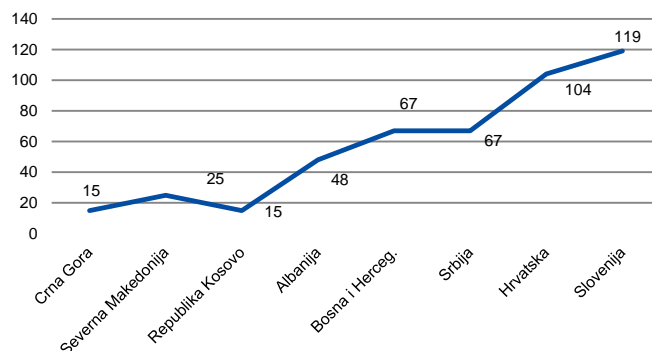
Izveštaj Svetske banke o poslovanju 2020, objavljen 24. oktobra 2019.godine, pohvalio je Kosovo zbog pokazatelja „Dobijanje kredita“ sa 15. pozicije.

Grafikon 97. Broj zahteva za kreditne izveštaje

Izvor: CBK (2020.)

Grafikon 98. Rangiranje Kosova u izveštaju Doing Business 2020

Izvor: Doing Business (2020)

Ako se uporedi sa zemljama regiona, Kosovo je na istom nivou sa Crnom Gorom kao zemlje sa najboljim rejtingom u regionu za pokazatelj - Dobijanje kredita.

Slika 98 prikazuje poziciju Republike Kosovo u vezi sa pokazateljem „Dobijanje kredita“ u poređenju sa zemljama u regionu.

6.6. Aktivnosti u oblasti polju ekonomske analize i finansijske stabilnosti

Da bi postigao svoj primarni cilj, očuvanje finansijske stabilnosti redovnim praćenjem sistemskog rizika, CBK, između ostalog, kontinuirano identifikuje, prati i analizira sistemski rizik. U tom kontekstu, identifikacija potencijalnih rizika vrši se stalnim nadgledanjem cikličnih i strukturalnih makroekonomskih kretanja, kao i finansijskog sistema. Dok se procena rizika i njihov potencijalni uticaj na finansijsku stabilnost i posledično ukupna makroekonomska stabilnost vrši redovnim kvalitativnim i kvantitativnim analizama, uključujući analizu performansi visokofrekventnih ekonomskih i finansijskih pokazatelja, prognoze ključnih makroekonomskih pokazatelja i primene modela koji se bave cikličkom, strukturnom i međusektorskom dimenzijom sistemskog rizika.

CBK se i dalje fokusira na povećanje obima i kvaliteta analiza ispitujući ključna makroekonomska kretanja u zemlji i one sa fokusom na procenu finansijske stabilnosti. Identifikacijom i procenom rizika koji prete finansijskom sistemu i njegovoj infrastrukturi, sa aspekta analize zasnovane na riziku, CBK ima za cilj ne samo da informiše javnost o stanju finansijskog sistema, već i da poveća transparentnost i promoviše profesionalnu raspravu o razvoj i izazovi finansijskog sistema i infrastrukture zemlje.

Pored različitih periodičnih analiza i redovnog praćenja ključnih pokazatelja kretanja u relevantnim sektorima ekonomije, CBK je razvio i prilagodio nekoliko modela procene rizika, poput modela karte finansijske stabilnosti (koji analizira kretanja u osam dimenzija rizika za finansijska stabilnost), model stres testa (jedna od ključnih sredstava za prepoznavanje trenutne krhkosti u bankarskom sektoru i potencijalnih sistemskih rizika u narednoj godini), model identifikacije bankarskog sistema (tipičan instrument makroprudencijalne politike koji procenjuje rizik od širenja negativnih efekata sistemske institucije u celom sistemu), kao i model ekstra-cikličnog dodatnog kapitala (tipičan model makroprudencijalne politike).²²

Jedan od najvažnijih periodičnih publikacija, koja se i dalje objavljuje dva puta godišnje, je Izveštaj o finansijskoj stabilnosti. Ovaj izveštaj odražava održivost finansijskog sistema, analizirajući opšta ekonomska kretanja, zajedno sa razvojem aktivnosti, učinka i održivosti svih komponenti finansijskog sistema zemlje.

Da bi javnosti pružio najbrži mogući pristup informacijama o dešavanjima u ekonomiji zemlje, CBK je nastavila da redovno objavljuje Tromesečne izveštaje, izveštaje koji pružaju pregled ključnih makroekonomskih kretanja i kretanja u svim komponentama finansijskog sistema ekonomije na tromesečnoj osnovi. Štaviše, CBK nastavlja da objavljuje Mesečni izveštaj informacija o finansijskom sistemu, koji predstavlja rezime ključnih pokazatelja za sve komponente finansijskog sistema Kosova i objavljuje se mesečno.

CBK je nastavila da sprovodi Anketu o bankarskom kreditiranju sa komercijalnim bankama, prikupljajući tako važne informacije o faktorima koji utiču na kreditnu aktivnost banaka na Kosovu, kao i očekivanja za kreditnu aktivnost u narednom periodu. Informacije iz ove ankete, koja se sprovodi dva puta godišnje, osim što pomažu u boljem razumevanju kretanja u bankarskom sektoru, služe i kao važan doprinos za projekcije ekonomskog rasta i drugih

²²Detaljnije informacije o metodologiji i analizi modela prikazane su u Izveštaju o finansijskoj stabilnosti br. 13.

makroekonomskih agregata. Dodatni razvoj u Anketi o bankarskom kreditiranju predstavlja proširenje ankete procenom očekivanja inflacije od banaka. Kao rezultat toga, od trećeg tromesečja 2019. godine, ABK je obogaćena dodatnim pitanjima koja se bave očekivanjima komercijalnih banaka od kretanja cena u zemlji, pomažući i dopunjavajući našu analizu u pogledu analize, modeliranja i projekcije. Pored izjave banaka o očekivanjima koja imaju za stopu inflacije u četvrtom tromesečju 2019. godine, upitnik se bavi i očekivanjima banaka za 2020. godinu. Anketa služi i kao sredstvo za identifikaciju konkretnih faktora koji mogu potencijalno uticati na očekivanja banaka za određeni nivo inflacije. S obzirom da je anketa o očekivanjima banaka od inflacije u početnim fazama primene, raspoloživi vremenski niz je ograničen i ne omogućava uporednu analizu u ovoj fazi.

6.7. Glavne aktivnosti u oblasti statistike tokom 2019. godine

Jedan od zadataka Centralne banke Kosova u ispunjavanju njenih ciljeva je prikupljanje i objavljivanje statistika. Ovo je definisano u članu 8. Zakona o CBK-u. Odgovornost CBK-a za prikupljanje i objavljivanje statistika na osnovu ovog zakona dalje je regulisana uredbama o statističkim informacijama: *'Uredba o monetarno-finansijskoj statistici i finansijskim računima'* i *'Uredba o statistici platnog bilansa i položaju međunarodnih investicija'*. Ove dve uredbe jasno definišu koja preduzeća imaju obaveze izveštavanja prema CBK-u; koje su to statističke obaveze; adresiranje perioda izveštavanja; obrasci koji se prijavljuju; kao i poverljivost koju garantuje CBK. Zakon o zvaničnoj statistici Republike Kosovo takođe precizira da je CBK proizvođač zvanične statistike. CBK je odgovorna za objavljivanje statistika o monetarnoj, finansijskoj i spoljnoj statistici kosovske ekonomije.

Statistički podaci se objavljuju kroz različite kanale, uglavnom u elektronskom obliku koji se objavljuju na internet stranici. Statističke publikacije su raspoložive na albanskom, engleskom i srpskom jeziku. Izveštavanja se vrše redovno mesečno, tromesečno i godišnje, razne statistike o međunarodnim organizacijama, uključujući Međunarodni monetarni fond (MMF), Eurostat, Svetsku banku, Evropsku centralnu banku, itd.

Tokom 2019. godine, CBK je preduzela nekoliko projekata za unapređenje statističkog sistema, visoko usklađivanje statistika u skladu sa zahtevima Evropske unije (EU) i rast kvaliteta statistike. Među najznačajnijim su projekat prikupljanja statistika finansijskih računa, razvoj indikatora za proceduru ekonomske nejednakosti (MIP), razvoj platforme za online izveštavanje preduzeća u CBK, visoko usklađivanje metodologije za sastavljanje statistika za međunarodne usluge sa zahtevima EU, kao i rast kvaliteta statistike.

U oblasti statistike finansijskih računa (SFR), CBK je prvi put objavila nekoliko tabela finansijskog sektora za koje su dostupni podaci. Sedam objavljenih tabela uključuju godišnje podatke, sa vremenskim serijama za poslednjih 13 godina. SFR-ovi se sastavljaju u skladu sa Priručnikom *Evropski sistem nacionalnih računa (ESA 2010)*. Podaci su matrica sredstava i finansijskih obaveza finansijskih korporacija i sadrže raspodelu finansijskih instrumenata po sektorima ekonomije, u formatu od koga do koga. Trenutno su objavljene kao eksperimentalna statistika finansijskih računa, sa ciljem da se korisnicima pruži rani pregled finansijskih kretanja i prilika da daju svoje komentare u ovoj fazi razvoja SFR-a.

Finansijski računi predstavljaju važan stub statističkih informacija potrebnih u procesu monetarne politike i finansijske stabilnosti. Tokom 2019. godine postignut je napredak u izgradnji okvira za prikupljanje statistika o finansijskim računima. U početku je regrutovano osoblje odgovorno za statistiku finansijskih računa; identifikovani su nedostajući podaci i pripremljen je dvogodišnji plan za pružanje tih podataka; napravljen je pregled na pravnoj osnovi koji treba poboljšati kako bi se pružile adekvatne informacije i razjasnile odgovornosti (kako za izveštavanje, tako i za objavljivanje informacija); kreirana je baza podataka; kao i podaci o

finansijskom sektoru za poslednjih deset godina 2006-2018. Ova baza podataka takođe će se koristiti za sastavljanje nekih pokazatelja za MIP.

MIP je sistem za praćenje ekonomskih politika i otkrivanje mogućih šteta za pravilno funkcionisanje ekonomije države članice Evropske unije. Cilj mu je da rano identifikuje potencijalne makroekonomske rizike, spreči pojavu štetnih makroekonomskih nejednakosti i ispravi postojeće nejednakosti. Pokazatelji su predstavljeni u tabelarnom obliku i imaju indikativne pragove, koji služe kao nivo alarma. MIP je deo pravne stečevine EU koju zemlje kandidati moraju odobriti do dana pristupanja. CBK i Agencija za statistiku Kosova (ASK) 2019. godine pojačali su svoje napore i napravili procenu u pogledu identifikacije podataka koji su dostupni i šta nedostaju, ali koje treba obezbediti ubuduće, kako bi pripremili ove pokazatelje. Pojedini pokazatelji su sastavljeni tokom dvanaestogodišnjeg perioda i prijavljeni su Eurostatu. Stoga je CBK izvestila o ovim pokazateljima: *bilans tekućeg računa; neto međunarodna investiciona pozicija; bilans izvoza robe i usluga; bilans tekućeg računa; direktne investicije (akcije i transakcije);* pokazatelji bankarskog sektora: *sredstva, obaveze, kapital, odnos kredita prema kapitalu; kao i pokazatelj spoljnog duga.* U narednim godinama ostaje još mnogo toga, posebno da se razviju pokazatelji za privatni sektor (preduzeća i domaćinstva).

U naporu da poboljša sistem izveštavanja, CBK je nastavila da radi na razvoju internet platforme za prikupljanje i obradu podataka o kojima izveštavaju nefinansijske korporacije. Ovaj projekat je započeo 2018. godine i sada je u završnoj fazi implementacije. Njegova finalizacija će biti vršena početkom 2020. godine. Ovim projektom povećaće se funkcionalnost, efikasnost i zaštita podataka.

Što se tiče statistike spoljnog sektora (SSS), nastavili smo sa objavljivanjem SSS-a na internet stranici CBK-a i izveštavanjem u međunarodnim organizacijama. SSS je sastavljen u skladu sa najnovijim međunarodnim standardima, uglavnom onima koje preporučuju MMF i Eurostat. Ažuriran je vodič *Sistem izveštavanja o međunarodnim transakcijama (SIMT)*, koji je jedan od glavnih izvora informacija za sastavljanje SSS-a. Nova verzija vodiča omogućava poboljšanje kvaliteta statistika SSS-a i prilagođavanje novim dešavanjima u međunarodnim finansijskim transakcijama. Da bi se povećala transparentnost SSS-a, ažurirana je Metodologija SSS objavljena na internet stranici CBK-a. Nakon napora da se poveća kvalitet SSS-a, CBK je tokom leta 2019. godine sprovela istraživanje sa kosovskim emigrantima koji su prešli granične prelaze na Kosovo, kako bi se procenio nivo i struktura potrošnje svojih doznake na Kosovo. Rezultati su korišćeni za poboljšanje procena u nekim komponentama platnog bilansa, uključujući doznake, troškove tokom boravka na Kosovu, direktna ulaganja itd.

Kao deo finansijske podrške EU za pomoć statističkim sistemima zemalja koje planiraju da se pridruže EU (IPA 2015 program za višestruku korist), CBK je realizovala dva projekta. Projekat „Statistika trgovine u uslugama“ i projekat „Izvori podataka potrebni za izračunavanje MIP pokazatelja“. CBK je obavila sve zadatke dodeljene ugovorima za dva projekta. Završeni zadaci u prvom projektu omogućili su napredniju harmonizaciju SSS-a sa zahtevima pravne stečevine, dok je drugi projekat omogućio identifikaciju izvora informacija potrebnih za izračunavanje glavnih i pomoćnih pokazatelja MIP-a; istovremeno je identifikovao nedostatke koji postoje za izračunavanje ovih pokazatelja. Eurostat je pohvalio napredak koji je ostvarila CBK i obećao podršku tokom 2020. godine.

Takođe u oblasti monetarne i finansijske statistike (MFS), CBK je redovno prikupljala potrebne podatke, sastavljala, objavljivala na internet stranici CBK-a i izveštavala relevantnim međunarodnim organizacijama za MFS. U okviru MFS-a uključene su statistike o CBK-u, komercijalnim bankama, drugim finansijskim institucijama, hartijama od vrednosti Vlade Kosova, platnom sistemu kao i mrežnom registru finansijskih institucija. U periodu od 5. do 16. avgusta 2019. godine, u CBK je boravila misija tehničke pomoći MMF-a da proceni da li je

sastavljanje MFS-a i izveštavanje MMF-u u skladu sa preporukama iz poslednjeg priručnika MMF-a za MFS. Misija je utvrdila da se o MMF-u izveštavaju MMF u skladu sa poslednjim priručnikom MMF-a, istovremeno dajući neke preporuke za jačanje statističkog sistema. Misija MMF-a tražila je da CBK poveća broj zaposlenih u Odeljenju za statistiku za razvoj statistike finansijskih i statističkih bilansa.

CBK saraduje sa relevantnim domaćim institucijama u oblasti statistike za prikupljanje statističkih podataka, naročito usko saraduje sa ASK-om i Ministarstvom finansija. Takođe, blisko saraduje sa organima drugih zemalja i sa međunarodnim organizacijama. Kako bi unapredila saradnju sa lokalnim institucijama i olakšala razmenu podataka, CBK je sačinila trostrani sporazum o saradnji CBK-ASK-MF, za koji se očekuje da bude dovršen tokom 2020. godine. Ovaj ugovor će se odnositi na recipročni pristup podacima. Štaviše, CBK pripada većem broju organa koja rade sa statistikama Kosova, uključujući Statistički savet Kosova i grupu eksperata za Prošireni profil migracija. Tokom 2019. godine, CBK je učestvovala na sastancima koje je organizovao Sekretarijat CEFTA i izveštavao o podacima koji proizilaze iz sporazuma CEFTA.

6.8. Razmatranje zahteva finansijskih institucija koje nadgleda CBK

CBK je tokom vršenja svojih nadzornih nadležnosti, postupajući u skladu sa članom 67. tačka 4. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo, pre izricanja administrativnih kazni, daje detaljnu izjavu osobi kojoj će biti izrečena kazna, opisujući činjenice i zakon koji podržava postojanje povrede i daće ovoj osobi punu priliku da pruži činjenice i argumente zašto kazna nije trebalo da joj bude izrečena. Dokument/izjava koju je poslala CBK (Obaveštenje o izricanju administrativnih kaznenih mera) takođe pruža pravne savete, gde se institucija obaveštava o zahtevu u roku od 15 kalendarskih dana od dana prijema ove izjave, podneti zahtev za ponovno razmatranje u Odeljenju za razmatranje.

Institucije pod nadzorom CBK-a nakon prijema takve izjave, i s obzirom da imaju priliku da preispitaju kaznenu meru, u slučaju da odluče da ulože žalbu, zahtev podnesu Odeljenje za razmatranje.

Na osnovu onoga što je gore pomenuto, Odeljenje za razmatranje tokom 2019. godine primilo je na ponovno razmatranje 6 zahteva od finansijskih institucija koje nadgleda CBK. Svi zahtevi su razmotreni uz profesionalni oprez i u skladu sa zakonskim okvirom, adresirani su u obliku preporuka i prosleđeni Izvršnom odboru CBK-a na donošenje odluka. Odeljenje za razmatranje identifikovalo je neophodne izmene u zakonskim propisima u cilju regulisanja i unapređenja određenih pitanja koja imaju direktan uticaj na pitanja nadzora i regulacije.

U tom kontekstu, Odeljenje za razmatranje je, u okviru ciljeva postavljenih u trogodišnjem razvojnom planu (2019-2021), razmotrilo zakonske propise i na zahtev Izvršnog odbora CBK-a, iniciralo i izradilo izmene i dopune Uredbe o postupcima izricanja administrativnih kazni (usvojenih od strane Odbora CBK-a 29.12.2019. godine), kojim se pojašnjavaju procesi koje treba slediti i adresiraju odgovornosti tokom izvršavanja zadataka i njihovo ispunjenje, kako za pojedince, tako i za organizacione jedinice u okviru CBK-a.

7. Unutrašnja dešavanja

7.1. Interna revizija

Jedna od ključnih karika unutrašnjih kontrola dizajniranih i uspostavljenih u institucijama je interna revizija (u daljem tekstu IR) kao nezavisna funkcija. Interna revizija zajedno sa spoljašnjom revizijom zaključuje lanac odgovornosti unutar svake institucije.

Što se tiče pravnog okvira CBK-a, ona je dala potpuni mandat IR-a da samostalno obavlja angažmane u reviziji, kako bi pružila rukovodstvu preporuke za najbolje upravljanje najekonomičnijim, najefikasnijim i efektivnim budžetom i imovinom, kao i dodanu vrednost u instituciji.

Interna revizija je tokom 2019. godine je izvršila angažmane revizije na osnovu Godišnjeg plana rada IR za 2019. godinu, koji je odobrio Odbor CBK-a. Godišnji plan rada IR za 2019. godinu sastavljen je na osnovu Metodologije za procenu rizika, prema pristupu utemeljenom na riziku. Ovaj model je prilagođen praksi Evropske centralne banke.

Pripremi godišnjeg plana rada prethodila je priprema Univerzuma za reviziju za trogodišnji period 2020-2021. Plan koji je IR pripremila, nakon pregleda i razgovora sa Odborom za reviziju, odobrio je Odbor CBK-a.

Revizije sprovedene tokom 2019. godine bile su finansijske, saglasne, operativne i informacione tehnologije.

Delokrug IR-a i dalje je orijentisan ka poboljšanju i unapređenju sistema i procesa koji pomažu rukovodstvu da poboljša i dalje unapredi korporativno upravljanje i postigne postavljene ciljeve.

U skladu sa Zakonom o CBK-u i statutom o internoj reviziji, šef IR-a je tokom 2019. godine izveštavao u redovnim tromesečnim i godišnjim periodima Odboru za reviziju i Odboru CBK-a u vezi (rezultata revizije) nalaz revizora, preporuke i radnje preduzete za njihovo rešavanje. Izveštaji su prethodno razmotreni sa Odborom za reviziju i Odborom CBK-a, a zatim su pitanja za dalje postupanje, za koje su bile potrebne mere primene, upućena izvršnom rukovodstvu.

Kroz takva izveštavanja IR redovno izveštava o nivou usaglašenosti sa preporukama datim u prethodnim periodima. Štaviše, u određenim periodima za guvernera su pripremljeni administrativni izveštaji koji se odnose na svakodnevne angažmane IR-a.

U cilju ispunjavanja preporuka stranih procena: Svetska banka, Evropska centralna banka, MMF - Procena zaštitne mere i USAID vezane za poboljšanje i unapređenje kvaliteta rada revizije u skladu sa međunarodnim standardima i profesionalne revizijske prakse, IR je nastavila sa aktivnostima koje su uticale u ovom pravcu.

Tokom 2019. godine, IR je nastavila sa sprovođenjem revizorskih aktivnosti definisanih Godišnjim planom rada 2018/2019. Pored planiranih revizija, na osnovu zahteva iz sporazuma između Vlade Kosova, CBK-a i Međunarodnog monetarnog fonda, tokom prve polovine godine izvršena je i nezavisna revizija preračuna vladinih računa. Izveštaj je poslan MMF-u preko predstavnika rezidenta, u vreme određeno u Sporazumu. Ad hoc revizija je izvršena na zahtev višeg rukovodstva.

Tokom 2019.godine IR je nastavila aktivnosti oko kontinuiranog profesionalnog razvoja osoblja, kroz učešće u nekoliko događaja kao što su: obuke, seminari i forumi. Odeljenje za internu reviziju uključeno je u program jačanja kapaciteta centralnih banaka na Zapadnom Balkanu u cilju integracije u evropski sistem centralnih banaka, organizovano od Deutsche Bundesbank-e, koji će se nastaviti da se sprovede i tokom 2020. godine.

7.2. Ljudski resursi

U skladu sa strateškim ciljevima Centralne banke Republike Kosovo i politikama upravljanja ljudskim resursima, CBK je fokusirana na sticanje i kontinuiranu primenu najboljih praksi upravljanja ljudskim resursima koje se primenjuju u sličnim institucijama.

Efikasno upravljanje ljudskim resursima posvećuje posebnu pažnju prilagođavanju regulatorne infrastrukture institucije najboljim standardima, i pruža mogućnosti za razvoj i promovisanje za sve zaposlene, sa ciljem povećanja profesionalnosti, učinka i motivacije zaposlenih.

Na kraju 2019. godine, broj zaposlenih u Centralnoj banci Republike Kosovo bio je 235. Prosečna starost zaposlenih bila je 41 godina. Rodna zastupljenost na nivou stručnjaka i rukovodilaca je uravnotežena. Odnos žena i muškaraca je 53,6% - 46,4%, dok je taj nivo na nivou rukovodstva 52,4% - 47,6%.

U opštoj strukturi Centralne banke Republike Kosovo 5 zaposlenih ili 2,1% je sa doktoratima, 82 zaposlenika ili 34,9% sa postdiplomskim obrazovanjem, 116 zaposlenih ili 49,4% sa univerzitetskim obrazovanjem, 29 zaposlenih ili 12,3% sa srednjim obrazovanjem i 3 zaposlena ili 1,3% sa osnovnim obrazovanjem (slika 99).

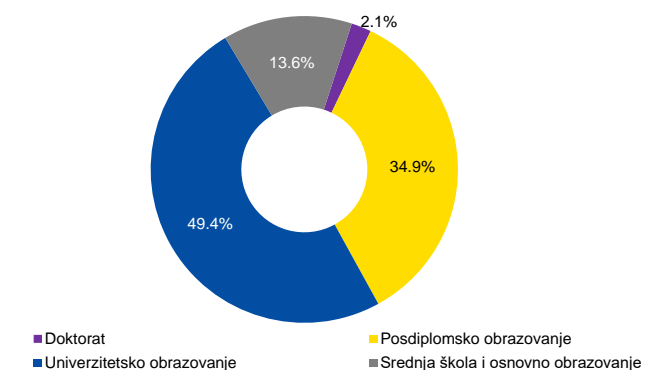
Centralna banka Republike Kosovo smatra osoblje kao jedan od resursa od posebnog značaja i neprestano je posvećena njihovoj podršci da im pruži potrebna znanja, veštine, stručnost i adekvatno profesionalno usavršavanje kako bi ispunili svoje dužnosti i odgovornosti u skladu sa najvišim standardima, za postizanje svog punog potencijala, stvaranje uslova za dalje postdiplomske studije, kao i kroz učešće na konferencijama, obukama, kursovima, seminarima, itd.

Od ukupnog broja zaposlenih, 120 zaposlenih ili 51,1% njih učestvovalo je u stručnim obukama koje uglavnom organizuju Evropska centralna banka, Međunarodni monetarni fond - MMF, Joint Vienna Institute - JVI, Deutsche Bundesbank, Banka Holandije, Banka Poljske, Banka Francuske, Banka Italije, Banka Češke, Istambulska škola centralnog bankarstva, Kosovska bankarska asocijacija i „Center of Excellence in Finance – CEF“.

Tokom 2019. godine, program stručne praske u Centralnoj banci Republike Kosovo završilo je 31 studenta. Glavna svrha ovog programa bila je da stručno osoblje Centralne banke Republike Kosovo podeli svoja iskustva sa istaknutim studentima i sprovede istraživanje kako bi procenilo troškove naših sunarodnika tokom njihovog boravka na Kosovu, u letnjoj sezoni.

Iz dotične grupe 7 studenata je angažovano u sprovođenju studijskog projekta za procenu nivoa i strukture potrošnje imigranata tokom njihovog boravka na Kosovu. Kao deo projekta, studenti su vršili terenska istraživanja na nekoliko izabраних graničnih prelaza Kosova u periodu jul - avgust 2019. godine, glavni rezultati izvučeni su iz upitnika i na kraju je pripremljen kratak izveštaj sa glavnim nalazima.

Grafikon 99. Struktura prema obrazovanju

Izvor: CBK (2020.)

7.3. Pravne aktivnosti CBK-a

U skladu sa ciljevima i dužnostima Centralne banke, pravna aktivnost CBK-a tokom 2019. godine orijentisana je na unapređenje i ažuriranje regulatornog okvira finansijskog sektora u skladu sa relevantnim zakonodavstvom Evropske unije i međunarodnim standardima.

Posebno, pravna aktivnost CBK-a tokom 2019. godine fokusirana je na izmene/dopune primarnog i sekundarnog zakonodavstva u oblasti delokruga finansijskog sektora. U toku ovog procesa izrađen je novi nacrt zakona o bankama, kao i nacrt zakona o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti, zakoni koji su u procesu finalizacije u CBK-u, pre nego što se nastavi sa prosleđivanjem kod nadležnih organa. Takođe, nacrt zakona o mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama je već dostupan nadležnim organima na dalji postupak za odobrenje. Svrha izmena/dopuna ovih zakona je usaglašavanje sa zakonodavstvom Evropske unije, kao i najboljim međunarodnim praksama i standardima, u cilju postizanja ciljeva CBK-a za održavanje i sačuvanje finansijske stabilnosti i zaštitu interesa vlasnika polisa i depozitara.

U cilju ispunjavanja ciljeva Centralne banke, kao i u skladu sa dinamikom najnovijih kretanja u finansijskom sektoru, organi odlučivanja CBK-a tokom ove godine nastavili su sa izdavanjem određenog broja podzakonskih akata, koji su prethodno, pre njihovog usvajanja, bili podložni razmatranja sa pravnog stanovišta kako bi se osiguralo poštovanje važećeg zakonskog okvira.

Takođe, CBK je posvećena postizanju sporazuma o saradnji sa domaćim i međunarodnim institucijama, kako bi efikasno izvršila dužnosti koje se odnose na pitanja iz oblasti uzajamne nadležnosti relevantnih institucija. U vezi s tim, potpisani su sporazumi:

- Sporazum o saradnji u korporativnom upravljanju bankama, koji je potpisan sa centralnim bankama pet zemalja Zapadnog Balkana;
- Sporazum o saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, Policijskom upravom Kosova i Udruženjem banaka, koji ima za cilj unapređenje saradnje u cilju podizanja nivoa sigurnosti u bankarskom sektoru;
- Sporazum o saradnji za Odbor za finansijsku stabilnost, između CBK-a, Ministarstva finansija i Fonda za osiguranje depozita na Kosovu;
- Sporazum o saradnji u vezi sa razmenom informacija u oblasti kreditnih jemstva, između CBK-a i Kosovskog fonda za kreditno jemstvo;
- Sporazum o saradnji između CBK-a i Fonda zdravstvenog osiguranja;
- Sporazum o saradnji u razmeni informacija i saradnji između CBK-a i Kosovskog fonda za osiguranje depozita;
- Sporazum o saradnji sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i tehnologije u cilju unapređenja saradnje u oblasti finansijske edukacije; i
- Sporazum o saradnji sa Fudbalskim savezom Kosova, koji ima za cilj da promoviše međusobnu saradnju u oblasti finansijskog obrazovanja mladih sportista.

Glavni cilj Centralne banke Republike Kosovo je da se kontinuirano fokusira na napredak i razvoj regulatornog okvira u skladu sa važećim zakonom, zakonodavstvom Evropske unije, kao i međunarodnim standardima i najboljim praksama, kako bi se nastavio sigurno, stabilno i održivo funkcionisanje finansijskog sektora na Kosovu.

7.4. Funkcija upravljanja rizikom

Upravljanje rizikom u Centralnoj banci Republike Kosovo orijentisano je na postizanje ciljeva Centralne banke propisani zakonom.

Upravljanje rizikom je opšti proces identifikacije, analize, procene, izveštavanja i praćenja rizika i kao takav se sprovodi u Centralnoj banci Republike Kosovo u skladu sa Politikom upravljanja rizikom. Aktivnosti upravljanja rizikom bile su u funkciji povećanja stepena dospeća procesa upravljanja rizikom:

- Održavanjem i daljim razvojem okvira za upravljanje rizikom;
- Razvojem kulture rizika u instituciji;
- Integrisanjem upravljanje rizikom u svim funkcijama institucije; i
- Unapređenjem procesa identifikacije, procene, izveštavanja i praćenja rizika dodatnim dopunjavanjem metodologije za procenu rizika i instrumenata u službi primene metodologije.

Procesi upravljanja rizikom dizajnirani su tako da služe strateškim ciljevima centralne banke isticanjem potencijalnih mogućnosti i rizika. Da bi se to postiglo, uspostavljena je veza između strateških ciljeva, radnih procesa koji pomažu u postizanju tih ciljeva i rizika koji mogu ugroziti njihovo postizanje. Za svaku fazu ciklusa upravljanja rizikom razvijene su procedure, obrasci i sredstva koja olakšavaju identifikaciju, procenu, izveštavanje i praćenje nivoa rizika u instituciji, podržani opisnim detaljima za svaki element procesa/potprocesa. Tokom ove godine uspostavljen je Registar rizika, kao osnova za veoma kritične podatke za instituciju dinamičke prirode, gde se stalno treba dopunjavati ažuriranjem statusa trenutnih rizika ili čak dopunjavanjem novim rizicima. Identifikovane su kontrole u okviru radnih procesa koje su neophodne da bi bile efikasne kako bi se pružila sigurnost da će biti postignuti strateški ciljevi.

Procena ukupnog rizika zasniva se na brojnim komponentama koje su naknadno prošle kvantitativne i kvalitativne analize kako bi se tačnije utvrdio nivo rizika i preporučile akcije za njegovo upravljanje. Treba napomenuti da su podaci prikupljeni za svaki izveštajni period podvrgnuti neovisnom postupku provjere valjanosti. Iz tog razloga se neprekidno razvijaju sredstva koji pomažu u ovom procesu. Da bi se kategorisala vrsta rizika, taksonomija je razvijena kao koherentan i jedinstven skup definicija kako bi se bolje obuhvatile kategorije i potkategorije operativnog rizika. Taksonomija pomaže olakšati postupak identifikacije rizika, a zatim služi za izvođenje strukturirane procene rizika, tačno opisivanje rizika i određivanje prioriteta za radnje upravljanja rizikom. Akcioni planovi su razvijeni i praćeni za rešavanje nivoa rizika. U međuvremenu, u cilju praćenja nivoa rizika i osiguravanja da taj nivo ostane u okviru tolerancije na rizik, dizajnirani su obrasci za praćenje nivoa rizika kroz koji su preduzete mere. Pored toga, razvijena su 24 ključna pokazatelja rizika za različite procese za praćenje prijavljenih rizika. Ključni pokazatelji rizika daju signal za rukovodstvo u slučaju povećanja određenih rizika koji mogu uticati na dostizanje strateških ciljeva institucije, kao i omogućavaju identifikaciju potencijalnih gubitaka pre nego što se pojave i deluju kao pokazatelj promene profila operativnog rizika.

8. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja

8.1. Međunarodni odnosi

Centralna banka Republike Kosovo (CBK) je nastavila da intenzivno unapređuje međunarodnu saradnju u okviru svojih funkcija i odgovornosti.

Tokom 2019. godine, na čelu sa guvernerom Mehmeti, su održani razni sastanci i saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao što su: Međunarodni monetarni fond (MMF), Svetska banka (SB), Evropska centralna banka (ECB), Evropska bankarska agencija (EBA), Ekonomski forum Crans Montana u Švajcarskoj, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), Evropska komisija (EK), Deutsche Bundesbank, nemački federalni nadzorni organi, austrijski nadzorni organ, banka Turske, Međunarodna finansijska korporacija (IFC), deo Svetske banke, Eurostat i druge institucije.

Rukovodioci CBK-a na čelu sa guvernerom g. Fehmi Mehmeti, uz učešće predsedavajućeg Odbora CBK-a, g. Flamur Mrasori, zamenikom guvernera g. Lulzim Ismajli i g. Sokol Havolli bili su deo delegacije Republike Kosovo na redovnim sastancima prolećnog zasedanja MMF-a i Svetske banke, kao i na godišnjim sastancima Odbora guvernera ovih institucija, održanim u Vašingtonu.

Tokom ovih poseta zvaničnog učešća na ovim događajima, delegacija koju je predvodio guverner Mehmeti, a koja predstavlja Kosovo pri MMF-u, je održala sastanke sa najvišim zvaničnicima Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke, zvaničnicima američkog trezora, kao i sa predstavnicima drugih međunarodnih finansijskih institucija. Tokom ovih događaja, delegacija je održala i niz sastanaka sa kolegama iz centralnih banaka raznih zemalja sveta.

Tokom 2019. godine, guverner Mehmeti je bio u poseti Turskoj, gde se guverner Centralne banke Republike Turske, Murat Çetinkaya, obavezao da će podržati članstvo CBK-a u Klubu guvernera Centralne Azije, regiona Crnog mora i zemalja Balkana.

Takođe, guverner Mehmeti je, zajedno sa predsedavajućim Odbora CBK, g. Flamur Mrasori, učestvovao na 30. sednici foruma Crans Montana, čiji su radovi održani u Ženevi, Švajcarska.

Centralna banka Republike Kosovo je takođe, tokom 2019. godine, bila zastupana u aktivnostima koje su organizovale druge homologne banke i međunarodne finansijske institucije, kao što su:

- na Samitu ministara finansija, guvernera centralnih banaka i direktora Poreske uprave regiona održanom u Bečićima, Crna Gora;
- na Konferenciji organizovanoj od strane Međunarodnog monetarnog fonda i Hrvatske centralne banke pod nazivom „Demografija, zapošljavanje i rast: prema budućnosti centralne, istočne i jugoistočne Evrope“;
- na 8. konferenciji visokog nivoa, organizovanoj od strane Evropske centralne banke na temu: Odgovor zemalja centralne, istočne i jugoistočne Evrope na promene u trgovinskoj i finansijskoj oblasti, i
- na godišnjoj konferenciji Banke Albanije na temu „Novi odvažan svet? Budućnost bankarstva u evropskim zemljama u razvoju: ponovne konceptualizacije njegove veličine, strukture, vlasništva, politike i podsticaja“. Na ovoj međunarodnoj konferenciji, CBK je predstavljao g. Sokol Havolli, zamenik guvernera za finansijski nadzor.

Događaj od posebnog značaja u 2019. godini je bio obeležavanje 20. godišnjice osnivanja CBK-a i ovom prilikom i organizacije Međunarodne konferencije pod pokroviteljstvom guvernera CBK-a, g. Fehmi Mehmeti, i tom prilikom su guverneri centralnih banaka Kosova, Severne Makedonije, Albanije, Crne Gore i direktor Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine potpisali

Memorandum o saradnji u korporativnom upravljanju bankama. Ovaj memorandum je regionalna inicijativa, koja je razvijena pod rukovodstvom Centralne banke Republike Kosovo i u saradnji sa centralnim bankama 5 zemalja Zapadnog Balkana. Ova inicijativa je prva ove vrste u regionu i odnosi se na prakse korporativnog upravljanja komercijalnih banaka, koje posluju u našim zemljama, odnosno na kvalitet mehanizama upravljanja koje prikazuju komercijalne banke.

8.2. Komunikacija i finansijska edukacija

Centralna banka Republike Kosovo je tokom 2019. godine dodatno poboljšala povećanje transparentnosti i svesti javnosti o svom radu i povećala je svoje aktivnosti u okviru komunikacije, informisanja i finansijske edukacije.

CBK je posebnu pažnju posvetila informisanju javnosti putem transparentnog širenja informacija o dostignućima i rezultatima aktivnosti, putem raznih kanala komunikacije, u okviru svojih funkcija i odgovornosti.

U okviru informisanja, građani su obavešteni putem: objavljivanja brojnih materijala, saopštenja na njenoj internet stranici i na podstranici; odgovora na pitanja novinara; odgovora na pitanja građana; učešća u televizijskim emisijama i debatama, predstavljanim na radiju; organizovanjem konferencija za štampu; kao i objavama na društvenim mrežama i zvaničnom Youtube kanalu. Ovi kanali su služili kao most povezivanja da odgovore medijima i zahtevima građana.

U okviru programa finansijske edukacije, CBK je nastavila da sprovodi razne aktivnosti, posete i projekte, kako bi organizovala događaje u cilju povećanja ekonomskog i finansijskog znanja šire javnosti.

Svetska nedelja novca 2019, je održana od 25. do 30. marta 2019. godine i otvorena je organizacijom Konferencije na kojoj su učestvovala brojne lokalne i međunarodne institucije kao što su: Ministarstvo obrazovanja, ambasada Švajcarske, Svetska banka, Finance in Motion (EFSE) i predstavnici čitavog finansijskog sektora na Kosovu. Na ovoj konferenciji je potpisan Memorandum o razumevanju sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i tehnologije u cilju unapređenja saradnje dveju institucija u oblasti finansijske edukacije.

Na konferenciji je pokrenuto nekoliko projekata podržani od strane međunarodnih institucija:

- Projekat Greenback - koji su podržali Svetska banka i Švajcarski državni sekretarijat za ekonomska pitanja (SECO)
- Projekat pripreme skupa knjiga - za učenike od I do V razreda koje će podržati EFSE (Finance in Motion), i
- Projekat izgradnje platforme za poređenje kamatnih stopa, koji će biti podržan od strane EFSE (Finance in Motion).

Na kraju konferencije su dodeljene nagrade pobednicima dečjeg takmičenja „Uči, štedi, zaradi”.

Nedelja se nastavila drugim aktivnostima u opštinama i raznim institucijama koje su bile namenjene deci i mladima, kao što su: aktivnosti sa učenicima osnovne škole „Naim Frashëri” iz Vučitrna, sa učenicima osnovne škole „Faik Konica”, predavanjima na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Priština, na Univerzitetu Isa Boletini u Mitrovici, Univerzitet primenjenih tehničkih nauka u Uroševcu i Univerzitetu AAB u Priština, kao i predavanja u CBK-u sa mladim bankarima banke Bankës për Biznes.

Tokom 2019. godine, CBK je u cilju širenja svojih aktivnosti na čitavoj teritoriji Kosova organizovala predavanja i aktivnosti sa učenicima osnovnih i srednjih škola, univerziteta i koledža.

Ostale aktivnosti organizovane tokom 2019. godine su takođe bile sa učenicima osnovnih škola: „Ismail Qemali” u Prištini; „Dy Dëshmorët” u Šeremetu kod Đakovice; „Drita” u Majancu kod Podujeva, kao i brojnom decom Letnje akademije, u organizaciji Američkog centra za savetovanje.

Pored predavanja koja su organizovana tokom SNN-a 2019, održana su i predavanja sa studentima univerziteta i koledža, kao što su: Univerzitet UBT, Međunarodni letnji univerzitet u Prištini, Univerzitet „Haxhi Zeka” u Peći, Univerzitet primenjenih nauka u Uroševcu, Univerzitet „Isa Boletini” u Mitrovici.

Centralna banka Republike Kosovo je takođe, kako bi obeležila Svetski dan štednje, putem konkursa pozvala učenike od 6. do 9. razreda osnovnih škola na Kosovu da učestvuju na konkursu za izbor najboljeg eseja o štednji i finansijama. Slogan ovog dana je bio: „Štednja za bolju budućnost”. Učenici koji su pobedili su nagrađeni simboličnim poklonima i zahvalnicama Centralne banke, koje im je tokom svečanog obeležavanja Svetskog dana štednje podelio guverner Mehmeti.

CBK je nastavio sa tradicionalnom dodelom nagrade „Mladi ekonomista”, koja se dodeljuje u cilju podsticanja istraživanja među mladim ekonomistima na Kosovu.

Takođe, CBK je tokom 2019. godine organizovala niz događaja putem kojih je obeležila 20. godišnjicu osnivanja CBK-a, kao što su: Konferencija o zaštiti potrošača, Konferencija o Svetskoj nedelji novca i Međunarodna konferencija visokog nivoa za obeležavanje 20. godišnjice CBK-a. Konferencija obeležavanja 20. godišnjice CBK-a je održana novembra 2019. godine, a na njoj su prisustvovali predstavnici državnih institucija najvišeg nivoa Republike Kosovo i predstavnici najvišeg nivoa međunarodnih finansijskih institucija iz čitavog sveta.

8.3. Tehnička pomoć

CBK je nastavila saradnju sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao i sa centralnim bankama i regulatornim agencijama, kako na regionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Uglavnom, tokom 2019. godine je ostvarena intenzivnija saradnja sa međunarodnim institucijama kao što su: MMF, SB, ECB, američki trezor, EBRD, EFSE, SECO, itd.

Svetska banka (SB)

U okviru saradnje i podrške od strane Svetske banke, i tokom 2019. godini se nastavila podrška u projektima, koji su: zajednički program finansiran u okviru programa koji finansira SECO za doznake i isplate - RPP.

Ovaj program je nastavljen sa osvrtom na:

- Obuku osoblja OPS-a i drugih jedinica CBK-a u vezi sa primenom načela PFMI - IOSCO/BIS za procenu platnih sistema od sistemskog značaja.
- Podrška u razmatranju zakonskog/regulatornog okvira za omogućavanje licenciranja institucija elektronskog novca i uređivanja aktivnosti elektronskog novca, kao i razmatranja pravnog okvira za funkciju agenata u cilju stvaranja olakšica i efikasnije distribucije široke usluge plaćanja/doznaka putem agenata.
- Studija u vezi sa procenom troškova za plaćanja male vrednosti za pružaoce platnih usluga (CBK, banke, NBFi za plaćanja) i za korisnike platnih usluga (državne institucije, preduzeća, potrošači).

- Projekat Greenback, za koji je CBK podržala Svetska banka i Švajcarski državni sekretarijat za ekonomska pitanja (SECO), je projekat koji ima za cilj da poveća efikasnost korišćenja doznaka, inovativnim pristupom, i da podstakne povećanje informacija za migrante putem aktivnosti finansijske edukacije.

Američki trezor (AT)

Američki trezor je CBK-u pružao podršku i pomoć od njenog osnivanja, bilo putem tehničke pomoći ili realizaciju posebnih projekata. U okviru podrške dobijene od strane američkog trezora za jačanje pravnog i institucionalnog okvira za unapređenje procene nepokretnosti na Kosovu, savetnik g. Lewis Allen je, tokom februara, u dvonedeljnoj poseti pružio pomoć, koji je doprineo:

- završenoj pripremi Uredbe o proceni nepokretne imovine i obuci osoblja nadzornog stuba, u vezi sa primenom novih promena, i
- podršci Radnoj grupi koju je osnovalo Ministarstvo finansija u pripremi Uredbe za Nadzorni savet za licenciranje procenjivača nepokretnih imovina na osnovu poslednjih izmena Zakona o porezu na imovinu.

Tokom 2019. godine, CBK je takođe podržana od strane američkog trezora dodatnom tehničkom pomoći uglavnom usmerenom na podršku izradi za jačanje pravnog okvira CBK-a.

Programi finansirani od strane Evropske unije (EU)

Tokom 2019. godine, CBK je, putem programa pomoći donatora, Velikog Vojvodstva Luksemburga i Kraljevine Norveške, postala korisnica projekata koji podržavaju Vladu Republike Kosovo da ispuni zahteve Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Evropske unije (EU) i Kosova. U tu svrhu je uspostavljen Mehanizam za razvoj ljudskih kapaciteta (HCDF) kako bi se podržalo sprovođenje SSP-a. Tom prilikom je CBK potpisala i pismo o namerama, koje služi kao pravni osnov za sprovođenje aktivnosti za razvoj kapaciteta koji će koristiti Centralnoj banci Republike Kosovo (CBK) i drugim određenim agencijama, u skladu sa odgovarajućim planovima sprovođenja. Projekat finansira Vlada Luksemburga sa 1,685 miliona evra i Norveška sa 1,466 miliona evra, a oba pokrivaju različita poglavlja ACQUIS-a, dok je CBK deo finansiranja od strane Vlade Norveške.

CBK je potpisnica Sporazuma sa Evropskim sistemom centralnih banaka, „Programme for Strengthening the Central Bank Capacities in the Western Balkans with a view to the integration to the European System of Central Banks (Programi za jačanje kapaciteta Centralne banke na Zapadnom Balkanu u cilju integracije u Evropski sistem centralnih banaka), koji uključuje specijalističku obuku osoblja, stručne radionice na visokom nivou, programe stručne prakse osoblja, kao i mere bilateralne saradnje sa centralnim bankama zemalja EU-a.

Takođe, CBK je tokom ove godine uključena u deo dva projekta u okviru IPA fondova, među mnogim drugim institucijama, kao što su Finansijska obaveštajna jedinica, Policija Kosova, Ministarstvo finansija, Carina Kosova, Poreska administracija Kosova, itd. Ovi projekti su:

- „Projekat za borbu protiv privrednog kriminala (PECK II)”, finansiran od strane Saveta Evrope i Kancelarije Evropske unije, i
- „Daljnja podrška kosovskim institucijama u borbi protiv organizovanog kriminala, korupcije i nasilnog ekstremizma”. Korist od ovih projekata je uglavnom bila u obuci i podizanju svesti, kao i u izradi zakonodavstva u odgovarajućoj oblasti.

EFSE & Finance & Motion

- Projekat pripreme skupa knjiga - za koji je CBK dobila podršku od strane Kancelarije Finance in Motion-a (EFSE) na Kosovu. Putem ovog projekta će biti pripremljen skup od 5 knjiga za učenike osnovnih škola Kosova, od I do V razreda. Projekat će se nastaviti 2020. godine, kada će se završiti štampanje i raspodela knjiga širom Kosova.
- Projekat za upoređivanje kamatnih stopa - za koji je CBK dobila podršku od strane Kancelarije Finance in Motion-a (EFSE) na Kosovu, je projekat koji ima za cilj da doprinese transparentnosti tržišta finansijskog sektora na Kosovu o efektivnim kamatnim stopama i cene finansijskih proizvoda i usluga, tako da klijenti finansijskog sektora donose informisane i odgovorne odluke o upotrebi finansijskih proizvoda i usluga.

8.4. Evropske integracije

Sa ciljem ostvarivanja perspektivu zemlje za članstvo u Evropskoj uniji (EU), Centralna banka Republike Kosovo i ove godine je nastavila da ispunjava svoje obaveze u procesu evropskih integracija.

Nadgledanje ključnih zakonskih dešavanja i nadzornih praksi, odnosno usklađivanje zakonodavstva CBK-a sa pravnom stečevinom, kao i nedavna makroekonomska kretanja kontinuirano se izveštavaju kroz izveštajne dokumente, kao i sastanci sa domaćim i međunarodnim strankama uključenim u procesu evropskih integracija u Kosovo.

Centralna banka Republike Kosovo tokom 2019. godine saradivala je sa relevantnim institucijama pružajući stalnu podršku za unapređenje procesa evropskih integracija Republike Kosovo.

Važnu ulogu u ovoj oblasti igra saradnja sa Ministarstvom za evropske integracije, koja je glavni koordinator procesa evropskih integracija u Republici Kosovo.

CBK je takođe saradivala sa ministarstvima i drugim institucijama, kao što su Ministarstvo inostranih poslova, Ministarstvo finansija, Ministarstvo trgovine i industrije i Kancelarija EU u Prištini.

CBK je tokom 2019. godine nastavila sa redovnim izveštajima kako bi postigli zaključci u strukturama stabilizacije i pridruživanja.

CBK je izveštavala o sastanku Saveta za stabilizaciju i pridruživanje, izveštavajući o inputima koji su traženi od Vlade Republike Kosovo. Ti inputi su deo zvanične državne pozicije (Position Paper), koja predstavlja napredak i dostignuća u određenim oblastima (uključujući finansijski sektor).

Tokom ovog perioda, CBK je takođe izveštavala u okviru Pododbora za unutrašnje tržište i zaštitu potrošača kao i Pododbora za ekonomiju, finansijske poslove i statistiku.

Osim u zajedničkim strukturama sa Evropskom komisijom, CBK je redovno izveštavala u skladu sa Nacionalnim planom za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (NPSSSP). U tom kontekstu, CBK je izvestila o konstitutivnim poglavljima NPSSSP-a, koji imaju za cilj da sprovedu reforme koje se zahtevaju Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP): Poglavlje o kretanju kapitala i Poglavlje o finansijskim uslugama.

U okviru SSP-a, proističu obaveze za Centralnu banku Kosova (CBK) u oblasti finansijskih usluga kao što su:

- sa pravom na odlučivanje i slobodu pružanja bankarskih usluga;

- slobodu pružanja osiguranja i drugih usluga u finansijskoj oblasti, i
- usklađivanje i primena pravnog i regulatornog okvira sa zakonodavstvom Evropske unije, statutom Evropske centralne banke i Evropskim sistemom centralnih banaka.

Ostali zahtevi uključuju razvoj iz:

- **Slobodno kretanje kapitala:** Zakonodavstvo EU takođe uključuje pravila o prekograničnom plaćanju i izvršavanju naloga za prenos u vezi sa hartijama od vrednosti. Obaveze koje proističu u vezi **sa bilo kakvim plaćanjem** ili prenosom na platni bilans/kapital tekućeg računa između EU i Kosova.
- Slobodno kretanje kapitala u vezi sa trgovinskim transakcijama između Kosova i EU;
- **U oblasti banaka i finansijskih konglomerata:** (ovlašćenja, funkcionisanje i pažljiv nadzor kreditnih institucija, zahtevi za izračunavanje kapitala kreditnih institucija i investicionih firmi, međunarodni standardi Bazel III);
- U oblasti **osiguranja i penzija iz radnog odnosa:** evropske direktive koje postavljaju pravila u pogledu odobrenja, rada i nadzora nad životnim i neživotnim osiguranjem i reosiguranjem preduzeća;
- U oblasti **tržišta hartija od vrednosti i investicionih usluga:** Direktiva 2004/39/EK o tržištima finansijskih instrumenata (MiFID).

Iz oblasti Evropskih integracija, na sastancima sa Evropskom komisijom, CBK je redovno izveštavala o ključnim kretanjima u gore navedenim oblastima.

Ostala poglavlja u kojima CBK neprekidno daje doprinos su: Poglavlje o pravu osnivanja kompanija i slobodi pružanja usluga, Poglavlje o ekonomskoj i monetarnoj politici, Poglavlje o statistici, Poglavlje o slobodi, bezbednosti i pravdi (član 89. Pranje novca i finansiranje terorizma), kao i poglavlje o finansijskoj kontroli.

CBK je pripremila Input za Izveštaj o Evropskoj komisiji (EK) i u skladu sa rokovima pruženi su inputi koji se zahtevaju od strane EK. Inputi su jedinstven oblik izveštavanja za sve zemlje kandidate i potencijalne kandidate, koji pokrivaju specifična kretanja tokom godine. Izvestilo se o glavnim pravnim kretanjima putem upitnika koji je sačinila Evropska komisija o svim oblastima političkih kriterijuma i onima iz ACQUIS-a.

CBK je institucija korisnica u okviru programa pomoći donatora Velikog Vojvodstva Luksemburga i Kraljevine Norveške, koji podržavaju napore Vlade Republike Kosovo i njenih institucija da ispune zahteve Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Evropske unije (EU) i Kosova. U tom cilju uspostavljen je Mehanizam za izgradnju ljudskih kapaciteta (HCDF) koji će podržati sprovođenje SSP-a. Na kraju godine pripremljen je nacrt objedinjenog nacrta NPSSSP-a u kome je CBK izradila sažetak primarnog zakonodavstva i podzakonskih akata, za koje se očekuje da će biti usvojeni tokom 2020.godine. Zakonodavni predlozi proizilaze iz zahteva sa sastanaka sa članovima Evropske komisije. Na osnovu toga, nacrt NPSSSP-a sadrži primarno i sekundarno zakonodavstvo koje transponuje direktive ili koje sadrži određene predloge Evropske komisije.

CBK ostaje posvećena adresiranju nalaza iz Izveštaja o zemlji (raniji izveštaj o napretku), kao rezultat toga je došlo do značajnog broja nalaza iz izveštaja EK-a za 2018. godinu, koji su upućeni da se primene tokom 2019. godine. Izveštaji o zemlji EK-a ocenili su doprinos Centralne banke Republike Kosovo u smislu konsolidacije makroekonomske stabilnosti, očuvanja finansijske stabilnosti, poboljšanja nadzornih praksi i poboljšanja platnog sistema u Republici Kosovo. CBK ostaje posvećena sprovođenju prioritarnih strukturnih reformi, koje će dalje doprineti postizanju standarda koje zahteva Evropska unija. CBK nastavlja da igra važnu ulogu u doprinosu sprovođenju Agende za evropsku integraciju Republike Kosovo.

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

9. Finansijski izveštaji CBK-a

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

Centralna Banka Republike Kosovo

Finansijski izveštaji

na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2019. godine

sa Izveštajem Nezavisnog Revizora

Sadržaj	Strana
Izveštaj Nezavisnog Revizora	1-3
Izveštaj o finansijskom stanju	4
Sveobuhvatan izveštaj o prihodima	5
Izveštaj o promenama na kapitalu	6
Izveštaj o tokovima gotovine	7
Napomene uz finansijske izveštaje	8 - 49

Izveštaj nezavisnog revizora

Grant Thornton LLC
Rr. Rexhep Mala 18
10 000 Pristina
Kosovo
T +381 38 247 771
+381 38 247 801
F +381 38 247 802
www.grantthornton-ks.com

Za Odbor Centralne Banke Republike Kosovo

Mišljenje

Obavili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Centralne Banke Republike Kosovo (u daljem tekstu "Centralna banka"), koji obuhvataju izveštaj o finansijskom stanju na dan 31. decembar 2019. godine i izveštaj o dobiti ili gubitku i ostalim sveobuhvatnim prihodima, izveštaj o promjenama na kapitalu i izveštaj o tokovima gotovine za godinu koja se završava na navedeni datum, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i napomena uz finansijske izveštaje.

Prema našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji fer prikazuju, u svim materijalnim značajnim aspektima, finansijski položaj Centralne banke na dan 31. decembar 2019. godine, rezultate njenog poslovanja i novčane tokove za godinu koja se završava na navedeni datum, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja ("MSFI").

Osnova za mišljenje

Obavili smo reviziju u skladu sa Međunarodnim revizijskim standardima (MRS). Naše odgovornosti, u skladu sa navedenim standardima su opisane u ovom izveštaju u odjeljku o revizorskim odgovornostima za reviziju finansijskih izveštaja. Mi smo nezavisni od Centralne banke u skladu sa Kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA Kodeksom) kao i u skladu sa etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja Centralne banke u Kosovo i ispunili smo naše ostale etičke odgovornosti u skladu sa tim zahtjevima. Vjerujemo da su revizijski dokazi koje smo dobili dovoljni i primjereni da osiguraju osnovu za naše mišljenje.

Druga pitanja

Finansijski izveštaji Centralne Banke Republike Kosovo za godinu koja je završila 31. decembra 2018. godine revidirao je drugi revizor koji je izrazio nemodifikovano mišljenje o tim finansijskim izveštaja 20. maja 2019. godine.

Odgovornosti rukovodstva i onih koji su zaduženi za upravljanje finansijskim izveštajima

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i fer prezentaciju finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i za one interne kontrole za koje rukovodstvo odredi da su potrebne za omogućavanje sastavljanja finansijskih izveštaja, a koji su bez značajnog pogrešnog prikaza usljed prevare ili greške.

U sastavljanju finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno za procjenjivanje sposobnosti Centralne banke da nastavi s poslovanjem po vremenski neograničenom poslovanju i objavljivanje, ako je primjenjivo, pitanja povezanih s vremenski neograničenim poslovanjem i korištenjem računovodstvene osnove utemeljene na vremenskoj neograničenosti poslovanja.

Odbor Centralne Banke Republike Kosovo je odgovoran za nadgledanje procesa finansijskog izveštavanja Centralne banke.

Odgovornosti revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naši ciljevi su steći razumno uvjerenje o tome jesu li finansijski izveštaji kao cjelina bez značajnog pogrešnog prikaza uslijed prevare ili greške i izdati revizorski izveštaj koji uključuje naše mišljenje. Razumno uvjerenje je viši nivo uvjerenja, ali nije garancija da će revizija obavljena u skladu s MRS uvijek otkriti značajno pogrešno prikazivanje kada ono postoji. Pogrešni prikazi mogu nastati uslijed prevare ili greške i smatraju se značajnim ako se razumno može očekivati da, pojedinačno ili u zbiru, utiču na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu tih finansijskih izveštaja.

Kao sastavni dio revizije, u skladu sa MRS, stvaramo profesionalno prosuđivanje i odražavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Prepoznavamo i procjenjujemo rizike značajnog pogrešnog prikaza finansijskih izveštaja, zbog prevare ili greške, oblikujemo i obavljamo revizijske postupke kao reakciju na te rizike i pribavljamo revizijske dokaze koji su dostatni i primjereni da osiguraju osnovu za naše mišljenje. Rizik neotkrivanja značajnog pogrešnog prikaza nastalog uslijed prevare je veći od rizika nastalog uslijed greške, jer prevara može uključiti tajne sporazume, krivotvorenje, namjerno ispuštanje, pogrešno prikazivanje ili zaobilaženje internih kontrola;
- Stičemo razumijevanje internih kontrola relevantnih za reviziju kako bismo oblikovali revizijske postupke koji su primjereni u datim okolnostima, ali ne i za svrhu izražavanja mišljenja o učinkovitosti internih kontrola Centralne banke;
- Ocjenjujemo primjerenost korištenih računovodstvenih politika, razumnost računovodstvenih procjena i povezanih objava koje je stvorilo rukovodstvo;
- Zaključujemo o primjerenosti korištenja računovodstvene osnove utemeljene na vremenskoj neograničenosti poslovanja koju koristi rukovodstvo i, temeljno na pribavljenim revizijskim dokazima, zaključujemo o tome postoji li značajna neizvjesnost u vezi s događajima ili okolnostima koji mogu stvarati značajnu sumnju u sposobnost Centralne banke da nastavi s poslovanjem po vremenski neograničenom poslovanju. Ako zaključimo da postoji značajna neizvjesnost, od nas se zahtijeva da skrenemo pažnju u našem revizorskom izveštaju na povezane objave u finansijskim izveštajima ili, ako takve objave nisu odgovarajuće, da modifikujemo naše mišljenje. Naši zaključci se temelje na revizijskim dokazima pribavljenim sve do datuma našeg revizorskog izveštaja. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu uzrokovati da Centralna banka prekine s nastavljanjem poslovanja po vremenski neograničenom poslovanju;
- Ocjenjujemo ukupnu prezentaciju, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući i objave, kao i odražavaju li finansijski izveštaji, osnovne transakcije i događaje na način kojim se postiže fer prezentacija.

Ostvarili smo komunikaciju sa Odborom Centralne Banke Republike Kosovo u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenom obavljanja revizije i značajnih rezultata revizije, uključujući bilo koje značajne nedostatke interne kontrole koje smo identifikovali tokom naše revizije.

Grant Thornton LLC
Prishtina,
12. jun 2020. godine

S. Stavrikj
Suzana Stavrikj
Pravni revizor

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o finansijskom stanju

Na dan 31. decembar 2019. godine

<i>U hiljadama evra</i>	<i>Napomena</i>	2019	2018 <i>Ponovo iskazano</i>
Sredstva			
Gotovina	7	302,166	285,376
Tekući računi sa stranim bankama	8	108,863	34,797
Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)	9	576,616	758,207
Depoziti sa stranim bankama	10	248,864	183,576
Sredstva vezana za MMF	11	298,345	326,051
Imovina i oprema	12	4,967	5,016
Nematerijalna sredstva	13	1,945	1,790
Ostala sredstva	14	1,700	1,411
Sredstva ukupno		1,543,466	1,596,224
Obaveze			
Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama	15	414,942	343,394
Obaveza prema računima povezanim sa MMF-om	16	297,236	321,854
Obaveze prema vladinim institucijama	17	719,819	762,901
Obaveze prema javnim i komercijalnim institucijama	18	52,167	110,863
Obaveze od zaduživanja	19	2,266	2,266
Ostale obaveze	20	1,778	1,797
Obaveze ukupno		1,488,208	1,543,075
Kapital i rezerve			
Ovlašćeni kapital	21	30,000	30,000
Rezervni fond	21a, 29	22,622	21,215
Rezerve od revalorizacije		527	-
Neto rezultat (zadržane zarade)		2,109	1,934
Kapital i rezerve ukupno		55,258	53,149
Obaveze, kapital i rezerve ukupno		1,543,466	1,596,224

Ovi finansijski izveštaji prikazani su odobreni od strane rukovodstva CBK-a dana 12 June 2020 godine i potpisan u njeno ime od strane:

Fehmi Mehmeti
Guverner

Faton Ahmetaj
Direktor za planiranje i finansijsko
izveštavanje

Centralna Banka Republike Kosova

Sveobuhvatan izveštaj o prihodima

31. decembra 2019. godine

<i>U hiljadama evra</i>	Napomena	2019	2018 Ponovo iskazano
Prihodi od kamate			
Prihodi od kamate		3,529	2,826
Rashodi od kamate		(1,599)	(982)
Neto prihodi od kamate	22	1,930	1,844
Prihodi od naknada i provizija			
Prihodi od naknada provizija		2,798	2,252
Rashodi od naknada provizija		(576)	(332)
Neto prihodi od naknada i provizija	23	2,222	1,920
Prihodi od regulativne aktivnosti i ostali poslovni prihodi			
Prihodi od regulativne aktivnosti	24	4,956	4,451
Prihodi od grantova	20, 25	120	98
Ostali poslovni prihodi	26	8	11
Dobitak /(gubitak) od kursne razlike	29	248	527
Poslovni prihodi		9,484	8,851
Administrativni rashodi (poslovni)			
Rashodi osoblja	27	(4,989)	(4,407)
Deprecijacija i amortizacija	12,13	(1,041)	(1,029)
Opšti i administrativni rashodi	28	(1,451)	(1,227)
Administrativni rashodi (poslovni)		(7,481)	(6,663)
Finansijski rezultat pre rezervisanja za očekivane kreditne gubitke		2,003	2,188
Rezervisanja za očekivane kreditne gubitke, neto smanjenje / (povećanje)		106	(254)
Neto profit za godinu		2,109	1,934
Ostala sveobuhvatna dobit		-	-
Ukupni sveobuhvatni prihod za godinu		2,109	1,934

Napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o promenama na kapitalu

Za godinu završenu 31. decembra 2019.

	Kapital	Rezervni fond	Rezerve revalorizacije	Zadržane zarade (Neto Rezultat/i)	Ukupno
<i>U hiljadama evra</i>					
Stanje 1. januara 2018.	30,000	22,683	-	(881)	51,802
Uticaj usvajanja MSFI 9	-	-	-	(587)	(587)
Ponovo iskazano stanje na dan 1. januara 2018	30,000	22,683	-	(1,468)	51,215
Transfer u rezervni fond	-	(1,468)	-	1,468	-
Ukupno zakonom zahtevane transakcije	-	(1,468)	-	1,468	-
Dobit za godinu (ponovo iskazano)	-	-	-	1,934	1,934
Ostali sveobuhvatni prihodi	-	-	-	-	-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu	-	-	-	1,934	1,934
Ponovo iskazano stanje 31. decembra	30,000	21,215	-	1,934	53,149
Transfer u rezervni fond	-	1,407	527	(1,934)	-
Ukupno zakonom zahtevane transakcije	-	1,407	527	(1,934)	-
Dobit za godinu	-	-	-	2,109	2,109
Ostali sveobuhvatni prihodi	-	-	-	-	-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu	-	-	-	2,109	2,109
Stanje 31. decembra 2019.	30,000	22,622	527	2,109	55,258

Proradne napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosovo

Izveštaj o tokovima gotovine

Za godinu završenu 31. decembra 2019.

U hiljadama evra

	Napomena	2019	2018 Ponovo iskazano
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti			
Godišnja dobit		2,109	1,934
<i>Korekcije za:</i>			
Deprecijacija	12	645	657
Amortizacija	13	396	372
Prihodi iz grantova	25	(120)	(98)
Rezervisanja za očekivane kreditne gubitke		(106)	254
Prihodi od kamate	22	(3,529)	(2,826)
Rashodi od kamate	22	1,599	982
		994	1,274
Promene u hartije od vrednosti		180,493	(162,114)
Promene u depozitima sa stranim bankama		(65,942)	(114,999)
Promene u sredstvima povezanim sa MMF-om		27,520	(147)
Promene u ostalim sredstvima		(289)	7,690
Promene u obavezama prema domaćim komercijalnim bankama		71,548	11,568
Promene u obavezama prema računima vezanim sa MMF-om		(24,434)	3,093
Promene u obavezama prema vladinim institucijama		(43,082)	(48,439)
Promene u obavezama prema javnim i komercijalnim institucijama		(58,696)	15,055
Promene u ostalim obavezama		80	(152)
		89,298	(287,171)
Primljene kamate		4,814	(1,372)
Plaćene kamate		(1,783)	(837)
Neto priliv gotovine iz /(korišćene u) poslovnim aktivnostima		92,329	(289,380)
Tokovi gotovine iz investicionih aktivnosti			
Nabavka opreme	12	(596)	(364)
Nabavka nematerijalne imovine	13	(551)	(77)
Neto gotovina korišćena u investicionim aktivnostima		(1,147)	(441)
Tok gotovine iz investicionih aktivnosti			
Prihodi od grantova		21	-
Neto priliv gotovine iz finansijskih aktivnosti		21	-
Neto povećanje/(smanjenje) gotovine i njenih ekvivalenata		91,202	(289,821)
Gotovina i njeni ekvivalenti 1. januara		328,907	618,728
Gotovina i njeni ekvivalenti 31. decembra	30	420,109	328,907

Proradne napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

1. Izveštajni subjekat

Centralna Banka Republike Kosovo (u daljem tekstu „CBK“ ili „Banka“), naslednica Centralne bankarske uprave Kosova, je nezavisni pravni entitet sa punim ovlašćenjima kao pravno lice prema primenljivom zakonu u Republici Kosovo. CBK je posebni javni subjekat sa ovlašćenjem licenciranja, vršenje nadzora i regulisanje finansijskih institucija u Republici Kosovo. Banka postupa u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o „Centralnoj banci Republike Kosova“, u daljem tekstu kao („Zakon o CBK-u“). Prema ovom zakonu, osnovni ciljevi CBK-a su sledeći:

- da podstiče i održava stabilan finansijski sistem, uključujući i bezbedan, pouzdan i efikasan platni sistem.
- da doprinosi postizanju i održanju unutrašnje stabilnosti cena.
- da podržava opšte ekonomske politike Vlade.

Kako je propisano u Zakonu, CBK treba da deluje u skladu sa principima otvorene tržišne ekonomije sa slobodnom konkurencijom, favorizujući efikasno raspoređivanje resursa.

CBK deluje iz svojih glavnih kancelarija u Prištini. Zvanična adresa kancelarije CBK-a je sledeća:

Ul. Garibaldi br. 33

Priština, Kosovo.

Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i guverner

Organi odlučivanja CBK-a su Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i guverner. Prema članu 34. stav 2. i privremene odredbe člana 79. stav 2. Zakona o CBK-u, Odbor Centralne Banke se sastoji od guvernera, i četiri neizvršnih člana¹ i odgovoran je za nadzor sprovođenja politike, kao i nadzor nad administracijom i poslovanjem CBK-a.

Dana 31. decembra 2019. godine, Odbor Centralne Banke su činili sledeći članovi:

- Flamur Mrasori – Predsednik odbora (neizvršni)
- Fehmi Mehmeti – Guverner
- Behxhet Brajshori – Član (neizvršni)
- Nuhi Ahmeti – Član (neizvršni)

Izvršni odbor su 31. decembra 2019. godine činili Guverner, koji je predsedavajući kao i dva zamenika guvernera, i odgovoran je za sprovođenje politike CBK-a kao i za njeno poslovanje.

2. Osnova pripremanja

a) Izjava o usklađenosti

Finansijski izveštaji su sastavljeni u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja („MSFI“).

b) Osnova merenja

Finansijski izveštaji su pripremljeni na osnovu merenja specifikovanih od strane MSFI-a za svaku vrstu sredstava, obaveza, prihoda kao i rashoda. Osnova merenja je u potpunosti prikazana u računovodstvenim politikama u napomeni 3 koja je data u nastavku.

¹ Pozicija jednog neizvršnog člana je slobodna za popunjavanje.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

2. Osnova pripremanja (nastavak)

c) Funkcionalna i izveštajna valuta

Ovi finansijski izveštaji prikazani su u evrima („EUR“), koja je funkcionalna valuta CBK-a, osim ukoliko nije drugačije navedeno u analitičkoj napomeni. Ukoliko nije navedeno drugačije, finansijska informacija prikazana u evrima je zaokružena na približnu hiljadu.

d) Upotreba procenjivanja i rasuđivanja

Pripremanje finansijskih izveštaja zahteva od rukovodstva da vrši rasuđivanja, procene i pretpostavke koje utiču na primenu politike i izveštavanjem vrednostima sredstava i obaveza, prihoda i rashoda. Faktički rezultati mogu se razlikovati od onih procenjenih.

Procene i pretpostavke se razmatraju u kontinuitetu. Promene računovodstvenih procena priznaju se u periodu u kojem je promena izvršena i u narednim periodima ukoliko su one uticane. Posebno, informacije u vezi sa značajnim oblastima o proceni nesigurnosti i značajnih odluka u primeni računovodstvenih politika koje imaju značajan uticaj na primljene iznose u finansijskim izveštajima prikazani su u napomeni br. 5.

Računovodstvene politike koje su prikazane u nastavku konsistentno su primenjene u svim periodima koji su predstavljeni u ovim finansijskim izveštajima.

3. Značajne računovodstvene politike

a) Značajne računovodstvene politike

Transakcije u stranoj valuti se procenjuju u funkcionalnoj valuti po srednjem kursu koji je važio na dan transakcije. Monetarna sredstva i obaveze u stranoj valuti na datum izveštajnog perioda, proračunata su u funkcionalnu valutu po kursu koji je važio na taj datum. Dobit ili gubici od stranih valuta za monetarne stavke predstavljaju razliku između troškova amortizacije u funkcionalnoj valuti na početku perioda, korigovane za efektivnu kamatu i plaćanja u toku perioda, i troškove amortizacije u stranoj valuti iskazanoj u funkcionalnoj valuti po kursu na kraju perioda. Ne-monetarna sredstva i obaveze u stranoj valuti koja se odmeravaju po fer vrednosti su procenjene u funkcionalnu valutu po kursu koje je važio na dan na kojem je fer vrednost bila određena. Razlike stranih valuta nastale od procenjivanja priznaju se kao dobit ili gubitak.

b) Kamata

Prihodi i rashodi od kamata se priznaju kao dobit ili gubitak korišćenjem metoda efektivne kamatne stope. Efektivna kamatna stopa je stopa koja umanjuje buduće gotovinske isplate ili uplate kroz očekivano trajanje aktive ili finansijske obaveze (ili gde je moguće za jedan kraći period), do bilansne vrednosti aktive ili finansijske obaveze. Efektivna kamatna stopa se utvrđuje pri pravnom priznavanju aktive ili finansijske obaveze i ne pregledava se posle toga.

Obračun efektivne kamatne stope uključuje sve plaćene ili primljene naknade i iznose ili transakcione troškove, kao i popuste ili premije koje su sastavni deo efektivne kamatne stope.

Troškovi transakcije su dodatni troškovi koji se mogu direktno pripisati nabavci, izdavanju ili otuđenju aktive ili finansijske obaveze.

Prihodi i rashodi prikazani od kamate prikazani kao gubitak ili dobit uključuju kamate na aktivu ili finansijske obaveze po troškovima amortizacije na bazi efektivne kamatne stope.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

c) Naknada i provizije

Prihodi i rashodi od naknada i provizija koja su sastavni deo efektivne kamatne stope aktive ili finansijske obaveze uključeni su u obračun efektivne kamatne stope.

Ostali prihodi od naknada i provizija, uključujući transakcione naknade za poslovne račune, naknade za transfer sredstava i naknade za licence priznaju se kada je izvršena usluga u vezi sa njima.

Ostali rashodi za naknade i provizija odnose se uglavnom na transakcione i uslužne naknade, koje se rashoduju kada je usluga primljena.

d) Beneficije zaposlenih

CBK uplaćuje doprinose za obavezno socijalno osiguranje koji utvrđuju penzijske beneficije zaposlenih po penzionisanju. Ovi doprinosi su svrstani prema planu za definisane doprinose na osnovu kosovskog zakonodavstva. Doprinosi CBK-a se zadužuju kao rashodi u izveštaju o prihodima u trenutku kada isti nastanu.

e) Porez i podela dobitka

CBK je oslobođen poreza na dobit prema Zakonu br. 03/L-209, koji je usvojen 22. jula 2010. godine. Vidite napomenu 4 (f) o tome kako CBK raspoređuje svoj dobit.

f) Finansijska sredstva i finansijske obaveze

Klasifikacija finansijskih sredstava i finansijske obaveze

CBK je primenio MSFI 9 Finansijski instrumenti (revidiran u julu 2014.) i s tim povezane posledične izmene drugih MSFI standarda koji su na snazi za godišnje razdoblje koje započinje 1. januara 2018. ili kasnije.

Pored toga, CBK je usvojio posledične izmene MSFI 7 Finansijski instrumenti: Objavljivanja koja su primenjena na obelodanjivanja za 2019. godinu i uporedni period.

MSFI 9 uveo je nove zahteve za:

- 1) klasifikacija i merenje finansijske imovine i finansijskih obaveza,
- 2) Umanjenje vrednosti finansijskih sredstava i
- 3) Opšte računovodstvo zaštite.

Detalji ovih novih zahteva kao i njihov uticaj na finansijske izveštaje CBK-a opisani su u daljem tekstu.

CBK je primenio MSFI 9 u skladu sa prelaznim odredbama utvrđenim u MSFI 9.

(a) Klasifikacija i merenje finansijske imovine i finansijske obaveze

Datum inicijalne primene (tj. Datum na koji je CBK procenio postojeću finansijsku imovinu i finansijske obaveze u skladu sa zahtevima MSFI 9) je 1. januara 2018. Shodno tome, CBK je primenio zahteve MSFI 9 na instrumente koji i dalje se priznaju od 1. januara 2018. i nije primenjivala zahteve na instrumente koji su odustali od 1. januara 2018. godine.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i finansijske obaveze (nastavak)

Finansijska imovina CBK-a uključena u ove finansijske izvještaje klasificirana je kao finansijski instrumenti po amortiziranom trošku (po modelu drži se za naplatu) i sastoji se iz gotovine i gotovinskih ekvivalenta, vrijednosnih papira, depozitnih računa kod nerezidentnih banaka, sredstva povezana s MMF-om i druge imovine.

Finansijsko sredstvo se meri po amortizovanom trošku ako ispunjava oba sledeća uslova i nije označeno kao po FVTPL (fer vrednost kroz gubitak dobiti):

- imovina se drži u okviru poslovnog modela čiji je cilj zadržavanje sredstva za naplatu ugovornih novčanih tokova; i
- ugovorni uslovi finansijskog sredstva nastaju na određene datume u gotovinske tokove koji su isključivo plaćanja glavnice i kamata (SPPI) na preostali iznos glavnice.

CBK klasificira sve svoje finansijske obaveze mjerene po amortiziranom trošku primjenom metode efektivne kamatne stope. Prihodi od kamata ili rashodi od kamata po osnovu finansijskih obaveza mjerenih po amortiziranom trošku priznaju se u računu dobiti i gubitka.

Finansijske obaveze koje se vrednuju po amortizovanom trošku uključuju obaveze prema domaćim bankama, državnim institucijama, javnim i komercijalnim subjektima, MMF-a, pozajmica i drugih finansijskih obaveza.

i. Priznavanje

Pri početnom priznavanju, finansijsko sredstvo se klasificira mjereno po: amortiziranom trošku (AC), fer vrijednosti kroz drugi sveobuhvatni prihod (FVOCI) ili fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka (FVTPL).

Finansijska imovina ili finansijska obaveza se prvobitno priznaju po odgovarajućoj vrednosti, kojoj se dodaje, za stavku koja nije po odgovarajućoj vrednosti kroz dobit ili gubitak, transakcioni troškovi koji se mogu direktno pripisati njihovom sticanju ili izdavanju.

Kao što je gore spomenuto, CBK u svojim knjigama drži samo finansijske instrumente po amortiziranom trošku, koji ispunjavaju kriterijume modela zadržavanja za prikupljanje gotovinskih tokova.

ii. Reklasifikacija

Finansijska imovina CBK-a nije reklasifikovana posle početnog inicijalnog priznavanja, osim u periodu nakon što CBK promeni svoj poslovni model upravljanja finansijskom imovinom. Vrednost zapreka procenjuje se kroz interni ECL model CBK-a.

iii. Odjava

CBK odjavljuje aktivu kada ugovorna prava na tokove gotovine od finansijskog sredstva prestaju da važe, ili prenese ugovorno pravo na primanje ugovorenih tokova gotovine od aktive u transakciju u koju prenosi u značajnoj meri sve rizike i dobit od vlasništva nad finansijskim sredstvom. Svaka kamata u prenesenim aktivama koja je stvorena ili zadržana od strane CBK-a, priznaje se kao posebno sredstvo ili obaveza.

Po odjavi finansijskih sredstva, razlika između knjigovodstvene vrednosti sredstva (ili knjigovodstvene vrednosti dodeljene delu sredstva u transakciji), i zbira (i) dobijenih naknada (uključujući i nova dobijena sredstva minus svaka nova pretpostavljena obaveza) i (ii) bilo kojeg kumulativnog dobitka ili gubitka koji je priznat u drugim sažetim dobicima, prepoznaje se kao dobit ili gubitak.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i finansijske obaveze (nastavak)

CBK ulazi u transakcije pri čemu prenosi imovinu koja je priznata na osnovu njenog bilansa stanja, ali zadržava ili sve ili u velikoj meri sve rizike i koristi prenesene imovine ili njihov deo. U takvim slučajevima prenesena imovina se ne ukida. Primeri takvih transakcija su posudbe hartija od vrednosti i transakcije prodaje i otkupa.

U transakcijama u kojima CBK niti zadržava niti prebacuje u suštini sve rizike i koristi vlasništva nad finansijskim sredstvom i zadržava kontrolu nad imovinom, CBK nastavlja da prepoznava imovinu u meri u kojoj je stalno uključeno, a koja je određena visinom kojoj je izložena promenama vrednosti prenesenog sredstva.

CBK odjavljuje finansijsku obavezu kada su ugovorne obaveze odložene, ukinute ili kada prestanu da važe.

iv. *Izmene finansijske imovine i finansijskih obaveza*

Ako su uslovi finansijskog sredstva modifikovani, CBK procenjuje da li su novčani tokovi modifikovanog sredstva bitno različiti. Ako su novčani tokovi bitno različiti, smatra se da su ugovorna prava na gotovinske tokove iz prvobitnog finansijskog sredstva istekla. U ovom slučaju, originalno finansijsko sredstvo se ukida (videti (iii)), a novo finansijsko sredstvo se priznaje po fer vrednosti.

Ako novčani tokovi modifikovanog sredstva iskazanog po amortizovanom trošku nisu suštinski različiti, tada promena ne rezultira prestankom priznavanja finansijskog sredstva. U ovom slučaju CBK preračunava bruto knjigovodstvenu vrednost finansijskog sredstva i priznaje iznos koji proizilazi iz prilagođavanja bruto knjigovodstvene vrednosti kao modifikacioni dobitak ili gubitak u dobiti ili gubitku. Ako se takva izmena vrši zbog finansijskih poteškoća zajmoprimca, dobitak ili gubitak se iskazuje zajedno sa gubicima od umanjenja vrednosti. U ostalim se slučajevima prikazuje kao prihod od kamata

CBK ukida finansijsku obavezu kada su njeni uslovi izmijenjeni i novčani tokovi modifikovane obaveze su bitno različiti. U ovom slučaju se nova finansijska obaveza zasnovana na modifikovanim uslovima priznaje po fer vrednosti. Razlika između knjigovodstvene vrednosti ugašene finansijske obaveze i nove finansijske obaveze sa modifikovanim uslovima priznaje se *u bilansu uspeha*.

Ako se promena finansijske obaveze ne smatra priznavanjem, tada se amortizovani trošak obaveze preračunava diskontiranjem modifikovanih novčanih tokova po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi, a rezultirajući dobitak ili gubitak priznaju se u bilansu uspeha.

v. *Prebijanje*

Finansijska sredstva i obaveze se prebijaju na jednu-dругu i na neto iznosu koji je prikazan u izveštaju o finansijskom stanju i samo onda kada CBK ima zakonsko pravo da prebije ove iznose i namerava da izmiruje na neto osnovi ili da realizuje sredstvo i izmiruje obavezu istovremeno.

Prihodi i rashodi prikazuju se na neto osnovi samo kada je dozvoljeno računovodstvenim standardima, ili za dobit i gubitke koji nastaju iz grupa sličnih transakcija.

vi. *Merenje po amortizovanom trošku*

Troškovi amortizacije finansijskog sredstva ili finansijske obaveze je iznos po kome se finansijsko sredstvo ili finansijska obaveza meri prilikom početnog priznavanja, umanjenog za isplate glavnica, uz dodavanje ili oduzimanje kumulirane amortizacije koristeći metodu efektivne kamatno stope za sve razlike između priznatog početnog iznosa i iznosa pri dospeću, uz umanjenje svakog smanjenja za efekat obezvređenja.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i finansijske obaveze

vii. *Merenje fer vrednosti*

Fer (realna) je cena koja će biti uzeta za prodaju aktive, ili koja će biti isplaćena za transfer obaveza redovne transakcije između učesnika na tržištu na dan merenja.

Kada je to moguće, CBK meri fer vrednosti instrumenta koristeći kvotirane cene na aktivnom tržištu za taj instrument. Tržište se smatra kao aktiva, ukoliko su kvotirane cene brzo dostupne i predstavljaju trenutne i redovno nastale tržišne transakcije po dobrovoljnoj osnovi između strana.

Ukoliko tržište za finansijski instrument nije aktivno, CBK uspostavlja fer vrednost koristeći tehniku procene. Tehnike procene uključuju korišćenje poslednje normalne, komercijalne transakcije između dobro obavještenih strana svojevolumno (ukoliko su dostupne), upućivanje na tekuću fer vrednost drugih instrumenata koji su u suštini isti, analizu diskontovanih novčanih tokova i alternativnih modela za utvrđivanje cene. Izabrana tehnika procene omogućava maksimalno korišćenje tržišnih inputa, oslanja se što je manje moguće na procene specifične za CBK, obuhvata sve faktore koje bi učesnici na tržištu razmatrali u uspostavljanju cena i koji su u skladu sa prihvaćenom ekonomskom metodologijom za određivanje cena finansijskih instrumenata. Inputi u tehnikama procene predstavljaju razumno tržišna očekivanja i merenje faktora rizika, sadržana u finansijskom instrumentu. CBK vrednuje tehnike procene i testira ih za punovažnost upotrebom cena od tržišnih transakcija koje se mogu posmatrati u okviru istog instrumenta ili na osnovu drugih vidljivih dostupnih podataka na tržištu.

viii. *obezvređenje*

CBK priznaje ispravke gubitaka za očekivane kreditne gubitke „ECL“ za finansijsku imovinu koja je dužnički instrument i ne meri se po FVTPL. CBK meri naknade za gubitak u iznosu jednakom doživotnom ECL-u, osim za sledeće za koje se mere kao 12-mesečni ECL:

- dužničke investicione hartije od vrednosti za koje je utvrđeno da na dan izveštavanja i maju nizak kreditni rizik; i

- ostali finansijski instrumenti za koje se kreditni rizik nije značajno povećao od početnog priznavanja.

CBK smatra da će garancija duga imati nizak kreditni rizik kada je kreditno rizikovanje ekvivalentno globalno shvaćenoj definiciji „investicionog stepena“. 12-mesečni ECL deo je ECL-a koji su rezultat nepodmirenih događaja na finansijskom instrumentu koji su mogući u roku od 12 meseci nakon izveštavanja datum. Finansijski instrumenti za koje je priznato 12-mesečno ECL nazivaju se „finansijskim instrumentima faze 1“.

ECL-i za životni vek su ECL-ovi koji nastaju iz svih mogućih događaja zadataka tokom očekivanog veka finansijskog instrumenta. Finansijski instrumenti za koje se priznaje doživotna ECL, ali nisu kreditno umanjena, nazivaju se „finansijskim instrumentima faze 2“.

Merenje ECL

Model oslabljivanja ECL-a je merenje zasnovano na verovatnoći i uključuje uticaj različitih mogućih ishoda. Operativno, ovo može biti teško implementirati i odabir relevantnih ekonomskih scenarija može biti izazovan.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

Za detaljnu implementaciju ECL-a koristili smo jednostavnu metodu kojom ultimaliziramo verovatnoću default pristupa koja je:

Očekivani kreditni gubici (ECL) = Izloženo stanje prema zadanoj vrednosti (EAD) · Gubitak dat zadani (LGD) · Verovatnoća neplaćanja (PD).

EAD - Neisplaćena izloženost je bruto knjigovodstvena vrednost nakon finansijske prodaje koja pada u modelu.

LGD - Gubitak koji je zadan, koristili smo na osnovu naše interne procene i proricanja ove vrednosti, takođe zasnovanog na nekom pristupu Bazelskog rizika za odustajanje korisnika.

PD - Verovatnoća podrazumevanja je najosetljivija varijabla

ECL su procena kreditnih gubitaka na osnovu verovatnoće i mere se na sledeći način:

- finansijska sredstva koja su kreditno umanjena na datum izveštavanja: kao sadašnja vrednost svih novčanih nedostataka (tj. Razlika između novčanih tokova zbog CBK-a u skladu sa ugovorom i novčanih tokova za koje CBK očekuje da će primiti);
- finansijska imovina koja je na dan izveštavanja umanjena za kredit: razlika između bruto knjigovodstvene vrednosti i očekivanja kreditnog gubitka za iste.

g) Gotovina i njeni ekvivalenti

Radi izveštavanja u vezi sa tokovima novca, gotovina i njeni ekvivalenti obuhvataju spremne novčanice, depoziti sa bankama i aktive sa velikim tokovima originalnim dospećem kraćim od tri meseca, koja su predmet beznačajnom riziku promene njene fer vrednosti, i koje CBK koristi pri upravljanju kratkoročnim obavezama.

Gotovina i njeni ekvivalenti, održavaju se u izveštaju o finansijskom stanju po troškovima amortizacije.

h) Ulaganja u hartije od vrednosti

Hartije od vrednosti, kao što su trezorski zapisi, prvobitno se vrednuju po fer vrednosti uz dodavanje direktnih troškova transakcije i naknadno se tretiraju kao investicije koje se drže do dospeća.

Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća su nederivatna sredstva sa fiksnim ili neodredivim isplatama i fiksnim dospećem koje CBK ima pozitivnu nameru i mogućnost da drži do dospeća, i koja nisu utvrđena prema fer vrednosti kroz dobit ili gubitke.

i) Depoziti i pozajmice

Depoziti i pozajmice se u početku mere po fer vrednosti umanjenoj za inkrementalne direktne transakcione troškove, a zatim se mere po amortizovanom trošku korišćenjem.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

j) Imovina i oprema

i. Priznavanje i merenje

Stavke imovine i opreme su prikazane sa troškovima umanjenoj za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke zbog promene vrednosti.

Troškovi obuhvataju troškove koji su direktno povezani sa nabavkom opreme. Troškovi izgrađeni od samog CBK-a obuhvataju troškove materijala i direktne radne snage, ostali troškovi koji se direktno odnose na dovođenje opreme u radnom stanju koje je neophodno da bi oprema moglo funkcionisati, i troškovi demontaže, uklanjanja opreme i rekonstrukcija područja na kojem je oprema locirana.

Kupljeni kompjuterski programi koji su suštinsko važni za funkcionisanje odgovarajuće opreme kapitalizuju se kao deo te opreme.

Kada delo elementa imovine i opreme imaju različite korisne vekove trajanja, u računovodstvu evidentiraju se kao posebne stavke (glavne komponente) imovine i opreme.

ii. Naknadni troškovi

Naknadni troškovi zamene jednog dela elementa imovine i opreme priznaju se kao prenesena vrednost elementa ukoliko je moguće da će se buduće ekonomske koristi povezane sa tim delom prilivati u CBK i nabavna vrednost tog sredstva može se pouzdano odmeriti. Troškovi svakodnevnog održavanja imovine i opreme (dugoročna materijalna sredstva) priznaju se u izveštaju prihoda i rashoda kada nastanu.

iii. Deprecijacija

Deprecijacija se priznaje u izveštaju prihoda i rashoda linearnom metodom tokom procenjenog korisnog veka trajanja jednog elementa dugoročnih materijalnih sredstava.

Procena korisnog veka trajanja za tekući i komparativni period je sledeća:

	2019	2018
Investicije u zakupljenim objektima	20 godina	20 godina
Oprema	5 godine	5 godine
Računari	3 godine	3 godine
Vozila	5 godine	5 godine

Životni vek druge opreme se procenjuje pojedinačno. Metodi obezvređivanja, koristan vek trajanja i preostala vrednost se ponovo procenjuju na datum izveštavanja.

k) Nematerijalna sredstva

Računarski programi nabavljeni od strane CBK-a priznaju se po istorijskoj vrednosti, umanjenoj za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od promene vrednosti.

Naknadni troškovi računarskih programa kapitaliziraju se samo ukoliko ovi troškovi uvećavaju buduće ekonomsku dobit iz ove aktive. Ostali troškovi priznaju se u periodu kada nastanu.

Troškovi amortizacije se priznaju u izveštaju o prihodima i rashodima, zasnovan na linearnoj metodi amortizacije tokom procenjenog korisnog veka trajanja računarskog programa, počev od datuma kada je softver raspoloživ za korišćenje. Procenjeni rok trajanja računarskih programa se zasniva na proceni korišćenja tog programa bez potrebe za nekim poboljšanjem, a trenutno je to 3 do 10 godina.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

l) Obezvredivanje nefinansijske imovine

Računovodstvena vrednost nefinansijske imovine CBK-a razmatra se svakog datuma izveštavanja, radi utvrđivanja da li postoje evidencije za promenu vrednosti. Ukoliko takva evidencija postoji, onda se procenjuje nadoknadivi iznos imovine.

Gubitak po osnovi obezvređenja se priznaje kada je računovodstvena vrednost imovine ili jedinice koja generiše gotovinu veća od nadoknadive vrednosti. Jedinica koja generiše monetarna sredstva je najmanja prepoznatljiva grupa imovine koja generiše tok gotovine koji su u najvećoj meri nezavisni od ostale imovine sredstva i grupa. Gubitak po osnovi obezvređenja priznaje se u izveštaju o prihodima. Gubitak po osnovi pada vrednosti jedinica koje generišu gotovinu se raspoređuju proporcionalno među drugim imovinama jedinice (grupi jedinica) na proporcionalnoj osnovi. Nadoknadivi iznos aktive ili jedinice koja generiše gotovinu je najveća vrednost u odnosu na njenu vrednost i fer vrednosti, umanjena za troškove prodaje. U ocenjivanju upotrebne vrednosti, procenjeni budući tokovi gotovine se umanjuju do sadašnje vrednosti koristeći smanjenu stopu pre oporezivanja koja prikazuje tekuće tržišne procene vremenskih vrednosti gotovine i rizika specifičnog za aktivu.

Prethodno priznat gubitak po osnovu pada vrednosti procenjuje se svakog datuma izveštavanja u cilju potvrđivanja da li je pad vrednosti ublažen ili više ne postoji. Gubitak po osnovu pada vrednosti se anulira ukoliko postoji promena procena korišćena za utvrđivanje nadoknadivog iznosa. Gubitak po osnovu pada vrednosti se anulira samo do iznosa do kojeg računovodstvena vrednost aktive ne nadmašuje računovodstvenu vrednost koja bi bila određena, umanjnjem amortizacije i obezvređenja, i kada ne bi bilo gubitaka od pada vrednosti.

m) Finansijske obaveze

Izvori finansiranja CBK-a su depoziti iz međunarodnih, državnih, javnih, bankarskih i drugih finansijskih institucija. Finansijske obaveze se odmeravaju po amortizovanoj nabavnoj vrednosti koristeći metodu efektivne kamatne stope.

n) Prihodi od grantova

Vladini grantovi se prvobitno priznaju kao odloženi prihodi kada postoji razumno uverenje da će oni biti primljeni i da će se CBK pridržavati uslovima u vezi sa grantom. Grantovi koje dobija CBK za nastale troškove priznaju se kao dobit ili gubitak na sistematskoj osnovi u istim periodima u kojima se troškovi priznaju. Grantovi koje dobije CBK za nabavnu vrednost jedne imovine priznaju se kao dobit ili gubitak na sistematskoj osnovi tokom korisnog veka trajanja imovine.

o) Zarade finansirane od strane donatora

Određene osobe zaposlene u CBK su međunarodni stručnjaci određeni i kratkoročno finansirani od strane međunarodnih organizacija. Finansiranje od strane ovih međunarodnih organizacija između ostalog uključuje, ali nije ograničena na, isplatu zarada ovim međunarodnim stručnjacima. Kako se ova pomoć isplaćuje određenim osobama direktno od strane međunarodnih organizacija, iznos ovih plaćanja nije poznat i nije uključen u ove finansijske izveštaje.

p) Provizije

Provizija će biti priznata, kao rezultat događaja koji su se desili u prošlosti, CBK ima sadašnju pravnu ili konstruktivnu obavezu koja može da se pouzdano odmeri i kada je verovatno da će odliv resursa koji predstavljaju ekonomske koristi biti zahtevan da se obaveza izmiri. Provizije su utvrđene smanjenjem očekivanih budućih tokova gotovine po kamatnoj stopi pre oporezivanja koje reflektuje tekuće tržišne procene vremenske vrednosti gotovine i, gde je moguće, specifične rizike povezane sa obavezom.

Provizija za nepovoljne ugovore priznaje se kada očekivane koristi koje proizlaze iz CBK-a iz ugovora su niže od neizbežnih troškova nastalih ispunjavanjem obaveza prema ugovoru. Provizija se odmerava po sadašnjoj vrednosti nižoj od očekivanih troškova za raskid ugovora i očekivanih neto troškova od produženja ugovora. Pre priznavanja provizije, CBK priznaje gubitak za umanjenu vrednost sredstava povezanih sa tim ugovorom.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

q) Izmene u računovodstvenim politikama i prikazima

(i) Standardi i efektivna tumačenja za tekući period

Sledeće izmene postojećih standarda koje je izdao Odbor za međunarodne računovodstvene standarde na snazi su u tekućem izveštajnom periodu:

- **MSFI 16 „Zakupi“** (na snazi za godišnje periode koji počinju sa ili posle 1. januara 2019.),
- **Izmene i dopune MSFI 9 „Finansijski instrumenti“** - Naknade za plaćanje unapred sa negativnom nadoknadom (na snazi za godišnje periode koji su započeli 1. januara 2019. ili kasnije),
- **Izmene i dopune MRS 19 „Primanja zaposlenih“** - Promena, smanjenje ili rešenje plana (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili posle 1. januara 2019.),
- **Izmene i dopune MRS 28 „Ulaganja u akcionarska društva i preduzeća“** - Dugoročni udjeli u akcionarskim društvima i preduzećima (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili posle 1. januara 2019.),
- **Promene u raznim standardima usled „Poboljšanja MSFI (ciklus 2015-2017)“** proizišla iz godišnjeg projekta unapređenja SNRF-a (MSFI 3, MSFI 11, MRS 12 i MRS 23), uglavnom u svrhu otklanjanja nepodudarnosti i pojašnjenja efektivnih formulacija za godišnje periode koji su započeli 1. januara 2019. ili kasnije),
- **IFRIC 23 „Nesigurnost u postupanju sa porezom na dohodak“** (na snazi za godišnje periode koji počinju sa ili posle 1. januara 2019.).

Primena ovih standarda, izmena i tumačenja nema značajnog uticaja na finansijske izveštaje CBK u tekućem periodu.

ii) Standardi i tumačenja u pitanju još nisu usvojeni

Na dan autorizacije ovih finansijskih izvještaja, IASB je objavio sljedeće standarde, revizije i tumačenja, ali još uvijek nisu na snazi i CBK ih nije usvojila prerano:

- **Izmene i dopune MSFI 3 „Poslovne kombinacije“** - Definisane poslovanja (na snazi za poslovne kombinacije za koje je datum kupovine na dan ili nakon početka prvog godišnjeg izveštajnog perioda počev od 1. januara 2020. ili posle njega i za kupovinu imovine koja se dogodi u ili posle početka tog perioda).
- **Izmene i dopune MSFI 10 „Konsolidovani finansijski izveštaji“ i MRS 28 „Ulaganja u akcionarska društva i preduzeća“** - prodaja ili doprinos imovine između investitora i njegovog partnera ili zajedničko ulaganje i dalje izmene (datum stupanja na snagu odložen za jedan neodređeni rok do kapitalni metod je završen),
- **Izmene i dopune MRS 1 „Predstavljanje finansijskih izveštaja“ i MRS 8 „Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške“** - Definicija materijala (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili posle 1. januara 2020.)
- **Promjene referenci u konceptualnom okviru na MSFI standarde** (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2020.).
- **MSFI 17 „Ugovori o osiguranju“** (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili posle 1. januara 2021.).

CBK je odlučila da ne usvaja ove standarde, revizije i tumačenja pre njihovog datuma stupanja na snagu. Centralna CBK očekuje da usvajanje ovih standarda, revizija i tumačenja neće imati značajan uticaj na finansijske izveštaje CBK.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

q) Promena računovodstvene politike (nastavak)

CBK je prvobitno usvojila MSFI 9 (vidi (I)) i MSFI 15 (vidi (II)) od 1. januara 2018 u ovim finansijskim izveštajima. Od 1. januara 2018. godine, broj drugih novih standarda takođe je na snazi ali oni nemaju materijalnog uticaja na finansijske izveštaje CBK-a. Efekat početne primene ovih standarda je ograničen na MSFI 9 i uglavnom se pripisuje sledećem:

- promene u klasifikaciji i kategorijama merenja finansijske imovine i obaveza (videti napomenu 3 (f));
- gubici od umanjenja vrijednosti priznati na finansijskim sredstvima (vidi napomenu 9); i
- dodatna obelodanjivanja u vezi sa MSFI 9 (videti napomene 9 i 10).

Izuzev promena dole, CBK je dosledno primenjivao računovodstvene politike kao što je navedeno u Napomeni 3 na sva perioda predstavljena u ovim finansijskim izveštajima.

Uticaj MSFI 9 (IFRS 9) u 2018 godini

Izveštaj o finansijskom položaju

	Kao što je prethodno predstavljeno	usklađivanje za Očekivani kreditni gubitak	Ponovo iskazano
31-Dec-18			
Hartije od vrednosti	758,890	(683)	758,207
Plasmani na tržištu novca	183,734	(158)	183,576

Izveštaj o dobiti i gubitku

	Kao što je prethodno predstavljeno	usklađivanje za Očekivani kreditni gubitak	Ponovo iskazano
Neto dobit za godinu	2,188	(254)	1,934

U hiljadama evra	Statutni fond	Rezervni fond	Revalorizacione rezerve	Zadržane zarade	Ukupno
Stanje na dan 1. januara 2018	30,000	22,683	-	(881)	51,802
Uticaj MSFI 9	-	-	-	(587)	(587)
Ponovo iskazano stanje na dan 1. januara 2018	30,000	22,683	-	(1,468)	51,215
Transfer u rezervni fond	-	(1,468)	-	1,468	-
Ponovo iskazano stanje transakcije propisane zakonom	-	(1,468)	-	1,468	-
Dobit za godinu	-	-	-	2,188	2,188
Uticaj MSFI 9	-	-	-	(254)	(254)
Ponovo iskazano stanje ukupnog sveobuhvatnog prihoda za godinu	-	-	-	1,934	1,934
Ponovo iskazano stanje na dan 31. decembra 2018	30,000	21,215	-	1,934	53,149

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

q) Promena računovodstvene politike (nastavak)

I. MSFI 9 Finansijski instrumenti

MSFI 9 utvrđuje zahteve za priznavanje i merenje finansijske imovine, finansijskih obaveza i nekih ugovora o kupovini ili prodaji nefinansijskih stavki. Ovaj standard zamjenjuje MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i mjerenje. Zahtevi MSFI 9 predstavljaju značajnu promenu u odnosu na MRS 39. Novi standard donosi fundamentalne promene u računovodstvu finansijskih sredstava i određenim aspektima računovodstva finansijskih obaveza.

Kao rezultat usvajanja MSFI 9, CBK je usvojio posledične izmene MRS 1 Presentacija finansijskih izveštaja, koje zahtevaju odvojeno predstavljanje u izveštaju o dobiti ili gubitku i drugom sveobuhvatnom prihodu od kamata izračunatih korišćenjem metode efektivne kamate.

Pored toga, CBK je usvojio posledične izmene MSFI 7 Finansijski instrumenti: Objavljivanja koja se primenjuju na obelodanjivanja oko 2018. godine, ali nisu primenjena na uporedne informacije. Ključne promene računovodstvenih politika CBK-a koje su rezultat usvajanja MSFI 9 sažeto su u nastavku. Potpuni uticaj usvajanja standarda prikazan je u napomenama 9 i 10.

MSFI 9 sadrži tri glavne klasifikacione kategorije za finansijsku imovinu: mereno po amortizovanom trošku, fer vrednosti kroz drugi sveobuhvatni prihod (FVOCI) i fer vrednost kroz dobitak ili gubitak (FVTPL). Klasifikacija MSFI 9 uglavnom se zasniva na poslovnom modelu u kojem se upravlja finansijskim sredstvom i njegovim ugovornim novčanim tokovima. Standard eliminiira prethodne MRS 39 kategorije koje se drže do dospelja, zajmove i potraživanja i raspoložive za prodaju. Za objašnjenje kako CBK klasifikuje finansijsku imovinu prema MSFI 9, pogledajte napomenu 3 (f).

MSFI 9 uglavnom zadržava postojeće zahteve u MRS 39 za klasifikaciju finansijskih obaveza. Za objašnjenje kako CBK klasifikuje finansijske obaveze u skladu sa MSFI 9, pogledajte napomenu 3 (f).

Sljedeće tablice prikazuju usklađivanje izvorne klasifikacije prema MRS 39 i novu klasifikaciju prema MSFI 9 za svaku klasu finansijske imovine i finansijskih obaveza CBK-a na dan 1. januara 2018. godine.

1. januara 2018. godine

Financial asset	Kategorija mjerenja prema MRS 39	Kategorija mjerenja prema MSFI 9	Knjigovodstvena vrednost	
			prema MRS 39	prema MSFI 9
Gotovina	Kredit i potraživanja	Amortizovani trošak	188,547	188,547
Tekući računi sa stranim bankama	Kredit i potraživanja	Amortizovani trošak	422,845	422,845
Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne Depoziti sa stranim Sredstva vezana za MMF Ostala sredstva	Investicije koja se drže do dospelja	Amortizovani trošak	592,712	592,159
	Kredit i potraživanja	Amortizovani trošak	68,178	67,591
	Kredit i potraživanja	Amortizovani trošak	325,764	325,764
	Kredit i potraživanja	Amortizovani trošak	7,927	7,927
TOTAL FINANCIAL			1,605,973	1,604,833

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

q) Promena računovodstvene politike (nastavak)

I. MSFI 9 Finansijski instrumenti (nastavak)

Financial liabilities	Kategorija mjerenja prema MRS 39	Kategorija mjerenja prema MSFI 9	1. januara 2018 godine	
			Knjigovodstvena na vrednost prema MRS 39	Knjigovodstvena vrednost prema MSFI 9
Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama	Amortizovani trošak	Amortizovani trošak	331,826	331,826
Obaveza prema računima povezanim sa MMF-om	Amortizovani trošak	Amortizovani trošak	318,617	318,617
Obaveze prema vladinim institucijama	Amortizovani trošak	Amortizovani trošak	811,341	811,341
Obaveze prema javnim i komercijalnim institucijama	Amortizovani trošak	Amortizovani trošak	95,807	95,807
Obaveze od zaduživanja	Amortizovani trošak	Amortizovani trošak	2,266	2,266
Ostale obaveze	Amortizovani trošak	Amortizovani trošak	2,047	2,047
TOTAL FINANCIAL LIABILITIES			1,561,904	1,561,904

MSFI 9 zamjenjuje model „nastalih gubitaka“ u MRS 39 modelom „Očekivani kreditni gubitak“. Novi model umanjenja vrednosti se takođe primenjuje na određene kreditne obaveze i ugovore o finansijskoj garanciji, ali ne i na kapitalna ulaganja. Prema MSFI 9, kreditni gubici priznaju se ranije nego u skladu sa MRS 39. Za objašnjenje kako CBK primenjuje zahteve za umanjenje vrednosti MSFI 9, pogledajte Napomenu 3 (f).

Promjene u računovodstvenim politikama koje su posljedica usvajanja MSFI 9 primijenjene su retrospektivno, osim kako je opisano u nastavku:

- Uredni periodi nisu obnovljeni. Razlike u knjigovodstvenim iznosima finansijske imovine i finansijskih obaveza proisteklih iz usvajanja MSFI 9 priznaju se u rezervama na dan 1. januara 2018. Prema tome, informacije predstavljene za 2017. ne odražavaju zahteve MSFI 9 i stoga nisu uporedive sa informacijama predstavljene za 2018. godinu u skladu sa MSFI-om 9. CBK je koristio izuzeće da ne bi ponovio uporedna razdoblja, ali uzimajući u obzir da su izmene MSFI-ja 9 u MRS 1 uvele zahtev da se „prihod od kamata obračunava korišćenjem efektivne kamatne stope“ prikazuje kao posebna stavka u izveštaju o dobiti ili gubitku i OCI (drugi sveobuhvatni prihod) CBK je promenio opis stavke sa „prihoda od kamata“ prijavljenih u 2018. godini u „prihod od kamata izračunatih korišćenjem metode efektivne kamate“
- Određivanje poslovnog modela u kojem se drži finansijsko sredstvo izvršeno je na osnovu činjenica i okolnosti koje su postojale na dan početne primene.
- Ako je dužnička garancija imala nizak kreditni rizik na dan početne primene MSFI 9, tada je CBK pretpostavila da se kreditni rizik od sredstva nije značajno povećao od njegovog početnog priznavanja.

II. MSFI 15 Prihodi od ugovora sa klijentima

MSFI 15 uspostavlja sveobuhvatan okvir za utvrđivanje da li se, koliko i kada se prihod priznaje. Zamenio je MRS 18 Prihodi, MRS 11 Ugovori o izgradnji i njihova tumačenja.

CBK je prvobitno primenio MSFI 15 1. januara 2018. retrospektivno u skladu sa MRS 8 bez ikakvih praktičnih sredstava. Usvajanje MSFI 15 nije uticalo na vreme ili iznos prihoda od naknada i provizija CBK-a.

4. Upravljanje finansijskim rizicima

a) Uvod i pregled

CBK je izložena sledećim rizicima, od upotrebe finansijskih instrumenata:

- Kreditni rizik
- Poslovni rizik
- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizik

Ova napomena daje informaciju o izloženosti CBK-a svakom od pomenutih rizika, ciljeva, politika i procedura CBK-a, za vrednovanje i upravljanje rizicima, kao i upravljanje kapitalom CBK-a. Naknadne kvantitativne i kvalitativne napomene su uključene tokom ovih finansijskih pregleda.

Struktura upravljanja rizikom

Upravni Odbor Centralne Banke ima sveobuhvatnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor okvira za upravljanje rizikom CBK-a. Rukovodstvo CBK-a redovno izveštava preko Izvršnog odbora Upravnom odboru o postupcima upravljanja rizikom. Izvršni odbor i Investicioni komitet imaju obavezu za razvijanje i nadgledanje politika upravljanja rizikom CBK-a. Ove politike su sprovedene od organizacionih jedinica.

Politike za upravljanje rizikom CBK-a su uspostavljene da identifikuju i prepoznaju rizike sa kojima se CBK suočava, da uspostavi pogodne granice rizika i kontrole, i da nadgleda rizike i pridržavanje granica. Politike i sistemi upravljanja rizikom se redovno pregledaju kako bi reflektovali promene u tržišnim uslovima, proizvoda i ponuđenih usluga. CBK, kroz standarde i procedure obuke i upravljanja, ima za cilj da razvije disciplinovanu i konstruktivnu kontrolnu okolinu, u kojoj svi zaposleni razumeju svoje uloge i obaveze.

Revizorski komitet CBK-a je odgovoran za nadgledanje i razmatranje usaglašenosti politika i procedura upravljanja rizikom, kao i za razmatranje adekvatnosti okvira za upravljanje rizikom u odnosu sa rizicima sa kojima se suočava CBK. Revizorski komitet CBK-a je pomognut u ovim funkcijama od strane Odeljenja za internu reviziju. Interna revizija preduzima i regularne i ad-hoc preglede kontrola i procedura upravljanja rizikom, rezultati koji se izveštavaju preko šefa unutrašnje revizije za Revizorski komitet.

b) Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik koji podrazumeva da će CBK pretrpeti gubitak zbog toga što ugovorne strane neće uspeti izvršiti svoje ugovorne obaveze, i proizlazi uglavnom iz investicije u hartijama od vrednosti i depozitima (na tržištu novca ili tekućem računu) u drugim bankama od strane CBK-a.

Upravljanje kreditnim rizikom

i. Investicije i izloženost prema drugim bankama

CBK ograničava izloženost kreditnom riziku preko investiranja samo u hartije od vrednosti izdatih od vlada zemlja članica EU-a i držanjem depozita u stranim bankama čije su kratkoročne obaveze rangirane u jednu od dve najviše kategorije od strane međunarodno priznatih agencija. Uzimajući u obzir kreditni rejting, rukovodstvo ne očekuje da strane neće izvršiti svoje obaveze.

Upravljanje rizikom vrši se putem:

- ograničavanje obima i trajanja finansijskih instrumenata,
- Ograničavanje izdavaoca drugih ugovornih strana, prihvatljivim kreditnim rejtingom na nivou ulaganja i više,
- Ograničite maksimalnu količinu i koncentraciju sa protivnicima.

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak) Upravljanje kreditnim rizicima (nastavak)

ii. Izloženost prema kreditnom riziku

Maksimalna izloženost kreditnom riziku 31. decembra 2018. godine i 31. decembra 2019. godine se prikazuje računovodstvenom vrednošću gotovine, tekućim računima u nerezidentnim bankama, trezorskim zapisima i depozitima u nerezidentnim bankama. Za detalje izloženosti vidite Napomene 8, 9 i 10.

Nijedna od izloženosti CBK-a nije dospela ili obezvređena. Nema promena u politikama upravljanja kreditnim rizikom iz prethodnih godina. CBK ne drži nijedan kolateral ili ostalo kreditno povećanje protiv izloženosti kreditnom riziku.

Očekivano merenje kreditnog gubitka:

Finansijska sredstva koja spadaju u opseg očekivanog kreditnog gubitka kod CBK-a su:

- Tekući računi i depoziti kod stranih banaka
- hartije od vrednosti,
- Ostala potraživanja koja su povezana sa iznad dva elementa, ako postoje.

Osnovni kriterijumi za definisanje izloženosti su kreditni rejting. Kreditni rejting se uzima od agencija za kreditni rejting.

Naše brašno za naše izlaganje je investicionog nivoa. Zbog toga ne ulažemo ispod tog razreda.

Model umanjenja finansijske imovine definiše tri faze kreditnog nivoa, pri početnom priznavanju i promene u kreditnom kvalitetu nakon početnog priznavanja. Te faze se mogu sumirati na sledeći način:

1. Prva faza raspodjele izloženosti - finansijska sredstva koja se tretiraju kao izloženost niskom ili srednjem riziku, sva koja spadaju u to svrstavaju se u fazu 1 pri prepoznavanju paljenja. Prema našoj internoj proceduri, nije nam dozvoljeno da ulažemo u veću izloženost kreditnom riziku. Na osnovu toga svaka investicija pri početnom priznavanju raspoređuje se u 1. fazu izloženosti.
2. Faza 2 raspodjele izloženosti - ako imamo značajno povećanje od početnog priznavanja, finansijska imovina koja se nalazi u fazi 1 prešla je na drugu fazu.
3. Faza 3 raspodjele izloženosti - kriterijumi koji prelaze finansijsku imovinu u fazu 3 određuju se iz statusa zadatka finansijske imovine.

Procjena se vrši na osnovu početnog priznavanja i na datum izvještajnog perioda. Model koji se koristi za fazu 1 distribucije je 12 meseci životnog veka, ali može biti u zavisnosti od složene kreditne izloženosti ako imamo značajne promene u povećanju kreditnog rizika i kreditnog umanjenja portfelja finansijske imovine.

Značajna promena u povećanju kreditnog rizika kao kriterijuma za prelazak iz 1. faze u drugu fazu, kada prelazi iz investicionog razreda u neinvesticijski razred kompozitnog kreditnog rejtinga portfelja.

Definicija podrazumevanog:

Zadati kriterijumi treba da se zasnivaju na objektivnim dokazima o:

- Dužnici, značajne finansijske poteškoće
- kada je u pitanju kršenje ugovornih obaveza, u pogledu glavnice i kamata,
- kada se dogodi bilo kakvo restrukturiranje postojećih uslova servisiranja obaveza iz finansijskog instrumenta,
- jasan dokaz / verovatnoća da dužnik ide u stečaj i / ili likvidaciju,
- Piše da nije aktivan na tržištu trgovanja.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak) Upravljanje kreditnim rizicima (nastavak)

	2019			2018		
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Faza 1	Faza 2	Faza 3
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	108,863	-	-	34,797	-	-
Hartije od vrednosti	577,135	-	-	758,890	-	-
Plasmani na tržištu novca	249,080	-	-	183,734	-	-
Bruto knjigovodstvena vrijednost	935,078	-	-	977,421	-	-
Očekivane kreditne gubitke	106	-	-	(234)	-	-
Neto iznos	935,184	-	-	977,187	-	-

	2019			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2019				
Transfer u Fazi 1	841	-	-	841
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	(106)	-	-	(106)
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
At 31 Decembar 2019	735	-	-	735

	2018			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2018	-	-	-	-
Uticaj usvajanja MSFI 9 od 1. januara	587	-	-	587
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	254	-	-	254
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
At 31 Decembar 2018	841	-	-	841

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

c) Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti je rizik da CBK neće biti u mogućnosti da izmiri u datom vremenu svoje dospеле obaveze u vezi sa finansijskim obavezama.

Upravljanje rizikom likvidnosti

Stav CBK-a upravljanju likvidnosti je da osigura, koliko je to moguće, da će uvek imati dovoljno likvidnosti kako bi izvršila svoje obaveze na vreme, kako pod normalnim tako i pod nepovoljnim uslovima, bez nastanka neprihvatljivih gubitaka ili oštećenjem reputacije CBK-a.

Politike za nadgledanje i rešavanje rizika likvidnosti su uspostavljene od strane Upravnog odbora. CBK upravlja rizikom likvidnosti, preko investiranja u kratkoročne depozite u nerezidentnim bankama i držanja adekvatne količine gotovine u svom trezoru. Politike upravljanja likvidnosti su uspostavljene tako da osiguraju da i pod nepovoljnim uslovima, CBK je u poziciji da ispuni svoje obaveze. Dnevna pozicija likvidnosti se nadgleda i redovni testovi stresa likvidnosti su sprovedeni u svetlu različitih okolnosti, pokrivajući normalne i negativne tržišne uslove. Sve likvidne politike i procedure podležu pregledu i odobravanju od strane rukovodstva CBK. Dnevni izveštaji koji se odnose na likvidnu poziciju CBK se redovno podnose članovima Investicionog komiteta od strane Odeljenja za upravljanje sredstvima.

Izloženost prema riziku likvidnosti

Preostala ugovorna dospeća za finansijske obaveze, isključujući buduća plaćanja kamate

	Napomena	Knjigovodstvena vrednost	Manje od mesec dana	1-3 meseca	3 meseca do 1 godine	1 godina do 5 godine	preko 5 godine
31. decembar 2019.							
<i>Nederivativne obaveze</i>							
Prema domaćim komercijalnim bankama	15	414,942	414,942	-	-	-	-
Prema vezanim računima sa MMF-	16	297,236	173,308	20,917	37,494	65,517	-
Prema vladinim institucijama	17	719,819	719,819	-	-	-	-
Prema javnim i komerc. inst.	18	52,167	52,167	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	2,266	-	-	-	907	1,359
Ostale domaće obaveze	20	756	756	-	-	-	-
		1,487,186	1,360,992	20,917	37,494	66,424	1,359
31. decembar 2018.							
<i>Nederivativne obaveze</i>							
Prema domaćim komercijalnim bankama	15	343,394	343,394	-	-	-	-
Prema vezanim računima sa MMF-om	16	321,854	161,711	4,265	25,590	130,288	-
Prema vladinim institucijama	17	762,901	762,901	-	-	-	-
Prema javnim i komerc. inst.	18	110,863	110,863	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	2,266	-	-	-	680	1,586
Ostale domaće obaveze	20	756	756	-	-	-	-
		1,542,034	1,379,625	4,265	25,590	130,968	1,586

Nekamatne finansijske obaveze nisu uključene u gornju tabelu.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine (u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

c) Rizik likvidnosti (nastavak)

Prethodna tabela prikazuje diskontne tokove gotovine finansijskih obaveza CBK-a na osnovu njenog ranije mogućeg dogovornog dospeća. Za upravljanje rizikom likvidnosti po osnovu finansijskih obaveza, CBK čuva likvidna sredstava koja obuhvataju gotovinu i njene ekvivalente i hartije od vrednosti za koje postoji aktivno i likvidno tržište.

d) Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik čije su promene rasprostranjene u tržišnim cenama, kao što su kamatna stopa, cena kapitala, devizni kursevi i krediti (nerelevantni za promene u kreditnom stanju dužnika/poverioca) će uticati na prihode CBK-a ili na vrednost posedovanih finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je da rukovodi i kontroliše izloženost na tržišni rizik u okviru prihvatljivih parametara, optimizirajući povraćaj investicija.

Upravljanje tržišnim rizikom

Poslovne aktivnosti CBK-a su predmet rizika fluktuacije kamatne stope do nivoa gde aktive i obaveze koja snose kamatu dospevaju ili se ponovo vrednuju u različito vreme ili u različitim iznosima. Sredstva i obaveze sa promenljivim kamatnim stopama, izložene su osnovnim rizikom, koji predstavlja razliku u ponovnom vrednovanju različitih indeksa sa promenljivim kamatnim stopama.

Aktivnosti upravljanja rizikom su usmerene ka optimizaciji neto prihoda od kamata, na osnovu nivoa tržišnih kamatnih stopa koja su konzistentna sa poslovnim strategijama CBK-a. Izloženost CBK-a na tržišni rizik je povezan samo za netržišnim portfolijima.

Izloženost prema riziku od kamatne stope – netržišni portfolio

Glavni rizik na koji je netržišni portfolio izložen je rizik gubitka od fluktuacije u budućim tokovima gotovine ili fer vrednosti finansijskih instrumenata kao rezultat promene u tržišnim kamatnim stopama. Rizik kamatne stope se upravlja uglavnom preko praćenja razlika u kamatnim stopama i postojanja unapred odobrenih limita za interval ponovnog vrednovanja. Investicioni komitet je autoritet koji prati sprovođenje ovih limita. Pregled pozicija CBK-a u vezi sa razlikom između kamatnih stopa netržišnog portfolija je sledeći:

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

Izloženost prema riziku kamatne stope – netržišna portfolija

31. decembar 2019.	napomena	Knjigovodstvena vrednost	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-5 godine	preko 5 godine
Tekući računi sa stranim bankama	8	108,863	108,863	-	-	-	-
Hartije od vrednosti (Obveznice i trezorski zapisi)	9	576,616	-	100	150	486,309	90,057
Depoziti sa stranim bankama	10	248,864	9,080	20,000	219,784	-	-
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	11	214,090	81,480	-	-	132,610	-
Ukupno		1,148,433	199,423	20,100	219,934	618,919	90,057
Obaveze prema domaćim bankama	15	(414,942)	(414,942)	-	-	-	-
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	(219,664)	(95,736)	-	-	(123,928)	-
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(719,819)	(719,819)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	(52,167)	(52,167)	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	(2,266)	-	-	-	-	(2,266)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-	-
Ukupno		(1,409,614)	(1,283,420)	-	-	(123,928)	(2,266)
Razlika		(261,181)	(1,083,997)	20,100	219,934	494,991	87,791

31. decembar 2018	Napomena	Knjigovodstvena vrednost	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-5 godine	preko 5 godine
Tekući računi sa stranim bankama	8	34,797	34,797	-	-	-	-
Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi)	9	758,207	-	-	5,998	752,209	-
Depoziti sa stranim bankama	10	183,576	8,734	-	174,842	-	-
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	11	242,849	82,706	-	-	160,143	-
Ukupno		1,219,429	126,237	-	180,840	912,352	-
Obaveze prema domaćim bankama	15	(343,394)	(343,394)	-	-	-	-
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	(245,447)	(85,304)	-	-	(160,143)	-
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(762,901)	(762,901)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	(110,863)	(110,863)	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	(2,266)	-	-	-	-	(2,266)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-	-
Ukupno		(1,465,627)	(1,303,218)	-	-	(160,143)	(2,266)
Razlika		(245,357)	(1,176,981)	-	180,998	752,892	(2,266)

Aktivnosti i finansijske obaveze koje ne nose kamatu nisu uključene u gore navedenoj tabeli.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak) (d) Tržišni rizici (nastavak)

Opšti nekomercijalni rizik od netržišne kamatne stope upravljane su od strane Odeljenja za upravljanje sredstvima, koje koristi ulaganja u hartije od vrednosti i depozite u bankama za upravljanje opštim rizikom koji nastaje iz nekomercijalnih aktivnosti CBK-a.

Upravljanje rizikom kamatne stope nasuprot granici promene kamatne stope je dopunjeno praćenjem osetljivosti sredstava i obaveza CBK-a na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa. Standardni scenariji koji se redovno koriste, obuhvataju paralelni pad ili rast u krivama povraćaja od 100 baznih poena (bp). Analiza bankarske osetljivosti na povećanje ili smanjenje tržišnih kamatnih stopa (pretpostavljeno nesimetrično kretanje u krivama povraćaja i konstantno stanje bilansa stanja) je kao što sledi:

2019

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	2,612	(2,612)

2018

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	2,454	(2,454)

Izloženost prema ostalim tržišnim/valutnim rizicima – netržišnih portfolija

CBK je izložena prema SDR u vezi sa svojim sredstvima i obavezama u MMF, koje ih redovno prati. Izloženost CBK-a valutnom riziku je kao što sledi:

2019

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	56	(56)

2018

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	26	(26)

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

31. decembar 2019.	EUR	USD (EUR ekvivalent)	SDR (EUR ekvivalent)	Ukupno
Aktive				
Gotovina	302,166	-	-	302,166
Tekući računi sa stranim bankama	108,615	248	-	108,863
Trezorski zapisi	576,616	-	-	576,616
Depoziti sa stranim bankama	239,784	9,080	-	248,864
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	535	-	297,810	298,345
Ostala sredstva	1,700	-	-	1,700
Ukupno	1,229,416	9,328	297,810	1,536,554
Obaveze				
Obaveze prema domaćim bankama	414,942	-	-	414,942
Obaveze prema računima povezanim sa MMF-om	541	-	296,695	297,236
Obaveze prema vladinim institucijama	719,819	-	-	719,819
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	52,167	-	-	52,167
Od zaduživanja	2,266	-	-	2,266
Ostale domaće obaveze	1,778	-	-	1,778
Ukupno	1,191,514	-	296,695	1,488,209
Neto pozicija za strane valute	37,902	9,328	1,115	48,345

31. decembar 2018.	EUR	USD (EUR ekvivalent)	SDR (EUR ekvivalent)	Ukupno
Aktive				
Gotovina	285,376	-	-	285,376
Tekući računi sa stranim bankama	34,574	223	-	34,797
Trezorski zapisi	758,207	-	-	758,207
Depoziti sa stranim bankama	174,842	8,734	-	183,576
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	722	-	325,329	326,051
Ostala sredstva	1,411	-	-	1,411
Ukupno	1,255,132	8,957	325,329	1,589,418
Obaveze				
Obaveze prema domaćim bankama	343,394	-	-	343,394
Obaveze prema računima povezanim sa MMF-om	724	-	321,130	321,854
Obaveze prema vladinim institucijama	762,901	-	-	762,901
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	110,863	-	-	110,863
Od zaduživanja	2,266	-	-	2,266
Ostale domaće obaveze	1,797	-	-	1,797
Ukupno	1,221,946	-	321,130	1,543,075
Neto pozicija za strane valute	33,186	8,957	4,199	46,343

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine (u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizik (nastavak)

CBK uglavnom posluje u evrima, dok strane valute u kojima CBK deluje su pretežno „Posebna prava na podizanje“. Kursevi upotrebljeni za preračun 31. decembra 2019. i 2018. godine su bili sledeći:

	2019	2018
	EUR	EUR
1 SDR	1.23588	1.21424
1 USD	0.89015	0.87336

SDR su dodatna devizna rezervna sredstva kao podrška spoljnim razmenama/transakcijama, koje su definisane i održavana od strane Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Iako SDR nisu same po sebi valute, one predstavljaju potencijalni zahtev za valutom država članica MMF-a za koje mogu biti razmenjena. SDR su nastala 1969. godine da se ublaži nedostatak aktive u poželjnim valutama tog vremena, kao što su američki dolar i zlato, vrednost SDR-a je utvrđuje se kao prosečna korpa četiri glavnih valuta, evra, dolara, britanske funte, i japanskog jena.

USD- su sredstva na tekućem računu i oročenja tokom noći (kao repo) sa Federeal Rezerve New York.

(e) Poslovni rizik

Poslovni rizik predstavlja rizik od nastanka direktnih ili indirektnih gubitaka prouzrokovanih nizom faktora koji se mogu odnositi na procese, osoblje, tehnologiju i infrastrukturu CBK-a, kao i na osnovu spoljnih faktora koji se ne odnose na kreditni, tržišni i rizik likvidnosti, kao što su pravni i regulatorni zahtevi, kao i generalno priznati standardi za korporativno ponašanje. Poslovni rizik potiče iz svih aktivnosti CBK-a i njim su suočene sve organizacione jedinice.

Cilj CBK-a je da upravlja poslovnim rizikom, i zbog toga je osnovala Odeljenje za upravljanje rizikom (koja trenutno ima pod upravljanjem samo procenu poslovnog rizika) i da izbalansira sprečavanje finansijskih gubitaka i oštećenja reputacije CBK-a sa upravljanjem efektivnim troškovima.

Dok, primarna odgovornost za razvoj i implementaciju kontrole poslovnog rizika spada na rukovodeći kadar u okviru svake organizacione jedinice. Ova odgovornost je praćena razvojem opštih standarda CBK-a za upravljanjem poslovnim rizikom u sledećim oblastima:

- zahtevi za odgovarajućom podelom dužnosti i odgovornosti, uključujući nezavisne ovlašćenja transakcija;
- zahtevi za ocenjivanje i nadgledanje transakcija;
- usklađivanje sa regulativnim i zakonskim uslovima;
- dokumentovanje obavljenih kontrola i procedura;
- zahtevi za periodične procene poslovnog rizika i usklađenosti kontrola i procedure za upravljanje ovim rizikom;
- zahtevi za izveštavanje u vezi sa nastalim poslovnim gubicima sa predlogom za korektivne radnje;
- razvoj vanrednih planova;
- stručna obuka i usavršavanje;
- standardi etike i ponašanja; i
- smanjenje rizika, uključujući i osiguranje, gde je efektivno.

Usklađivanje sa standardima CBK-a je podržana procesom periodičnog izveštavanja o efektu interne revizije preko Odeljenja za upravljanje rizikom i planiranom ad hoc kontrolama od strane Internog revizora.

Nalazi segmenata nezavisnih revizora koji su navedeni kao Odeljenje za upravljanje rizikom i internom revizijom su predmet diskusija rukovodstva organizacione jedinice na koje se ovi rezultati odnose i zaključci se šalju Revizorskom komitetu i rukovodstvu CBK-a.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(f) Upravljanje kapitalom

U skladu sa Zakonom, CBK će uspostaviti i održavati opštu rezervu. Opšta rezerva ne može se koristiti osim za potrebe pokrivanja gubitaka podržanih od CBK. Pored toga, CBK će uspostaviti nerealizovane revalorizacione rezervne račune na račun nerealizovanih dobitaka i gubitaka zahvaljujući svojoj poziciji sa SDR.

U skladu sa Zakonom br. 03/L-209, neto dobit ili neto gubitak CBK-a je obračunat u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

Raspoloživa dobit za raspodelu će se utvrđivati:

- oduzimanjem od neto dobiti ukupan iznos nerealizovanih revalorizacionih prihoda, i alokacijom ekvivalentnog iznosa odgovarajućem računu nerealizovanih revalorizacionih rezervi, i
- oduzimanjem od odgovarajućeg računa rezervi nerealizovanih revalorizacija i dodavanjem na raspodeljenom dobitku iznos bilo kog nerealizovanog dobitka koji je oduzet od neto dobitka za jednu ili više prethodnih godina i koji je realizovan tokom tekuće finansijske godine.

Nerealizovani revalorizacioni gubici biće prebačeni na odgovarajuće račune nerealizovanih revalorizacionih rezervi sve dok ovi računi rezervi revalorizacije imaju bilans nula, nakon čega će se gubici pokrivati ovogodišnjim dobitkom, zatim od strane opštih rezervi, a potom od ovlašćenog kapitalnog računa.

Neto dobit će prvenstveno biti raspodeljen na opšte rezerve dok će se ukupan iznos osnivačkog kapitala i opštih rezervi poravnati sa pet procenata (5 %) od monetarnih obaveza Centralne banke.

Deo od 50% neto bilansa prihoda realizovanih nakon ispunjavanja kriterijuma od 5% kako je gore navedeno je potrebno da bude prebačeno u Ministarstvo finansija. Preostalih 50% od raspodeljenih prihoda je potrebno da se odredi na račun opštih rezervi CBK-a.

(g) Upravljanje aktivom

U skladu sa Zakonom 03/L-209 i Zakonom 03/L-048 CBK-u je dodeljena odgovornost za izradu i upravljanje ovlašćenim investicijama u ime Ministarstva finansija.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

5. Upotreba procenjivanja i pretpostavki

Rukovodstvo raspravlja sa Odborom Centralne Banke o razvoju, izboru i predstavljanju računovodstvenih politika i kritičnih procena CBK-a, i o primeni ovih politika i procena. Procene i pretpostavke neprekidno se procenjuju i zasnivaju se na istorijskom iskustvu i ostalim faktorima, uključujući očekivanja budućih događaja koji se veruje da su razumni u datim okolnostima.

Ova podaci za objašnjenje su osnovni deo upravljanja finansijskim rizikom (vidi napomenu 4).

Ključni izvori neizvesnosti u vrednovanju

Rezervisanja za kreditne gubitke

Sredstva koja se registrovana po troškovima amortizacije procenjuju se za identifikaciju pada vrednosti aktive, na osnovu politika objašnjenih u 3(f)(vi). Specifična komponenta u ukupnom iznosu provizija za pad vrednosti se primenjuju za finansijska sredstava koja su procenjena pojedinačno i zasniva se na osnovu najbolje procene upravljanja aktuelnom vrednošću očekivanih tokova gotovine koji se očekuju da će biti primljeni. Tokom procene ovih tokova gotovine, rukovodstvo rasuđuje o finansijskoj situaciji strana u transakciji i neto ostvarljivu vrednost bilo kojeg osnovnog kolaterala. Svaka aktiva sa padom vrednosti se vrednuje na osnovu njegovog kvaliteta, i procena tokova gotovine koja se računa kao nadoknativa je nezavisno odobrena.

Kritične računovodstvene pretpostavke u primeni računovodstvenih politika CBK-a

Kritične računovodstvene pretpostavke u primeni računovodstvenih politika CBK-a uključuju:

Klasifikacija finansijskih sredstava i obaveza

Računovodstvene politike CBK-a obezbeđuje prostor da se aktive i obaveze odrede na početku različite računovodstvene kategorije pod određenim uslovima.

U klasifikaciji finansijskih sredstava i obaveza kao zadržani do dospeća, CBK je pokazala da ima pozitivnu nameru i sposobnost da zadrže sredstva do datuma dospeća kao što je zatraženo u računovodstvenim politikama 3 (h).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

6. Finansijska sredstva i obaveze (Računovodstvena klasifikacija i fer vrednost)

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju svake klase finansijskih sredstva i obaveza CBK-a, kao i njihovu fer vrednost.

31. decembar	Napomena	2019		2018	
		Amortizovani trošak	Fer vrednost	Amortizovani trošak	Fer vrednost
Gotovina	7	302,166	302,166	285,376	285,376
Tekući računi sa stranim bankama	8	108,863	108,863	34,797	34,797
Trezorski zapisi	9	576,616	579,894	758,207	592,904
Depoziti sa stranim bankama	10	248,864	248,864	183,576	183,576
Sredstva sa MMF-om	11	298,345	298,345	326,051	326,051
Ostala sredstva	14	142	142	131	131
		1,534,996	1,538,274	1,588,138	1,422,835
Obaveze prema domaćim bankama	15	414,942	414,942	343,394	343,394
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	297,236	297,236	321,854	321,854
Obaveze prema vladinim institucijama	17	719,819	719,819	762,901	762,901
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	52,167	52,167	110,863	110,863
Od zaduživanja	19	2,266	2,266	2,266	2,266
Ostale obaveze	20	756	756	756	756
		1,487,186	1,487,186	1,542,034	1,542,034

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

7. Gotovina

Sva gotovina je izražena u evrima.

8. Tekući računi sa stranim bankama

Ovi računi su sa sledećim bankama:

	2019	2018
Deutsche Bundesbank	71,230	500
Raiffeisen Zentralbank	9,900	9,920
Banque Centrale du Lexemburg	24,169	24,133
Deutsche Bank	1,827	1
Commerzbank AG	499	10
Bayerische Landesbank	990	10
Federal Reserve Bank (FED-NY)	248	223
Ukupno	108,863	34,797

Porast u poređenju sa 2018. godinom je normalan tok dnevnih aktivnosti, ujedno ovo smanjenje na tekućim računima odražava se skoro u uravnoteženom obliku sa rastom u napomeni 7, 9 i 10 (gotovina, hartije od vrednosti i plasman na tržištu novca).

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)

Obe kategorije u koje spadaju u okviru grupacije su državne dužničke hartije emitovane od strane zemalja Evropske Unije. Trezorski zapisi prikazani u nastavku su sa rokom dospeća do 1 godine. Dok državne obveznice 5 godine. Sve su izražene u evrima i imaju efektivne kamatne stope koje variraju od 0.008% do 3.020% godišnje u 2019. godini (dok u 2018: 0.008% do 2.696% godišnje).

Analitički prikaz hartija od vrednosti prema vrsti i državama koje su emitovale iste:

	2019			2018		
	Knjigovodstvena vrednost	Umanjenje vrednosti za očekivani kreditni gubitak	Neto Knjigovodstvena vrednost	Knjigovodstvena vrednost	Umanjenje vrednosti za očekivani kreditni gubitak	Neto Knjigovodstvena vrednost
Nemačka	66,652	(60)	66,592	67,126	(60)	67,065
Francuska	10,023	(9)	10,014	10,030	(9)	10,021
Nizozemska	12,556	(11)	12,544	12,772	(11)	12,761
Italija	-	-	-	176,834	(159)	176,675
Slovenija	21,435	(19)	21,416	22,138	(20)	22,118
Luksemburg	89,313	(80)	89,233	90,244	(81)	90,162
EuroFima-Švajcarska	5,827	(5)	5,822	6,040	(5)	6,035
KommuneKredit-Denmark	6,052	(5)	6,047	-	-	-
Austrija	77,099	(69)	77,029	79,463	(72)	79,392
Irlande	104,335	(94)	104,241	105,390	(95)	105,295
Kosovo	183,845	(165)	183,679	188,853	(170)	188,683
	577,135	(519)	576,616	758,89	(683)	758,207

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice) – (nastavak)

Prema vrsti

	2019			2018		
	Knjigovods tvena vrednost	Umanjenje vrednosti za očekivani kreditni gubitak	Neto knjigovo dstvena vrednost	Knjigovod stvena vrednost	Umanjenje vrednosti za očekivani kreditni gubitak	Neto knjigovo dstvena vrednost
Blagajnički zapisi	150	-	150	5,998	(5)	5,993
Vladine obveznice	576,985	(519)	576,466	752,892	(678)	752,214
Total	577,135	(519)	576,616	758,890	(683)	758,207

Kretanje odgovarajućih ECL-a za dužničke hartije od vrednosti po amortizovanim troškovima je kako slijedi:

	2019			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
ECL 1. januara 2019	683	-	-	683
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	(164)	-	-	(164)
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
At 31 Decembar	519	-	-	519

	2018			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
ECL 1. januara 2019	-	-	-	-
Uticaj usvajanja MSFI 9 od 1. januara	533	-	-	533
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	150	-	-	130
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
At 31 Decembar	683	-	-	683

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice) – (nastavak)

Kreditni rejting za finansijske instrumente u koje je CBK investirao za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine bio je od AAA do BBB + / Aaa do Baa1, prema Standard & Poor's / Moodi's. Smanjenje u odnosu na 2018. godinu uglavnom je posljedica prenosa između kategorija / stavki 7,8,9 i 10 (tj. Napomena 9 je smanjena, a iznosi u 7, 8 i 10 su povećani).

10. Plasmani sa stranim bankama

Depoziti sa stranim bankama sastoje se od:

	2019			2018		
	Knjigov odstvena vrednost	Umanjenje vrednosti za očekivani kreditni gubitak	Neto knjigovo dstvena vrednost	Knjigovo dstvena vrednost	Umanjenje vrednosti za očekivani kreditni gubitak	Neto knjigovo dstvena vrednost
Oročeni dep						
Deutsche CBK	240,000	(216)	239,784	175,000	(158)	174,842
Federal Reserve CBK (FED-NY)	9,079	-	9,079	8,733	-	8,733
	249,079	(216)	248,863	183,734	(158)	183,575
Kamata obračunata na oročene depozite						
Deutsche CBK	-	-	-	-	-	-
Federal Reserve CBK (FED-NY)	1	-	1	1	-	1
	1	-	1	1	-	1
Total	249,080	(216)	248,864	183,734	(158)	183,576

Kretanje odgovarajućih ECL-a za depozitne račune kod nerezidentnih banaka po Amortizovanim troškovima je kako slijedi:

	2019			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Total
ECL 1. januara 2019	158	-	-	158
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	58	-	-	58
Uticao na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
At 31 Decembar 2019	216	-	-	216

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

10 Plasmani sa stranim bankama (nastavak)

	2018			Total
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	
ECL 1. januara 2019	-	-	-	-
Uticaj usvajanja MSFI 9 od 1. januara	54	-	-	54
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	104	-	-	104
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
At 31 Decembar	158	-	-	158

Depoziti uspostavljeni sa stranim banaka utvrđeni su u evrima i dobijaju kamatu prema efektivnoj kamatnoj stopi od 0.000% do 5.370% godišnje (2018: 0.000% do 3.040%) kao i imaju prvobitan rok dospeća od 1 do 367 dana (2018: od 1 do 368 dana). Svi depoziti imaju minimalni kreditni rejting od A3/BBB+, prema proceni sprovedenoj za 2019. godinu od strane Standard &Poors/Moody's.

Ukoliko je uporedimo sa krajem 2018. godine primećujemo smanjenje pozicije krajem 2019. godine u odnosu na 2018. godinu, koja uglavnom proizilazi iz normalne aktivnosti pomenutog upravljanja portfolijom u Napomeni 8 i 9 u vezi sa kretanjem portfolija kao i kretanjima unutar stavki kod napomene 7, 8, 9 i 10 za što optimalnije upravljanje sredstvima.

11. Sredstva povezana sa MMF-om

	2019	2018
Članska kvota u MMF-u	102,084	100,296
Naslovi SDR	63,116	64,890
Obračunata kamata	535	722
MMF	165,735	165,908
Vlada		
Zahtev vlade Kosova za korišćenje fondova MMF-a (SBA)	132,610	160,143
Ukupno	298,345	326,051

Gore navedena sredstva odnose se na prijem Kosova u MMF, juna 2009. godine. U vezi sa članstvom Kosova u MMF, CBK deluje kao depozitni i fiskalni agent. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Zakonom br. 03-L-152 o članstvu Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

11 Sredstva povezana sa MMF-om

Kvota MMF-a predstavlja kvotu registracije koja je utvrđena za vreme prijema i koja je izražena u SDR-u. Porast prikazuje porast kvote od 59 miliona SDR u 82.6 miliona (gore prikazana u napomeni 11 su u evrima) i vrednost se utvrđuje na osnovu pravila, uredbi i odluka MMF-a.

Naslovi SDR-a predstavljaju aktive odobrene od strane Odbora guvernera MMF-a prema alokaciji SDR u zemljama članicama MMF-a (odluke donete 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009. godine). Naslovi SDR-a sadrže godišnje kamatne stope u 2019. godini koje variraju od 0.738% do 1.148% godišnje (2018: 0.758% do 1.117% godišnje).

Zahtev od strane Vlade za korišćenje sredstava MMF-a, predstavljaju obaveze Vlade koje proizilaze iz potpisivanja Stand by - Sporazuma između Vlade Kosova i MMF-a u junu 2010. godine, aprila 2012. godine i jula 2018. godine, putem kojeg je Vlada Kosova dobila od MMF-a liniju korišćenja sredstava u skladu sa dotičnim sporazumima, dok je pozicija na dan 31. decembra 2019. godine je 131.9 miliona SDR (ili 160.1 miliona evra). Kamatne stope ovih sporazuma se odnose na kamatnu stopu prema tržišnim uslovima stope na osnovu kamate uspostavljene od strane MMF-a, koja je i sama povezana sa kamatnom stopom SDR-a. Kamatna stopa za 2019. godinu varira od 1.769% do 2.126% na godišnjem nivou (u 2018. godini kretala se od 1.247% do 1.752% godišnje).

CBK deluje kao depozitna institucija (Banka) za Vladu Kosova. Radi upravljanja aktivnostima koje proističu iz sporazuma sa MMF-om, CBK i Vlada Kosova su postigle sporazum o razumevanju za svaki Stand-by sporazum „o procedurama za zahtev, prijem, usluživanje i otkup fondova od MMF-a prema uslovima Stand-by sporazuma. Na osnovu ovog sporazuma, CBK povlači SDR-e od MMF-a u ime Vlade i kreditira ove fondove na račun Vlade.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

12. Imovina i oprema

Imovinu i opremu čine sledeće:

	Investicije u objekte pod zakupom	Oprema	Kompjuteri	Vozila	Aktive u pripremi	Gjithsej
Troškovi						
1. januara 2018.	2,873	2,203	2,133	320	2,248	9,777
Nabavka	100	228	36	-	-	364
Transfer od/do	2,228	-	-	-	(2,228)	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	(20)	(20)
Otuđenje	-	-	(3)	-	-	(3)
31. decembra 2018.	5,201	2,431	2,166	320	-	10,118
1. januara 2019.	5,201	2,431	2,166	320	-	10,118
Nabavka	113	102	99	69	213	596
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2019.	5,314	2,533	2,265	389	213	10,714
Deprecijacija						
1. januara 2018.	921	1,732	1,534	261	-	4,448
Godišnja deprecijacija	232	175	220	30	-	657
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	(3)	-	-	(3)
31. decembra 2018.	1,153	1,907	1,751	291	-	5,102
1. januara 2019.	1,153	1,907	1,751	291	-	5,102
Godišnja deprecijacija	265	172	175	34	-	645
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2019.	1,418	2,079	1,926	325	-	5,747
Neto knjigovodstvena vrednost						
1. januara 2018.	1,952	471	599	59	2,248	5,329
31. decembra 2018.	4,048	524	415	29	-	5,016
31. decembra 2019.	3,896	454	339	65	213	4,967

Do 31. decembra 2019. godine nije bilo sredstava koja su stavljeni kao zalog (31. decembar 2018. godine: nijedna). Prema Zakonu o CBK-u, Centralna banka će za svoje službeno poslovanje koristiti i upravljati imovinom i objektima, uključujući pokretnu i nepokretnu imovinu, koja se nalaze u ulici Garibaldi 33, Priština.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

13. Nematerijalna sredstva

Nematerijalna sredstva čine sledeće:

	Računarski programi u pripremi	Računarski programi	Ukupno
Troškovi			
Stanje na dan 1. januara 2018.	89	3,785	3,874
Nabavka	-	77	77
Transferi (od)/za	(89)	89	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	20	20
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2018.	-	3,971	3,971
Stanje na dan 1. januara 2019.	-	3,971	3,971
Nabavka	508	43	551
Transferi (od)/za	-	-	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	-	-
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2019.	508	4,014	4,522
Amortizacija			
Stanje na dan 1. januara 2018.	-	1,809	1,809
Godišnja amortizacija	-	372	372
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2018.	-	2,181	2,181
Stanje na dan 1. januara 2019.	-	2,181	2,181
Godišnja amortizacija	-	396	396
Otuđenja /otpisivanja	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2019.	-	2,577	2,577
Neto knjigovodstvena vrednost			
Stanje na dan 1. januara 2018.	89	1,976	2,065
Stanje na dan 31. decembra 2018.	-	1,790	1,790
Stanje na dan 31. decembra 2019.	508	1,437	1,945

14. Ostala sredstva

Ostala sredstva čine sledeće:

	2019	2018
Prihodi obračunati od nadoknada	1,558	1,280
Potraživanja i avansi, isplate u toku	142	131
Ukupno	1,700	1,411

Obračunati prihodi od nadoknada predstavljaju procenjenu nadoknadu za obnovu licenci i ostalih naknada za domaće finansijske institucije za poslednje tromesečje.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

15. Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama

Prema Pravilu XVII CBK-a za bankarski nadzor, komercijalne banke koje posluju na Kosovu su obavezne da drže rezerve likvidnosti u iznosu od 10% kvalifikovanih depozita njihovih klijenata. Najmanje polovina ovih rezervi treba da se drži na računu CBK-a.

Obaveze prema domaćim bankama	2019	2018
ProCredit Bank Kosovo	29,070	29,834
Raiffeisen Bank Kosovo	41,973	35,665
NLB Prishtina	28,123	23,162
Banka Ekonomike	9,818	8,351
Banka për Biznes	10,336	8,689
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	15,203	12,261
Turska Ekonomska Banka (TEB)	22,243	18,672
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	3,886	3,214
Turkiye is Bankasi a.s.	3,294	2,842
T.C. Ziraat Bankasi A.S. – Ogranak na Kosovu	2,315	764
Banka Kreditore e Prishtinës	-	-
Ukupno zahtevane rezerve	166,261	143,454
Dodatni iznos iznad zahtevane rezerve		
ProCredit Bank Kosovo	26,882	10,764
Raiffeisen Bank Kosovo	18,958	9,635
NLB Prishtina	53,539	46,755
Banka Ekonomike	32,026	47,518
Banka për Biznes	31,733	30,532
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	25,576	20,278
Turska Ekonomska Banka (TEB)	32,635	18,790
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	3,737	3,144
Turkiye is Bankasi a.s.	16,013	11,580
T.C. Ziraat Bankasi A.S. – Ogranak na Kosovu	7,582	915
Banka Kreditore e Prishtinës	-	29
Ukupno dodatak na tekućim računima	248,681	199,940
Ukupan iznos na tekućim računima	414,942	343,394

Primenjena kamatna stopa na dan 31. decembra 2019. godine iznosila je -0,60% (naknadno -0,40% za 31. decembar 2018.) za depozite iznad zahtevane ponovne isporuke. Obavezna rezerva se izračunava po pravilu obavezne rezerve.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

16. Obaveze prema vezanim računima sa MMF-om

	2019	2018
MMF račun br. 1	255	251
MMF račun br. 2	6	6
MMF račun hartija od vrednosti	209,641	235,825
MMF SDR raspodela	68,429	67,231
Obračunata kamata	541	725
Ukupno obaveza prema MMF-u	278,872	304,038

Obaveza prema Vladi

MMF- Deo kvote plaćen od strane Vlade	18,364	17,816
Ukupno obaveza prema Vladi	18,364	17,816
Ukupno	297,236	321,854

Gore pomenute vrednosti se povezuju sa prijemom Kosova u MMF, juna 2009. godine.

Računi br. 1 i br. 2 su računi MMF-a u CBK-u, otvoreni u skladu sa pravilima i propisima MMF-a.

Račun hartija od vrednosti MMF-a predstavlja jednu vrstu menice izdate od strane Vlade Kosova koja treba da se plati na zahtev MMF-a. Ovaj iznos predstavlja obaveze CBK-a prema MMF-u i to je u saglasnosti sa odgovarajućim zahtevom CBK-a Vladi Kosova.

Isplaćeni deo kvote MMF-a od strane Vlade Kosova predstavlja iznos koji je Vlada Kosova isplatila MMF-u u ime kvote MMF-a.

Raspodela SDR-a predstavlja raspodelu SDR-a u zemljama članicama MMF-a kao što je odobreno od strane Odbora gvernera MMF-a, 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009 godine.

Raspodela SDR-a i isplaćeni deo kvote su kamate koje čine prosečne godišnje kamatne stope koje variraju od 0.740% - 1.153% za 2019. godinu (2018: 0.764% - 1.121% godišnje).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

17. Obaveze prema vladinim institucijama

Obaveze prema vladinim institucijama čine sledeći tekući računi:

Tekući računi	2019	2018
Trezor – Ministarstvo finansija	444,301	374,663
Kosovska agencija za privatizaciju	275,160	388,116
Privremene institucije samouprave	358	122
Ukupno	719,819	762,901

Godišnja efektivna kamatna stopa za tekuće račune za završenu godinu 31. decembra 2019. godine je nula (za godinu završenu 31. decembra 2018. godine: nula).

18. Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima

	2019	2018
Tekući računi		
Osiguravajuća društva	4,717	4,537
Druge javne institucije	47,448	106,324
Licencirani penzijski fondovi	-	-
Ostalo	2	2
Ukupno	52,167	110,863

Efektivna kamatna stopa za tekuće račune dana 31. decembra 2019. godine i 2018. godine je nula. Razlika u okviru grupe proizilazi od poslovnih aktivnosti sa sopstvenim računom u CBK.

19. Pozajmice

	2019	2018
Pozajmice	2,266	2,266
Ukupno	2,266	2,266

Gore navedeni iznosi predstavljaju zaduživanje u Svetskoj Banci. Svetska Banka je iskoristila mogućnost zaduživanja pod povoljnim uslovima (niskim kamatnim stopama i period neplaćanja glavnice od oko 10 godina). Otplata kamata je započela od početka isplate 2014. godine, ali otplata glavnice će početi od oktobra 2021. Konačni rok dospeća biće 15. aprila 2031. Zaduživanje se uglavnom odnosi na projekat za izvršenje isplata u zemlji omogućujući njihovu obradu u realnom vremenu i projekat centra za kontinuitet rada. Oba projekta su već realizovana.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

20. Druge obaveze

	2019	2018
Osiguran račun	756	756
Odloženi prihodi grantova	393	492
Ostali odloženi prihodi	11	5
Fond rezervi	162	162
Razni kreditori	456	382
	1,778	1,797

Promene proizilaze samo od normalnog toka aktivnosti u okviru grupisanja u odnosu na datume kada se prikazuju stanja.

Dana 31. decembra 2019. godine u okviru osiguranih računa je iznos od 756 hiljada evra, koji se odnosi na tekuće-operativne račune Osiguravajućeg društva Kosova, koja je likvidirana u aprilu 2010. godine. Prema pomenutom procesu, ovaj iznos je ostao pod osiguranjem i dana 31. decembra 2019. godine i 2018. godine ima saldo koji je gore prikazan.

Kretanja u prihodima od grantova su sledeća:

	Ministarst vo Finansija	Svetsk a Banka	Evropska centralna banka	Ukupno
Odloženi prihodi od grantova 1. januara 2018. godine	258	333	-	591
Dobijeni grantovi u toku godine	-	-	-	-
Godišnji prihodi od grantova	(60)	(39)	-	(99)
Odloženi prihodi od grantova 31. decembra 2018. godine	198	294	-	492
Odloženi prihodi od grantova 1. januara 2019. godine	198	294	-	492
Dobijeni grantovi u toku godine	-	-	21	21
Godišnji grantovi priznati kao prihodi	(60)	(39)	(21)	(120)
Odloženi prihodi od grantova 31. decembra 2019. godine	138	255	-	393

21. Ovlašćeni kapital

Ovlašćeni kapital CBK-a, 31. decembra 2019. godine i 2018. godine je 30,000 evra prema Zakonu br. 03/L- 209, usvojenog 22. jula 2010. godine.

CBK podnosi izveštaj Skupštini Kosova. Kapital CBK-a ne podleže nikakvim obavezama.

21a. Rezervni fond i revalorizacija rezerve

Rezervni fond i revalorizacija rezerve su regulisani Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo. Dobit iz svake finansijske godine je raspodeljen kao što je opisano u napomeni 4 (f) u skladu sa ovim Zakonom.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

22. Neto prihodi od kamate

Neto prigode od kamate čine sledeće:

	2019	2018
Prihodi od kamate		
Prihodi od depozita	198	156
Od trezorskih zapisa	1,983	1,607
Od račun sa MMF-om	642	611
Od negativnih stopa na depozite ²	706	452
	3,529	2,826
Rashodi od kamate		
Na računima nebankarskih subjekata (MMF)	683	622
Prema nostro računima kod korespondentnih banaka	901	346
Na oročene depozite	0	0
Od zaduživanja	16	15
	1,599	982
Neto prihodi od kamate	1,930	1,844

23. Neto prihodi od naknada i provizija

Neto prijhode od naknada i provizija čine sledeći:

	2019	2018
Prihodi od naknada		
Od depozita novca	873	665
Od stranih dolazećih transfera	70	72
Od stranih izlaznih transfera	352	294
Od međubankarskog kliring sistema	1,279	1,016
Od sistema kreditnog registra	199	166
Ostale naknade	25	39
	2,798	2,252
Rashodi od naknada		
Za transport novca	529	277
Za transakcije sa odgovarajućim bankama	47	55
	576	332
Neto prihodi od naknada i provizija	2,222	1,920

Ova grupa prihoda je tekuća od usluga pružanih prema klijentima banke (institucije), za plaćanja, depozite, za platformu kreditnog registra kao i za održavanje računa i stavki u čuvanju.

² Negativni kamati primenjuju se na komercijalne banke i Kosovski penzioni štedni fond.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

24. Prihodi od regulativne aktivnosti

Prihodi od regulativne aktivnosti, uglavnom obuhvataju naknade uspostavljane prema finansijskim institucijama na Kosovu kao i deo izdavanja ili obnavljanja licenci, isto tako i ostale primenjive naknade koje se odnose na njihove aktivnosti i za koje aktivnosti CBK ima pravnu nadležnost za regulisanje.

Prihodi od regulativne aktivnosti:

	2019	2018
Naknada uspostavljena za komercijalne banke	3,137	2,822
Naknada uspostavljena za osiguravajuća društva	1,491	1,327
Naknada za nebankarske finansijske institucije	300	276
Naknada od obnavljanja penzija	28	26
Ukupno	4,956	4,451

25. Prihodi od grantova

Prihodi od grantova čine sledeće:

	2019	2018
Trezor – Ministarstvo finansija (ICU portfolio)	60	60
Svetska Banka	39	39
Evropska centralna banka	21	-
Ukupno	120	99

26. Ostali operativni prihodi

Ostali prihodi:

	2019	2018
Ostali (neredovni) prihodi	8	11
Ukupno	8	11

U okviru ostalih neredovnih prihoda su prihodi u okviru napomene 26 i kao takva se ne nadovezuju sa redovnim aktivnostima ili na bilo koju drugu specifičnu stavku prikazanu kao posebno u okviru ostalih finansijskih stavki.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

27. Troškovi osoblja

Troškove osoblja čine sledeći:

	2019	2018
Primanja zaposlenih		
Plate	3,892	3,471
Penzijski doprinosi	609	540
Troškovi zdravstvenog osiguranja	189	166
	4,690	4,177
Troškovi ostalog osoblja		
Obuke osoblja	164	95
Troškovi Odbora Centralne Banke	116	115
Ostalo	19	20
	299	230
Ukupno	4,989	4,407

Broj zaposlenih koji je aktivno uticao na prikazanim troškovima za 2019. godinu bio je 236 (2018: 218).

28. Opšti i administrativni troškovi

Opšte i administrativne troškove čine sledeći:

	2019	2018
Troškovi osiguranja	296	298
Održavanje i popravke	76	56
Održavanje računarskih programa	333	310
Troškova komuniciranja (telefon, teleks, i internet)	38	34
Komunalne usluge	82	85
Troškovi revizije i konsultacije	13	16
Troškovi bezbednosti i obezbeđenja	111	96
Putovanja i prevoz	153	128
Operativni troškovi vozila	19	20
Kancelarijski materijal	5	5
Troškovi reprezentacije*	122	36
Troškovi reprezentacije (ostalo*)	9	9
Troškovi za kafu	42	41
Potrošni materijal za računare i drugi srodni artikli	15	15
Potrošni materijal za opremu	4	3
Troškovi publikacije i literature	10	16
Tehnička- profesionalna podrška i ostale spoljne usluge	56	9
Članstva u profesionalnim udruženjima**	28	29
Ostalo	40	21
Ukupno	1,451	1,227

* Troškovi reprezentacije (ostalo) su uglavnom ručkovi/večere za reprezentaciju institucije
Troškovi reprezentacije čine: *konferencije tokom 2019. godine, program finansijske edukacije, zastupljenost u regionalnim sportskim takmičenjima, dečji pokloni za kraj godine, ceremonije i pokloni za penzionisanje osoblja, pokloni za 8. mart i slično.*

** Članstva u profesionalnim udruženjima su uglavnom članstva u udruženjima međunarodnog nivoa regulatora nadzora osiguranja, nadgledanja penzija, kreditnog registra, za internu reviziju kao i standarde finansijskog izveštavanja.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

29. Neto dobit / (gubici) od vrednovanja (razmene) valute

Neto gubitak od kursa razmene valute je 527 hiljada evra za godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine, (dok 2018. godine: gubitak od 1,225 hiljada) i predstavlja neostvarene gubitke u odnosu na razlike koje dolaze od razmene valute od konverzije sredstava (imovina) i obaveza USD-a i SDR-a u ekvivalentnim vrednostima izraženim u knjigama CBK-a.

U okviru valuta koja nisu u evrima, imamo sledeće relevantne pozicije:

Napomena:	31. decembar 2019.		
		Imovina	Obaveze
10	USD	10,479	-
11,16	DVT (SDR)	240,969	240,067

	31. decembar 2018.		
		Imovina	Obaveze
10	USD	10,255	-
11,16	DVT (SDR)	267,928	264,468

Efekat iz promene kursa razmene valute u sveobuhvatnim prihodima

	31. decembar 2019.	31. decembar 2018.
od USD	172	403
od DVT (SDR)	76	124
	248	527

Dobitak / gubitak od promene „deviznog kursa“ je privremena neradna pozicija izvedena iz stavki u stranoj valuti (USD i DVT-SDR objavljeni gore), koji se na datum izveštavanja moraju prijaviti u eurima u njihovim ekvivalentima prema deviznom kursu datuma izveštavanja. Sa promenom kursa takođe postoji razlika (bilo da je to dobitak ili gubitak), koji kao takav izjednačava finansijske stavke - ekvivalentne vrednosti, ali koje nisu stvarne realizacije.

Ovaj efekat u 2019. godini je pozitivan i povećao je "ukupni sveobuhvatni prihod za godinu". Ako izuzmemo ovaj efekat (odnosno iznosi 248 hiljada i 527 hiljada evra kao nerealizovana dobit), finansijski rezultat poslovanja za 2019. godinu je 1.861 hiljadu evra, a za 2018. 1.407 hiljada evra.

Pozicija u dolarima (američki dolar) je kod Federalne rezerve CBK Nev Iork (FED) i drži se u svrhu upravljanja aktivnostima investicionog portfelja u okviru upravljanja imovinom. Ova aktivnost započela je u drugom kvartalu 2018. godine.

Položaj u DVT-u - Posebna prava povlačenja navedena su u napomenama 11 i 16.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

30. Novac i njegovi ekvivalenti

Novac i njegove ekvivalente čine sledeće:

	Napomena	2019	2018
Gotovina	7	302,166	285,376
Tekući računi sa stranim bankama	8	108,863	34,797
Depozit sa stranim bankama sa rokom dospeća do tri meseca	10	9,080	8,734
Ukupno		420,109	328,907

Gotovina i njeni ekvivalenti se drže u cilju ispunjavanja obaveza likvidnosti, uglavnom kratkoročnih. Investicija se kvalifikuje kao ekvivalent gotovine kada ima kratak rok dospeća, tri meseca ili manje, od dana nabavke.

31. Ugovorene i potencijalne obaveze

Pravne

CBK ima nekoliko otvorenih sudskih procesa protiv nje na dan izveštavanja o ovim finansijskim izveštajima. Mišljenje je rukovodstva da krajnji ishod ovih sudskih sporova neće materijalno uticati na finansijske izveštaje CBK-a na godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine, međutim, želeći da budemo pažljivi, za neke od njih smo procenili raspodelu jednog rezervnog fonda koji je prikazan kao stavka kod ostalih obaveza, i tokom 2019. godine nismo dodali ovaj rezervni fond.

Ugovorene kreditne obaveze

Dana 31. decembra 2019. godine, CBK je imala za obavezu da postavlja depozite u sveukupnom iznosu od 0/nula/ miliona evra (31. decembra 2018. godine, CBK je imala za obavezu da postavlja depozite u sveukupnom iznosu od 20/dvadeset/ miliona evra).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2019.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

31. Ugovorene i potencijalne obaveze (nastavak)

Ugovorene kreditne obaveze (nastavak)

Ostale obaveze

Ostale obaveze čine:

	2019	2018
Ugovori o uslugama	11	168
Ugovor o renoviranju i popravkama u objektu	37	118
Ugovor o opremi	146	80
Ukupno	194	367

U 2009. godini, Kosovo je postala članica organizacija grupe Svetske banke – Međunarodna banka za obnovu i razvoj (EBRD), Međunarodno udruženje za razvoj (IDA) i Multilateralna agencija za garantovanje investicija (MIGA). U vezi sa ovim članstvom, CBK deluje kao depozitni organ. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo i Zakonom br. 03-L-152 o učlanjenju Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

U junu 2009. godine, Vlada Kosova je izdala menice za isplate u vezi članstva u gore navedenim agencijama Svetske banke, na njihov zahtev i prema instrukcijama za plaćanje. Ukupno stanje na dan 31. decembar 2019. godine bio je 645 hiljada i u 2018. godini ove menice su bile 645 hiljada evra.

32. Transakcije sa povezanim stranama

Povezane strane čine glavno rukovodstvo i Odbor Centralne Banke. Njihove kompenzacije su sledeće:

	2019	2018
Kompenzacija za članove Odbora Centralne Banke	90	75
Kompenzacija za Revizorsku komisiju	9	9
Kompenzacije za glavno osoblje rukovodstva	115	186
Ukupno	214	270

33. Događaji nakon datuma izvještavanja

Nakon datuma izveštavanja nije bilo događaja koji bi zahtevali korekciju ili dodatne napomene u ovim finansijskim izveštajima. Ovo uključuje i našu ocenu i procene finansijskog efekta za pandemijsku situaciju covid-19.

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

10. Statistički aneks

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

1.1. Finansijska izjava preduzeća - imovina

(U milionima euro: Kraj perioda)

Opis	Spoljna Imovna - Neto								Unutarnji zahtevi								
	Potraživanja od nerezidenata								Obaveze prema nerezidentima	Zahtevi prema centralnoj vladi			Zahtevi od drugih sektora	Od kojih:			
	Monetarno zlato i DST	Depozit	Vrednosni Papiri Osim akcija	Od kojih:		Zahtevi od centralne vlade	Obaveze prema centralnoj vladi	Kredit		Od kojih:							
				Kvota u MMF	Akcije i drugi kapital					Druge nefinansijske korporacije	Porodna ekon.						
2009	1,700.5	2,036.2	60.3	910.1	724.5	64.3	144.3	335.7	571.5	-846.3	—	846.3	1,417.8	1,396.1	1,052.3	343.5	
2010	1,935.4	2,365.6	64.0	1,235.7	525.2	68.5	269.3	430.2	788.9	-802.7	22.1	824.8	1,591.6	1,568.3	1,127.7	434.2	
2011	2,047.3	2,425.6	65.1	1,338.9	230.0	70.1	533.1	378.2	998.8	-778.0	20.5	798.4	1,776.8	1,750.8	1,233.1	514.6	
2012	2,224.1	2,660.4	63.3	1,147.7	486.0	68.8	666.5	436.3	1,195.5	-651.7	186.8	838.5	1,847.2	1,819.4	1,271.3	546.3	
2013	2,452.7	2,908.3	59.6	1,037.9	818.7	65.9	651.2	455.6	1,369.1	-515.0	258.9	774.0	1,884.2	1,859.9	1,291.1	567.7	
2014	2,546.6	3,011.6	62.5	1,313.0	315.7	70.4	1,024.4	465.0	1,609.0	-386.7	349.2	735.9	1,995.8	1,971.5	1,345.5	625.3	
2015	2,610.3	3,133.4	65.1	1,271.6	351.3	75.1	1,086.3	523.2	1,864.8	-278.4	481.2	759.6	2,143.2	2,114.8	1,416.3	697.7	
2016	2,705.6	3,249.5	56.0	648.0	712.5	105.3	1,307.4	543.9	2,221.0	-160.1	582.2	742.3	2,381.1	2,354.7	1,552.3	799.1	
2017	2,784.8	3,441.8	66.3	715.9	639.2	98.1	1,483.0	657.0	2,561.2	-123.4	714.1	838.1	2,684.6	2,650.8	1,747.6	900.4	
2018	2,610.2	3,288.1	64.9	602.2	739.8	100.3	1,231.8	677.9	3,049.2	47.7	838.7	791.0	3,000.8	2,970.2	1,965.0	1,000.8	
2019	2,869.3	3,574.8	63.7	511.5	723.8	102.1	1,485.3	705.4	3,513.2	181.2	931.7	750.6	3,332.0	3,298.3	2,189.5	1,104.7	

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli dostupne su na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

1.2. Izjava Finansijska Korporacija - Obaveze

(U milionima euro: Kraj perioda)

Opis	Depoziti									Kredit	Tehničke sigurnosne rezerve			Akcioni kapital i drugi	Druge nule (neto)
	Prenosivi depoziti	Od kojih:					Drugi depoziti	Od kojih:			Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima.	Plaćanje Premija i rezervi			
		Javne nefinansijske korporacije	Druge finan. korporacije	Porodna ekon.	Javne nefinansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije		Ekono. familjare							
2009	1,444.3	483.2	50.1	184.0	237.7	961.0	73.9	82.9	801.9	...	422.3	380.8	41.5	326.1	77.7
2010	1,744.2	621.2	83.8	218.6	303.5	1,123.1	42.8	83.4	995.9	...	540.5	493.7	46.8	361.0	74.0
2011	1,933.6	658.4	68.1	208.1	360.9	1,275.1	60.8	79.7	1,129.6	...	647.8	593.3	54.5	389.7	76.5
2012	2,076.6	700.2	13.8	257.5	407.2	1,376.5	61.8	78.2	1,232.9	...	814.9	745.1	69.8	399.2	128.9
2013	2,275.3	848.0	16.4	299.6	506.6	1,427.3	55.7	98.2	1,268.4	...	990.3	919.0	71.3	403.9	152.4
2014	2,353.7	1,133.9	21.1	338.4	743.5	1,219.8	51.6	58.0	1,104.8	...	1,173.8	1,094.1	79.7	453.2	175.8
2015	2,514.6	1,378.4	11.1	413.8	919.0	1,136.3	20.6	68.3	1,046.8	...	1,329.6	1,237.3	92.3	530.5	100.4
2016	2,739.7	1,630.1	24.7	456.0	1,116.0	1,109.6	32.2	70.8	1,006.2	...	1,546.0	1,425.4	120.6	542.4	98.4
2017	2,888.4	1,780.2	59.2	491.6	1,191.8	1,108.2	35.1	89.9	978.7	...	1,766.5	1,652.8	113.8	621.0	70.0
2018	3,118.2	1,962.6	80.5	527.0	1,316.1	1,155.6	30.2	98.4	1,018.2	...	1,807.2	1,689.0	118.2	658.6	75.4
2019	3,490.5	2,261.8	61.5	657.3	1,496.9	1,228.7	29.0	90.3	1,105.0	...	2,106.6	1,976.5	130.2	697.4	87.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli dostupne su na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

2.1. Izveštaj depozitnih korporacija – Neto devizna aktiva i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto strana aktiva							Domaći zahtevi							
	Zahtevi prema nerezidenta						Manje: Obaveze prema nerezidentima.	Neto potraživanja od centralne vlade				Potraživanja prema drugim sektorima			
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a	Potraživanja od centralne vlade	Manje: obaveze prema centralnoj vladi		Zajmovi	Od kojih:		Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			
									Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva					
2009	1,531.9	1,782.4	111.4	910.0	626.7	64.3	250.6	442.9	-846.3	—	846.3	1,289.3	1,289.0	942.9	343.5
2010	1,594.1	1,935.0	164.3	1,235.7	372.7	68.5	340.9	654.9	-802.7	22.1	824.8	1,453.3	1,452.9	1,006.6	434.2
2011	1,583.3	1,879.9	124.9	1,338.8	227.0	70.1	296.6	888.2	-777.9	20.5	798.4	1,666.1	1,665.6	1,130.6	514.6
2012	1,616.7	1,989.7	141.4	1,147.6	482.7	68.8	373.1	1,075.9	-665.7	172.9	838.5	1,741.6	1,740.9	1,172.9	546.3
2013	1,859.7	2,252.6	157.9	1,037.8	815.3	65.9	392.9	1,219.0	-568.2	205.8	774.0	1,787.2	1,786.0	1,196.7	567.7
2014	1,579.0	1,982.2	160.4	1,312.9	311.6	70.4	403.2	1,441.6	-441.4	294.5	735.9	1,883.0	1,881.9	1,248.7	625.3
2015	1,581.8	2,042.3	190.6	1,271.5	347.4	75.1	460.5	1,641.4	-378.9	380.7	759.6	2,020.3	2,019.2	1,312.0	697.7
2016	1,493.1	1,936.8	316.7	647.9	709.5	105.3	443.7	1,971.5	-259.4	482.9	742.3	2,230.9	2,229.6	1,419.2	799.1
2017	1,419.6	1,945.7	357.2	707.6	637.6	98.1	526.1	2,254.7	-240.2	597.9	838.1	2,495.0	2,485.1	1,577.1	900.4
2018	1,421.7	1,931.4	483.8	482.2	738.3	100.3	509.7	2,572.8	-184.6	606.4	791.0	2,757.4	2,755.1	1,743.2	1,000.8
2019	1,576.9	2,085.6	509.8	723.1	632.3	102.1	508.7	2,885.7	-146.7	603.9	750.6	3,032.4	3,030.9	1,915.2	1,104.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

2.2. Izveštaj depozitnih korporacija – Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u novčanu masu											Depozit isključen iz novčan e mase	Akcijski i drugi kapital	Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti								
	Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Od kojih:			Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije			
2009			1,548.5	621.4	138.2							50.1	184.0	237.7
2010	1,747.9	674.3	53.1	83.8	218.6	305.1	1,073.6	85.2	30.2	73.5	883.7	138.2	278.5	84.4
2011	1,902.2	705.3	37.8	77.2	208.1	363.3	1,196.9	91.0	49.2	71.7	979.9	175.8	302.9	90.6
2012	2,036.8	759.5	41.9	31.2	257.5	408.9	1,277.3	100.4	49.8	70.5	1,053.1	206.2	321.1	128.5
2013	2,389.2	1,097.1	226.5	39.1	299.6	509.0	1,292.1	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	329.0	151.5
2014	2,287.4	1,194.7	60.8	21.1	338.4	745.2	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	373.8	150.6
2015	2,415.6	1,476.0	97.6	11.1	413.8	919.0	939.6	37.4	7.8	55.0	838.9	252.2	444.4	111.7
2016	2,639.1	1,700.3	70.9	24.7	456.0	1,116.0	938.7	50.5	20.1	56.4	811.3	243.3	474.1	108.3
2017	2,806.9	1,869.2	89.8	59.2	491.6	1,191.8	937.7	68.2	22.9	66.3	775.8	261.6	523.3	82.5
2018	3,030.0	2,047.4	84.9	80.5	527.0	1,316.1	982.6	126.7	17.5	60.8	768.9	329.3	552.2	83.0
2019	3,393.4	2,338.2	76.4	61.5	657.3	1,496.9	1,055.2	201.0	16.0	56.5	777.3	438.9	576.5	53.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 3.1. Izveštaj CBK-a – Neto spoljni aktivni i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra:Kraj perioda)

Opis	Neto spoljnih aktivna										Zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima
	Zahtevi prema nerezidentima							Manje obaveze prema nerezidentima	Od kojih:			
	SPT-i	Gotovina	Depozitai	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a	Izdvajanje SPT-a i MMF-a	Korišćenje sredstava MMF-a					
2009	1,088.3	1,198.5	60.3	21.8	522.3	529.7	64.3	110.2	60.3	49.1	-681.5	0.2
2010	1,085.9	1,224.8	64.0	60.2	832.3	199.2	68.5	138.9	64.2	73.0	-791.0	0.5
2011	1,074.1	1,214.2	65.1	13.5	1,038.8	25.0	70.1	140.1	65.7	73.7	-776.7	0.5
2012	1,125.7	1,356.0	63.3	16.8	921.0	286.0	68.8	230.3	64.6	165.3	-724.8	0.7
2013	1,286.3	1,504.3	59.6	27.4	790.5	560.8	65.9	218.0	61.9	155.8	-667.5	1.2
2014	1,044.7	1,266.4	62.5	29.2	983.5	120.5	70.4	221.6	66.1	155.2	-628.8	1.1
2015	1,046.4	1,302.6	65.1	15.3	1,046.3	100.2	75.1	256.1	70.5	184.8	-599.4	1.1
2016	895.2	1,161.7	56.0	154.8	402.7	438.4	105.3	266.5	70.6	193.7	-493.1	1.4
2017	939.4	1,242.6	66.3	188.5	491.0	394.3	98.1	303.2	65.7	235.0	-473.6	9.7
2018	933.9	1,239.6	64.9	285.4	219.0	565.5	100.3	305.7	67.2	236.1	-431.6	2.1
2019	938.2	1,219.1	63.7	302.2	357.9	393.3	102.1	281.0	68.4	209.9	-421.4	1.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 3.2. Izveštaj CBK-a - Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u monetarnu bazu								Depoziti koji su isključeni iz monetarne baze			Kapital i ostalo			Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti			Druge nefinansijske korporacije	Lokalna vlast	Kapital	Godišnji profit/gubitak			
	Druge finansijske korporacije	Lokalna vlast	Javne nefinansijske korporacije	Druge finansijske korporacije	Druge finansijske korporacije										
2009	130.8	130.8	129.7	...	1.1	44.9	30.0	3.7	-2.0	
2010	45.6	45.6	43.9	...	0.0	48.0	30.0	3.1	-1.8	
2011	39.5	39.5	36.8	...	0.2	50.0	30.0	1.5	-1.3	
2012	51.5	51.5	49.8	...	0.0	50.4	30.0	0.3	-2.4	
2013	239.0	239.0	236.6	...	0.0	50.5	30.0	0.2	-2.7	
2014	53.0	53.0	40.5	...	10.9	50.8	30.0	0.4	-2.7	
2015	83.4	83.4	82.3	...	0.3	51.6	30.0	0.7	-3.3	
2016	59.6	59.6	51.2	...	7.7	53.3	30.0	1.6	-5.8	
2017	96.6	96.6	52.7	...	43.1	52.4	30.0	-0.9	-5.3	
2018	111.6	111.6	49.3	...	61.6	54.5	30.0	2.2	-5.1	
2019	52.9	52.9	51.0	...	1.1	56.1	30.0	1.8	-5.8	

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.1. Izveštaj DDK-a (drugih depozitnih korporacija) – Neto spoljni aktivni i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivni								Zahtev prema CBK-u	Neto zahtev prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima				
	Nerezidentni zahtevi			Od kojih:			Manje: obaveze prema nerezidentima	Od kojih:			Zajmovi	Od kojih:			
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Depoziti	Zajmovi	Javna nefinansijska korporacija		Druge nefinansijske korporacije				Domaćinstva			
2009	444.0	583.9	89.6	387.7	97.0	140.0	65.5	74.5	233.1	-164.9	1,289.0	1,289.0	0.3	942.9	343.5
2010	507.6	709.8	103.5	403.5	173.4	202.2	85.5	116.7	203.4	-11.6	1,457.5	1,452.7	6.3	1,006.6	434.2
2011	509.2	665.7	111.5	300.0	202.0	156.5	64.8	90.5	220.0	-1.2	1,666.1	1,664.1	1.5	1,130.6	514.6
2012	490.9	633.7	124.6	226.6	196.7	142.8	87.6	50.3	301.1	59.2	1,741.6	1,740.5	1.4	1,172.9	546.3
2013	573.4	748.3	130.6	247.3	254.4	174.9	90.4	82.4	332.8	99.4	1,786.0	1,786.0	0.2	1,196.7	568.6
2014	534.3	715.8	131.2	329.4	191.1	181.5	90.6	87.8	315.9	187.3	1,881.9	1,881.8	0.6	1,248.7	625.3
2015	535.7	740.0	175.5	225.2	247.2	204.3	116.0	85.9	315.7	220.7	2,019.0	2,019.0	0.6	1,324.1	685.6
2016	597.9	775.1	161.9	245.2	271.1	177.2	74.1	95.9	295.4	233.7	2,229.6	2,229.6	2.9	1,419.2	799.1
2017	480.2	703.1	168.7	216.6	243.4	222.9	117.9	102.5	330.7	233.4	2,485.10	2,485.1	2.4	1,577.1	900.8
2018	487.8	691.8	198.5	263.2	172.8	204.0	108.6	91.9	343.3	247.0	2,755.2	2,755.2	4.0	1,743.2	1,001.2
2019	639.2	866.5	207.6	365.1	239.1	227.2	119.4	106.0	414.9	274.7	3,030.9	3,030.9	3.4	1,915.2	1,105.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.2. Izveštaj DDK-a-Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u širem novcu										Depoziti isključeni iz širog novca	od kojih:		Akcijски i drugi kapital	Ostale stavke (neto)	
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti						Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			
	Od kojih:			Domaćinstva	Od kojih:											
Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva		Druge finansijske korporacije	Nefinansijske javne korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva						
2009	1,417.6	490.6	8.5	48.9	184.0	237.7	927.0	60.7	73.9	71.7	718.5	98.1	11.2	83.5	204.6	81.0
2010	1,702.2	628.6	9.2	83.8	218.6	303.5	1,074.1	85.2	30.2	73.5	884.2	138.2	9.9	112.2	230.4	85.7
2011	1,863.3	665.9	10.1	67.9	208.1	360.9	1,197.4	91.0	49.2	71.7	980.2	175.8	8.0	149.7	252.8	102.2
2012	1,986.0	708.0	9.6	13.8	257.5	407.2	1,278.0	100.4	49.8	70.5	1,053.0	206.2	7.8	179.8	270.7	129.8
2013	2,149.5	857.3	11.8	16.4	299.6	506.6	1,292.2	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	5.9	179.4	277.8	154.4
2014	2,234.4	1,141.7	20.4	10.2	338.4	743.5	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	7.8	174.2	323.0	153.3
2015	2,349.6	1,392.0	14.5	10.9	413.8	919.1	957.5	37.6	12.8	54.3	852.3	232.7	13.9	193.1	393.8	115.0
2016	2,579.4	1,640.7	19.0	17.0	456.0	1,116.0	938.7	50.5	20.1	56.4	811.2	243.3	14.3	195.0	420.9	113.3
2017	2,710.3	1,772.7	36.3	16.0	491.6	1,191.8	937.7	68.2	22.9	66.3	775.8	261.6	23.6	202.9	471.0	86.7
2018	2,918.4	1,935.8	34.8	18.9	527.0	1,316.1	982.6	126.7	17.5	60.8	768.9	329.3	37.6	249.3	497.7	88.0
2019	3,340.5	2,285.3	24.6	60.4	657.3	1,496.9	1,055.2	201.0	16.0	56.5	777.3	438.9	33.8	327.7	520.3	60.0

Napomene: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se u linku: http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/04%20Other%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 5.1. Izveštaj DFK-a – Neto spoljni aktivni i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivni						Zahtevi prema depozitnim korporacijama						Neto zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima	Zajmovi	
	Zahtev prema nerezidentima	Od kojih:			Manje. Obaveze prema nerezidentima	Zajmovi	CBK			Druge depozitne korporacije						
		Hartije od vrednosti osim akcija	Akcijski kapital i drugo				Prenosivi depoziti	Drugi depoziti		Prenosivi depoziti	Drugi depoziti					
2009	168.6	253.8	97.9	144.3	85.1	85.1	200.0	129.7	129.7	...	70.3	7.4	62.9	-	130.8	109.4
2010	341.3	430.5	152.5	269.3	89.2	89.2	142.8	43.9	43.9	...	98.8	8.2	90.6	-	139.7	116.9
2011	464.0	545.7	3.2	533.1	81.7	81.7	138.1	27.7	27.7	...	110.4	7.3	103.1	-	128.1	102.5
2012	607.6	670.8	3.3	666.5	63.2	63.2	154.0	32.4	32.4	...	121.6	9.7	111.9	13.9	125.5	98.3
2013	593.0	655.8	3.5	651.2	62.7	62.7	313.0	213.9	213.9	...	99.1	14.6	84.5	53.1	117.5	94.4
2014	967.6	1,029.4	4.0	1,024.4	61.8	61.8	119.5	15.7	15.7	...	103.7	13.6	90.1	54.7	119.9	96.8
2015	1,028.4	1,091.1	3.9	1,086.3	62.7	62.7	162.8	55.4	55.4	...	107.3	21.8	85.6	100.5	131.6	104.2
2016	1,212.5	1,312.7	3.0	1,307.4	100.2	100.2	136.6	20.6	20.6	...	116.0	26.3	89.7	99.3	158.1	133.1
2017	1,365.1	1,496.7	2.1	1,483.0	130.9	130.9	178.4	18.6	18.6	...	159.8	47.7	112.1	116.8	194.5	170.5
2018	1,189.2	1,357.5	2.2	1,231.8	168.3	168.3	235.4	10.8	10.8	...	224.6	73.8	150.8	233.1	250.2	221.9
2019	1,292.5	1,489.2	1.4	1,485.3	196.7	196.7	306.5	7.7	7.7	...	298.8	80.7	218.1	327.9	306.6	274.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na internet stranici:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 5.2. Izveštaj DFK-a – obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Zajmovi	Tehničke rezerve osiguranja				Akcijski kapital i drugo					Druge stavke			
		Neto kapital domaćinstava u rez. Životnog osiguranja	Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima	Preplata premija i rezervi prema kumulativnim zahtevima		Fondovi dati od vlasnika	Neraspoređena dobit	Opšte i posebne rezerve	Godišnji profit/gubitak		Druge obaveze	Manje: drugi aktivni	Plus: prilagodavanje konsolidacije	
2009	2.9	422.3	...	380.8	41.5	77.0	53.4	19.4	7.2	-3.1	-2.7	13.1	15.8	...
2010	2.9	540.5	...	493.7	46.8	82.5	59.7	13.6	7.2	2.0	-2.1	20.9	23.1	...
2011	3.3	647.8	...	593.3	54.5	85.4	60.4	13.3	10.8	0.9	-6.3	16.1	22.4	...
2012	7.2	814.9	...	745.1	69.8	78.1	63.5	9.8	10.7	-6.4	0.7	29.0	28.4	...
2013	6.8	990.3	...	919.0	71.3	75.6	64.2	1.3	11.1	-1.0	3.9	29.8	25.9	...
2014	3.2	1,173.8	...	1,094.1	79.7	78.5	64.3	-0.5	14.4	0.3	6.1	30.9	24.8	...
2015	1.0	1,329.5	...	1,237.3	92.1	86.1	76.9	-2.7	17.3	-5.4	6.4	31.2	24.8	...
2016	2.1	1,546.0	...	1,425.4	120.6	68.3	94.9	-9.5	3.8	-20.9	-10.0	21.0	31.0	...
2017	5.8	1,766.5	...	1,652.8	113.8	97.7	107.3	-27.0	3.8	13.6	-15.1	21.8	36.9	...
2018	3.0	1,807.2	...	1,689.0	118.2	106.4	106.0	-16.1	5.0	11.5	-9.5	30.6	40.1	...
2019	8.0	2,106.6	...	1,976.5	130.2	121.0	114.9	-6.9	6.5	6.5	-2.2	45.4	47.6	...

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na ovom linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 6.1. Depoziti klijenata u evro u DDK-u – Prema početnom dospeću, ključni sektori

(Umilionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno depozita u evrima														
	Vlada		Finansijske korporacije					Nefinansijske korporacije			Drugi domaći sektori			Nerezidenti	
			Druge depozitne korporacije	Drugi finansijski posrednici	Osiguravajuća društva	Penzijski fondovi	Finansijska pomoć	Javne nefinansijske korporacije	Druge nefinansijske korporacije		Domaćinstva	OJSHEF			
2009	1,639.7	165.0	77.8	6.1	5.9	43.1	22.2	0.4	371.5	121.6	249.9	962.2	948.8	13.4	63.2
2010	1,827.7	11.7	102.0	7.2	7.8	47.6	38.6	0.6	414.9	122.3	292.5	1,220.0	1,206.1	14.0	79.1
2011	1,982.4	2.7	117.5	9.9	6.8	57.2	43.1	0.5	406.6	128.5	278.1	1,395.6	1,373.4	22.1	60.0
2012	2,162.7	0.7	120.0	3.8	6.2	64.3	45.3	0.4	401.7	75.6	326.1	1,558.6	1,535.4	23.2	81.7
2013	2,314.0	1.8	88.1	2.5	7.4	72.3	5.7	0.3	455.6	72.1	383.5	1,685.1	1,658.7	26.4	83.4
2014	2,426.6	8.8	104.4	2.6	5.1	79.3	17.1	0.3	449.7	61.8	388.0	1,781.6	1,751.1	30.6	82.1
2015	2,579.9	5.9	73.2	3.3	5.0	59.0	4.8	1.1	499.9	31.4	468.5	1,895.5	1,862.3	33.2	105.3
2016	2,779.6	5.6	96.6	5.6	6.9	59.0	23.7	1.1	560.4	49.0	511.5	2,053.4	2,021.5	31.9	63.7
2017	2,960.4	11.7	133.6	6.7	10.9	59.7	52.6	3.7	615.1	51.0	564.1	2,087.0	2,047.9	39.0	113.0
2018	3,221.6	15.6	204.5	14.0	8.4	55.5	124.9	1.7	659.0	49.1	609.8	2,236.0	2,193.8	42.1	106.5
2019	3,760.3	14.9	298.3	9.3	21.2	89.0	176.5	2.3	821.9	89.4	732.5	2,511.2	2,462.5	47.7	114.0

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/08%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20euro.xls

Tabela 6.2. Depoziti klijenata u ne-evro valuti u DDK-u – Prema početnom dospeću, ključni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti ne u evrima															
	Finansijske korporacije		od kojih:				Nefinansijske korporacije			od kojih:			Drugi domaći sektori			Nerezidenti
	CBK	Druge depozitne korporacije	Druga finansijska preduzeća	Osiguravajuća društva	Nefinansijske javne korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			NOSD						
							Prenosivi depoziti	Depoziti štednje	Drugi depoziti							
2009	112.0	2.0	...	1.1	...	0.9	18.3	1.3	17.0	91.1	90.9	29.7	...	61.1	0.2	0.7
2010	113.7	3.1	...	2.9	13.6	4.3	9.3	93.8	93.3	33.1	25.9	34.3	0.5	3.1
2011	131.4	0.3	...	0.3	9.8	0.1	9.7	117.5	117.0	46.5	31.7	38.9	0.4	3.8
2012	120.9	1.6	...	1.2	0.2	...	9.6	...	9.6	104.9	104.7	45.7	27.0	32.0	0.2	4.8
2013	136.9	0.7	0.4	...	14.2	...	14.2	116.7	116.2	59.6	29.6	27.0	0.5	5.2
2014	113.0	0.3	0.3	...	8.5	...	8.5	97.8	97.2	63.2	21.5	12.6	0.6	6.5
2015	124.3	0.2	...	0.2	13.5	...	13.5	102.8	102.2	76.6	19.3	6.2	0.6	7.8
2016	128.9	0.8	0.7	...	15.7	0.2	15.7	101.9	100.8	78.3	17.4	5.1	1.1	10.4
2017	148.1	0.6	0.5	...	17.6	0.1	17.5	122.9	122.6	99.3	17.0	6.2	0.3	7.0
2018	170.9	6.1	...	5.4	0.5	...	15.6	...	15.6	140.8	140.4	116.8	17.1	6.4	0.4	8.3
2019	165.6	6.0	...	5.0	0.7	...	15.0	...	15.0	138.9	138.5	115.2	16.0	7.2	0.5	5.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/09%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20non-euro.xls

Tabela 6.3. Krediti DDK-a – glavni institucionalni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno kredita																Krediti u ne evro valuti
	Finansijske korporacije				Nefinansijske korporacije							Druge domaće korporacije				Nerezidentni	
	od kojih:				od kojih:							od kojih:					
	Drugo finansijsko posredovanje	Osiguravajuća društva	Javne nefinansijske korporacije	Druge finansijske korporacije			Domaćinstva			Do 1 godine	Preko 1 godine i do 5 godina	Preko 5 godine					
Do 1 godine				Preko 1 godine i do 5 godina	Preko 5 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine i do 5 godina	Preko 5 godina									
2009	1,289.0	2.3	1.2	1.1	943.2	0.3	942.9	215.7	727.2	-	343.5	343.5	27.0	316.6	-	—	—
2010	1,458.6	9.9	6.8	3.0	1,010.3	6.2	1,004.1	255.2	493.8	255.1	434.3	434.2	26.5	232.5	175.1	1.6	2.5
2011	1,698.1	16.4	14.7	1.7	1,129.7	1.5	1,128.2	298.8	563.7	265.7	512.4	510.9	44.0	256.7	210.2	32.3	7.3
2012	1,763.4	19.8	16.3	3.5	1,171.2	1.4	1,169.8	313.4	586.5	269.9	542.9	542.6	52.2	256.2	234.2	22.5	6.9
2013	1,805.8	20.4	17.3	3.1	1,194.7	0.2	1,194.5	378.0	569.0	247.5	564.7	563.9	65.4	253.6	244.9	19.8	6.1
2014	1,882.2	7.1	5.8	1.3	1,247.0	0.6	1,246.4	380.7	590.5	275.2	621.8	621.6	55.9	285.0	280.7	0.4	6.0
2015	2,019.3	8.7	7.4	1.1	1,322.2	0.6	1,321.6	306.9	671.5	343.2	682.2	682.0	58.2	280.7	343.1	0.3	5.9
2016	2,230.0	7.9	7.5	0.3	1,420.8	2.9	1,417.9	405.9	638.2	373.8	796.5	796.2	56.1	307.2	432.8	0.4	4.2
2017	2,485.3	4.9	4.5	0.1	1,577.1	2.4	1,574.7	366.8	702.9	505.0	897.6	897.2	48.9	319.3	529.0	0.4	5.3
2018	2,755.5	6.9	5.4	0.1	1,745.7	4.0	1,741.7	311.1	817.8	612.8	998.5	998.2	50.2	326.9	621.1	0.3	4.1
2019	3,031.9	7.0	6.8	0.1	1,916.9	3.4	1,913.5	294.5	921.7	697.3	1,102.8	1,102.0	49.8	331.9	720.3	0.8	4.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.4. Krediti preduzeća od DDK-a- glavni privredni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno									
	Poljoprivreda			Industrija, energija i građevinarstvo				Usluge		
	Do 1 godine	Preko 1 godine	Preko 1 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine	Preko 1 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine	Preko 1 godine	
2009	945.5	38.2	3.8	34.4	236.7	53.3	183.4	670.5	113.2	557.3
2010	1,022.8	38.2	1.7	36.5	269.3	77.1	192.2	715.3	192.8	522.4
2011	1,149.5	40.5	0.8	39.7	284.7	82.3	202.4	824.4	235.7	588.6
2012	1,194.2	43.6	3.0	40.6	290.4	74.1	216.2	860.2	262.4	597.8
2013	1,217.4	45.8	3.3	42.5	291.4	95.8	195.6	880.2	321.2	559.0
2014	1,256.4	49.8	4.1	45.7	300.0	92.4	207.6	906.6	319.1	587.5
2015	1,333.4	59.9	4.6	55.3	300.6	79.1	221.6	972.9	285.6	687.2
2016	1,410.1	59.7	9.1	50.6	324.8	93.7	231.2	1,025.5	322.2	703.4
2017	1,563.7	67.7	10.7	57.1	371.5	100.1	271.5	1,124.4	254.8	869.6
2018	1,734.3	67.7	18.4	49.3	428.5	93.6	335.0	1,238.1	249.1	989.0
2019	1,904.1	70.6	10.6	60.0	493.0	107.6	385.3	1,238.1	163.5	1,074.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku : http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.5. Efektivne kamatne stope u depozitima DDK-a

(Godišnji prosek, u procentima)

Opis	Novi depoziti							Prenosivi depoziti	Štedni depoziti
	Do 1 meseca	Preko 1 meseca do 3 meseci	Preko 3 meseci do 6 meseci	Preko 6 meseci do 1 godine	Preko 1 godine do 2 godine	Preko 2 godine			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA									
2009	4.3	3.3	3.7	5.6	4.7	2.4	3.2	0.5	2.8
2010	3.8	2.8	3.0	3.6	4.5	4.7	5.3	0.5	2.3
2011	3.5	2.5	3.1	3.1	4.2	4.6	5.1	0.7	2.1
2012	3.6	2.3	3.2	3.0	4.3	4.5	5.2	0.7	2.0
2013	3.4	2.0	2.7	2.7	3.7	4.4	4.8	0.6	1.7
2014	1.1	0.5	0.6	0.5	1.2	1.4	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.8	0.4	0.7	1.0	1.9	0.0	0.3
2016	1.0	0.5	0.5	0.4	0.9	1.0	2.0	0.0	0.3
2017	1.0	0.7	0.4	0.4	0.1	1.1	1.6	0.0	0.3
2018	1.3	0.6	0.5	0.4	1.2	1.3	1.9	0.0	0.4
2019	1.5	0.5	0.6	0.6	1.3	1.5	1.8	0.0	0.4
Nefinansijske korporacije									
2009	.	3.3	3.9	5.6	5.0	...	5.7	0.8	2.9
2010	3.9	2.9	3.2	4.3	5.2	4.6	5.2	0.9	2.4
2011	3.5	2.4	3.7	3.8	5.0	5.0	5.3	1.0	2.2
2012	3.5	2.1	3.8	3.7	5.0	4.9	5.3	0.9	2.1
2013	3.5	1.5	2.8	2.7	3.7	4.6	4.8	0.7	2.0
2014	1.3	0.6	0.8	0.5	1.4	1.2	1.9	0.2	0.8
2015	1.1	0.7	1.0	0.3	1.0	1.0	1.9	0.1	0.1
2016	1.4	0.6	0.5	0.4	1.4	1.4	1.8	0.0	0.1
2017	1.4	0.9	0.9	0.8	1.3	1.5	1.9	0.0	0.3
2018	1.6	1.0	1.1	1.2	1.6	1.7	2.4	0.0	0.4
2019	1.8	1.0	1.8	0.9	1.6	1.8	1.8	0.0	0.5
Domaćinstva									
2009	.	3.2	3.5	...	4.4	4.8	5.4	0.2	2.6
2010	3.7	2.8	2.8	3.4	4.4	4.6	5.3	0.3	2.3
2011	3.6	2.5	2.6	2.9	4.2	4.5	5.1	0.4	2.1
2012	3.6	2.4	2.5	2.8	4.2	4.5	5.2	0.5	2.0
2013	3.5	2.1	2.3	2.6	3.7	4.3	4.8	0.6	1.6
2014	1.1	0.5	0.6	0.4	1.0	1.3	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.6	0.4	0.7	0.9	1.9	0.0	0.3
2016	0.9	0.5	0.5	0.4	0.7	1.0	2.0	0.0	0.3
2017	0.9	0.7	0.4	0.4	0.8	1.1	1.6	0.0	0.3
2018	1.2	0.3	0.4	0.4	1.1	1.2	1.8	0.0	0.3
2019	1.3	0.2	0.3	0.6	1.2	1.3	1.8	0.0	0.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/13a%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20deposits.xls

Tabela 6.6. Efektivne kamatne stope kredita DDK-a

(Godišnji prosek, u procentima)

Opis	Novi krediti									Prekoračenja	Kreditne linije
	Potrošački krediti	Hipotekarni krediti	Krediti sa povoljnijim uslovima	Drugi krediti							
					Poljoprivredni	Industrijski	Uslužni	Drugi sektori			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA											
2009	14.3	13.1	10.6	16.2	14.6
2010	14.4	13.9	11.8	6.6	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.9	14.0
2011	13.8	13.9	11.5	7.9	14.5	23.7	13.9	13.9	16.1	12.1	13.2
2012	12.7	12.4	10.6	7.4	13.2	20.7	12.5	13.2	16.0	10.7	11.6
2013	11.8	11.6	10.1	7.6	12.3	17.4	12.3	11.9	13.7	9.3	11.4
2014	10.6	10.9	9.1	4.6	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.5	11.3
2015	8.3	9.0	7.4	4.7	8.2	9.8	8.0	8.1	8.9	8.2	9.5
2016	7.5	8.3	6.5	3.7	7.0	8.3	7.0	7.1	6.8	7.1	8.6
2017	6.8	7.8	5.9	3.6	6.5	7.7	6.4	6.5	6.6	6.7	7.9
2018	6.6	7.5	6.0	2.9	6.3	9.2	6.1	6.4	6.3	6.7	6.8
2019	6.5	7.0	5.7	2.9	6.4	9.1	6.4	6.3	6.3	7.1	6.8
Nefinansijske korporacije											
2009	14.6	14.6
2010	16.5	.	.	6.9	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.5	14.0
2011	14.4	.	.	7.6	14.4	24.2	13.9	13.9	16.1	11.8	13.2
2012	13.2	.	.	7.5	13.2	21.1	12.5	13.2	16.0	10.5	11.6
2013	12.3	.	.	7.0	12.3	17.6	12.3	11.9	13.7	9.1	11.4
2014	10.6	.	.	5.5	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.3	11.3
2015	8.1	.	.	2.9	8.1	9.3	8.0	8.1	8.9	7.9	9.5
2016	7.0	.	.	3.0	7.0	7.7	7.0	7.1	6.8	6.8	8.6
2017	6.4	.	.	3.6	6.4	7.2	6.4	6.5	6.6	6.5	7.9
2018	6.3	.	.	2.9	6.3	7.7	6.1	6.4	6.3	6.5	6.8
2019	6.3	.	.	2.9	6.3	7.2	6.4	6.3	6.3	6.7	6.8
Domaćinstva											
2009	.	13.1	10.6	17.7	.
2010	13.5	13.9	11.8	6.4	25.0	25.0	.	.	.	22.3	.
2011	13.4	13.9	11.5	8.2	22.4	22.4	.	.	.	18.9	.
2012	12.2	12.4	10.6	7.0	19.8	19.8	.	.	.	15.2	.
2013	11.3	11.6	10.1	6.8	16.4	16.4	.	.	.	14.7	.
2014	10.6	10.9	9.1	3.9	15.4	15.4	.	.	.	13.6	.
2015	8.7	9.0	7.4	5.1	13.3	13.3	.	.	.	13.1	.
2016	8.0	8.3	6.5	3.9	12.0	12.0	.	.	.	12.8	.
2017	7.4	7.8	5.9	2.9	12.5	12.5	.	.	.	13.7	.
2018	7.2	7.5	6.0	2.9	11.0	11.0	.	.	.	16.4	.
2019	6.8	7.0	5.7	2.9	10.6	10.6	.	.	.	16.4	.

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.cbk-kos.org/repository/docs/time_series/13%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20loans.xls

Tabela 7.1 Platni bilans Kosova – Ključne komponente

(U milionima evra)

Opis	Bilans tekućeg računa i računa kapitala							Bilans finansijskog računa					Greške i propusti
	Tekući račun						Kapitalni račun	Direktna ulaganja	Portfelji ulaganja	Druga ulaganja	Rezervna aktiva		
	Roba	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi									
2009	-273.4	-373.7	-1,646.3	227.4	61.8	983.4	100.3	-109.0	-276.9	124.4	138.3	-94.8	164.4
2010	-494.8	-516.1	-1,741.6	176.0	67.0	982.5	21.3	-297.2	-331.1	48.6	-57.4	42.7	197.6
2011	-569.4	-611.4	-2,047.1	395.7	111.2	928.8	42.0	-377.5	-378.9	57.8	4.8	-61.2	191.8
2012	-280.2	-293.1	-2,050.1	499.6	153.6	1,103.7	13.0	-232.4	-213.3	185.7	-420.5	215.8	47.8
2013	-144.3	-179.0	-1,995.6	520.0	121.5	1,175.0	34.7	-132.2	-250.2	139.3	14.4	-35.7	12.1
2014	-363.4	-384.6	-2,058.6	459.9	113.8	1,100.3	21.2	-145.0	-123.8	13.3	22.6	-57.0	218.4
2015	-471.4	-497.3	-2,109.3	457.1	92.6	1,062.4	25.8	-312.3	-271.8	18.6	-132.8	73.6	159.1
2016	-467.2	-481.4	-2,290.8	638.8	74.5	1,096.1	14.2	-199.1	-177.2	343.6	-264.0	-101.5	268.1
2017	-360.4	-348.6	-2,464.2	827.3	127.4	1,161.0	-11.8	-276.2	-212.0	14.7	-148.8	69.8	84.2
2018	-519.9	-508.8	-2,737.7	855.8	113.1	1,260.0	-11.1	-335.5	-225.8	-199.9	3.4	86.8	184.4
2019	-419.1	-410.2	-2,840.2	926.9	148.9	1354.2	-8.9	-180.5	-205.9	59.0	-128.8	95.2	238.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/26%20Balance%20of%20payments%20-%20main%20components.xls

7.2. Tekući račun

(U milionima evra)

Opis	Bilans					Kredit					Zaduženja				
	Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi	
2009	-373.7	-1,646.3	227.4	61.8	983.4	1,984.5	172.5	521.7	183.5	1,106.8	2,358.2	1,818.8	294.3	121.7	123.4
2010	-516.1	-1,741.6	176.0	67.0	982.5	2,147.2	299.2	574.3	186.3	1,087.4	2,663.3	2,040.8	398.3	119.2	105.0
2011	-611.4	-2,047.1	395.7	111.2	928.8	2,417.0	316.5	820.3	239.0	1,041.3	3,028.4	2,363.7	424.5	127.8	112.5
2012	-293.1	-2,050.1	499.6	153.6	1,103.7	2,614.1	281.9	894.5	230.0	1,207.7	2,907.2	2,332.0	394.8	76.4	104.0
2013	-179.0	-1,995.6	520.0	121.5	1,175.0	2,678.4	291.5	875.1	227.5	1,284.3	2,857.4	2,287.0	355.1	106.0	109.3
2014	-384.6	-2,058.6	459.9	113.8	1,100.3	2,667.3	324.3	928.6	215.8	1,198.7	3,052.0	2,382.9	468.7	102.0	98.4
2015	-497.3	-2,109.3	457.1	92.6	1,062.4	2,628.2	322.5	951.5	221.7	1,132.5	3,125.5	2,431.8	494.4	129.1	70.2
2016	-481.4	-2,290.8	638.8	74.5	1,096.1	2,822.9	307.9	1,130.6	212.8	1,171.6	3,304.3	2,598.7	491.8	138.3	75.4
2017	-348.6	-2,464.2	827.3	127.4	1,161.0	3,195.3	378.4	1,358.8	230.0	1,228.2	3,543.9	2,842.6	531.5	102.6	67.2
2018	-508.8	-2,737.7	855.8	113.1	1,260.0	3,531.3	375.8	1,561.5	264.2	1,328.8	4,040.1	3,114.5	705.8	151.1	68.8
2019	-410.2	-2,840.2	926.9	148.9	1,354.2	3,754.5	393.2	1,676.3	277.7	1,407.2	4,164.7	3,233.5	749.4	128.8	53.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku : http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/26a%20Current%20account.xls

7.3.1 Primarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Bilans				Kredit				Zaduženja			
		Kompensacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi		Kompensacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi		Kompensacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi
2009	61.8	168.7	-106.9	-	183.5	169.7	13.9	0.0	121.7	1.0	120.8	-
2010	67.0	171.6	-104.6	-	186.3	176.1	10.1	0.0	119.2	4.5	114.7	-
2011	111.2	208.1	-96.9	-	239.0	221.2	17.8	0.0	127.8	13.1	114.7	-
2012	153.6	214.3	-60.6	-	230.0	219.9	10.1	0.0	76.4	5.6	70.8	-
2013	121.5	218.9	-97.4	-	227.5	223.2	4.3	0.0	106.0	4.3	101.6	-
2014	113.8	200.4	-85.9	-0.7	215.8	206.5	8.0	1.3	102.0	6.1	93.9	2.0
2015	92.6	205.7	-112.0	-1.0	221.7	210.3	9.6	1.8	129.1	4.6	121.6	2.8
2016	74.5	194.2	-116.7	-3.0	212.8	199.9	11.3	1.6	138.3	5.7	128.0	4.6
2017	127.4	217.3	-86.8	-3.9	230.1	222.6	5.7	1.7	102.6	5.3	91.7	5.6
2018	113.1	237.0	-121.4	-2.5	264.2	247.6	14.1	2.5	151.1	10.6	135.5	5.0
2019	148.9	257.1	-104.1	-4.1	277.7	264.5	10.3	2.9	128.8	7.4	114.4	7.0

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/28%20Primary%20Income.xls

7.3.2 Sekundarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Sekundarni prihodi			Kredit			Zaduženja		
		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i
2009	983.4	322.9	660.5	1,106.8	322.9	783.9	123.4	-	123.4
2010	982.5	319.5	662.9	1,087.4	319.5	767.9	105.0	-	105.0
2011	928.8	322.2	606.6	1,041.3	322.2	719.1	112.5	-	112.5
2012	1,103.7	401.6	702.2	1,207.7	401.6	806.1	103.9	-	103.9
2013	1,175.0	369.7	805.3	1,284.3	369.7	914.6	109.3	-	109.3
2014	1,100.3	291.9	808.4	1,198.7	291.9	906.8	98.4	-	98.4
2015	1,062.4	202.9	859.5	1,132.5	202.9	929.6	70.2	-	70.2
2016	1,096.1	207.2	888.9	1,171.6	207.2	964.3	75.4	-	75.4
2017	1,161.0	199.7	961.3	1,228.2	199.7	1,028.5	67.2	-	67.2
2018	1,260.0	226.1	1,033.9	1,328.8	226.1	1,102.7	68.8	-	68.8
2019	1,354.2	236.6	1,117.6	1,407.2	236.6	1,170.6	53.1	-	53.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/29%20Secondary%20Income.xls

7.4 Doznake migranata – prema državama

(U procentima)

Opis	Nemačka	Švajcarska	Italija	Austrija	Belgija	SAD	Švedska	Francuska	Norveška	Kanada	Engleska	Danska	Finska	Holandija	Slovenija	Druge zemlje
2009	37.5	21.1	10.4	5.7	3.1	2.8	3.2	3.8	2.8	1.9	1.4	0.9	1.1	1.2	1.3	2.2
2010 K4	34.8	21	8.8	5.7	2.6	3.9	3.1	3.5	2.8	1.3	1.5	0.9	1.1	1.2	3.4	4.4
2011 K1	32.7	23.7	7.5	5.6	2.8	4.6	3.9	3.8	2.8	1.5	1.5	0.7	0.8	1.2	3.9	3
K2	32.8	23	7	5.5	2	4	3.1	3.7	2.8	2.1	1.3	0.9	1	1	3.9	6.1
K3	33.8	23.4	6.2	5.5	2.9	2.3	3.6	4.2	2.6	2	1.2	0.6	0.8	1	3.3	6.7
K4	33.7	22.1	7.4	5.5	2.7	3.9	3.4	3.8	2.8	1.9	1.4	0.7	0.9	1.1	4	4.9
2012 K1	30.9	23.7	4.8	6	1.1	6.3	3.6	2.8	4.9	0.7	3.2	0.8	0.7	0.5	5	5
K2	37.4	26.3	8.4	6.4	6.6	3.9	0.8	0.4	1.3	0.1	1.9	0.1	0.1	0.1	5.4	0.8
K3	34.6	22.6	7.9	5.9	3.2	3.9	3.1	3.2	2.8	1.5	1.8	0.7	0.8	0.8	3.6	3.7
K4	34.5	21	8.5	6.2	2.6	3.8	3.3	3.3	2.3	1.9	1.8	0.5	0.8	...	3.7	5.9
2013 K1	33.6	22.5	7.5	5.8	2.7	4.2	3.4	3.5	3	1.6	1.8	0.7	0.9	1	3.7	4.3
K2	33.3	25.5	5.9	5.7	2.5	4.6	2.5	1.4	2.3	1.3	4	0.8	0.9	1	5.3	3.1
K3	33.6	24.4	6.6	7.8	2.5	4.3	3.5	4.5	2.3	0.4	1.9	0.7	0.8	0.9	4.9	1.1
K4	35.3	22.7	10.6	4.6	1.6	4.4	2.1	5	2.7	1.8	1.7	0.5	0.6	1.5	0.5	4.2
2014 K1	36.7	21.4	5.9	3.8	2.3	6	3.1	4.1	2.3	1.5	3.1	0.4	0.6	1.1	0.8	7
K2	36.6	23.7	5.4	4.5	2.1	6.4	2.7	3.2	2.4	1.3	3.3	0.4	0.6	0.6	1.5	5.6
K3	35.5	23.9	4.6	3.6	2.1	6.5	3.4	3.5	2.6	1.9	3	0.5	0.7	0.7	1.1	6.5
K4	36.8	21.1	3.8	3.1	4	6.1	2.4	2.4	5.5	0.7	3.1	1	0.3	0.1	2.2	7.3
2015 K1	35.2	21.8	5	3.9	3.3	8.1	2.9	3.6	3.1	1.6	1.6	0.4	0.7	0.9	0.8	7.2
K2	36.9	21.6	3.6	3.5	2.3	8.2	2.5	1.6	4	3.5	3.7	0.2	0.6	0.7	0.5	6.6
K3	35.9	23.8	5.6	3.4	2.1	7.4	3.2	3.7	2.1	1.5	3.3	0.3	0.6	0.6	0.7	5.8
K4	38.8	22.2	5.1	3.3	2.2	8.4	2.9	3.3	1.8	1.5	3	0.4	0.6	0.7	1.3	4.4
2016 K1	37.8	21.3	5.9	3.8	2.4	7.6	3.2	3.7	1.7	1.5	3.3	0.4	0.7	0.8	0.7	5.2
K2	37.6	21.8	5.2	3.7	2.2	6.4	3	3.5	1.8	1.4	3.1	0.5	0.6	0.8	1.7	6.5
K3	35.1	24	5.6	3.3	2.2	6.6	4.2	3.9	2.5	1.8	2.5	0.3	0.7	0.5	1.5	5.2
K4	38.0	23.5	4.3	3.6	2.4	6.9	3.1	4.0	2.1	1.5	2.8	0.3	0.7	0.7	0.5	5.9
2017 K1	38.5	22.8	4.5	3.9	2.5	7.7	3.3	3.9	1.9	1.5	3.0	0.4	0.9	0.6	0.5	4.3
K2	39.9	22.5	4.2	3.8	2.8	6.9	3.3	3.8	1.9	1.5	3.1	0.4	0.7	0.6	0.4	4.2
K3	39.3	22.8	4.5	3.8	2.7	6.1	3.6	4.3	2.0	1.7	2.4	0.4	0.7	0.5	0.5	4.7
K4	39.4	21.8	4.5	3.7	2.6	7.1	3.5	4.3	1.7	1.6	2.5	0.4	0.9	0.6	0.6	4.8
2018 K1	39.8	21.5	5.0	4.0	2.6	6.4	3.2	4.4	1.6	1.5	2.6	0.3	0.8	0.6	0.4	5.3
K2	41.1	20.5	4.6	4.1	2.5	6.5	3.5	4.2	2.1	1.4	2.4	0.3	0.6	0.5	0.5	5.2
K3	38.8	21.9	5.0	4.0	2.3	6.7	3.5	4.3	2.1	1.2	2.1	0.4	0.8	0.5	0.5	5.9
K4	42.1	22.8	4.9	4.2	2.5	7.4	3.3	4.4	1.8	1.4	2.2	0.3	0.8	0.6	0.6	0.7
2019 K1	40.7	20.4	5.3	4.1	2.4	7.1	3.0	4.2	1.6	1.3	2.2	0.3	1.0	0.5	0.5	5.3
K2	41.8	19.3	4.9	3.9	2.6	7.1	3.1	4.3	1.7	1.4	2.1	0.4	0.8	0.5	0.5	5.6
K3	39.2	20.8	4.8	4.1	2.2	6.8	3.1	4.4	1.9	1.5	2.0	0.4	0.9	0.5	0.6	6.9
K4	41.2	20.4	4.7	3.9	2.4	7.3	2.6	4.3	1.5	1.3	2.2	0.3	0.8	0.6	0.6	5.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/32%20Remittances-by%20country.xls

8.1. Direktna ulaganja – prema geografskom kriterijumu

(U milionima evra: Stanje od 31. Decembra 2018)

Država	Ukupno direktnih ulaznih ulaganja			Ukupno direktnih izlaznih ulaganja		
		Ekuiteti	Druge kapitalne transakcije		Ekuiteti	Druge kapitalne transakcije
Evropska unija	1,529.9	1,254.8	275.1	138.5	129.7	8.7
AT Austrija	235.4	196.8	38.6	8.5	7.6	0.9
BE Belgija	43.0	37.7	5.4	4.0	3.9	0.1
BG Bugarska	37.3	6.8	30.5	0.7	0.7	...
CY Kipar	12.1	3.4	8.7	19.7	19.6	0.1
FR Francuska	32.7	29.2	3.5	4.7	4.7	...
DE Nemačka	502.9	461.2	41.7	47.9	43.8	4.1
GR Grčka	7.9	7.0	0.9	2.3	2.3	...
HR Hrvatska	9.1	9.0	0.1	6.4	6.3	0.1
IT Italija	41.5	39.1	2.3	6.2	6.2	...
NL Holandija	33.8	20.9	12.9	6.4	3.0	3.4
RO Rumunija	0.3	1.7	-1.5	0.5	0.5	...
SI Slovenija	213.9	123.3	90.6	10.4	10.4	0.0
SE Švedska	70.1	69.7	0.3	2.5	2.5	...
GB Velika Britanija	188.9	172.2	16.8	11.6	11.5	0.1
Ostale države EU-a	101.1	76.8	24.3	6.8	6.8	...
Ostale evropske države	1,209.1	982.6	226.4	251.2	225.7	25.5
AL Albanija	179.5	115.6	63.9	121.4	109.6	11.8
MK Severna Makedonija	17.3	12.5	4.8	25.7	24.9	0.8
ME Crna Gora	10.9	9.4	1.5	27.5	26.3	1.3
NO Norveska	35.6	34.3	1.2	1.6	1.6	...
RS Srbija	13.8	11.6	2.2	8.7	8.7	...
CH Švajcarska	482.6	441.7	40.9	23.5	23.0	0.5
TR Turska	449.3	341.3	108.1	18.5	7.4	11.1
Ostale evropske države	20.0	16.2	3.8	24.2	24.2	0.0
Ostale države	284.7	209.7	75.0	24.9	23.8	1.1
US Sjedinjene Američke Države	190.5	146.2	44.4	15.3	14.2	1.1
AE Ujedinjeni Arapski Emirati	30.1	10.6	19.5	2.3	2.3	...
Ostale države	64.1	52.9	11.1	7.4	7.4	0.0
Ostale države (ne izdvojene)	936.0	936.0
ZZ Nespecificovane	936.0	936.0
Ukupno	3,959.7	3,383.1	576.5	414.5	379.2	35.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34a%20Direct%20investment%20in%20Kosovo%20by%20geographical%20breakdown.xls

9.1. Aktivi u obliku ulaganja, portfelja prema državama

(U milionima evra: Stanje 31-decembra 2017)

Država	Ekuitet	Ukupno hartija od vrednosti duga	Hartije od vrednosti dugoročnog duga		Ukupno
			Hartije od vrednosti dugoročnog duga	Hartije od vrednosti dugoročnog duga	
AT Austrija	-	65.6	65.6	-	65.6
BE Belgija	-	0.0	0.0	-	0.0
BG Bugarska	-	0.0	0.0	-	0.0
DE Nemačka	-	1.5	1.5	-	1.5
FR Francuska	1.2	27.6	27.6	-	28.8
GB Velika Britanija	-	1.6	1.6	-	1.6
GR Grčka	359.6	12.4	12.4	-	372.0
IE Irska	-	0.6	0.6	-	0.6
IS Island	490.8	27.5	27.5	-	518.3
IT Italija	-	0.0	0.0	-	0.0
LU Luksemburg	-	-	-	-	-
NL Holandija	583.1	41.6	41.6	-	624.6
PL Poljska	-	13.5	13.5	-	13.5
RO Rumunija	-	22.5	22.5	-	22.5
SE Švedska	-	0.2	0.2	-	0.2
SI Slovenija	-	7.2	7.2	-	7.2
US SAD	-	6.1	5.9	0.2	6.1
CH Švajcarska	50.7	68.0	55.9	12.0	118.6
ZZ Drugo	-	48.2	48.2	-	48.2
Total value of investments	1,485.3	344.0	331.8	12.2	1,829.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bakkos.org/repository/docs/time_series/34f%20Portfolio%20Investments%20Position.xls

10.1. Pozicija međunarodnih ulaganja – glavne komponente

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto	Aktivi					Obaveze			
		Direktna ulaganja	Portfelj ulaganja	Druga ulaganja	Rezervne aktive	Direktna ulaganja	Portfelj ulaganja	Druga ulaganja		
2009	484.2	2,816.9	59.1	622.0	1,559.4	576.5	2,332.7	1,589.8	0.0	742.9
2010	406.8	3,234.8	96.6	693.8	1,832.0	612.5	2,828.0	1,971.0	0.0	857.0
2011	113.6	3,304.8	102.0	740.2	1,908.2	554.4	3,191.2	2,326.1	0.0	865.1
2012	135.8	3,592.0	117.8	986.6	1,760.6	726.9	3,456.3	2,524.3	0.0	931.9
2013	258.6	3,997.4	147.5	1,192.6	1,963.2	694.1	3,738.8	2,816.4	0.0	922.4
2014	196.5	4,175.8	174.6	1,274.7	2,081.5	645.0	3,979.3	2,961.4	0.0	1,017.9
2015	-43.0	4,366.0	211.5	1,383.3	2,063.5	707.8	4,409.0	3,254.4	0.0	1,154.6
2016	-81.0	4,547.7	261.2	1,789.3	1,892.2	605.1	4,628.7	3,405.4	0.0	1,223.3
2017	-99.9	4,837.9	304.5	1,904.8	1,945.2	683.4	4,937.9	3,518.9	0.0	1,418.9
2018	-409.4	4,766.2	348.4	1,613.3	2,035.2	769.3	5,175.6	3,691.5	0.0	1,484.1
2019	-401.6	5,162.7	414.5	1,829.3	2,055.1	863.7	5,564.3	3,959.7	0.0	1,604.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34b%20International%20Investments%20Position.xls

10.2. Pozicija međunarodnih ulaganja – Prema sektorima

(U milionima evra:Kraj perioda)

Opis	Pozicija međunarodnih ulaganja NETO												
	Ukupno	Centralna banka Republike Kosovo			Banke		Vlada			Ostali sektori			
		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze	
2009	484.2	1,089.3	1,149.6	60.3	427.3	583.9	156.7	-249.0	0.0	249.0	-783.3	1,083.4	1,866.7
2010	406.8	1,106.9	1,172.8	65.9	488.0	709.8	221.8	-260.0	0.0	260.0	-928.1	1,352.2	2,280.3
2011	113.6	1,094.5	1,161.0	66.4	479.1	675.5	196.4	-253.6	0.0	253.6	-1,206.4	1,468.4	2,674.8
2012	135.8	1,238.8	1,303.7	65.0	458.0	633.6	175.6	-336.5	0.0	336.5	-1,224.5	1,654.7	2,879.3
2013	258.6	1,392.1	1,454.2	62.1	540.2	748.3	208.1	-321.8	0.0	321.8	-1,351.9	1,794.9	3,146.9
2014	196.5	1,146.5	1,212.9	66.3	481.6	715.8	234.2	-326.4	0.0	326.4	-1,105.2	2,247.1	3,352.3
2015	-43.0	1,174.9	1,245.5	70.6	480.9	740.0	259.1	-371.2	0.0	371.2	-1,327.6	2,380.5	3,708.1
2016	-81.0	1,011.1	1,082.0	70.9	539.2	775.1	235.9	-373.8	0.0	373.8	-1,257.6	2,690.6	3,948.2
2017	-99.9	1,102.5	1,168.4	65.9	429.7	710.1	280.3	-422.2	0.0	422.2	-1,210.0	2,959.5	4,169.5
2018	-409.4	1,096.3	1,163.7	67.4	426.2	691.9	265.6	-416.4	0.0	416.4	-1,515.6	2,910.6	4,426.2
2019	-401.6	1,072.5	1,141.8	69.3	568.1	866.5	298.4	-409.1	0.0	409.1	-1,633.0	3,154.4	4,787.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34c%20International%20Investment%20Position%20-%20by%20sectors.xls

10.3.1 Pozicija međunarodnih ulaganja - aktivi

(U milionima evra: Kraj perioda)

	PIN Neto	Međunarodni aktivi Kosova								
		Ekuitet				Dug				
			Ulaganja van zemlje	Hartije od vrednosti kapitala		Ulaganja van zemlje	Hartije od vrednosti duga	Druga ulaganja	Rezervna sredstva	
2009	484.2	2,816.9	191.7	51.6	140.1	2,625.2	7.4	481.9	1,559.4	576.5
2010	406.8	3,234.8	280.6	86.4	194.2	2,954.3	10.2	499.6	1,832.0	612.5
2011	113.6	3,304.8	398.0	102.0	296.0	2,906.8	0.0	444.3	1,908.2	554.4
2012	135.8	3,592.0	784.2	117.8	666.3	2,807.9	0.0	320.3	1,760.6	726.9
2013	258.6	3,997.4	786.2	135.4	650.8	3,211.2	12.1	541.7	1,963.2	694.1
2014	196.5	4,175.8	1,186.3	161.9	1,024.4	2,989.5	12.6	250.3	2,081.5	645.0
2015	-43.0	4,366.0	1,284.9	198.6	1,086.3	3,081.1	13.0	296.9	2,063.5	707.8
2016	-81.0	4,547.7	1,550.4	243.1	1,307.4	2,997.3	18.1	481.9	1,892.2	605.1
2017	-99.9	4,837.9	1,762.3	279.3	1,483.0	3,075.6	25.2	421.8	1,945.2	683.4
2018	-409.4	4,766.2	1,546.6	314.8	1,231.8	3,219.5	33.6	381.5	2,035.2	769.3
2019	-401.6	5,162.7	1,864.5	379.2	1,485.3	3,298.2	35.3	344.0	2,055.1	863.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

10.3.2 Pozicija međunarodnih ulaganja – obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	PIN Neto	Obaveze							
		Međunarodni kapital				Međunarodni dug			
			Direktna ulaganja	Kapital i akcije sredstava ulaganja		Direktna ulaganja	Instrumenti duga	Druga ulaganja	
2009	484.2	2,332.7	1,139.4	1,139.4	0.0	1,193.3	450.4	0.0	742.9
2010	406.8	2,828.0	1,455.3	1,455.3	0.0	1,372.8	515.8	0.0	857.0
2011	113.6	3,191.2	1,760.7	1,760.7	0.0	1,430.5	565.4	0.0	865.1
2012	135.8	3,456.3	1,938.4	1,938.4	0.0	1,517.8	585.9	0.0	931.9
2013	258.6	3,738.8	2,129.9	2,129.9	0.0	1,608.9	686.5	0.0	922.4
2014	196.5	3,979.3	2,241.4	2,241.4	0.0	1,737.9	720.0	0.0	1,017.9
2015	-43.0	4,409.0	2,476.3	2,476.3	0.0	1,932.7	778.2	0.0	1,154.6
2016	-81.0	4,628.7	2,612.7	2,612.7	0.0	2,016.0	792.7	0.0	1,223.3
2017	-99.9	4,937.9	2,848.2	2,848.2	0.0	2,089.6	670.7	0.0	1,418.9
2018	-409.4	5,175.6	3,138.4	3,138.4	0.0	2,037.2	553.1	0.0	1,484.1
2019	-401.6	5,564.3	3,383.1	3,383.1	0.0	2,181.1	576.5	0.0	1,604.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

11.1. Spoljni dug – bruto pozicija

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2018)

Opis	Ukupan javni dug bruto																		Direktna ulaganja: kreditiranje između kompanija		
	Javni dug i garantovani javni dug									Dug negarantovanog privatnog sektora											
	Vlada					Centralna banka Republike Kosovo				Korporatni finansiari		Publike		Depozitna izuzev Centralne Banke		Ostali sektori					
	Kratko-ročni	Dugo-ročni				Kratko-ročni	Dugo-ročni			Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni				
2009	1,191.4	309.3	249	-	249	60.3	0.8	59.5	-	-	-	882.1	156.7	156.7	-	275	221.2	53.8	450.4		
2010	1,371.5	325.9	260	-	260	65.9	1.7	64.2	-	-	-	1,045.6	221.8	221.8	-	308	232.7	75.4	515.8		
2011	1,428.4	320	253.6	-	253.6	66.4	0.7	65.7	-	-	-	1,108.4	196.4	196.4	-	346.6	259.8	86.8	565.4		
2012	1,517.3	401.4	336.5	-	336.5	65	0.4	64.6	-	-	-	1,115.9	175.6	175.6	-	354.4	321	33.5	585.9		
2013	1,608.2	383.9	321.8	-	321.8	62.1	0.3	61.9	-	-	-	1,224.3	208.1	208.1	-	329.7	281.1	48.5	686.5		
2014	1,737.1	392.8	326.4	-	326.4	66.3	0.3	66.1	-	-	-	1,344.3	234.2	234.2	-	390.1	294.8	95.3	720		
2015	1,931.8	441.8	371.2	-	371.2	70.6	0.1	70.5	-	-	-	1,490.0	259.1	259.1	-	452.8	313.8	139	778.2		
2016	2,015.1	444.6	373.8	-	373.8	70.9	0.1	70.8	-	-	-	1,570.5	235.9	235.9	-	541.9	353.1	188.8	792.7		
2017	2,088.5	499.3	422.2	-	422.2	65.9	0.1	65.8	11.3	-	11.3	1,589.3	280.3	280.3	-	638.1	416.6	221.5	670.7		
2018	2,035.7	498.4	416.4	-	416.4	67.4	0.1	67.2	14.6	-	14.6	1,537.3	265.6	217.5	48.1	718.6	480.8	237.8	553.1		
2019	2,179.4	499.0	409.1	-	409.1	69.3	0.4	69.0	20.6	-	20.6	1,680.4	298.4	206.8	91.6	805.5	546.3	259.1	576.5		

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34/%20Gross%20External%20Debt%20Position.xls

11.2. Plan vraćanja spoljnog javnog duga

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2018)

Opis	Godinu dana ili manje (nekoliko meseci)					Preko 1 do 2 godine				Treća godina	Četvrta godina	Peta godina	Preko 5 do 10 godina	Preko 10 godina do 15 godina	znad 15 godina
	Neposredan	0 - 3	4-6	7 - 9	10 - 12	13 - 18	19 - 24								
Spoljni dug javnog sektora	34.3	-	3.5	10.2	3.6	16.9	100.3	54.5	45.8	76.9	29.1	27.6	115.3	57.2	89.5
Glavnica	29.4	-	3.5	7.7	3.6	14.5	95.8	52.2	43.6	72.8	25.5	24.4	105.4	56.1	89.5
Kamata	4.9	-	-	2.5	-	2.4	4.5	2.3	2.2	4.1	3.6	3.2	9.9	1.0	-
Spoljni dug javnog sektora zagarantovan od strane Vlade	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Glavnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kamata	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno	34.3	-	3.5	10.2	3.6	16.9	100.3	54.5	45.8	76.9	29.1	27.6	115.3	57.2	89.5
Glavnica	29.4	-	3.5	7.7	3.6	14.5	95.8	52.2	43.6	72.8	25.5	24.4	105.4	56.1	89.5
Kamata	4.9	-	-	2.5	-	2.4	4.5	2.3	2.2	4.1	3.6	3.2	9.9	1.0	-

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se u linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34/%20Public%20Sector%20Debt%20Service%20Payment.xls

11.3. Bruto spoljni dug- Prema kreditorima

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2018)

Opis	Ukupno bruto spoljnog duga						
		Bruto spoljni dug izuzimajući direktna ulaganja					Direktna ulaganja: Kreditiranje između kompanija
			Vlada	Centralna banka Republike Kosovo	Depozitna korporacija, osim Centralne banke	Drugi sektori	
Međunarodni Monetarni Fond	201.6	201.6	132.6	69.0	-	-	-
Svetska Banka	196.2	196.2	196.2	-	-	-	-
IBRD	135.6	135.6	135.6	-	-	-	-
IDA	60.5	60.5	60.5	-	-	-	-
Ostali kreditori	1,781.7	1,205.1	80.3	0.4	298.4	826.0	576.5
Ukupan dug	2,179.4	1,602.9	409.1	69.3	298.4	826.0	576.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34h%20Gross%20External%20Debt%20Statistics%20-%20by%20creditors.xls

11.4. Neto pozicija spoljnog duga

(U milionima evra: Stanje 31. Decembra 2017)

Opis	Bruto spoljni dug (1)	Spoljne aktive u dužničkim instrumentima (2)	Neto spoljni dug (3)=(1)-(2)
Vlada	409.1	-	409.1
Kratkoročno	-	-	-
Dugoročno	409.1	-	409.1
Izdvajanja specijalnog prava tiraža (DST-i)	-	-	-
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kreditni	409.1	-	409.1
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Centralna Banka	69.3	1,141.8	-1,072.5
Kratkoročno	0.4	660.1	-659.7
Valuta i depoziti	0.4	660.1	-659.7
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kreditni	-	-	-
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Dugoročno	69.0	481.7	-412.8
Izdvajanja prava tiraža (DST-i)	69.0	88.4	-19.5
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	393.3	-393.3
Kreditni	-	-	-
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Depozitna korporacija, izuzev Centralne Banke	298.4	866.5	-568.1
Kratkoročno	206.8	866.5	-659.6
Valuta i depoziti	190.6	572.8	-382.2
Hartije od vrednosti duga	-	239.1	-239.1
Kreditni	14.4	49.3	-34.9
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	1.8	5.3	-3.5
Dugoročno	91.6	0.0	91.6
Drugi sektori	826.0	1,254.5	-428.5
Kratkoročno	546.3	21.1	525.2
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	0.2	-0.2
Kreditni	319.1	-	319.1
Komerijalni krediti i avansi	227.2	20.9	206.3
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Dugoročni od kojih su:	279.7	1,233.5	-953.7
Valuta i depoziti	-	1,232.5	-1,232.5
Hartije od vrednosti duga	-	1.0	-1.0
Kreditni	279.7	-	279.7
Direktna ulaganja: Kreditiranje između kompanija	576.5	35.3	541.2
Dužničke obaveze preduzeća direktnih ulaganja prema direktnim ulagačima	-	16.4	-16.4
Dužničke obaveze ulagača prema preduzećima direktnih ulaganja	576.5	18.5	558.0
Dužničke obaveze prema srdonim preduzećima	0.0	0.3	-0.3
NETO Spoljni dug (3)	2,179.4	3,298.2	-1,118.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34q%20Net%20External%20Debt%20Position.xls.

Katalogimi në botim - (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

336.1/.5(496.51)“2019”

Godišnji izveštaj 2019 / Banka Qendrore e Republikës së Kosovës. - Prishtinë : Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, 2020. - 177 f. ; 21 cm.

ISBN 978-9951-9009-0-4

ISBN 978-9951-9009-0-4

9 789951 900904

Ulica Garibaldi, Br.33, Priština, Republika Kosovo

Tel: +383 38 222 055; Fax: +383 38 243 763

web: www.bqk-kos.org